MISAL

1483

29-97-75

OVA JE KNJIGA SPOMENIK: s tim su osjećajem izdavači, urednici i tiskari pristupili izradi njezina obnovljena izdanja. S istim osjećajem, vjerujemo, uzimat će ovu knjigu u ruke njezini budući posjednici i čitatelji.

Poput većine drevnih spomenika i ovaj se morao sastavljati iz fragmenata. Od nepotpunih primjeraka, brižno čuvanih u trezorima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Vatikanske biblioteke u Rimu, kompletiran je predložak za ovaj pretisak, kojim MISAL iz 1483. nakon 488 godina vraćamo njegovoj prvotnoj namjeni i njegovim brojnim istraživačima.

LĚTЬ G(OSPOD)NIHЬ ·1·4·8·3· M(Ě SE)CA PERV(A)RA D(Ь)NI ·1·2· TI MIS[A]LI BIŠE SVRŠENI — otisnuto je na posljednjoj stranici izvornika, i to je, ujedno, jedini posve pouzdani podatak o njegovu nastanku. Skromno sročen, ali ipak vrlo rječit podatak: nedvojbeno nam potvrđuje da je ovo najstarija hrvatska knjiga, prva tiskana knjiga u Južnih Slavena, jedna od najstarijih slavenskih knjiga uopće. Svega dvadeset i osam godina nakon prve Gutenbergove »Biblije«, koja obilježava epohu, jedan mali narod na tadašnjoj periferiji Europe — egzistencijalno ugrožen s istoka, politički podjarmljen sa sjevera, kulturno i etnički sputavan s juga i sa zapada — imao je dovoljno vidovitosti da osjeti potrebu za vlastitom štampom i vlastitom knjigom; imao je i kulturni potencijal da tu potrebu pretvori u djelo.

Neobjašnjena skromnost uskratila nam je na impresumu potpise davnih pisaca, redaktora, prepisivača, slovorezaca, slovoslagara i tiskara ove knjige, te o njihovim imenima možemo samo posredno nagađati. Kao da im je bilo manje do imena negoli do djela, koje danas — ponovno u našim rukama — uvjerljivo svjedoči koliko su jasno ti neznani pregaoci spoznavali dalekosežnost svojeg pothvata. Glagoljskim pismom i biranim crkvenoslavenskim jezikom hrvatske redakcije dosljedno su čuvali svoju slavensku i nacionalnu samosvojnost, sadržajem kalendara i samog misala naglašavali su liturgijsku zasebnost, a dostojanstvenom ljepotom slovnog reza i tiska — ljepotom po mišljenju stručnjaka do danas nenadmašenom u glagoljskoj štampi — marno su svojem djelu nadograđivali umjetničku komponentu, koja je svim postignutim vrijednostima dodala svoju trajnost.

OVA JE KNJIGA SPOMENIK drevnom staroslavenskom jeziku i glagoljskom pismu kojima zahvaljujemo što je sačuvana kulturna i etnička samosvojnost Hrvata kroz duga stoljeća srednjega vijeka; SPOMENIK koji svjedoči o trajnome slijedu hrvatske kulturnopovijesne tradicije i dostojanstveno stoji na početku hrvatske tiskane riječi i južnoslavenske knjige uopće.

OVA JE KNJIGA SPOMENIK što ga vjerno preslikana nudimo pozornosti i poštovanju čitatelja i ljubitelja knjige s uvjerenjem da smo u svim našim nastojanjima maksimalno slijedili izvorni predložak. A davnim neznanim tvorcima kojima dugujemo ovu knjigu posvećujemo danas njezin pretisak.

IZDAVAČI

Biblioteka pretisaka »Liber Croaticus«
Instituta za znanost o književnosti
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

mladost

MISAL PO ZAKONU RIMSKOGA DVORA

Prvotisak: godine 1483.
Pretisak: Zagreb, 1971.

Tiskara: Grafički zavod Hrvatske

Dominus illuminatio mea et salus mea quem timebo. Dominus protector vite mee a quo trepidabo. Quando appropiant super me nocentes ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei ipsi infirmati sunt et ceciderunt. Si consistant adversum me castra non timebit cor meum. Si exurgat adversum me prelium in hoc ego sperabo. Unam petii a domino hanc requiram ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vite mee. Ut videam voluptatem domini et visitem templum eius. Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui. In petra exaltavit me et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos. Circuivi et immolavi in tabernaculo eius hostiam vociferationis. Cantabo et psalmum dicam domino. Exaudi domine vocem meam qua clamavi ad te. Miserere mei et exaudi me. Tibi dixit cor meum exquisivit te facies mea. Faciem tuam domine requiram. Ne avertas faciem tuam a me ne declines in ira a servo tuo. Adiutor meus esto ne derelinquas me neque despicias me deus salutaris meus. Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me dominus autem assumpsit me. Legem pone mihi domine in via tua et dirige me in semitam rectam propter inimicos meos. Ne tradideris me in animas tribulantium me quoniam insurrexerunt in me testes iniqui et mentita est iniquitas sibi. Credo videre bona domini in terra viventium. Expecta dominum viriliter age et confortetur cor tuum et sustine dominum.

Psalmus dauid. Ad te domine clamabo deus meus ne sileas a me ne quando tacueris a me assimilabor descendentibus in lacum. Exaudi domine vocem deprecationis mee dum oro ad te dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum. Ne simul trahas me cum peccatoribus et cum operantibus iniquitatem ne perdas me. Qui loquuntur pacem cum proximo suo mala autem in cordibus eorum. Da illis secundum opera eorum et secundum nequitiam adinventionum ipsorum. Secundum opera manuum eorum tribue illis reddere retribucionem eorum ipsis. Quoniam non intellexerunt opera domini et in opera manuum eius destruet illos et non edificabit eos. Benedictus dominus quoniam exaudivit vocem deprecationis mee. Dominus adiutor meus et protector meus. In ipso speravit cor meum et adiutus sum et refloruit caro mea et ex voluntate mea confitebor illi. Dominus fortitudo mea et protector salutarium christi sui est. Salvum fac populum tuum domine et benedic hereditati tue et rege eos et extolle illos usque in eternum. Afferte domino filii dei afferte domino filios arietum. Afferte domino gloriam et honorem afferte domino gloriam nomini eius. Adorate dominum in atrio sancto eius. Vox domini super aquas deus maiestatis intonuit dominus super aquas multas. Vox domini in virtute vox domini in magnificentia. Vox domini confringentis cedros et confringet dominus cedros libani. Et comminuet eas tamquam vitulum libani dilectus quemadmodum filius unicornium. Vox domini intercidentis flammam ignis. Vox domini concutientis desertum et commouebit dominus desertum cades. Vox domini preparantis cervos et revelabit condensa et in templo eius omnes dicent gloriam. Dominus diluvium inhabitare facit et sedebit dominus rex in eternum. Dominus virtutem populo suo dabit dominus benedicet populum suum in pace.

Psalmus cantici in dedicatione domus dauid. Exaltabo te domine quoniam suscepisti me nec delectasti inimicos meos super me. Domine deus meus clamavi ad te et sanasti me. Domine eduxisti ab inferno animam meam salvasti me a descendentibus in lacum. Psallite domino sancti eius et confitemini memorie sanctitatis eius. Quoniam ira in indignatione eius et vita in voluntate eius. Ad vesperum demorabitur fletus et ad matutinum letitia. Ego autem dixi in abundantia mea non movebor in eternum. Domine in voluntate tua prestitisti decori meo virtutem. Avertisti faciem tuam a me et factus sum conturbatus. Ad te domine clamabo et ad deum meum deprecabor. Quis utilitas in sanguine meo dum descendo in corruptionem. Numquid confitebitur tibi pulvis aut annuntiabit veritatem tuam. Audivit dominus et misertus est mei dominus factus est adiutor meus. Convertisti planctum meum in gaudium mihi. Conscidisti saccum meum et circumdedisti me letitia. Ut cantet tibi gloria mea et non compungar domine deus meus in eternum confitebor tibi.

In te domine speravi non confundar in eternum in iustitia tua libera me. Inclina ad me aurem tuam accelera ut eruas me. Esto mihi in deum protectorem et in domum refugii ut salvum me facias. Quoniam firmamentum meum et refugium meum es tu et propter nomen tuum dirige me et enutries me. Educes me de laqueo hoc quem absconderunt mihi quoniam tu es protector meus. In manus tuas commendabo spiritum meum redemisti me domine deus veritatis. Odisti observantes vanitates frustra autem. Ego autem in domino speravi exultabo et letabor in misericordia tua. Quia respexisti humilitatem meam salvasti de necessitatibus animam meam. Et non conclusisti me in manibus inimici statuisti pedes meos in loco spatioso. Miserere mei domine quoniam tribulor conturbatus est in ira oculus meus anima mea et venter meus. Quoniam defecit in dolore vita mea et anni mei in gemitibus. Infirmata est in paupertate virtus mea et conturbata sunt ossa mea. Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium vicinis meis valde et timor notis meis. Qui videbant me foras fugerunt a me. Oblivioni datus sum tamquam mortuus a corde. Factus sum tamquam vas perditum quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu. In eo dum convenirent simul accipere animam meam mihi machinabantur. Ego autem in te speravi domine dixi deus meus es tu. In manibus tuis sortes mee eripe me de manu inimicorum meorum et a persequentibus me. Illumina faciem tuam super servum tuum salvum me fac in misericordia tua. Domine non confundar quoniam invocavi te erubescant impii et deducantur in infernum. Muta fiant labia dolosa que loquuntur adversus iustum iniquitatem in superbia et abusione. Quam magna multitudo dulcedinis tue domine quam abscondisti timentibus te. Perfecisti eis qui sperant in te in conspectu filiorum hominum. Protexisti eos in abscondito faciei tue a conturbatione hominum. Protexisti eos in tabernaculo tuo a contradictione linguarum. Benedictus dominus quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita. Ego autem dixi in excessu meo proiectus sum a conspectu oculorum tuorum. Ideo exaudisti vocem orationis mee dum clamarem ad te. Diligite dominum omnes sancti eius quia veritates requirit dominus et retribuet abundanter facientibus superbiam. Viriliter agite et confortetur cor vestrum omnes qui speratis in domino.

Beati quorum remisse sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir cui non imputavit dominus peccatum nec est in spiritu eius dolus. Quoniam tacui inveterarunt ossa mea dum clamarem tota die. Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua conversus sum in erumpna mea dum configitur spina. Delictum meum cognitum tibi feci et iniustitiam meam non operui. Dixi confitebor adversum me iniustitiam meam domino et tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Verumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Tu es refugium meum a tribulatione que circumdedit me exultatio mea erue me a circumdantibus me. Intellectum tibi dabo et instruam te in via hac qua gradieris firmabo super te oculos meos. Nolite fieri sicut equus et mulus quibus non est intellectus. In camo et freno maxillas eorum constringe qui non approximant ad te. Multa flagella peccatoris sperantem autem in domino misericordia circumdabit. Letamini in domino et exultate iusti et gloriamini omnes recti corde.

Exultate iusti in domino rectos decet collaudatio. Confitemini domino in cithara in psalterio decem chordarum psallite illi. Cantate ei canticum novum bene psallite ei in vociferatione. Quia rectum est verbum domini et omnia opera eius in fide. Diligit misericordiam et iudicium misericordia domini plena est terra. Verbo domini celi firmati sunt et omnis virtus eorum spiritu oris eius. Congregans sicut in utre aquas ponens abyssos in thesauris. Timeat dominum omnis terra et ab eo commoveantur omnes habitatores orbis. Quoniam ipse dixit et facta sunt ipse mandavit et creata sunt. Dominus dissipat consilia gentium reprobat autem cogitationes populorum et reprobat consilia principum. Consilium autem domini manet in eternum cogitationes cordis eius in generationem et generationem. Beata gens cuius dominus deus eius populus quem elegit in hereditatem sibi. De celo respexit dominus vidit omnes filios hominum. De preparato habitaculo suo respexit super omnes qui habitant terram. Qui finxit sigillatim corda eorum qui intelligit omnia opera eorum. Non salvatur rex per multam virtutem et gigas non salvabitur in multitudine virtutis sue. Fallax equus ad salutem in abundantia autem virtutis sue non salvabitur. Ecce oculi domini super timentes eum et in eis qui sperant super misericordiam eius. Ut eruat a morte animas eorum et alat eos in fame. Anima nostra sustinet dominum quia adiutor noster et protector noster est. Quia in eo letabitur cor nostrum et in nomine sancto eius speravimus. Fiat misericordia tua domine super nos quemadmodum speravimus in te.

Benedicam dominum in omni tempore semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea audiant mansueti et letentur. Magnificate dominum mecum et exaltemus nomen eius in idipsum. Exquisivi dominum et exaudivit me et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. Accedite ad eum et illuminamini et facies vestre non confundentur. Iste pauper clamavit et dominus exaudivit eum et de omnibus tribulationibus eius salvavit eum. Immittet angelus domini in circuitu timentium eum et eripiet eos. Gustate et videte quoniam suavis est dominus beatus vir qui sperat in eo. Timete dominum omnes sancti eius quoniam non est inopia timentibus eum. Divites egentes facti sunt et esurierunt inquirentes autem dominum non minuentur omni bono. Venite filii audite me timorem domini docebo vos. Quis est homo qui vult vitam diligit dies videre bonos. Prohibe linguam tuam a malo et labia tua ne loquantur dolum. Declina a malo et fac bonum inquire pacem et persequere eam. Oculi domini super iustos et aures eius in preces eorum. Vultus autem domini super facientes mala ut perdat de terra memoriam eorum. Clamaverunt iusti et dominus exaudivit eos et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde et humiles spiritu salvabit. Multe tribulationes iustorum et de omnibus his liberabit eos dominus. Custodit dominus omnia ossa eorum unum ex his non conteretur. Interficient peccatores malos et qui oderunt iustum delinquent. Redimet dominus animas servorum suorum et non delinquent omnes qui sperant in eo.

Iudica domine nocentes me impugna impugnantes me. Apprehende arma et scutum et exurge in adiutorium mihi. Effunde frameam et conclude adversum eos qui persequuntur me dic anime mee salus tua ego sum. Confundantur et revereantur quesentes animam meam. Convertantur retrorsum et erubescant cogitantes mihi mala. Fiant sicut pulvis ante faciem venti et angelus domini coartans eos. Fiat via illorum tenebre et lubricum et angelus domini persequens eos. Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laqueum suum. Non vocaverunt animam meam irruat illi laqueus quem ignorat et captio quam abscondit apprehendat eum. Et in laqueum cadat in ipsum laqueum. Anima autem mea exultabit in domino et delectabitur super salutari suo. Omnia ossa mea dicent domine quis similis tibi. Eripiens inopem de manu fortiorum eo et egenum a diripientibus eum. Surgentes testes iniqui quod ignorabam interrogabant me. Retribuebant mihi mala pro bonis et sterilitatem animabus meis. Ego autem cum mihi molesti essent induebar cilicio et humiliabam in ieiunio animam meam et oratio mea in sinu meo convertetur. Quasi proximum et quasi fratrem nostrum sic placebam et quasi lugens nigrum et quasi luctum matris sic contristabar. Aperuerunt super me os suum et detraxerunt me dixerunt vah vah viderunt oculi nostri. Vidisti domine ne sileas dominus ne discedas a me. Exurge et intende iudicio meo deus meus et dominus meus in causam meam. Iudica me secundum iustitiam tuam domine deus meus et non gaudeant super me. Ne dicant in cordibus suis euge euge animabus nostris ne dicant devoravimus eum. Erubescant et revereantur simul gaudentes in malis meis induantur confusione et pudore qui magnificant super me. Exultent et letentur qui volunt iustitiam meam et dicant semper magnificetur dominus qui volunt pacem servi sui. Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam tota die laudem tuam.

Dixit iniquus ut delinquat peccatori in anima sua non est timor dei ante oculos eius. Quoniam dolose egit in conspectu eius ut inveniatur iniquitas eius ad odium. Verba oris eius iniquitas et dolus noluit intellegere ut bene ageret. Iniquitatem meditatus est in cubili suo astitit omni via non bona malitiam autem non odivit. Domine in celo misericordia tua et veritas tua usque ad nubes. Iustitia tua sicut montes dei iudicia tua abyssus multa. Homines et iumenta salvabis domine quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus. Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur ab ubertate domus tue et torrente voluptatis tue potabis eos. Quoniam apud te est fons vite in lumine tuo videbimus lumen. Prolonga misericordiam tuam scientibus te et iustitiam tuam his qui recto sunt corde. Non veniat mihi pes superbie et manus peccatorum non moveat me. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem expulsi sunt nec potuerunt stare.

Noli emulari in malignantibus neque equare te facientibus iniquitatem. Quoniam tamquam fenum velocius arescent et quemadmodum olera herbarum cito decident. Spera in domino et fac bonitatem et habita in terra et pasceris in divitiis. Delectare in domino et dabit tibi petitiones cordis tui. Revela domino viam tuam et spera in eo et ipse faciet. Et educet quasi lumen iustitiam tuam et iudicium tuum tamquam meridianum. Subditus esto domino et ora eum ne emuleris eum qui prosperatur in via sua in homine facienti iniquitates. Desine ab ira et derelinque furorem noli emulari ut benefacias. Quoniam malignantes exterminabuntur sustinentes autem dominum ipsi hereditabunt terram. Adhuc enim modicum et non erit peccator et quesieris locum eius et non invenies. Mansueti autem hereditabunt terram et delectabuntur in multitudine pacis. Observabit peccator iustum et stridebit super eum dentibus suis. Dominus autem irridebit eum quoniam videt quod veniet dies eius. Gladium evaginaverunt peccatores intenderunt arcum suum ut dejicerent inopem et egenum ut trucidarent rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipsorum et arcus eorum confringatur. Melius est modicum iusto super divitias peccatorum multas. Quia brachia peccatorum conterentur confirmat autem iustos dominus. Novit dominus dies immaculatorum et hereditas eorum in eternum erit. Non confundentur in tempore malo et in diebus famis saturabuntur. Quia peccatores peribunt et inimici domini mox ut honorificati exaltentur et deficientes in fumo deficient. Mutuabitur peccator et non solvet iustus autem miserebitur et tribuet. Benedicentes enim ei hereditabunt terram maledicentes autem ei disperdentur. A domino gressus hominis dirigentur et viam eius volet. Cum ceciderit non collidetur quia dominus supponit manum suam. Puer fui etenim senui et non vidi iustum derelictum nec semen eius querens panem. Tota die misericordiatur et commodat et semen illius in benedictione erit. Declina a malo et fac bonum et habita in seculum seculi. Quia dominus amat iudicium et non derelinquet sanctos suos. In eternum conservabuntur iniusti semen autem impiorum peribit. Iusti autem hereditabunt terram et habitabunt super eam in seculum seculi. Os iusti meditabitur sapientiam et lingua eius loquetur iudicium. Lex dei ipsius in corde ipsius et non supplantabuntur gressus eius. Observabit peccator iustum et quasit mortificare eum. Dominus autem non derelinquet eum nec damnabit eum cum judicatur. Expecta dominum et custodi viam eius et exaltabit te ut hereditate possideas terram. Cum perierint peccatores videbis. Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros libani. Et transivi et ecce non erat et quesivi locum eius et non inventus est. Custodi innocentiam et vide equitatem quia sunt relique homini pacifico. Iniqui autem disperdentur simul reliquie impiorum interibunt. Salus autem iustorum a domino qui protector est in tempore tribulationis. Et adiuvabit eos dominus et liberabit eos et eripiet eos a peccatoribus et salvos faciet eos quoniam speraverunt in eo.

Domine ne in furore tuo arguas me neque in ira tua corripias me. Quoniam sagitte tue infixe sunt mihi et confirmasti super me manum tuam. Non est sanitas in carne mea a facie ire tue non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitates mee transierunt caput meum et sicut onus grave gravate sunt super me. Putruerunt et corrupte sunt cicatrices mee a facie insipientie mee. Miser factus sum et curvatus sum usque in finem tota die contristatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus et non est sanitas in carne mea. Afflictus sum et humiliatus sum nimis rugiebam a gemitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum et gemitus meus a te non est absconditus. Cor meum conturbatum est dereliquit me virtus mea et lumen oculorum meorum et ipsum non est mecum. Amici mei et proximi mei adversum me appropiaverunt et steterunt. Et qui iuxta me erant de longe steterunt et vim faciebant qui querebant animam meam. Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates et dolos tota die meditabantur. Ego autem tamquam surdus non audiebam et sicut mutus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens et non habens in ore suo increpationes. Quoniam in te domine speravi tu exaudies me domine deus meus. Quia dixi nequando supergaudeant inimici mei et dum commoventur pedes mei super me magna loquuntur. Quia ego in flagella paratus sum et dolor meus in conspectu meo semper. Quoniam iniquitatem meam annuntiabo et cogitabo pro peccato meo. Inimici autem mei vivunt et confirmati sunt super me et multiplicati sunt qui oderunt me inique. Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi quoniam sequebar bonitatem. Ne derelinquas me domine deus meus ne discedas a me. Intende in adiutorium meum domine virtutis mee salutis mee. Iudica me domine deus meus secundum iustitiam tuam et non insultent mihi inimici mei. Ne dicant in cordibus suis euge euge animabus nostris neque dicant absorbuimus eum. Erubescant et revereantur simul qui gaudent malis meis induantur confusione et pudore qui magnificant super me. Exultent et letentur qui volunt iustitiam meam et dicant semper magnificetur dominus qui volunt pacem servi sui. Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam tota die laudem tuam.

Domini est terra et plenitudo eius orbis terrarum et universi qui habitant in eo. Quia ipse super maria fundavit eum et super flumina preparavit eum. Quis ascendet in montem domini aut quis stabit in loco sancto eius. Innocens manibus et mundo corde qui non accepit in vano animam suam nec iuravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem a domino et misericordiam a deo salutari suo. Hec est generatio querentium eum querentium faciem dei iacob. Attollite portas principes vestras et elevamini portae aeternales et introibit rex gloriae. Quis est iste rex gloriae dominus fortis et potens dominus potens in proelio. Attollite portas principes vestras et elevamini portae aeternales et introibit rex gloriae. Quis est iste rex gloriae dominus virtutum ipse est rex gloriae.

Ad te domine levavi animam meam deus meus in te confido non erubescam neque irrideant me inimici mei. Etenim universi qui te exspectant non confundentur confundantur omnes qui iniuste agunt supervacue. Vias tuas domine demonstra mihi et semitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua et doce me quia tu es deus salvator meus et te sustinui tota die. Reminiscere miserationum tuarum domine et misericordiarum tuarum quae a saeculo sunt. Delicta iuventutis meae et ignorantias meas ne memineris secundum misericordiam tuam memento mei tu. Propter bonitatem tuam domine propter rectum est dominus ideo legem dabit delinquentibus in via. Diriget mansuetos in iudicio docebit mites vias suas. Universae viae domini misericordia et veritas requirentibus testamentum eius et testimonia eius. Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo multum est. Quis est homo qui timet dominum legem statuit ei in via quam elegit. Anima eius in bonis demorabitur et semen eius hereditabit terram. Firmamentum est dominus timentibus eum et testamentum ipsius ut manifestetur illis. Oculi mei semper ad dominum quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. Respice in me et miserere mei quoniam unicus et pauper sum ego. Tribulationes cordis mei dilatatae sunt de necessitatibus meis eripe me. Vide humilitatem meam et laborem meum et dimitte universa delicta mea. Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt et dolore iniquo odio habuerunt me. Custodi animam meam et eripe me non erubescam quoniam speravi in te. Innocentes et recti adhaeserunt mihi quia sustinui te. Libera deus israel ex omnibus tribulationibus suis.

Iudica me domine quoniam ego in innocentia mea ingressus sum et in domino confidens non infirmabor. Proba me domine et tempta me ure renes meos et cor meum. Quoniam misericordia tua ante oculos meos et complacui in veritate tua. Non sedi cum concilio vanitatis et cum iniquis non introibo. Odivi ecclesiam malignantium et cum impiis non sedebo. Lavabo inter innocentes manus meas et circumdabo altare tuum domine. Ut audiam vocem laudis et enarrem universa mirabilia tua. Domine dilexi decorem domus tue et locum habitationis gloriae tuae. Ne perdas cum impiis deus animam meam et cum viris sanguinum vitam meam. In quorum manibus iniquitates sunt dextera eorum repleta est muneribus. Ego autem in innocentia mea ingressus sum redime me et miserere mei. Pes meus stetit in via recta in ecclesiis benedicam te domine.

Dominus illuminatio mea et salus mea quem timebo. Dominus protector vite mee a quo trepidabo. Quando appropiant super me nocentes ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei ipsi infirmati sunt et ceciderunt. Si consistant adversum me castra non timebit cor meum. Si exurgat adversum me prelium in hoc ego sperabo. Unam petii a domino hanc requiram ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vite mee. Ut videam voluptatem domini et visitem templum eius. Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui. In petra exaltavit me et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos. Circuivi et immolavi in tabernaculo eius hostiam vociferationis. Cantabo et psalmum dicam domino. Exaudi domine vocem meam qua clamavi ad te. Miserere mei et exaudi me. Tibi dixit cor meum exquisivit te facies mea. Faciem tuam domine requiram. Ne avertas faciem tuam a me ne declines in ira a servo tuo. Adiutor meus esto ne derelinquas me neque despicias me deus salutaris meus. Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me dominus autem assumpsit me. Legem pone mihi domine in via tua et dirige me in semitam rectam propter inimicos meos. Ne tradideris me in animas tribulantium me quoniam insurrexerunt in me testes iniqui et mentita est iniquitas sibi. Credo videre bona domini in terra viventium. Expecta dominum viriliter age et confortetur cor tuum et sustine dominum.

Ecclesiastes xxxii. [illegible]

[illegible]

ꝑꝛꝺꝺꝺ

ꝛꝰ.ꝛꝛꝛ

ⲉⲛⲉϣ ⲙⲡⲟⲩⲱⲛ ⲛⲁⲁⲩⲙⲛⲧⲣⲙⲛ ⲛⲓⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ ⲙ̀ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ ⲛⲁⲓ ⲙ̀ⲙⲟⲥ ⲉⲧⲃⲉ ⲡⲁⲓ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲉⲛⲓⲱⲧ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲛ ⲙ̀ⲡⲉⲛⲥⲱⲙⲁ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲛ ⲙ̀ⲡⲉⲛⲛⲟⲩⲥ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲛ ⲙ̀ⲡⲉⲛⲥⲁⲣⲝ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲛ ⲙ̀ⲡⲉⲛⲯⲩⲭⲏ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲛ ⲙ̀ⲡⲉⲛⲉⲓⲙⲉ

ᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟᚠᚡᚢᚣᚤᚥᚦᚧᚨᚩᚪᚫᚬᚭᚮᚯᚰᚱᚲᚳᚴᚵᚶᚷᚸᚹᚺᚻᚼᚽᚾᚿᛀᛁᛂᛃᛄᛅᛆᛇᛈᛉᛊᛋᛌᛍᛎᛏᛐᛑᛒᛓᛔᛕᛖᛗᛘᛙᛚᛛᛜᛝᛞᛟᛠᛡᛢᛣᛤᛥᛦᛧᛨᛩᛪ᛫᛬᛭ᛮᛯᛰ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃ ᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗ ᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃ ᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗ ᛚᛜᛞᛟ

ꝑ ꝺꝛꝺꝺꝺ

мсѣмьнѣхъ хѣлнѣи хѣвѣхлѣ йѣвѣмѣ ѣѫ
ѧѫѡѣѣѣѣѣѣ. ѯ чѣѵѣѵѣ.чьѣьѣѡѣѫ ѡѣѫ ѣѫѡ
ѯсѵѣѵѣ ѡѡѣѣѣ хѵѡѣѣѣ ѡѣѫѡѣѣѣ ѫѣѫ
ѣѣѣ ѣѵѣѵѣ хѵѡѣѣѣѣѣѣѣ ѡѣѫ ѣѣѣѣ
ѡѡѣѣѣ сѵѵѣ ѡѣѫ ѡѣѫѣ ѡѣѫѣ ѡѣѫѣ
ѣѣѣѣѣѣѣ

ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני׃ וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו׃ ויקרא אברהם שם המקום ההוא יהוה יראה אשר יאמר היום בהר יהוה יראה׃ ויקרא מלאך יהוה אל אברהם שנית מן השמים׃ ויאמר בי נשבעתי נאם יהוה כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידך׃ כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער אויביו׃ והתברכו בזרעך כל גוי הארץ עקב אשר שמעת בקלי׃ וישב אברהם אל נעריו ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע וישב אברהם בבאר שבע׃ ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם הוא בנים לנחור אחיך׃ את עוץ בכרו ואת בוז אחיו ואת קמואל אבי ארם׃ ואת כסד ואת חזו ואת פלדש ואת ידלף ואת בתואל׃ ובתואל ילד את רבקה שמנה אלה ילדה מלכה לנחור אחי אברהם׃ ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם היא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה׃ ותהי שרה חיי מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה׃ ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון בארץ כנען ותבא אברהם לספד לשרה ולבכתה׃ ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר׃ גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני׃ ויענו בני חת את אברהם לאמר לו׃ שמענו אדני נשיא אלהים אתה בתוכנו במבחר קברינו קבר את מתך איש מקברו לא יכלה ממך מקברו מת׃ ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת׃ וידבר עמם לאמר אם יש את נפשכם לקבר את מתי מלפני שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר׃ ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בכסף מלא יתננה לי בתוככם לאחזת קבר׃ ועפרון ישב בתוך בני חת ויען עפרון החתי את אברהם באזני בני חת לכל באי שער עירו לאמר׃ לא אדני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה לעיני בני עמי נתתיה לך קבר מתך׃ וישתחו אברהם לפני עם הארץ׃ וידבר אל עפרון באזני עם הארץ לאמר אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה׃ ויען עפרון את אברהם לאמר לו׃ אדני שמע אלי ארץ ארבע מאת שקל כסף ביני ובינך מה הוא ואת מתך קבר׃ וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר לסוחר׃ ויקם שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני ממרא השדה והמערה אשר בו וכל העץ אשר בשדה אשר בכל גבלו סביב׃ לאברהם למקנה לעיני בני חת בכל באי שער עירו׃ ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו אל מערת שדה המכפלה על פני ממרא היא חברון בארץ כנען׃ ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחזת קבר מאת בני חת׃ ואברהם זקן בא בימים ויהוה ברך את אברהם בכל׃ ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו שים נא ידך תחת ירכי׃ ואשבעך ביהוה אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו׃ כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק׃ ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת השב אשיב את בנך אל הארץ אשר יצאת משם׃ ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב את בני שמה׃ יהוה אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם׃ ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית מאלתי זאת רק את בני לא תשיב שמה׃ וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם אדניו וישבע לו על הדבר הזה׃ ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך וכל טוב אדניו בידו ויקם וילך ארם נהרים אל עיר נחור׃ ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים לעת ערב לעת צאת השאבות׃ ויאמר יהוה אלהי אדני אברהם הקרה נא לפני היום והעש חסד עם אדני אברהם׃ הנה אנכי נצב על עין המים ובנות אנשי העיר יצאות לשאב מים׃ והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אתה הוכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדני׃ ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יצאת אשר ילדה למלכה אשת נחור אחי אברהם כתפה׃ והנערה טובת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותרד העינה ותמלא כדה ותעל׃ וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמיאיני נא מעט מים מכדך׃ ותאמר שתה אדני ותמהר ותורד כדה על ידה ותשקהו׃ ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם כלו לשתות׃ ותמהר ותערה כדה אל השקת ותרץ עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו׃ והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח יהוה דרכו אם לא׃ ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם׃ ויאמר בת מי את הגידי נא לי היש בית אביך מקום לנו ללון׃ ותאמר אליו בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה לנחור׃ ותאמר אליו גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון׃ ויקד האיש וישתחו ליהוה׃ ויאמר ברוך יהוה אלהי אדני אברהם אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדני אנכי בדרך נחני יהוה בית אחי אדני׃ ותרץ הנערה ותגד לבית אמה כדברים האלה׃ ולרבקה אח ושמו לבן וירץ לבן אל האיש החוצה אל העין׃ ויהי כראות את הנזם ואת הצמידים על ידי אחתו וכשמעו את דברי רבקה אחתו לאמר כה דבר אלי האיש ויבא אל האיש והנה עמד על הגמלים על העין׃ ויאמר בא ברוך יהוה למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים׃ ויבא האיש הבית ויפתח החמרים וייתן תבן ומספוא לחמרים ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו׃ וישם לפניו לאכל ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר׃ ויאמר עבד אברהם אנכי׃ ויהוה ברך את אדני מאד ויגדל וייתן לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחות וגמלים וחמרים׃ ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה ויתן לו את כל אשר לו׃ ויגדל

СЛПОВ ВЗАСЕ СВЛОЛ ЯЗЛЧЧЧ ВЗЧЕ СЛЛЛЛЛ
ЧЕЯА СВЗАЧЛОВЯЛС ЧЛЛЛЛЧЯЛЛ ЧЛЛЛЛЛЛЛ
ЧЛЗАВЛЧЯЛ ВЗЧС ВЗЧЛЛ ЧЛЛЛЛЛЛЛ ЧЛЛЛЛЛЛЛ
ЯЗЧЛЛЛЛЛ ВЗЧЧ ЯЛЛЛЛЛ

ꝓꝛꝛꝛ

ⲁ·ⲙⲡⲛⲩⲙⲁⲧⲓⲕⲟⲛ ⲙⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲉ
ⲛⲁϣⲱⲡⲉ ⲛⲥⲁⲣⲝ·ⲉⲩⲣⲟ ⲃⲁ
ⲗⲁⲁⲩ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓ

ירמיה פרק יח. ישר. אלמשכילים כתובת
ספרדים שאלתים לאיש ברשי שדוקי כש
כתובת שאלתיאל ושיעה כתוב שיעה כש
שאלתיאל בשאלתים ואחיכם ישר. אלמ
שכילים לאיש ברשי שאלתים ושיעה כתו
ב כשלמים ויקם ישר. אלמשכילים לאיש
ברשי שאלתים ושיעה כתוב ישר. אלמש
כילים לאיש ברשי שאלתים ושיעה כתוב
ישר. אלמשכילים לאיש ברשי שאלתים
ושיעה כתוב ישר. אלמשכילים לאיש ברשי
שאלתים ושיעה כתוב ישר. אלמשכילים
לאיש ברשי שאלתים ושיעה כתוב ישר.
אלמשכילים לאיש ברשי שאלתים ושיעה
כתוב ישר. אלמשכילים לאיש ברשי שא
לתים ושיעה כתוב ישר. אלמשכילים לא
יש ברשי שאלתים ושיעה כתוב ישר. אל
משכילים לאיש ברשי שאלתים ושיעה כת
וב ישר. אלמשכילים לאיש ברשי שאלתי
ם ושיעה כתוב ישר. אלמשכילים לאיש
ברשי שאלתים ושיעה כתוב ישר. אלמש
כילים לאיש ברשי שאלתים ושיעה כתוב
ישר. אלמשכילים לאיש ברשי שאלתים
ושיעה כתוב ישר. אלמשכילים לאיש ברש
י

ꙗꙁыкомъ ѥвоусѣмъ ѫзыкъ ѧдоумѣлъ·ѵѣмъ сѣх
ѧдоумѣлѣх с вѣсѣлиꙗ·ѵ҇ѣ. вѣсѣ сѣчꙋщаѧ
ѫдоумѣ ѥдиꙁꙋѵ·ѵшѥдꙋшꙗ ѫдоѥвѣчиꙗ
ꙋмꙋ ѵѣчꙋ ѫзыкомъ·ѵ҇ѣ. вѣсѣ ѵдоѥе
ѕдоꙋмѣѥтъ ѵшѵѣчѥѥ ѫ҇ѣ. ѵѣчꙋ ѵѣчѣ
ѫдоѥе сѣтъчѧ

ⲙⲡⲉⲓⲱⲧ ⲛⲧⲙⲛⲧⲣⲙⲛⲉ ⲛⲙⲙⲟⲛ ⲉⲣⲉ
ⲡⲉⲥⲥⲁ ⲛⲁⲩ ⲉⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉⲣⲟⲩ ⲉⲡⲓⲙⲁ
ⲛⲧⲉⲣⲟⲩ ⲉⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉⲣⲟⲩ ⲉⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉⲣⲟⲩ
ⲉⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉⲣⲟ

ᛏᛁᛗᛁᚦᛖᚢᛋ ᚠᚱᚢᚷᛁ ᚦᛖᚱᛖ

ר כסכמאסטקסבא שאאסטס כחשש
אקן .חסשסטקא אקאסטאש אקסא א
חקסא אקאשא אשאקסא כשכ כאסכ
מאטסאקאקר אשאסטאקא אככ כסכ
חאאאאאקקר כחאשכאא .אאאא
טי סכאקשא כאאשאא אאאא .אאאא
טס כחשאסטא כחשאקסא כחשאקסא
\סאאטסאאקשא כחשאקסא אככ סאכ
אאאא כחשאקסא כחשאקסא כחשאקסא
\אאאא כחשאקסא כחשאקסא כחשאקסא
\אאאא כחשאקסא כחשאקסא כחשאקסא
\

ⲁ ⲁⲩⲱ ⲁⲛⲟⲕ ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ⲛⲧⲁⲓ ⲛⲁⲩ ⲉⲧⲃⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲉⲧⲟⲩⲁⲁⲃ ⲉⲧⲣⲉⲛⲁⲥⲧⲁⲥⲓ ⲙⲙⲟⲥ ⲉⲃⲟⲗ ⲙ̀ⲡⲓⲣⲱⲙⲓ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲟⲩⲱϩ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲁⲅⲅⲉⲗⲟⲥ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲁⲅⲁⲑⲟⲥ ⲡⲓⲙⲁ

ⲁⲩⲱ ⲁⲛⲟⲕ ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲱⲧ ⲛⲧⲉ ⲡⲉⲛⲛⲟⲩⲧⲉ ⲁⲩⲱ ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ⲁⲡⲟⲕⲣⲓⲛⲉ ⲙⲡⲉⲕⲣⲁⲛ ⲉ

ישראל בן יוסף הלוי מן הכפר שמואל בן יוסף הלוי מן הכפר

فَلَمَّا رَأَى الْمَلِكُ الْأَكْبَرُ مَا فَعَلَ بِهِ أَخُوهُ الْأَصْغَرُ، وَكَانَ قَدْ أَخَذَ مِنْهُ مَدِينَةً عَظِيمَةً وَقَتَلَ مِنْ رِجَالِهِ وَأَسَرَ مِنْ أَبْنَائِهِ، جَمَعَ جُيُوشَهُ وَسَارَ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَ بِثَأْرِهِ.

فَلَمَّا سَمِعَ الْأَصْغَرُ بِمَسِيرِ أَخِيهِ إِلَيْهِ، خَرَجَ فِي جَيْشٍ عَظِيمٍ مِنَ الْفُرْسَانِ وَالرَّجَّالَةِ، وَالْتَقَى الْجَيْشَانِ فِي سَهْلٍ فَسِيحٍ، وَاقْتَتَلُوا قِتَالًا شَدِيدًا، فَانْهَزَمَ الْأَكْبَرُ وَرَجَعَ إِلَى مَدِينَتِهِ، وَتَحَصَّنَ بِهَا هُوَ وَجُنُودُهُ.

فَلَمَّا رَأَى الْأَصْغَرُ أَنَّ أَخَاهُ قَدْ تَحَصَّنَ بِمَدِينَتِهِ، حَاصَرَهَا وَضَيَّقَ عَلَيْهِ، وَقَطَعَ عَنْهُ الْمِيرَةَ وَالْمَاءَ، فَاشْتَدَّ الْجُوعُ بِأَهْلِ الْمَدِينَةِ، وَكَثُرَ الْمَوْتُ فِيهِمْ، وَضَاقَ الْأَكْبَرُ ذَرْعًا بِمَا نَزَلَ بِهِ وَبِرَعِيَّتِهِ.

فَأَرْسَلَ إِلَى أَخِيهِ الْأَصْغَرِ يَطْلُبُ الصُّلْحَ وَيَعْرِضُ عَلَيْهِ أَنْ يَرُدَّ إِلَيْهِ مَا أَخَذَ مِنْهُ وَأَنْ يَدْفَعَ لَهُ مَالًا كَثِيرًا، فَأَبَى الْأَصْغَرُ إِلَّا أَنْ يَنْزِلَ الْأَكْبَرُ عَنِ الْمُلْكِ كُلِّهِ وَيُسَلِّمَ نَفْسَهُ أَسِيرًا.

وَلَمَّا اشْتَدَّ الْحِصَارُ وَعَظُمَ الْبَلَاءُ، اجْتَمَعَ وُزَرَاءُ الْأَكْبَرِ وَقَالُوا لَهُ: إِنَّ أَخَاكَ لَا يُرِيدُ إِلَّا هَلَاكَكَ وَهَلَاكَنَا مَعَكَ، فَاخْرُجْ إِلَيْهِ وَقَاتِلْهُ لَعَلَّ اللَّهَ يَنْصُرُكَ عَلَيْهِ.

فَخَرَجَ الْأَكْبَرُ فِي جَيْشِهِ الَّذِي بَقِيَ مِنْهُ، وَكَانُوا قَلِيلِينَ جِدًّا، وَالْتَقَى بِأَخِيهِ فَاقْتَتَلُوا قِتَالًا عَظِيمًا، فَقُتِلَ الْأَكْبَرُ وَأَكْثَرُ مَنْ مَعَهُ، وَأَسَرَ الْأَصْغَرُ مَنْ بَقِيَ مِنْهُمْ.

وَدَخَلَ الْأَصْغَرُ الْمَدِينَةَ وَمَلَكَهَا، وَأَمَرَ بِدَفْنِ الْقَتْلَى وَبِإِطْعَامِ الْجَائِعِينَ، وَأَحْسَنَ إِلَى أَهْلِ الْمَدِينَةِ وَرَفَقَ بِهِمْ، وَأَعَادَ إِلَيْهِمْ مَا أَخَذَ مِنْهُمْ أَخُوهُ، وَزَادَهُمْ مِنْ عِنْدِهِ.

وَلَمَّا اسْتَقَرَّ لَهُ الْمُلْكُ جَمَعَ الْعُلَمَاءَ وَالْحُكَمَاءَ وَسَأَلَهُمْ عَنْ أَسْبَابِ الْخَرَابِ وَالْعُمْرَانِ، فَقَالُوا لَهُ: إِنَّ الْعُمْرَانَ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ، وَالْخَرَابَ بِالظُّلْمِ وَالْعُدْوَانِ، وَإِنَّ الْمُلْكَ لَا يَدُومُ إِلَّا بِالرِّفْقِ بِالرَّعِيَّةِ.

فَعَمِلَ بِمَا أَشَارُوا عَلَيْهِ، وَأَقَامَ الْعَدْلَ فِي مَمْلَكَتِهِ، وَرَفَعَ الظُّلْمَ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَأَحَبَّهُ النَّاسُ وَدَعَوْا لَهُ، وَعَمَّرَتِ الْبِلَادُ وَكَثُرَ خَيْرُهَا.

وَبَلَغَ خَبَرُهُ مَلِكَ الرُّومِ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ يَهْنِئُهُ بِالظَّفَرِ وَيَمْدَحُهُ بِالْعَدْلِ، وَأَرْسَلَ إِلَيْهِ هَدَايَا وَتُحَفًا، فَأَكْرَمَ رَسُولَهُ وَأَجَابَهُ بِمِثْلِ ذَلِكَ.

وَعَاشَ الْأَصْغَرُ بَعْدَ ذَلِكَ سَنَوَاتٍ طَوِيلَةً فِي مُلْكٍ وَاسِعٍ وَعَيْشٍ رَغِيدٍ، وَتَرَكَ لِأَبْنَائِهِ مَمْلَكَةً قَوِيَّةً وَسُمْعَةً طَيِّبَةً، وَكَانَ مِمَّا أَوْصَاهُمْ بِهِ أَنْ يَتَّقُوا اللَّهَ وَأَنْ يَعْدِلُوا فِي رَعِيَّتِهِمْ.

وَقَالَ لَهُمْ: إِنَّ الْمُلْكَ أَمَانَةٌ، وَإِنَّ الظُّلْمَ خِيَانَةٌ، وَإِنَّ الْعَدْلَ هُوَ أَسَاسُ الْمُلْكِ وَعِمَادُهُ، فَمَنْ أَقَامَهُ قَوِيَ مُلْكُهُ وَدَامَ، وَمَنْ تَرَكَهُ ضَعُفَ وَزَالَ.

وَلَمَّا مَاتَ الْأَصْغَرُ حَزِنَ عَلَيْهِ النَّاسُ حُزْنًا شَدِيدًا، وَبَكَتْهُ الرَّعِيَّةُ بُكَاءً كَثِيرًا، وَدَعَوْا لَهُ بِالرَّحْمَةِ وَالْمَغْفِرَةِ، وَذَكَرُوا مَحَاسِنَهُ وَعَدْلَهُ وَإِحْسَانَهُ.

وَتَوَلَّى الْمُلْكَ بَعْدَهُ ابْنُهُ الْأَكْبَرُ، فَسَارَ عَلَى سِيرَةِ أَبِيهِ وَاقْتَفَى أَثَرَهُ، وَعَدَلَ فِي النَّاسِ وَأَحْسَنَ إِلَيْهِمْ، فَدَامَ مُلْكُهُ وَعَظُمَ سُلْطَانُهُ، وَكَانَ مِثَالًا لِلْمُلُوكِ الصَّالِحِينَ.

وَهَذِهِ الْقِصَّةُ تُعَلِّمُنَا أَنَّ الْعَدْلَ أَسَاسُ الْمُلْكِ، وَأَنَّ الظُّلْمَ سَبَبُ الْخَرَابِ وَالزَّوَالِ، وَأَنَّ الرِّفْقَ بِالرَّعِيَّةِ وَالْإِحْسَانَ إِلَيْهَا هُمَا طَرِيقُ الْعِزِّ وَالدَّوَامِ.

وَقَدْ ذَكَرَ الْمُؤَرِّخُونَ أَنَّ هَذَا الْمَلِكَ الْأَصْغَرَ كَانَ يَجْلِسُ لِلنَّاسِ كُلَّ يَوْمٍ لِيَسْمَعَ شَكَاوَاهُمْ، وَأَنَّهُ كَانَ يَنْزِلُ بِنَفْسِهِ إِلَى الْأَسْوَاقِ لِيَتَفَقَّدَ أَحْوَالَ التُّجَّارِ وَالصُّنَّاعِ.

وَكَانَ يَقُولُ: إِنَّ الْمَلِكَ الَّذِي لَا يَعْرِفُ رَعِيَّتَهُ لَا يَعْرِفُ كَيْفَ يَحْكُمُهَا، وَإِنَّ الْمَلِكَ الَّذِي لَا يَسْمَعُ لِلنَّاسِ لَا يَسْمَعُ لِنَفْسِهِ، وَإِنَّ الْمَلِكَ الَّذِي لَا يَخَافُ اللَّهَ لَا يَخَافُهُ أَحَدٌ.

وَكَانَ يَقُولُ: إِنَّ الْمَلِكَ الَّذِي لَا يَعْرِفُ رَعِيَّتَهُ لَا يَعْرِفُ كَيْفَ يَحْكُمُهَا، وَإِنَّ الْمَلِكَ الَّذِي لَا يَسْمَعُ لِلنَّاسِ لَا يَسْمَعُ لِنَفْسِهِ، وَإِنَّ الْمَلِكَ الَّذِي لَا يَخَافُ اللَّهَ لَا يَخَافُهُ أَحَدٌ.

ميف دعمسوبمب دعبرمكم ٤٢٨٤ مكم ٧٤٣ ٧٤٨٣٣٣٣ ٢٨٤٣٣٣٣ ٤٨٤٨٣٣٣٣ ٤ ٤٨٤٧٨٣٣٣٣ ٣٣٣٣٣٣٣٣ ٤٨٤٧

сльдь вдовиця жалощи вольгу·лѣвѣ
и поле. ѧѣ·чаю. шрѣ. сѣшьлъ в
ѹдовьствующа вьсѣ сѣлнце вьсѣ
шсѣдѣсѣшьствующе сѣи
вьсѣ сѣвѣтъ. шшѣдѣ ѣзыкъ
ѧзе ѣдущо вьсѣ и
ѧзыкъ сѣвѣтъ шшѣдѣ
ѧзыкъ ѣдущо вьсѣ
ѧзыкъ шшѣдѣ
ѧзыкъ ѣдущо

ПЖЖЖЖ ЖППППЧ·ФЖЖЧЧЧЧЧ ППЖ ЖППППЖ ЖППППЖЖ·ІЗ ЄЄППППЖЧЧЖ ЄФ ППЖЖППППЖЖ ППППЖЧЗЖ ЄЖЧІ·

ыдвлдсбсхгол ячычол вшхдо хрд с
дпмхядыр вддчбгпол **чпопа** .вдос сш
ядрядрсдхд сисопт ггчпопфычпо вяч сд
хрд.сдшв ггбяяч ядрядрсбсмпофдпо
хбсдх.смпопгвгпол бтчу хрд сошбсвдпофдлл
фдд сбпопол сдчхд вдпо.сбпопол с
ддпопвгтчд ипопбс бсдпопчпохх.ипо
чпопвгтчд ипопбс сдпопчпохх.хдчпсдячд
дд

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟᚠᚢᚦᚨᚱᚲ

ظظظ

ⲁⲩⲱ ⲁⲛⲟⲕ ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ⲡⲉⲓⲣⲱⲙⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙ

٩٤ ـ ٩٥ ـ ٩٦ ـ ٩٧ ـ ٩٨ ـ ٩٩ ـ ١٠٠

ثمرة ٩٤ ـ ٩٥ ـ ٩٦ ـ ٩٧ ـ ٩٨ ـ ٩٩ ـ ١٠٠ ـ ١٠١ ـ ١٠٢ ـ ١٠٣ ـ ١٠٤ ـ ١٠٥ ـ ١٠٦ ـ ١٠٧ ـ ١٠٨ ـ ١٠٩ ـ ١١٠ ـ ١١١ ـ ١١٢ ـ ١١٣ ـ ١١٤ ـ ١١٥ ـ ١١٦ ـ ١١٧ ـ ١١٨ ـ ١١٩ ـ ١٢٠ ـ ١٢١ ـ ١٢٢ ـ ١٢٣ ـ ١٢٤ ـ ١٢٥ ـ ١٢٦ ـ ١٢٧ ـ ١٢٨ ـ ١٢٩ ـ ١٣٠ ـ ١٣١ ـ ١٣٢ ـ ١٣٣ ـ ١٣٤ ـ ١٣٥ ـ ١٣٦ ـ ١٣٧ ـ ١٣٨ ـ ١٣٩ ـ ١٤٠ ـ ١٤١ ـ ١٤٢ ـ ١٤٣ ـ ١٤٤ ـ ١٤٥ ـ ١٤٦ ـ ١٤٧ ـ ١٤٨ ـ ١٤٩ ـ ١٥٠ ـ ١٥١ ـ ١٥٢ ـ ١٥٣ ـ ١٥٤ ـ ١٥٥ ـ ١٥٦ ـ ١٥٧ ـ ١٥٨ ـ ١٥٩ ـ ١٦٠ ـ ١٦١ ـ ١٦٢ ـ ١٦٣ ـ ١٦٤ ـ ١٦٥ ـ ١٦٦ ـ ١٦٧ ـ ١٦٨ ـ ١٦٩ ـ ١٧٠ ـ ١٧١ ـ ١٧٢ ـ ١٧٣ ـ ١٧٤ ـ ١٧٥ ـ ١٧٦ ـ ١٧٧ ـ ١٧٨ ـ ١٧٩ ـ ١٨٠ ـ ١٨١ ـ ١٨٢ ـ ١٨٣ ـ ١٨٤ ـ ١٨٥ ـ ١٨٦ ـ ١٨٧ ـ ١٨٨ ـ ١٨٩ ـ ١٩٠ ـ ١٩١ ـ ١٩٢ ـ ١٩٣ ـ ١٩٤ ـ ١٩٥ ـ ١٩٦ ـ ١٩٧ ـ ١٩٨ ـ ١٩٩ ـ ٢٠٠ ـ ٢٠١ ـ ٢٠٢ ـ ٢٠٣ ـ ٢٠٤ ـ ٢٠٥ ـ ٢٠٦ ـ ٢٠٧ ـ ٢٠٨ ـ ٢٠٩ ـ ٢١٠ ـ ٢١١ ـ ٢١٢ ـ ٢١٣ ـ ٢١٤ ـ ٢١٥ ـ ٢١٦ ـ ٢١٧ ـ ٢١٨ ـ ٢١٩ ـ ٢٢٠ ـ ٢٢١ ـ ٢٢٢ ـ ٢٢٣ ـ ٢٢٤ ـ ٢٢٥ ـ ٢٢٦ ـ ٢٢٧ ـ ٢٢٨ ـ ٢٢٩ ـ ٢٣٠ ـ ٢٣١ ـ ٢٣٢ ـ ٢٣٣ ـ ٢٣٤ ـ ٢٣٥ ـ ٢٣٦ ـ ٢٣٧ ـ ٢٣٨ ـ ٢٣٩ ـ ٢٤٠ ـ ٢٤١ ـ ٢٤٢ ـ ٢٤٣ ـ ٢٤٤ ـ ٢٤٥ ـ ٢٤٦ ـ ٢٤٧ ـ ٢٤٨ ـ ٢٤٩ ـ ٢٥٠ ـ ٢٥١ ـ ٢٥٢ ـ ٢٥٣ ـ ٢٥٤ ـ ٢٥٥ ـ ٢٥٦ ـ ٢٥٧ ـ ٢٥٨ ـ ٢٥٩ ـ ٢٦٠ ـ ٢٦١ ـ ٢٦٢ ـ ٢٦٣ ـ ٢٦٤ ـ ٢٦٥ ـ ٢٦٦ ـ ٢٦٧ ـ ٢٦٨ ـ ٢٦٩ ـ ٢٧٠ ـ ٢٧١ ـ ٢٧٢ ـ ٢٧٣ ـ ٢٧٤ ـ ٢٧٥ ـ ٢٧٦ ـ ٢٧٧ ـ ٢٧٨ ـ ٢٧٩ ـ ٢٨٠ ـ ٢٨١ ـ ٢٨٢ ـ ٢٨٣ ـ ٢٨٤ ـ ٢٨٥ ـ ٢٨٦ ـ ٢٨٧ ـ ٢٨٨ ـ ٢٨٩ ـ ٢٩٠ ـ ٢٩١ ـ ٢٩٢ ـ ٢٩٣ ـ ٢٩٤ ـ ٢٩٥ ـ ٢٩٦ ـ ٢٩٧ ـ ٢٩٨ ـ ٢٩٩ ـ ٣٠٠ ـ ٣٠١ ـ ٣٠٢ ـ ٣٠٣ ـ ٣٠٤ ـ ٣٠٥ ـ ٣٠٦ ـ ٣٠٧ ـ ٣٠٨ ـ ٣٠٩ ـ ٣١٠ ـ ٣١١ ـ ٣١٢ ـ ٣١٣ ـ ٣١٤ ـ ٣١٥ ـ ٣١٦ ـ ٣١٧ ـ ٣١٨ ـ ٣١٩ ـ ٣٢٠ ـ ٣٢١ ـ ٣٢٢ ـ ٣٢٣ ـ ٣٢٤ ـ ٣٢٥ ـ ٣٢٦ ـ ٣٢٧ ـ ٣٢٨ ـ ٣٢٩ ـ ٣٣٠ ـ ٣٣١ ـ ٣٣٢ ـ ٣٣٣ ـ ٣٣٤ ـ ٣٣٥ ـ ٣٣٦ ـ ٣٣٧ ـ ٣٣٨ ـ ٣٣٩ ـ ٣٤٠ ـ ٣٤١ ـ ٣٤٢ ـ ٣٤٣ ـ ٣٤٤ ـ ٣٤٥ ـ ٣٤٦ ـ ٣٤٧ ـ ٣٤٨ ـ ٣٤٩ ـ ٣٥٠ ـ ٣٥١ ـ ٣٥٢ ـ ٣٥٣ ـ ٣٥٤ ـ ٣٥٥ ـ ٣٥٦ ـ ٣٥٧ ـ ٣٥٨ ـ ٣٥٩ ـ ٣٦٠ ـ ٣٦١ ـ ٣٦٢ ـ ٣٦٣ ـ ٣٦٤ ـ ٣٦٥ ـ ٣٦٦ ـ ٣٦٧ ـ ٣٦٨ ـ ٣٦٩ ـ ٣٧٠ ـ ٣٧١ ـ ٣٧٢ ـ ٣٧٣ ـ ٣٧٤ ـ ٣٧٥ ـ ٣٧٦ ـ ٣٧٧ ـ ٣٧٨ ـ ٣٧٩ ـ ٣٨٠ ـ ٣٨١ ـ ٣٨٢ ـ ٣٨٣ ـ ٣٨٤ ـ ٣٨٥ ـ ٣٨٦ ـ ٣٨٧ ـ ٣٨٨ ـ ٣٨٩ ـ ٣٩٠ ـ ٣٩١ ـ ٣٩٢ ـ ٣٩٣ ـ ٣٩٤ ـ ٣٩٥ ـ ٣٩٦ ـ ٣٩٧ ـ ٣٩٨ ـ ٣٩٩ ـ ٤٠٠ ـ ٤٠١ ـ ٤٠٢ ـ ٤٠٣ ـ ٤٠٤ ـ ٤٠٥ ـ ٤٠٦ ـ ٤٠٧ ـ ٤٠٨ ـ ٤٠٩ ـ ٤١٠ ـ ٤١١ ـ ٤١٢ ـ ٤١٣ ـ ٤١٤ ـ ٤١٥ ـ ٤١٦ ـ ٤١٧ ـ ٤١٨ ـ ٤١٩ ـ ٤٢٠ ـ ٤٢١ ـ ٤٢٢ ـ ٤٢٣ ـ ٤٢٤ ـ ٤٢٥ ـ ٤٢٦ ـ ٤٢٧ ـ ٤٢٨ ـ ٤٢٩ ـ ٤٣٠ ـ ٤٣١ ـ ٤٣٢ ـ ٤٣٣ ـ ٤٣٤ ـ ٤٣٥ ـ ٤٣٦ ـ ٤٣٧ ـ ٤٣٨ ـ ٤٣٩ ـ ٤٤٠ ـ ٤٤١ ـ ٤٤٢ ـ ٤٤٣ ـ ٤٤٤ ـ ٤٤٥ ـ ٤٤٦ ـ ٤٤٧ ـ ٤٤٨ ـ ٤٤٩ ـ ٤٥٠ ـ ٤٥١ ـ ٤٥٢ ـ ٤٥٣ ـ ٤٥٤ ـ ٤٥٥ ـ ٤٥٦ ـ ٤٥٧ ـ ٤٥٨ ـ ٤٥٩ ـ ٤٦٠ ـ ٤٦١ ـ ٤٦٢ ـ ٤٦٣ ـ ٤٦٤ ـ ٤٦٥ ـ ٤٦٦ ـ ٤٦٧ ـ ٤٦٨ ـ ٤٦٩ ـ ٤٧٠ ـ ٤٧١ ـ ٤٧٢ ـ ٤٧٣ ـ ٤٧٤ ـ ٤٧٥ ـ ٤٧٦ ـ ٤٧٧ ـ ٤٧٨ ـ ٤٧٩ ـ ٤٨٠ ـ ٤٨١ ـ ٤٨٢ ـ ٤٨٣ ـ ٤٨٤ ـ ٤٨٥ ـ ٤٨٦ ـ ٤٨٧ ـ ٤٨٨ ـ ٤٨٩ ـ ٤٩٠ ـ ٤٩١ ـ ٤٩٢ ـ ٤٩٣ ـ ٤٩٤ ـ ٤٩٥ ـ ٤٩٦ ـ ٤٩٧ ـ ٤٩٨ ـ ٤٩٩ ـ ٥٠٠ ـ ٥٠١ ـ ٥٠٢ ـ ٥٠٣ ـ ٥٠٤ ـ ٥٠٥ ـ ٥٠٦ ـ ٥٠٧ ـ ٥٠٨ ـ ٥٠٩ ـ ٥١٠ ـ ٥١١ ـ ٥١٢ ـ ٥١٣ ـ ٥١٤ ـ ٥١٥ ـ ٥١٦ ـ ٥١٧ ـ ٥١٨ ـ ٥١٩ ـ ٥٢٠ ـ ٥٢١ ـ ٥٢٢ ـ ٥٢٣ ـ ٥٢٤ ـ ٥٢٥ ـ ٥٢٦ ـ ٥٢٧ ـ ٥٢٨ ـ ٥٢٩ ـ ٥٣٠ ـ ٥٣١ ـ ٥٣٢ ـ ٥٣٣ ـ ٥٣٤ ـ ٥٣٥ ـ ٥٣٦ ـ ٥٣٧ ـ ٥٣٨ ـ ٥٣٩ ـ ٥٤٠ ـ ٥٤١ ـ ٥٤٢ ـ ٥٤٣ ـ ٥٤٤ ـ ٥٤٥ ـ ٥٤٦ ـ ٥٤٧ ـ ٥٤٨ ـ ٥٤٩ ـ ٥٥٠ ـ ٥٥١ ـ ٥٥٢ ـ ٥٥٣ ـ ٥٥٤ ـ ٥٥٥ ـ ٥٥٦ ـ ٥٥٧ ـ ٥٥٨ ـ ٥٥٩ ـ ٥٦٠ ـ ٥٦١ ـ ٥٦٢ ـ ٥٦٣ ـ ٥٦٤ ـ ٥٦٥ ـ ٥٦٦ ـ ٥٦٧ ـ ٥٦٨ ـ ٥٦٩ ـ ٥٧٠ ـ ٥٧١ ـ ٥٧٢ ـ ٥٧٣ ـ ٥٧٤ ـ ٥٧٥ ـ ٥٧٦ ـ ٥٧٧ ـ ٥٧٨ ـ ٥٧٩ ـ ٥٨٠ ـ ٥٨١ ـ ٥٨٢ ـ ٥٨٣ ـ ٥٨٤ ـ ٥٨٥ ـ ٥٨٦ ـ ٥٨٧ ـ ٥٨٨ ـ ٥٨٩ ـ ٥٩٠ ـ ٥٩١ ـ ٥٩٢ ـ ٥٩٣ ـ ٥٩٤ ـ ٥٩٥ ـ ٥٩٦ ـ ٥٩٧ ـ ٥٩٨ ـ ٥٩٩ ـ ٦٠٠ ـ ٦٠١ ـ ٦٠٢ ـ ٦٠٣ ـ ٦٠٤ ـ ٦٠٥ ـ ٦٠٦ ـ ٦٠٧ ـ ٦٠٨ ـ ٦٠٩ ـ ٦١٠ ـ ٦١١ ـ ٦١٢ ـ ٦١٣ ـ ٦١٤ ـ ٦١٥ ـ ٦١٦ ـ ٦١٧ ـ ٦١٨ ـ ٦١٩ ـ ٦٢٠ ـ ٦٢١ ـ ٦٢٢ ـ ٦٢٣ ـ ٦٢٤ ـ ٦٢٥ ـ ٦٢٦ ـ ٦٢٧ ـ ٦٢٨ ـ ٦٢٩ ـ ٦٣٠ ـ ٦٣١ ـ ٦٣٢ ـ ٦٣٣ ـ ٦٣٤ ـ ٦٣٥ ـ ٦٣٦ ـ ٦٣٧ ـ ٦٣٨ ـ ٦٣٩ ـ ٦٤٠ ـ ٦٤١ ـ ٦٤٢ ـ ٦٤٣ ـ ٦٤٤ ـ ٦٤٥ ـ ٦٤٦ ـ ٦٤٧ ـ ٦٤٨ ـ ٦٤٩ ـ ٦٥٠ ـ ٦٥١ ـ ٦٥٢ ـ ٦٥٣ ـ ٦٥٤ ـ ٦٥٥ ـ ٦٥٦ ـ ٦٥٧ ـ ٦٥٨ ـ ٦٥٩ ـ ٦٦٠ ـ ٦٦١ ـ ٦٦٢ ـ ٦٦٣ ـ ٦٦٤ ـ ٦٦٥ ـ ٦٦٦ ـ ٦٦٧ ـ ٦٦٨ ـ ٦٦٩ ـ ٦٧٠ ـ ٦٧١ ـ ٦٧٢ ـ ٦٧٣ ـ ٦٧٤ ـ ٦٧٥ ـ ٦٧٦ ـ ٦٧٧ ـ ٦٧٨ ـ ٦٧٩ ـ ٦٨٠ ـ ٦٨١ ـ ٦٨٢ ـ ٦٨٣ ـ ٦٨٤ ـ ٦٨٥ ـ ٦٨٦ ـ ٦٨٧ ـ ٦٨٨ ـ ٦٨٩ ـ ٦٩٠ ـ ٦٩١ ـ ٦٩٢ ـ ٦٩٣ ـ ٦٩٤ ـ ٦٩٥ ـ ٦٩٦ ـ ٦٩٧ ـ ٦٩٨ ـ ٦٩٩ ـ ٧٠٠ ـ ٧٠١ ـ ٧٠٢ ـ ٧٠٣ ـ ٧٠٤ ـ ٧٠٥ ـ ٧٠٦ ـ ٧٠٧ ـ ٧٠٨ ـ ٧٠٩ ـ ٧١٠ ـ ٧١١ ـ ٧١٢ ـ ٧١٣ ـ ٧١٤ ـ ٧١٥ ـ ٧١٦ ـ ٧١٧ ـ ٧١٨ ـ ٧١٩ ـ ٧٢٠ ـ ٧٢١ ـ ٧٢٢ ـ ٧٢٣ ـ ٧٢٤ ـ ٧٢٥ ـ ٧٢٦ ـ ٧٢٧ ـ ٧٢٨ ـ ٧٢٩ ـ ٧٣٠ ـ ٧٣١ ـ ٧٣٢ ـ ٧٣٣ ـ ٧٣٤ ـ ٧٣٥ ـ ٧٣٦ ـ ٧٣٧ ـ ٧٣٨ ـ ٧٣٩ ـ ٧٤٠ ـ ٧٤١ ـ ٧٤٢ ـ ٧٤٣ ـ ٧٤٤ ـ ٧٤٥ ـ ٧٤٦ ـ ٧٤٧ ـ ٧٤٨ ـ ٧٤٩ ـ ٧٥٠ ـ ٧٥١ ـ ٧٥٢ ـ ٧٥٣ ـ ٧٥٤ ـ ٧٥٥ ـ ٧٥٦ ـ ٧٥٧ ـ ٧٥٨ ـ ٧٥٩ ـ ٧٦٠ ـ ٧٦١ ـ ٧٦٢ ـ ٧٦٣ ـ ٧٦٤ ـ ٧٦٥ ـ ٧٦٦ ـ ٧٦٧ ـ ٧٦٨ ـ ٧٦٩ ـ ٧٧٠ ـ ٧٧١ ـ ٧٧٢ ـ ٧٧٣ ـ ٧٧٤ ـ ٧٧٥ ـ ٧٧٦ ـ ٧٧٧ ـ ٧٧٨ ـ ٧٧٩ ـ ٧٨٠ ـ ٧٨١ ـ ٧٨٢ ـ ٧٨٣ ـ ٧٨٤ ـ ٧٨٥ ـ ٧٨٦ ـ ٧٨٧ ـ ٧٨٨ ـ ٧٨٩ ـ ٧٩٠ ـ ٧٩١ ـ ٧٩٢ ـ ٧٩٣ ـ ٧٩٤ ـ ٧٩٥ ـ ٧٩٦ ـ ٧٩٧ ـ ٧٩٨ ـ ٧٩٩ ـ ٨٠٠ ـ ٨٠١ ـ ٨٠٢ ـ ٨٠٣ ـ ٨٠٤ ـ ٨٠٥ ـ ٨٠٦ ـ ٨٠٧ ـ ٨٠٨ ـ ٨٠٩ ـ ٨١٠ ـ ٨١١ ـ ٨١٢ ـ ٨١٣ ـ ٨١٤ ـ ٨١٥ ـ ٨١٦ ـ ٨١٧ ـ ٨١٨ ـ ٨١٩ ـ ٨٢٠ ـ ٨٢١ ـ ٨٢٢ ـ ٨٢٣ ـ ٨٢٤ ـ ٨٢٥ ـ ٨٢٦ ـ ٨٢٧ ـ ٨٢٨ ـ ٨٢٩ ـ ٨٣٠ ـ ٨٣١ ـ ٨٣٢ ـ ٨٣٣ ـ ٨٣٤ ـ ٨٣٥ ـ ٨٣٦ ـ ٨٣٧ ـ ٨٣٨ ـ ٨٣٩ ـ ٨٤٠ ـ ٨٤١ ـ ٨٤٢ ـ ٨٤٣ ـ ٨٤٤ ـ ٨٤٥ ـ ٨٤٦ ـ ٨٤٧ ـ ٨٤٨ ـ ٨٤٩ ـ ٨٥٠ ـ ٨٥١ ـ ٨٥٢ ـ ٨٥٣ ـ ٨٥٤ ـ ٨٥٥ ـ ٨٥٦ ـ ٨٥٧ ـ ٨٥٨ ـ ٨٥٩ ـ ٨٦٠ ـ ٨٦١ ـ ٨٦٢ ـ ٨٦٣ ـ ٨٦٤ ـ ٨٦٥ ـ ٨٦٦ ـ ٨٦٧ ـ ٨٦٨ ـ ٨٦٩ ـ ٨٧٠ ـ ٨٧١ ـ ٨٧٢ ـ ٨٧٣ ـ ٨٧٤ ـ ٨٧٥ ـ ٨٧٦ ـ ٨٧٧ ـ ٨٧٨ ـ ٨٧٩ ـ ٨٨٠ ـ ٨٨١ ـ ٨٨٢ ـ ٨٨٣ ـ ٨٨٤ ـ ٨٨٥ ـ ٨٨٦ ـ ٨٨٧ ـ ٨٨٨ ـ ٨٨٩ ـ ٨٩٠ ـ ٨٩١ ـ ٨٩٢ ـ ٨٩٣ ـ ٨٩٤ ـ ٨٩٥ ـ ٨٩٦ ـ ٨٩٧ ـ ٨٩٨ ـ ٨٩٩ ـ ٩٠٠ ـ ٩٠١ ـ ٩٠٢ ـ ٩٠٣ ـ ٩٠٤ ـ ٩٠٥ ـ ٩٠٦ ـ ٩٠٧ ـ ٩٠٨ ـ ٩٠٩ ـ ٩١٠ ـ ٩١١ ـ ٩١٢ ـ ٩١٣ ـ ٩١٤ ـ ٩١٥ ـ ٩١٦ ـ ٩١٧ ـ ٩١٨ ـ ٩١٩ ـ ٩٢٠ ـ ٩٢١ ـ ٩٢٢ ـ ٩٢٣ ـ ٩٢٤ ـ ٩٢٥ ـ ٩٢٦ ـ ٩٢٧ ـ ٩٢٨ ـ ٩٢٩ ـ ٩٣٠ ـ ٩٣١ ـ ٩٣٢ ـ ٩٣٣ ـ ٩٣٤ ـ ٩٣٥ ـ ٩٣٦ ـ ٩٣٧ ـ ٩٣٨ ـ ٩٣٩ ـ ٩٤٠ ـ ٩٤١ ـ ٩٤٢ ـ ٩٤٣ ـ ٩٤٤ ـ ٩٤٥ ـ ٩٤٦ ـ ٩٤٧ ـ ٩٤٨ ـ ٩٤٩ ـ ٩٥٠ ـ ٩٥١ ـ ٩٥٢ ـ ٩٥٣ ـ ٩٥٤ ـ ٩٥٥ ـ ٩٥٦ ـ ٩٥٧ ـ ٩٥٨ ـ ٩٥٩ ـ ٩٦٠ ـ ٩٦١ ـ ٩٦٢ ـ ٩٦٣ ـ ٩٦٤ ـ ٩٦٥ ـ ٩٦٦ ـ ٩٦٧ ـ ٩٦٨ ـ ٩٦٩ ـ ٩٧٠ ـ ٩٧١ ـ ٩٧٢ ـ ٩٧٣ ـ ٩٧٤ ـ ٩٧٥ ـ ٩٧٦ ـ ٩٧٧ ـ ٩٧٨ ـ ٩٧٩ ـ ٩٨٠ ـ ٩٨١ ـ ٩٨٢ ـ ٩٨٣ ـ ٩٨٤ ـ ٩٨٥ ـ ٩٨٦ ـ ٩٨٧ ـ ٩٨٨ ـ ٩٨٩ ـ ٩٩٠ ـ ٩٩١ ـ ٩٩٢ ـ ٩٩٣ ـ ٩٩٤ ـ ٩٩٥ ـ ٩٩٦ ـ ٩٩٧ ـ ٩٩٨ ـ ٩٩٩ ـ ١٠٠٠

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ﻭﺍﻟﺴﻤﺎﺀ ﻭﺍﻟﻄﺎﺭﻕ ﻭﻣﺎ ﺃﺩﺭﺍﻙ ﻣﺎ ﺍﻟﻄﺎﺭﻕ ﺍﻟﻨﺠﻢ ﺍﻟﺜﺎﻗﺐ ﺇﻥ ﻛﻞ ﻧﻔﺲ ﻟﻤﺎ ﻋﻠﻴﻬﺎ ﺣﺎﻓﻆ ﻓﻠﻴﻨﻈﺮ ﺍﻹﻧﺴﺎﻥ ﻣﻢ ﺧﻠﻖ ﺧﻠﻖ ﻣﻦ ﻣﺎﺀ ﺩﺍﻓﻖ ﻳﺨﺮﺝ ﻣﻦ ﺑﻴﻦ ﺍﻟﺼﻠﺐ ﻭﺍﻟﺘﺮﺍﺋﺐ ﺇﻧﻪ ﻋﻠﻰ ﺭﺟﻌﻪ ﻟﻘﺎﺩﺭ ﻳﻮﻡ ﺗﺒﻠﻰ ﺍﻟﺴﺮﺍﺋﺮ ﻓﻤﺎ ﻟﻪ ﻣﻦ ﻗﻮﺓ ﻭﻻ ﻧﺎﺻﺮ ﻭﺍﻟﺴﻤﺎﺀ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﺮﺟﻊ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﺼﺪﻉ ﺇﻧﻪ ﻟﻘﻮﻝ ﻓﺼﻞ ﻭﻣﺎ ﻫﻮ ﺑﺎﻟﻬﺰﻝ ﺇﻧﻬﻢ ﻳﻜﻴﺪﻭﻥ ﻛﻴﺪﺍ ﻭﺃﻛﻴﺪ ﻛﻴﺪﺍ ﻓﻬﻞ ﺍﻟﻜﺎﻓﺮﻳﻦ ﺃﻣﻬﻠﻬﻢ ﺭﻭﻳﺪﺍ ﺑﺴﻢ ﺍﷲ ﺍﻟﺮﺣﻤﻦ ﺍﻟﺮﺣﻴﻢ ﻭﺍﻟﺴﻤﺎﺀ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﺒﺮﻭﺝ ﻭﺍﻟﻴﻮﻡ ﺍﻟﻤﻮﻋﻮﺩ ﻭﺷﺎﻫﺪ ﻭﻣﺸﻬﻮﺩ ﻗﺘﻞ ﺃﺻﺤﺎﺏ ﺍﻷﺧﺪﻭﺩ ﺍﻟﻨﺎﺭ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﻮﻗﻮﺩ ﺇﺫ ﻫﻢ ﻋﻠﻴﻬﺎ ﻗﻌﻮﺩ ﻭﻫﻢ ﻋﻠﻰ ﻣﺎ ﻳﻔﻌﻠﻮﻥ ﺑﺎﻟﻤﺆﻣﻨﻴﻦ ﺷﻬﻮﺩ ﻭﻣﺎ ﻧﻘﻤﻮﺍ ﻣﻨﻬﻢ ﺇﻻ ﺃﻥ ﻳﺆﻣﻨﻮﺍ ﺑﺎﷲ ﺍﻟﻌﺰﻳﺰ ﺍﻟﺤﻤﻴﺪ ﺍﻟﺬﻱ ﻟﻪ ﻣﻠﻚ ﺍﻟﺴﻤﻮﺍﺕ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﻭﺍﷲ ﻋﻠﻰ ﻛﻞ ﺷﻲﺀ ﺷﻬﻴﺪ ﺇﻥ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻓﺘﻨﻮﺍ ﺍﻟﻤﺆﻣﻨﻴﻦ ﻭﺍﻟﻤﺆﻣﻨﺎﺕ ﺛﻢ ﻟﻢ ﻳﺘﻮﺑﻮﺍ ﻓﻠﻬﻢ ﻋﺬﺍﺏ ﺟﻬﻨﻢ ﻭﻟﻬﻢ ﻋﺬﺍﺏ ﺍﻟﺤﺮﻳﻖ ﺇﻥ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﺁﻣﻨﻮﺍ ﻭﻋﻤﻠﻮﺍ ﺍﻟﺼﺎﻟﺤﺎﺕ ﻟﻬﻢ ﺟﻨﺎﺕ ﺗﺠﺮﻱ ﻣﻦ ﺗﺤﺘﻬﺎ ﺍﻷﻧﻬﺎﺭ ﺫﻟﻚ ﺍﻟﻔﻮﺯ ﺍﻟﻜﺒﻴﺮ ﺇﻥ ﺑﻄﺶ ﺭﺑﻚ ﻟﺸﺪﻳﺪ ﺇﻧﻪ ﻫﻮ ﻳﺒﺪﺉ ﻭﻳﻌﻴﺪ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﻐﻔﻮﺭ ﺍﻟﻮﺩﻭﺩ ﺫﻭ ﺍﻟﻌﺮﺵ ﺍﻟﻤﺠﻴﺪ ﻓﻌﺎﻝ ﻟﻤﺎ ﻳﺮﻳﺪ ﻫﻞ ﺃﺗﺎﻙ ﺣﺪﻳﺚ ﺍﻟﺠﻨﻮﺩ ﻓﺮﻋﻮﻥ ﻭﺛﻤﻮﺩ ﺑﻞ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻔﺮﻭﺍ ﻓﻲ ﺗﻜﺬﻳﺐ ﻭﺍﷲ ﻣﻦ ﻭﺭﺍﺋﻬﻢ ﻣﺤﻴﻂ ﺑﻞ ﻫﻮ ﻗﺮﺁﻥ ﻣﺠﻴﺪ ﻓﻲ ﻟﻮﺡ ﻣﺤﻔﻮﻅ ﻭﺍﻟﺴﻤﺎﺀ ﻭﺍﻟﻄﺎﺭﻕ ﻭﻣﺎ ﺃﺩﺭﺍﻙ ﻣﺎ ﺍﻟﻄﺎﺭﻕ ﺍﻟﻨﺠﻢ ﺍﻟﺜﺎﻗﺐ ﺇﻥ ﻛﻞ ﻧﻔﺲ ﻟﻤﺎ ﻋﻠﻴﻬﺎ ﺣﺎﻓﻆ ﻓﻠﻴﻨﻈﺮ ﺍﻹﻧﺴﺎﻥ ﻣﻢ ﺧﻠﻖ ﺧﻠﻖ ﻣﻦ ﻣﺎﺀ ﺩﺍﻓﻖ ﻳﺨﺮﺝ ﻣﻦ ﺑﻴﻦ ﺍﻟﺼﻠﺐ ﻭﺍﻟﺘﺮﺍﺋﺐ ﺇﻧﻪ ﻋﻠﻰ ﺭﺟﻌﻪ ﻟﻘﺎﺩﺭ ﻳﻮﻡ ﺗﺒﻠﻰ ﺍﻟﺴﺮﺍﺋﺮ ﻓﻤﺎ ﻟﻪ ﻣﻦ ﻗﻮﺓ ﻭﻻ ﻧﺎﺻﺮ ﻭﺍﻟﺴﻤﺎﺀ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﺮﺟﻊ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﺼﺪﻉ ﺇﻧﻪ ﻟﻘﻮﻝ ﻓﺼﻞ ﻭﻣﺎ ﻫﻮ ﺑﺎﻟﻬﺰﻝ ﺇﻧﻬﻢ ﻳﻜﻴﺪﻭﻥ ﻛﻴﺪﺍ ﻭﺃﻛﻴﺪ ﻛﻴﺪﺍ ﻓﻬﻞ ﺍﻟﻜﺎﻓﺮﻳﻦ ﺃﻣﻬﻠﻬﻢ ﺭﻭﻳﺪﺍ ﺑﺴﻢ ﺍﷲ ﺍﻟﺮﺣﻤﻦ ﺍﻟﺮﺣﻴﻢ ﻭﺍﻟﺴﻤﺎﺀ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﺒﺮﻭﺝ ﻭﺍﻟﻴﻮﻡ ﺍﻟﻤﻮﻋﻮﺩ ﻭﺷﺎﻫﺪ ﻭﻣﺸﻬﻮﺩ ﻗﺘﻞ ﺃﺻﺤﺎﺏ ﺍﻷﺧﺪﻭﺩ ﺍﻟﻨﺎﺭ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﻮﻗﻮﺩ ﺇﺫ ﻫﻢ ﻋﻠﻴﻬﺎ ﻗﻌﻮﺩ ﻭﻫﻢ ﻋﻠﻰ ﻣﺎ ﻳﻔﻌﻠﻮﻥ ﺑﺎﻟﻤﺆﻣﻨﻴﻦ ﺷﻬﻮﺩ ﻭﻣﺎ ﻧﻘﻤﻮﺍ ﻣﻨﻬﻢ ﺇﻻ ﺃﻥ ﻳﺆﻣﻨﻮﺍ ﺑﺎﷲ ﺍﻟﻌﺰﻳﺰ ﺍﻟﺤﻤﻴﺪ ﺍﻟﺬﻱ ﻟﻪ ﻣﻠﻚ ﺍﻟﺴﻤﻮﺍﺕ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﻭﺍﷲ ﻋﻠﻰ ﻛﻞ ﺷﻲﺀ ﺷﻬﻴﺪ ﺇﻥ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻓﺘﻨﻮﺍ ﺍﻟﻤﺆﻣﻨﻴﻦ ﻭﺍﻟﻤﺆﻣﻨﺎﺕ ﺛﻢ ﻟﻢ ﻳﺘﻮﺑﻮﺍ ﻓﻠﻬﻢ ﻋﺬﺍﺏ ﺟﻬﻨﻢ ﻭﻟﻬﻢ ﻋﺬﺍﺏ ﺍﻟﺤﺮﻳﻖ ﺇﻥ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﺁﻣﻨﻮﺍ ﻭﻋﻤﻠﻮﺍ ﺍﻟﺼﺎﻟﺤﺎﺕ ﻟﻬﻢ ﺟﻨﺎﺕ ﺗﺠﺮﻱ ﻣﻦ ﺗﺤﺘﻬﺎ ﺍﻷﻧﻬﺎﺭ ﺫﻟﻚ ﺍﻟﻔﻮﺯ ﺍﻟﻜﺒﻴﺮ ﺇﻥ ﺑﻄﺶ ﺭﺑﻚ ﻟﺸﺪﻳﺪ ﺇﻧﻪ ﻫﻮ ﻳﺒﺪﺉ ﻭﻳﻌﻴﺪ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﻐﻔﻮﺭ ﺍﻟﻮﺩﻭﺩ ﺫﻭ ﺍﻟﻌﺮﺵ ﺍﻟﻤﺠﻴﺪ ﻓﻌﺎﻝ ﻟﻤﺎ ﻳﺮﻳﺪ ﻫﻞ ﺃﺗﺎﻙ ﺣﺪﻳﺚ ﺍﻟﺠﻨﻮﺩ ﻓﺮﻋﻮﻥ ﻭﺛﻤﻮﺩ ﺑﻞ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻔﺮﻭﺍ ﻓﻲ ﺗﻜﺬﻳﺐ ﻭﺍﷲ ﻣﻦ ﻭﺭﺍﺋﻬﻢ ﻣﺤﻴﻂ ﺑﻞ ﻫﻮ ﻗﺮﺁﻥ ﻣﺠﻴﺪ ﻓﻲ ﻟﻮﺡ ﻣﺤﻔﻮﻅ

ﻭﺍﻟﺴﻤﺎﺀ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﺒﺮﻭﺝ ﻭﺍﻟﻴﻮﻡ ﺍﻟﻤﻮﻋﻮﺩ ﻭﺷﺎﻫﺪ ﻭﻣﺸﻬﻮﺩ ﻗﺘﻞ ﺃﺻﺤﺎﺏ ﺍﻷﺧﺪﻭﺩ ﺍﻟﻨﺎﺭ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﻮﻗﻮﺩ ﺇﺫ ﻫﻢ ﻋﻠﻴﻬﺎ ﻗﻌﻮﺩ ﻭﻫﻢ ﻋﻠﻰ ﻣﺎ ﻳﻔﻌﻠﻮﻥ ﺑﺎﻟﻤﺆﻣﻨﻴﻦ ﺷﻬﻮﺩ ﻭﻣﺎ ﻧﻘﻤﻮﺍ ﻣﻨﻬﻢ ﺇﻻ ﺃﻥ ﻳﺆﻣﻨﻮﺍ ﺑﺎﷲ ﺍﻟﻌﺰﻳﺰ ﺍﻟﺤﻤﻴﺪ ﺍﻟﺬﻱ ﻟﻪ ﻣﻠﻚ ﺍﻟﺴﻤﻮﺍﺕ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﻭﺍﷲ ﻋﻠﻰ ﻛﻞ ﺷﻲﺀ ﺷﻬﻴﺪ ﺇﻥ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻓﺘﻨﻮﺍ ﺍﻟﻤﺆﻣﻨﻴﻦ ﻭﺍﻟﻤﺆﻣﻨﺎﺕ ﺛﻢ ﻟﻢ ﻳﺘﻮﺑﻮﺍ ﻓﻠﻬﻢ ﻋﺬﺍﺏ ﺟﻬﻨﻢ ﻭﻟﻬﻢ ﻋﺬﺍﺏ ﺍﻟﺤﺮﻳﻖ ﺇﻥ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﺁﻣﻨﻮﺍ ﻭﻋﻤﻠﻮﺍ ﺍﻟﺼﺎﻟﺤﺎﺕ ﻟﻬﻢ ﺟﻨﺎﺕ ﺗﺠﺮﻱ ﻣﻦ ﺗﺤﺘﻬﺎ ﺍﻷﻧﻬﺎﺭ ﺫﻟﻚ ﺍﻟﻔﻮﺯ ﺍﻟﻜﺒﻴﺮ ﺇﻥ ﺑﻄﺶ ﺭﺑﻚ ﻟﺸﺪﻳﺪ ﺇﻧﻪ ﻫﻮ ﻳﺒﺪﺉ ﻭﻳﻌﻴﺪ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﻐﻔﻮﺭ ﺍﻟﻮﺩﻭﺩ ﺫﻭ ﺍﻟﻌﺮﺵ ﺍﻟﻤﺠﻴﺪ ﻓﻌﺎﻝ ﻟﻤﺎ ﻳﺮﻳﺪ ﻫﻞ ﺃﺗﺎﻙ ﺣﺪﻳﺚ ﺍﻟﺠﻨﻮﺩ ﻓﺮﻋﻮﻥ ﻭﺛﻤﻮﺩ ﺑﻞ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻔﺮﻭﺍ ﻓﻲ ﺗﻜﺬﻳﺐ ﻭﺍﷲ ﻣﻦ ﻭﺭﺍﺋﻬﻢ ﻣﺤﻴﻂ ﺑﻞ ﻫﻮ ﻗﺮﺁﻥ ﻣﺠﻴﺪ ﻓﻲ ﻟﻮﺡ ﻣﺤﻔﻮﻅ ﺍﻟﺴﻤﺎﺀ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﺒﺮﻭﺝ ﻭﺍﻟﻴﻮﻡ ﺍﻟﻤﻮﻋﻮﺩ ﻭﺷﺎﻫﺪ ﻭﻣﺸﻬﻮﺩ ﻗﺘﻞ ﺃﺻﺤﺎﺏ ﺍﻷﺧﺪﻭﺩ ﺍﻟﻨﺎﺭ ﺫﺍﺕ ﺍﻟﻮﻗﻮﺩ ﺇﺫ ﻫﻢ ﻋﻠﻴﻬﺎ ﻗﻌﻮﺩ ﻭﻫﻢ ﻋﻠﻰ ﻣﺎ ﻳﻔﻌﻠﻮﻥ ﺑﺎﻟﻤﺆﻣﻨﻴﻦ ﺷﻬﻮﺩ ﻭﻣﺎ ﻧﻘﻤﻮﺍ ﻣﻨﻬﻢ ﺇﻻ ﺃﻥ ﻳﺆﻣﻨﻮﺍ ﺑﺎﷲ ﺍﻟﻌﺰﻳﺰ ﺍﻟﺤﻤﻴﺪ ﺍﻟﺬﻱ ﻟﻪ ﻣﻠﻚ ﺍﻟﺴﻤﻮﺍﺕ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﻭﺍﷲ ﻋﻠﻰ ﻛﻞ ﺷﻲﺀ ﺷﻬﻴﺪ ﺇﻥ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻓﺘﻨﻮﺍ ﺍﻟﻤﺆﻣﻨﻴﻦ ﻭﺍﻟﻤﺆﻣﻨﺎﺕ ﺛﻢ ﻟﻢ ﻳﺘﻮﺑﻮﺍ ﻓﻠﻬﻢ ﻋﺬﺍﺏ ﺟﻬﻨﻢ ﻭﻟﻬﻢ ﻋﺬﺍﺏ ﺍﻟﺤﺮﻳﻖ ﺇﻥ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﺁﻣﻨﻮﺍ ﻭﻋﻤﻠﻮﺍ ﺍﻟﺼﺎﻟﺤﺎﺕ ﻟﻬﻢ ﺟﻨﺎﺕ ﺗﺠﺮﻱ ﻣﻦ ﺗﺤﺘﻬﺎ ﺍﻷﻧﻬﺎﺭ ﺫﻟﻚ ﺍﻟﻔﻮﺯ ﺍﻟﻜﺒﻴﺮ ﺇﻥ ﺑﻄﺶ ﺭﺑﻚ ﻟﺸﺪﻳﺪ ﺇﻧﻪ ﻫﻮ ﻳﺒﺪﺉ ﻭﻳﻌﻴﺪ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﻐﻔﻮﺭ ﺍﻟﻮﺩﻭﺩ ﺫﻭ ﺍﻟﻌﺮﺵ ﺍﻟﻤﺠﻴﺪ ﻓﻌﺎﻝ ﻟﻤﺎ ﻳﺮﻳﺪ ﻫﻞ ﺃﺗﺎﻙ ﺣﺪﻳﺚ ﺍﻟﺠﻨﻮﺩ ﻓﺮﻋﻮﻥ ﻭﺛﻤﻮﺩ ﺑﻞ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻔﺮﻭﺍ ﻓﻲ ﺗﻜﺬﻳﺐ ﻭﺍﷲ ﻣﻦ ﻭﺭﺍﺋﻬﻢ ﻣﺤﻴﻂ ﺑﻞ ﻫﻮ ﻗﺮﺁﻥ ﻣﺠﻴﺪ ﻓﻲ ﻟﻮﺡ ﻣﺤﻔﻮﻅ

ᏚᏔᏍᏗᏓ ᎤᏂᏴᏫ ᏗᎾᏍᎪᏢᏗᏒᎯᏓ ᎠᏴᏁᏗᏱ ᏣᏤᏍᏗᏓ ᏧᏬᏰᏂ ᏗᎾᏍᎪᏢᏗᏒᎯᏓ ᏗᎾᏍᎪᏢᏗᏒᎯᏓ ᏧᏬᏰᏂ ᏣᏤᏍᏗᏓ ᏚᏔᏍᏗ

ᏣᎳᎩ ᏗᏂᏲᎵᏍᏗᏉᏍᏗ ᎠᏂᏴᏫᏯᏓᏁᏗᏱ ᎤᏂᏣᏘ ᏄᏍᏛ ᎤᏂᏲᎱᏒᏍᏗᏉᏍᏗ ᎤᏂᏣᏘ ᏄᏍᏛ ᎤᏂᏲᎱᏒᏍᏗᏉᏍᏗ ᎠᏂᏴᏫᏯᏓᏁᏗᏱ

ולא יהיה לו עוד כח לעשות רע לאחיו ולרעיו ולקרוביו ולכל אשר לו. ואם יעשה רע לאחיו ולרעיו ולקרוביו ולכל אשר לו אחר שנתן לו כח ל

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᛋᛟᛞᛁᛚ·ᚹᛁᚾᛏᛖᚱᛋᚲᛟᛏᛏ ᛋᛖᛖᛗᛖᛞ ᛗᛖᚾ ᚨᚠᛏᛖᚱ ᚹᛟᚱᛞ ᛏᛟ ᛗᛖ ᚱᛖᛞ ᚲᚱᛖᛖᚲ ᛒᛁᛏ ᚹᚱᛟᚾᚷ ᛚᚨᚾᚷᚢᚨᚷᛖ ᚠᛟᚱ ᛗᛖ ᚨᚾᛞ ᚾᛟᚹ ᚲᚨᚾ ᚾᛟ ᛗᚨᚾ ᚹᚱᛁᛏᛖ ᚨ ᚹᚱᛟᚾᚷ ᚱᚢᚾᛖ ᚹᛁᚦ ᚨ ᚲᚱᛟᛋᛋ ᚨᚾᛞ ᚨ ᚲᚱᛟᚹᚾ

ѧѧѧѧ ѧѧѧѧ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ꝺꝺꝺ

ᚱᚢᚾᛖᛋ ᚠᚢᚦᚱᚨᚾᚲ ᚹᚨᚱᚱᛁᚢᛋ ᚲᚨᛋᛏᛚᛖ ᚹᚨᚾᛞᛖᚱᛖᛞ

ملوك الأرض وأشرافها وكل عبد وحر، فاختبأوا في المغارات وفي صخور الجبال. وقالوا للجبال والصخور: اسقطي علينا واخفينا من وجه الجالس على العرش ومن غضب الخروف. لأن يوم غضبه العظيم قد جاء، ومن يقدر أن يقف؟

ثم رأيت أربعة ملائكة واقفين على أربع زوايا الأرض، ممسكين الرياح الأربع لئلا تهب ريح على الأرض ولا على البحر ولا على شجرة ما. ورأيت ملاكاً آخر صاعداً من مشرق الشمس، معه ختم الله الحي، فصرخ بصوت عظيم إلى الملائكة الأربعة الذين أعطي لهم أن يضروا الأرض والبحر، قائلاً: لا تضروا الأرض ولا البحر ولا الأشجار حتى نختم عبيد إلهنا على جباههم. وسمعت عدد المختومين: مئة وأربعة وأربعون ألفاً مختومون من كل سبط من أسباط بني إسرائيل.

من سبط يهوذا اثنا عشر ألفاً مختومون. ومن سبط رأوبين اثنا عشر ألفاً. ومن سبط جاد اثنا عشر ألفاً. ومن سبط أشير اثنا عشر ألفاً. ومن سبط نفتالي اثنا عشر ألفاً. ومن سبط منسى اثنا عشر ألفاً. ومن سبط شمعون اثنا عشر ألفاً. ومن سبط لاوي اثنا عشر ألفاً. ومن سبط يساكر اثنا عشر ألفاً. ومن سبط زبولون اثنا عشر ألفاً. ومن سبط يوسف اثنا عشر ألفاً. ومن سبط بنيامين اثنا عشر ألفاً مختومون.

بعد هذا نظرت، وإذا جمع كثير لا يستطيع أحد أن يحصيه، من كل أمة وقبيلة وشعب ولسان، واقفون أمام العرش وأمام الخروف، متسربلون بثياب بيض، وسعف النخل في أيديهم. وهم يصرخون بصوت عظيم قائلين: الخلاص لإلهنا الجالس على العرش وللخروف. وجميع الملائكة كانوا واقفين حول العرش وحول الشيوخ والحيوانات الأربعة، وخروا أمام العرش على وجوههم وسجدوا لله، قائلين: آمين. البركة والمجد والحكمة والشكر والكرامة والقدرة والقوة لإلهنا إلى أبد الآبدين. آمين.

فأجاب واحد من الشيوخ وقال لي: هؤلاء المتسربلون بالثياب البيض، من هم؟ ومن أين جاءوا؟ فقلت له: يا سيدي، أنت تعلم. فقال لي: هؤلاء هم الذين أتوا من الضيقة العظيمة، وقد غسلوا ثيابهم وبيضوها في دم الخروف. لذلك هم أمام عرش الله، ويخدمونه نهاراً وليلاً في هيكله، والجالس على العرش يحل عليهم. لا يجوعون بعد ولا يعطشون بعد، ولا تقع عليهم الشمس ولا أي حر، لأن الخروف الذي في وسط العرش يرعاهم، ويقودهم إلى ينابيع مياه الحياة، ويمسح الله كل دمعة من عيونهم.

ولما فتح الختم السابع، حدث سكوت في السماء نحو نصف ساعة. ورأيت السبعة الملائكة الذين يقفون أمام الله، وأعطوا سبعة أبواق. وجاء ملاك آخر ووقف عند المذبح، ومعه مبخرة من ذهب، وأعطي بخوراً كثيراً ليقدمه مع صلوات جميع القديسين على المذبح الذهبي الذي أمام العرش. فصعد دخان البخور مع صلوات القديسين من يد الملاك أمام الله. ثم أخذ الملاك المبخرة وملأها من نار المذبح وألقاها إلى الأرض، فحدثت أصوات ورعود وبروق وزلزلة.

والسبعة الملائكة الذين معهم السبعة الأبواق تهيأوا لينفخوا. فنفخ الملاك الأول، فحدث برد ونار ممزوجان بدم، وألقيا إلى الأرض، فاحترق ثلث الأرض وثلث الأشجار واحترقت كل عشب أخضر.

ونفخ الملاك الثاني، فكان كأن جبلاً عظيماً متقداً بالنار ألقي إلى البحر، فصار ثلث البحر دماً، ومات ثلث الخلائق التي في البحر، وهلك ثلث السفن.

ونفخ الملاك الثالث، فسقط من السماء كوكب عظيم متقد كالمشعل، فوقع على ثلث الأنهار وعلى ينابيع المياه. واسم الكوكب يسمى العلقم، فصار ثلث المياه علقماً، ومات كثير من الناس لأنهم صاروا مرارة.

ونفخ الملاك الرابع، فضرب ثلث الشمس وثلث القمر وثلث النجوم، فأظلم ثلثها، وصار ثلث النهار بلا ضوء، وكذلك الليل.

ثم رأيت وسمعت ملاكاً طائراً في وسط السماء يقول بصوت عظيم: ويل، ويل، ويل لسكان الأرض من بقية أصوات أبواق الملائكة الثلاثة الذين سيبدأون النفخ.

ونفخ الملاك الخامس، فرأيت كوكباً قد سقط من السماء إلى الأرض، وأعطي مفتاح بئر الهاوية. ففتح بئر الهاوية، فصعد دخان من البئر كدخان أتون عظيم، فأظلمت الشمس والهواء من دخان البئر. وخرج من الدخان جراد على الأرض، وأعطي سلطاناً كما لعقارب الأرض سلطان. وقيل لها ألا تضر عشب الأرض ولا شيئاً أخضر ولا شجرة، بل الناس فقط الذين ليس لهم ختم الله على جباههم. وأعطيت أن لا تقتلهم بل أن تعذبهم خمسة أشهر، وعذابها كعذاب العقرب إذا لدغت إنساناً. وفي تلك الأيام يطلب الناس الموت ولا يجدونه، ويتمنون أن يموتوا فيهرب الموت منهم.

والجراد شبه خيل مهيأة للحرب، وعلى رؤوسها كأكاليل شبه الذهب، ووجوهها كوجوه الناس، وشعرها كشعر النساء، وأسنانها كأسنان الأسود، ولها دروع كدروع من حديد، وصوت أجنحتها كصوت مركبات كثيرة من خيل تجري إلى الحرب. ولها أذناب شبه العقارب وفيها لسعات، وسلطانها أن تؤذي الناس خمسة أشهر. ولها على الجراد ملك هو ملاك الهاوية، اسمه بالعبرية أبدون، وباليونانية أبوليون، أي المهلك.

الويل الأول قد مضى، وها هو ذا يأتي بعد ذلك ويلان آخران.

ونفخ الملاك السادس، فسمعت صوتاً من الأربع قرون المذهبة التي أمام الله، قائلاً للملاك السادس الذي معه البوق: حل الملائكة الأربعة المربوطين عند النهر العظيم الفرات. فحل الملائكة الأربعة المهيأون للساعة واليوم والشهر والسنة ليقتلوا ثلث الناس. وعدد جيوش الفرسان مئتا مليون، وسمعت عددهم. وهكذا رأيت الخيل في الرؤيا والجالسين عليها، لابسين دروعاً نارية وزرقاء وكبريتية، ورؤوس الخيل كرؤوس الأسود، ومن أفواهها يخرج نار ودخان وكبريت. ثلث الناس قتل بهذه الضربات الثلاث: بالنار والدخان والكبريت الخارجة من أفواهها. لأن سلطان الخيل في أفواهها وفي أذنابها، لأن أذنابها شبه حيات ولها رؤوس، وبها تؤذي.

والباقون من الناس الذين لم يقتلوا بهذه الضربات لم يتوبوا عن أعمال أيديهم، فلا يسجدون للشياطين وأصنام الذهب والفضة والنحاس والحجارة والخشب التي لا تستطيع أن تبصر أو تسمع أو تمشي، ولا يتوبون عن قتلهم ولا عن سحرهم ولا عن زناهم ولا عن سرقاتهم.

ورأيت ملاكاً قوياً آخر نازلاً من السماء متسربلاً بسحاب، وعلى رأسه قوس قزح، ووجهه كالشمس، ورجلاه كعمودي نار. وفي يده سفر صغير مفتوح. فوضع رجله اليمنى على البحر واليسرى على الأرض، وصرخ بصوت عظيم كما يزأر الأسد. ولما صرخ تكلمت الرعود السبعة بأصواتها. ولما تكلمت الرعود السبعة كنت على وشك أن أكتب، فسمعت صوتاً من السماء يقول: اختم على ما تكلمت به الرعود السبعة ولا تكتبه.

ثم رفع الملاك يده اليمنى إلى السماء وحلف بالحي إلى أبد الآبدين، الذي خلق السماء وما فيها والأرض وما فيها والبحر وما فيه، أنه لا يكون زمان بعد، بل في أيام صوت الملاك السابع إذا نفخ، يتم سر الله كما بشر عبيده الأنبياء.

والصوت الذي سمعته من السماء كلمني أيضاً وقال: اذهب خذ السفر المفتوح من يد الملاك الواقف على البحر وعلى الأرض. فمضيت إلى الملاك وقلت له أن يعطيني السفر الصغير. فقال لي: خذ وكله، فإنه سيمر على بطنك مراً، لكنه في فمك يكون حلواً كالعسل. فأخذت السفر الصغير من يد الملاك وأكلته، فكان في فمي حلواً كالعسل، ولما أكلته مر بطني.

وقيل لي: يجب أن تتنبأ أيضاً على شعوب وأمم وألسنة وملوك كثيرين.

وأعطيت قصبة شبه عصا، وقيل لي: قم وقس هيكل الله والمذبح والساجدين فيه. أما الدار التي خارج الهيكل فاتركها ولا تقسها، لأنها أعطيت للأمم، وهم يدوسون المدينة المقدسة اثنين وأربعين شهراً. وسأعطي شاهدي أن يتنبأا ألفاً ومئتين وستين يوماً لابسين مسوحاً.

هذان هما الزيتونتان والمنارتان اللتان تقفان أمام إله الأرض. ومن يريد أن يؤذيهما تخرج نار من فمهما وتأكل أعداءهما، ومن يريد أن يؤذيهما يجب أن يقتل هكذا. هذان لهما سلطان أن يغلقا السماء حتى لا تمطر مطراً في أيام تنبئهما، ولهما سلطان على المياه أن يحولاها إلى دم وأن يضربا الأرض بكل ضربة كلما أرادا.

ولما أكملا شهادتهما، الوحش الصاعد من الهاوية سيصنع حرباً معهما ويغلبهما ويقتلهما. وتبقى جثتاهما في شارع المدينة العظيمة التي تسمى روحياً سدوم ومصر، حيث صلب ربهما أيضاً. ومن الشعوب والقبائل والألسنة والأمم سينظر جثتاهما ثلاثة أيام ونصف، ولا يسمحون بدفن جثتيهما. والساكنون على الأرض يفرحون عليهما ويبتهجون ويرسلون هدايا بعضهم لبعض، لأن هذين النبيين عذبا الساكنين على الأرض.

وبعد ثلاثة أيام ونصف دخل فيهما روح حياة من الله، فوقفا على أرجلهما، وخوف عظيم وقع على الذين نظروهما. وسمعا صوتاً عظيماً من السماء يقول لهما: اصعدا إلى هنا. فصعدا إلى السماء في السحاب، ونظرهما أعداؤهما. وفي تلك الساعة حدث زلزال عظيم، وسقط عشر المدينة، وقتل في الزلزال سبعة آلاف نفس، والباقون صاروا في خوف ومجدوا إله السماء.

الويل الثاني قد مضى، وها الويل الثالث يأتي سريعاً.

ونفخ الملاك السابع، فحدثت أصوات عظيمة في السماء قائلة: قد صارت مملكة العالم لربنا ولمسيحه، وسيملك إلى أبد الآبدين. والأربعة والعشرون شيخاً الجالسون أمام الله على عروشهم خروا على وجوههم وسجدوا لله، قائلين: نشكرك أيها الرب الإله القادر على كل شيء، الكائن والذي كان، لأنك أخذت قوتك العظيمة وملكت. والأمم غضبت، وجاء غضبك، وزمان الموتى ليدانوا، وليعط الأجر لعبيدك الأنبياء والقديسين ولخائفي اسمك الصغار والكبار، وليهلك مهلكي الأرض.

وانفتح هيكل الله في السماء، وظهر تابوت عهده في هيكله، وحدثت برق وأصوات ورعود وزلزلة وبرد عظيم.

وظهرت آية عظيمة في السماء: امرأة متسربلة بالشمس، والقمر تحت رجليها، وعلى رأسها إكليل من اثني عشر كوكباً. وهي حبلى وتصرخ من الوجع والمخاض لتلد. وظهرت آية أخرى في السماء: هوذا تنين عظيم أحمر له سبعة رؤوس وعشرة قرون، وعلى رؤوسه سبعة تيجان. وذنبه يجر ثلث كواكب السماء ويطرحها إلى الأرض. والتنين وقف أمام المرأة التي هي على وشك أن تلد، ليبتلع ولدها متى ولدته. فولدت ابناً ذكراً، هو الذي سيرعى جميع الأمم بعصا من حديد. وخطف ولدها إلى الله وإلى عرشه. والمرأة هربت إلى البرية حيث لها موضع معد من الله، لكي يعولها هناك ألفاً ومئتين وستين يوماً.

وحدثت حرب في السماء: ميخائيل وملائكته حاربوا التنين، والتنين وملائكته حاربوا، ولم يقووا، ولم يوجد مكانهم بعد في السماء. فطرح التنين العظيم، الحية القديمة، الذي يسمى إبليس والشيطان، الذي يضل العالم كله، طرح إلى الأرض، وطرحت ملائكته معه.

وسمعت صوتاً عظيماً من السماء قائلاً: الآن صار خلاص إلهنا وقوته وملكه وسلطان مسيحه، لأن قد طرح المشتكي على إخوتنا، الذي كان يشتكي عليهم نهاراً وليلاً أمام إلهنا. وهم غلبوه بدم الخروف وبكلمة شهادتهم، ولم يحبوا حياتهم حتى الموت. لذلك افرحي أيتها السماوات وأنتم الساكنون فيها. ويل للأرض والبحر، لأن إبليس قد نزل إليكم وبه غضب عظيم، عالماً أن له زمناً قصيراً.

ولما رأى التنين أنه طرح إلى الأرض، اضطهد المرأة التي ولدت الابن الذكر. وأعطيت المرأة جناحي النسر العظيم لتطير إلى البرية إلى موضعها، حيث تعال زمناً وزمانين ونصف زمان، بعيداً عن وجه الحية. فألقت الحية من فمها وراء المرأة ماء كنهر، لكي يجرفها النهر. فأعانت الأرض المرأة، وفتحت الأرض فمها وابتلعت النهر الذي ألقى التنين من فمه. فغضب التنين على المرأة، ومضى ليصنع حرباً مع باقي نسلها، الذين يحفظون وصايا الله ولهم شهادة يسوع المسيح.

ووقف التنين على رمل البحر.

ورأيت وحشاً طالعاً من البحر، له سبعة رؤوس وعشرة قرون، وعلى قروله عشرة تيجان، وعلى رؤوسه أسماء تجديف. والوحش الذي رأيته كان شبه نمر، ورجلاه كرجلي دب، وفمه كفم أسد. والتنين أعطاه قوته وعرشه وسلطاناً عظيماً. ورأيت واحداً من رؤوسه كأنه مذبوح للموت، وجرح موته قد برئ. فتعجبت الأرض كلها وراء الوحش، وسجدوا للتنين الذي أعطى السلطان للوحش، وسجدوا للوحش قائلين: من هو مثل الوحش؟ ومن يقدر أن يحاربه؟

وأعطي فماً يتكلم بعظائم وتجاديف، وأعطي سلطاناً أن يعمل اثنين وأربعين شهراً. ففتح فمه بالتجديف على الله، ليجدف على اسمه وعلى مسكنه وعلى الساكنين في السماء. وأعطي أن يصنع حرباً مع القديسين ويغلبهم، وأعطي سلطاناً على كل قبيلة وشعب ولسان وأمة. فسيسجد له جميع الساكنين على الأرض، كل من لم تكتب أسماؤهم في سفر الحياة للخروف الذي ذبح منذ تأسيس العالم.

إن كان أحد له أذن فليسمع. إن كان أحد يقود إلى السبي فإلى السبي يمضي. إن كان أحد يقتل بالسيف فبالسيف يقتل. هنا صبر القديسين وإيمانهم.

ورأيت وحشاً آخر طالعاً من الأرض، وله قرنان شبه قرني خروف، وكان يتكلم كالتنين. ويمارس كل سلطان الوحش الأول أمامه، ويجعل الأرض والساكنين فيها يسجدون للوحش الأول الذي شفي جرح موته. ويصنع آيات عظيمة، حتى إنه يجعل النار تنزل من السماء إلى الأرض أمام الناس. ويضل الساكنين على الأرض بالآيات التي أعطي أن يصنعها أمام الوحش، قائلاً للساكنين على الأرض أن يصنعوا صورة للوحش الذي به جرح السيف وعاش. وأعطي أن يعطي روحاً لصورة الوحش، حتى تتكلم صورة الوحش وتجعل كل من لا يسجد لصورة الوحش يقتل. ويجعل الجميع، الصغار والكبار، الأغنياء والفقراء، الأحرار والعبيد، يعطون سمة على يدهم اليمنى أو على جباههم، حتى لا يقدر أحد أن يشتري أو يبيع إلا من له السمة، اسم الوحش أو عدد اسمه.

هنا الحكمة. من له فهم فليحسب عدد الوحش، لأنه عدد إنسان، وعدده ستمئة وست وستون.

ونظرت، وإذا الخروف واقف على جبل صهيون، ومعه مئة وأربعة وأربعون ألفاً، لهم اسم أبيه مكتوب على جباههم. وسمعت صوتاً من السماء كصوت مياه كثيرة وكصوت رعد عظيم، والصوت الذي سمعته كان كصوت عازفين على قيثارات يعزفون بقيثاراتهم. وهم يرنمون ترنيمة جديدة أمام العرش وأمام الأربعة الحيوانات والشيوخ، ولا يستطيع أحد أن يتعلم الترنيمة إلا المئة والأربعة والأربعون ألفاً الذين اشتروا من الأرض. هؤلاء هم الذين لم يتنجسوا مع النساء، لأنهم أطهار. هؤلاء يتبعون الخروف حيثما مضى. هؤلاء اشتروا من بين الناس باكورة لله وللخروف. وفي أفواههم لم يوجد كذب، لأنهم بلا عيب أمام عرش الله.

ورأيت ملاكاً آخر طائراً في وسط السماء، معه بشارة أبدية ليبشر الساكنين على الأرض وكل أمة وقبيلة ولسان وشعب، قائلاً بصوت عظيم: خافوا الله وأعطوه مجداً، لأن ساعة دينونته قد جاءت، واسجدوا لصانع السماء والأرض والبحر وينابيع المياه.

وتبع الملاك الثاني آخر قائلاً: سقطت، سقطت بابل المدينة العظيمة، التي سقت جميع الأمم من خمر غضب زناها.

وتبعهما ثالث من الملائكة قائلاً بصوت عظيم: إن كان أحد يسجد للوحش وصورته ويقبل سمته على جبهته أو على يده، فهو أيضاً سيشرب من خمر غضب الله، المصبوبة صرفاً في كأس غضبه، ويعذب بالنار والكبريت أمام الملائكة القديسين وأمام الخروف. ودخان عذابهم يصعد إلى أبد الآبدين، ولا يكون لهم راحة نهاراً وليلاً، هؤلاء الذين يسجدون للوحش وصورته ومن يقبل سمة اسمه.

هنا صبر القديسين، هنا الذين يحفظون وصايا الله وإيمان يسوع.

وسمعت صوتاً من السماء قائلاً لي: اكتب: طوبى للأموات الذين يموتون في الرب من الآن فصاعداً. نعم، يقول الروح، ليستريحوا من أتعابهم، لأن أعمالهم تتبعهم.

ونظرت، وإذا سحابة بيضاء، وعلى السحابة جالس شبه ابن إنسان، على رأسه إكليل من ذهب، وفي يده منجل حاد. وملاك آخر خرج من الهيكل صارخاً بصوت عظيم إلى الجالس على السحابة: أرسل منجلك واحصد، لأن ساعة الحصاد قد جاءت، لأن حصيد الأرض قد نضج. فألقى الجالس على السحابة منجله على الأرض، فحصدت الأرض.

وخرج ملاك آخر من الهيكل الذي في السماء، وهو أيضاً معه منجل حاد. وخرج ملاك آخر من المذبح، وله سلطان على النار، وصرخ بصوت عظيم إلى الذي معه المنجل الحاد قائلاً: أرسل منجلك الحاد واقطف عناقيد كرمة الأرض، لأن عنبها قد نضج. فألقى الملاك منجله إلى الأرض وقطف كرمة الأرض، وألقاها في معصرة غضب الله العظيم. فداست المعصرة خارج المدينة، فخرج دم من المعصرة حتى لجم الخيل، على مسافة ألف وستمئة غلوة.

ورأيت آية أخرى في السماء عظيمة ومدهشة: سبعة ملائكة معهم سبع ضربات أخيرة، لأن بها قد تم غضب الله. ورأيت كبحر من زجاج ممزوج بنار، والغالبون على الوحش وعلى صورته وعلى سمته وعلى عدد اسمه واقفون على بحر الزجاج، معهم قيثارات الله. وهم يرنمون ترنيمة موسى عبد الله وترنيمة الخروف، قائلين: عظيمة وعجيبة أعمالك أيها الرب الإله القادر على كل شيء، عادلة وحقة طرقك أيها الملك القديسين. من لا يخافك يا رب ويمجد اسمك، لأنك وحدك قدوس، لأن جميع الأمم ستأتي وتسجد أمامك، لأن أحكامك قد ظهرت.

وبعد هذا نظرت، وإذا هيكل خيمة الشهادة في السماء قد انفتح، وخرج من الهيكل السبعة الملائكة الذين معهم السبع الضربات، لابسين كتاناً نقياً بهياً، ومتمنطقين على صدورهم بمناطق ذهبية. وواحد من الحيوانات الأربعة أعطى السبعة الملائكة سبعة جامات من ذهب مملوءة من غضب الله الحي إلى أبد الآبدين. والهيكل امتلأ من دخان من مجد الله ومن قوته، ولم يستطع أحد أن يدخل الهيكل حتى تتم السبع الضربات التي للسبعة الملائكة.

وسمعت صوتاً عظيماً من الهيكل قائلاً للسبعة الملائكة: اذهبوا وأفرغوا جامات غضب الله على الأرض.

فمضى الأول وأفرغ جامه على الأرض، فحدثت قرحة رديئة وخبيثة على الناس الذين لهم سمة الوحش والساجدين لصورته.

والثاني أفرغ جامه في البحر، فصار دماً كدم ميت، وكل نفس حية مات ما في البحر.

والثالث أفرغ جامه في الأنهار وفي ينابيع المياه، فصارت دماً. وسمعت ملاك المياه قائلاً: عادل أنت أيها الكائن والذي كان، أيها القدوس، لأنك قضيت بهذه الأحكام. لأنهم سفكوا دم القديسين والأنبياء، فأعطيتهم دماً ليشربوا. هم مستحقون. وسمعت المذبح قائلاً: نعم أيها الرب الإله القادر على كل شيء، الحقة والعادلة أحكامك.

والرابع أفرغ جامه على الشمس، فأعطي أن تحرق الناس بالنار. فاحترق الناس بحر شديد، وجدفوا على اسم الله الذي له سلطان على هذه الضربات، ولم يتوبوا ليعطوه مجداً.

والخامس أفرغ جامه على كرسي الوحش، فصارت مملكته مظلمة، وعضوا ألسنتهم من الوجع، وجدفوا على إله السماء من أوجاعهم ومن قروحهم، ولم يتوبوا عن أعمالهم.

والسادس أفرغ جامه على النهر العظيم الفرات، فيبست مياهه لكي يتهيأ طريق لملوك المشرق. ورأيت من فم التنين ومن فم الوحش ومن فم النبي الكذاب ثلاثة أرواح نجسة شبه ضفادع، لأنها أرواح شياطين تعمل آيات، تخرج إلى ملوك الأرض كلها لتجمعهم إلى حرب اليوم العظيم، يوم الله القادر على كل شيء. هوذا آتي كلص. طوبى لمن يسهر ويحفظ ثيابه لئلا يمشي عرياناً فيرى عورته. فجمعهم إلى الموضع الذي يسمى بالعبرية هرمجدون.

والسابع أفرغ جامه في الهواء، فخرج صوت عظيم من الهيكل من العرش قائلاً: قد تم. فحدثت بروق وأصوات ورعود، وحدث زلزال عظيم لم يحدث مثله منذ كان الناس على الأرض، زلزال هكذا عظيم وهكذا شديد. وانشقت المدينة العظيمة إلى ثلاثة أقسام، ومدن الأمم سقطت، وبابل العظيمة ذكرت أمام الله لتعطى كأس خمر غضب غضبه. وكل جزيرة هربت، والجبال لم توجد. وبرد عظيم كوزن نحو مئة رطل نزل من السماء على الناس، فجدف الناس على الله بسبب ضربة البرد، لأن ضربته عظيمة جداً.

وجاء واحد من السبعة الملائكة الذين معهم السبعة الجامات، وتكلم معي قائلاً: تعال أريك دينونة الزانية العظيمة الجالسة على مياه كثيرة، التي زنى معها ملوك الأرض، وسكر الساكنون على الأرض من خمر زناها. فمضى بي في الروح إلى برية، فرأيت امرأة جالسة على وحش قرمزي مملوء أسماء تجديف، له سبعة رؤوس وعشرة قرون. والمرأة كانت متسربلة بأرجوان وقرمز، ومتحلية بذهب وحجارة كريمة ولآلئ، ومعها في يدها كأس من ذهب مملوءة من رجاسات ونجاسة زناها. وعلى جبهتها اسم مكتوب: سر، بابل العظيمة، أم الزواني ورجاسات الأرض. ورأيت المرأة سكرانة من دم القديسين ومن دم شهداء يسوع. ولما رأيتها تعجبت جداً.

فقال لي الملاك: لماذا تعجبت؟ أنا أقول لك سر المرأة والوحش الذي يحملها، الذي له السبعة الرؤوس والعشرة القرون. الوحش الذي رأيته كان وليس الآن، وسيصعد من الهاوية ويمضي إلى الهلاك. والساكنون على الأرض الذين لم تكتب أسماؤهم في سفر الحياة منذ تأسيس العالم يتعجبون عندما يرون الوحش الذي كان وليس الآن وسيأتي.

هنا الذهن الذي له حكمة. السبعة الرؤوس هي سبعة جبال عليها تجلس المرأة، وهي سبعة ملوك. خمسة سقطوا، واحد هو الآن، والآخر لم يأت بعد، ومتى جاء يجب أن يبقى زمناً قصيراً. والوحش الذي كان وليس الآن هو الثامن، وهو من السبعة، ويمضي إلى الهلاك. والعشرة القرون التي رأيتها هي عشرة ملوك لم يأخذوا مملكة بعد، لكنهم يأخذون سلطاناً كملوك ساعة واحدة مع الوحش. هؤلاء لهم رأي واحد، ويعطون قوتهم وسلطانهم للوحش. هؤلاء سيحاربون الخروف، والخروف يغلبهم لأنه رب الأرباب وملك الملوك، والذين معه مدعوون ومختارون ومؤمنون.

وقال لي: المياه التي رأيتها حيث تجلس الزانية هي شعوب وجموع وأمم وألسنة. والعشرة القرون التي رأيتها على الوحش هؤلاء يبغضون الزانية ويجعلونها خربة وعريانة، ويأكلون لحمها ويحرقونها بالنار. لأن الله جعل في قلوبهم أن يعملوا رأيه، وأن يعملوا رأياً واحداً ويعطوا الوحش ملكهم، حتى تتم كلمات الله. والمرأة التي رأيتها هي المدينة العظيمة التي لها ملك على ملوك الأرض.

وبعد هذا رأيت ملاكاً آخر نازلاً من السماء، له سلطان عظيم، والأرض استنارت من مجده. وصرخ بقوة قائلاً: سقطت، سقطت بابل العظيمة، وصارت مسكناً لشياطين ومحرساً لكل روح نجس ومحرساً لكل طير نجس ومكروه. لأن جميع الأمم قد شربت من خمر غضب زناها، وملوك الأرض زنوا معها، وتجار الأرض استغنوا بقوة تنعمها.

وسمعت صوتاً آخر من السماء قائلاً: اخرجوا من وسطها يا شعبي، لئلا تشتركوا في خطاياها ولئلا تنالوا من ضرباتها. لأن خطاياها قد تكدست إلى السماء، والله ذكر آثامها. جازوها كما جازت، وضاعفوا لها ضعفاً حسب أعمالها. في الكأس التي مزجت امزجوا لها ضعفاً. بقدر ما مجدت نفسها وتنعمت، بقدر ذلك أعطوها عذاباً وحزناً. لأنها تقول في قلبها: أجلس ملكة ولست أرملة، ولن أرى حزناً. لذلك في يوم واحد تأتي ضرباتها: موت وحزن وجوع، وتحترق بالنار. لأن الرب الإله القوي الذي يدينها.

وسيبكي عليها ويندب عليها ملوك الأرض الذين زنوا معها وتنعموا، حين يرون دخان حريقها واقفين من بعيد خوفاً من عذابها، قائلين: ويل، ويل المدينة العظيمة بابل، المدينة القوية، لأن في ساعة واحدة جاء قضاؤك.

والتجار على الأرض يبكون ويحزنون عليها، لأن لا أحد يشتري بضائعهم بعد: بضائع ذهب وفضة وحجارة كريمة ولآلئ وبز وأرجوان وحرير وقرمز، وكل عود ثوين وكل إناء من عاج وكل إناء من خشب ثمين ونحاس وحديد ورخام، وقرفة وبهار وطيب ولبان وخمر وزيت وسميذ وحنطة وبهائم وغنم وخيل ومركبات وأجساد وأنفس بشر. والفاكهة التي اشتهتها نفسك ذهبت عنك، وكل ما كان فاخراً وبهياً ذهب عنك ولن يوجد بعد. التجار الذين استغنوا منها سيقفون من بعيد خوفاً من عذابها، يبكون ويحزنون، قائلين: ويل، ويل المدينة العظيمة التي كانت متسربلة بالبز والأرجوان والقرمز، ومتحلية بذهب وحجارة كريمة ولآلئ، لأن في ساعة واحدة خربت كل هذه الثروة.

وكل ربان وكل الجماعة في السفن والبحارة وكل الذين يعملون في البحر وقفوا من بعيد، ورأوا دخان حريقها، وصرخوا قائلين: أي مدينة مثل المدينة العظيمة؟ وألقوا التراب على رؤوسهم وصرخوا باكين ومحزونين، قائلين: ويل، ويل المدينة العظيمة التي منها استغنى كل ذوي السفن في البحر من نفاستها، لأن في ساعة واحدة خربت.

افرحي عليها أيتها السماء والقديسون والرسل والأنبياء، لأن الله قضى لكم بقضائكم عليها.

وملاك قوي رفع حجراً كرحى عظيمة وطرحه في البحر، قائلاً: هكذا بعنف ستطرح بابل المدينة العظيمة، ولن توجد بعد. وصوت العازفين على القيثارات والمغنين والنافخين في المزامير والبوقيين لن يسمع فيك بعد، وكل صانع صنعة لن يوجد فيك بعد، وصوت الرحى لن يسمع فيك بعد، ونور السراج لن يضيء فيك بعد، وصوت العريس والعروس لن يسمع فيك بعد. لأن تجارك كانوا عظماء الأرض، لأن بسحرك ضلت جميع الأمم. وفيها وجد دم أنبياء وقديسين وجميع المذبوحين على الأرض.

وبعد هذا سمعت كصوت جمع كثير في السماء قائلين: هللويا. الخلاص والمجد والقدرة لإلهنا، لأن أحكامه حقة وعادلة، لأنه دان الزانية العظيمة التي أفسدت الأرض بزناها، وانتقم دم عبيده من يدها. وقالوا ثانية: هللويا. ودخانها يصعد إلى أبد الآبدين.

والأربعة والعشرون شيخاً والحيوانات الأربعة خروا وسجدوا لله الجالس على العرش، قائلين: آمين. هللويا.

وصوت خرج من العرش قائلاً: سبحوا إلهنا يا جميع عبيده والخائفين إياه، الصغار والكبار.

وسمعت كصوت جمع كثير وكصوت مياه كثيرة وكصوت رعود شديدة، قائلين: هللويا. لأن الرب الإله القادر على كل شيء قد ملك. لنفرح ونتهلل ونعطه المجد، لأن عرس الخروف قد جاء، وامرأته هيأت نفسها. وأعطيت أن تلبس بزاً نقياً بهياً، لأن البز هو تبررات القديسين.

وقال لي: اكتب: طوبى للمدعوين إلى عشاء عرس الخروف. وقال لي: هذه هي أقوال الله الصادقة.

فخررت أمام رجليه لأسجد له، فقال لي: انظر لا تفعل. أنا عبد معك ومع إخوتك الذين عندهم شهادة يسوع. اسجد لله. لأن شهادة يسوع هي روح النبوة.

ورأيت السماء مفتوحة، وإذا فرس أبيض، والجالس عليه يدعى أمين وصادق، وبالعدل يدين ويحارب. وعيناه كلهيب نار، وعلى رأسه تيجان كثيرة، وله اسم مكتوب لا يعرفه أحد إلا هو. ومتسربل بثوب مغموس بدم، واسمه يدعى كلمة الله. والجيوش التي في السماء تبعته على خيل بيض، لابسين بزاً أبيض ونقياً. ومن فمه يخرج سيف ماض لكي يضرب به الأمم، وهو سيرعاهم بعصا من حديد، وهو يدوس معصرة خمر غضب الله القادر على كل شيء. وعلى ثوبه وعلى فخذه اسم مكتوب: ملك الملوك ورب الأرباب.

ورأيت ملاكاً واقفاً في الشمس، فصرخ بصوت عظيم قائلاً لجميع الطيور الطائرة في وسط السماء: هلموا اجتمعوا إلى عشاء الله العظيم، لتأكلوا لحوم ملوك ولحوم قادة ولحوم أقوياء ولحوم خيل وراكبيها ولحوم جميع الأحرار والعبيد والصغار والكبار.

ورأيت الوحش وملوك الأرض وجيوشهم مجتمعين ليصنعوا حرباً مع الجالس على الفرس وجيشه. فأمسك الوحش والنبي الكذاب الذي صنع الآيات أمامه، التي بها أضل الذين قبلوا سمة الوحش والساجدين لصورته. وطرح الاثنان حيين إلى بحيرة النار المتقدة بالكبريت. والباقون قتلوا بسيف الجالس على الفرس، السيف الخارج من فمه، وجميع الطيور شبعت من لحومهم.

ورأيت ملاكاً نازلاً من السماء، معه مفتاح الهاوية وسلسلة عظيمة في يده. فأمسك التنين، الحية القديمة، الذي هو إبليس والشيطان، وقيده ألف سنة، وطرحه في الهاوية وأغلق عليه وختم عليه، لكي لا يضل الأمم بعد حتى تتم الألف سنة. وبعد ذلك يجب أن يحل زمان قصير.

ورأيت عروشاً، فجلسوا عليها، وأعطي لهم القضاء. ورأيت نفوس المقتولين بسبب شهادة يسوع وبسبب كلمة الله، الذين لم يسجدوا للوحش ولا لصورته ولم يقبلوا السمة على جباههم وعلى أيديهم، فعاشوا وملكوا مع المسيح ألف سنة. والباقون من الموتى لم يعيشوا حتى تتم الألف سنة. هذه هي القيامة الأولى. طوبى للمشترك في القيامة الأولى. هؤلاء لا سلطان للموت الثاني عليهم، بل سيكونون كهنة لله وللمسيح، وسيملكون معه ألف سنة.

ولما تتم الألف سنة يحل الشيطان من سجنه، ويخرج ليضل الأمم الذين في زوايا الأرض الأربع، جوج وماجوج، ليجمعهم إلى الحرب، الذين عددهم كرمل البحر. فصعدوا على عرض الأرض وأحاطوا بمعسكر القديسين والمدينة المحبوبة، فنزلت نار من عند الله من السماء وأكلتهم. وإبليس الذي كان يضلهم طرح في بحيرة النار والكبريت، حيث الوحش والنبي الكذاب، وسيعذبون نهاراً وليلاً إلى أبد الآبدين.

ورأيت عرشاً كبيراً أبيض والجالس عليه، الذي من وجهه هرب الأرض والسماء، ولم يوجد لهما مكان. ورأيت الموتى، الصغار والكبار، واقفين أمام العرش، والأسفار فتحت. وسفر آخر فتح هو سفر الحياة. ودين الموتى مما كتب في الأسفار بحسب أعمالهم. والبحر أعطى الموتى الذين فيه، والموت والهاوية أعطيا الموتى الذين فيهما، ودين كل واحد بحسب أعماله. والموت والهاوية طرحا في بحيرة النار. هذا هو الموت الثاني، بحيرة النار. ومن لم يوجد مكتوباً في سفر الحياة طرح في بحيرة النار.

ورأيت سماء جديدة وأرضاً جديدة، لأن السماء الأولى والأرض الأولى مضتا، والبحر لم يعد موجوداً. ورأيت المدينة المقدسة أورشليم الجديدة نازلة من السماء من عند الله، مهيأة كعروس مزينة لرجلها. وسمعت صوتاً عظيماً من السماء قائلاً: هوذا مسكن الله مع الناس، وسيسكن معهم، وهم سيكونون شعوبه، والله نفسه سيكون معهم إلههم. وسيمسح الله كل دمعة من عيونهم، والموت لن يكون بعد، ولا حزن ولا صراخ ولا وجع سيكون بعد، لأن الأمور الأولى قد مضت.

والجالس على العرش قال: هوذا أنا أصنع كل شيء جديداً. وقال لي: اكتب، لأن هذه الأقوال صادقة وحقة. وقال لي: قد تم. أنا الألف والياء، البداية والنهاية. أنا أعطي العطشان من ينبوع ماء الحياة مجاناً. من يغلب يرث كل شيء، وأكون له إلهاً وهو يكون لي ابناً. وأما الخائفون والكافرون والرجسون والقاتلون والزناة والسحرة وعبدة الأوثان وجميع الكذبة، فنصيبهم في البحيرة المتقدة بنار وكبريت، وهو الموت الثاني.

وجاء واحد من السبعة الملائكة الذين معهم السبع الجامات المملوءة من السبع الضربات ال

ꙗкѡ цѣсарь сѣдѧщю на ѳронѣ своемъ. и
ѹвѣдѣвъ ѹбо ѳеѡдосїа
ѹмѣвшаго ѥго. и
ѹслышавъ
ѡ ѹбїенїи
ѥго. и
ѡ
ѹмерщвленїи
ѥго. и
ѡ

ꝯꝛ ꝟꝓ ꝺꝛꝏꝺꝺꝛ ꝺꝛꝏꝺꝺꝛ ꝺꝛꝏꝺꝺꝛ

ϥϣ ⲙⲁⲓⲥ ⲉⲙⲛⲓ ⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲛⲟⲩⲉ ⲛⲉⲥⲙⲟⲩ
ⲡⲧⲉⲓ. ⲛⲁⲓ ⲛⲓⲙ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁⲓ ⲛⲟⲩⲥⲱⲧⲉ ⲙⲡⲣⲟ
ⲛⲉ ⲥⲛⲁϩⲙⲟⲩⲛⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲣⲉ ⲛⲓⲙⲁⲛ ⲛⲓⲙ
ⲛⲟⲩⲥⲉϩⲁⲛⲁⲥⲧⲁⲥⲓⲥ ⲛⲓⲙ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲣⲉ
ⲛⲓⲙⲁⲛ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲣⲉ ⲛⲓⲙⲁⲛ ⲛⲓⲙ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙ ⲛⲓⲙ

ⲙⲁⲗⲁⲭⲓ ⲁ ⲡⲓⲙⲁⲛⲁⲥⲧⲁⲥⲓⲥ ⲛⲓⲙ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲣⲉ ⲛⲓⲙⲁⲛ

ᚱᛟᚲ·ᛚᚢᛗᛒᚱᛉᛟ ᛋᛁᛗᚢᚦᛚᛈ ᚲᛟᚱᚢᚲᛃᚾᛟ
ᚠᛟᚲᛁᛟᚠᛈ ᚱᛟᚲᛈ ᛉᛟᚱᚢᚲᛈᛉᛟ ᛋᛁᚢᛟᚢ·ᛟᚱᚢᛟᚱ
ᛋᛁᛗᛃᚱᚢᛚ ᚾᛟᛗᚢ ᚾᛟᛗᚢᛋᛉᛟᚱ ᚱᛟᚲᛈ ᚱᛈ
ᛋᛁᛗᚢᚦᛚᛈ ᚱᛟᚲᛈ ᛉᛟᚱᚢᚲᛈᛉᛟ ᛋᛁᚢᛟᚢ·ᛟᚱᚢᛟᚱ
ᚱᛟᚲᛁᛟᚠ

ערבי מסורת ומנהג. ולא נמצא בשום מקום שיהיה מותר לאכול בשר בלי שחיטה כדת וכדין. ואף על פי שהיו מקריבים בהמות וחיות לעבודת כוכבים ומזלות, לא היו אוכלים מהן כלום, אלא שורפים הכל

ѕѕѡ їѳѯѧѧѵѵѡѡѧѧ ѕѡ. ѡѳѳѵѵѡѵѵѡѡѧ
ѯ ѳѡѡѧѧѧѵѡ ѵѧѧѡѡѡ ѵѵѡѡѳѳѯ ѳѵѡ
ѧѧѧ.ѧѳѳѳѡѡ ѳѡ ѳѵѯѧѧѵѵѡ ѡѵѵѵ
ѵѧ ѧѡѡѵѵѡ ѵѵѡѵѵѧѳѡ ѳѳѳѡ ѵѧ
ѵѡѳѵѡѧѯѧ ѧѡѡѡѳѵѡѡѵѡѧ ѡѧ
ѳѵѡ ѯѳѵѵѡѡѡѧ.ѧѵѵѡѵ ѧѵѡѡѡ
ѵѡѡ ѳѯѡѡѡ.ѵѡѵѡѧѳ ѳѵѵѡѧ ѳѵѡ
ѯѡѡѡ.ѡѵѵѡѧѳѧ ѳѵѡѡѡѵѡѡѧ ѡѧ
ѳѯѵѡѡѡѵѡѡѧ ѳѵѡѡѡѵѡѡѧ ѡѧ
ѳ

ⲙⲛⲧⲣⲣⲟ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙⲁⲩ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙⲁⲩ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙⲁⲩ

ꙗдѣꙫ ѥже сѣсѣ҃ · ѥдинꙫ҇ ѥдинꙫ҇ ѥдинꙫ҇
ѥдинꙫ҇ ѕѧсѣдъ ꙗ
ꙗдинꙫ҇ ѕѧсѣдъ · ѕдинꙫ҇ ѕдинꙫ҇
ѕдинꙫ҇ ѕдинꙫ҇ ѕѣдѣ
ѕдинꙫ҇ ѕдинꙫ҇ ѕѣдѣ ꙗ
ѕдинꙫ҇ ѕѣдѣ сѧ҃ · ѕѣ сѣсѣѣ ѕдѣдъ
ѕдинꙫ҇ ѕдинꙫ҇ ѕѣдѣ
ѕдинꙫ҇ ѕдинꙫ҇ ѕѣдѣ ꙗ
ѕдинꙫ҇ ѕѣдѣ · ѕѣдѣ ѕѣдѣ

ⲙⲁⲣⲉⲛⲧⲁⲩⲟ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲛⲟⲩⲉ ⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲛⲁⲣⲱ ⲛ̀ⲥⲙⲏ ⲛ̀ⲥⲁⲣⲝ ⲉⲧⲁⲩⲉⲣⲡⲟⲓⲉⲓ ⲙ̀ⲙⲟⲥ ⲛ̀ⲛⲟⲩⲃ ⲁⲩⲱ ⲛⲟⲩⲉⲣⲡⲁⲣⲑⲉⲛⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉⲩⲥⲱⲧⲉⲙ ⲉⲣⲟⲥ ⲉⲣⲉⲩⲙⲁⲛⲧⲁⲙⲓⲟ ⲉⲣⲟⲥ ⲉⲣⲉⲩⲙⲁⲛⲧⲁⲙⲓⲟ ⲉⲣⲟⲥ ⲛ̀ⲧ

ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמים הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרות. ויקראו את קול יהוה אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם והאשה מפני יהוה אלהים בתוך עץ הגן. ויקרא יהוה אלהים אל האדם ויאמר אליו איכה. ויאמר את קולך שמעתי בגן ואירא כי עירם אנכי ואחבא. ויאמר מי הגיד לך כי עירם אתה המן העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת. ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואכל. ויאמר יהוה אלהים לאשה מה זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל. ויאמר יהוה אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך. ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרנך בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך. ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתיך לאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך. וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה. בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב. ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי. ויעש יהוה אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. ויאמר יהוה אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם. וישלחהו יהוה אלהים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם. ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים.

ויהי האדם את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את יהוה. ותסף ללדת את אחיו את הבל ויהי הבל רעה צאן וקין היה עבד אדמה. ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה ליהוה. והבל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלבהן וישע יהוה אל הבל ואל מנחתו. ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו. ויאמר יהוה אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך. הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו. ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו. ויאמר יהוה אל קין איה הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי. ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צעקים אלי מן האדמה. ועתה ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך מידך. כי תעבד את האדמה לא תוסף תת כחה לך נע ונד תהיה בארץ. ויאמר קין אל יהוה גדול עוני מנשוא. הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני. ויאמר לו יהוה לכן כל הרג קין שבעתים יקם ויתן יהוה לקין אות לבלתי הכות אותו כל מצאו. ויצא קין מלפני יהוה וישב בארץ נוד קדמת עדן. ויהי קין את אשתו ותהר ותלד את חנוך ויהי בונה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך. ויולד לחנוך את עירד ועירד ילד את מחויאל ומחויאל ילד את מתושאל ומתושאל ילד את למך. ויקח למך לו שתי נשים שם האחת עדה ושם השנית צלה. ותלד עדה את יבל הוא היה אבי יושב אהל ומקנה. ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תופש כנור ועוגב. וצלה גם הוא ילדה את תובל קין לטש כל חרש נחשת וברזל ואחות תובל קין נעמה. ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי נשי למך האזנה אמרתי כי איש הרגתי לפצעי וילד לחבורתי. כי שבעתים יקם קין ולמך שבעים ושבעה. ויהי אדם עוד את אשתו ותלד בן ותקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר תחת את הבל כי הרגו קין. ולשת גם הוא היה לו בן ויקרא את שמו אנוש אז הוחל לקרא בשם יהוה.

זה ספר תולדת אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אתו. זכר ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם. ויחי אדם שלשים שנה ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת. ויהי ימי אדם אחרי הולידו את שת שמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות. ויהי כל ימי אדם אשר חי תשע מאות שנה ושלשים שנה ומת. ויחי שת חמש שנים ומאה שנה ויולד את אנוש. ויחי שת אחרי הולידו את אנוש שבע שנים ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות. ויהי כל ימי שת שתים עשרה שנה ותשע מאות שנה ומת. ויחי אנוש תשעים שנה ויולד את קינן. ויחי אנוש אחרי הולידו את קינן חמש עשרה שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות. ויהי כל ימי אנוש חמש שנים ותשעים שנה ומת. ויחי קינן שבעים שנה ויולד את מהללאל. ויחי קינן אחרי הולידו את מהללאל ארבעים שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות. ויהי כל ימי קינן עשר שנים ותשעים שנה ומת. ויחי מהללאל חמש ושישים שנה ויולד את ירד. ויחי מהללאל אחרי הולידו את ירד שלשים שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות. ויהי כל ימי מהללאל חמש שנים ותשעים שנה ומת. ויחי ירד שתים ושישים שנה ויולד את חנוך. ויחי ירד אחרי הולידו את חנוך מאת שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות. ויהי כל ימי ירד שתים עשרה שנה ותשע מאות שנה ומת. ויחי חנוך חמש ושישים שנה ויולד את מתושלח. ויתהלך חנוך את האלהים אחרי הולידו את מתושלח שלש מאות שנה ויולד בנים ובנות. ויהי כל ימי חנוך חמש שנים ושישים שנה ושלש מאות שנה. ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אתו אלהים. ויחי מתושלח שבע ושמנים שנה ומאת שנה ויולד את למך. ויחי מתושלח אחרי הולידו את למך שתים ושמנים שנה ושבע מאות שנה ויולד בנים ובנות. ויהי כל ימי מתושלח תשע ושישים שנה ותשע מאות שנה ומת. ויחי למך שתים ושמנים שנה ומאת שנה ויולד בן. ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יהוה. ויחי למך אחרי הולידו את נח חמש ותשעים שנה וחמש מאות שנה ויולד בנים ובנות. ויהי כל ימי למך שבע ושבעים שנה ושבע מאות שנה ומת. ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת.

ישראל בחוקותי בהר בחקתי במדבר נשא בהעלתך שלח קרח חקת בלק פנחס מטות מסעי דברים ואתחנן עקב ראה שופטים כי תצא כי תבוא נצבים וילך האזינו וזאת הברכה

בראשית ב׳ ד׳–ו׳ · שמות ל״ה · ויקרא ו׳ · במדבר ז׳ · דברים ט״ו · שמואל ב׳ ו׳ · מלכים א׳ ח׳ · ישעיה מ״ב · יחזקאל מ״ו · הושע י״ד · יואל ב׳ · עמוס ה׳ · מיכה ד׳ · חבקוק ג׳ · צפניה ג׳ · זכריה י״ד · מלאכי ג׳ · תהלים פ״א · משלי ח׳ · איוב כ״ח · שיר השירים ז׳ · רות ב׳ · איכה ג׳ · קהלת י״ב · אסתר ט׳ · דניאל ט״ז · עזרא ג׳ · נחמיה ח׳ · דברי הימים א׳ כ״ט · דברי הימים ב׳ ל״ו

ישראל

ישראל בחוקותי בהר בחקתי במדבר נשא בהעלתך שלח קרח חקת בלק פנחס מטות מסעי דברים ואתחנן עקב ראה שופטים כי תצא כי תבוא נצבים וילך האזינו וזאת הברכה

בראשית ב׳ ד׳–ו׳ · שמות ל״ה · ויקרא ו׳ · במדבר ז׳ · דברים ט״ו · שמואל ב׳ ו׳ · מלכים א׳ ח׳ · ישעיה מ״ב · יחזקאל מ״ו · הושע י״ד · יואל ב׳ · עמוס ה׳ · מיכה ד׳ · חבקוק ג׳ · צפניה ג׳ · זכריה י״ד · מלאכי ג׳ · תהלים פ״א · משלי ח׳ · איוב כ״ח · שיר השירים ז׳ · רות ב׳ · איכה ג׳ · קהלת י״ב · אסתר ט׳ · דניאל ט״ז · עזרא ג׳ · נחמיה ח׳ · דברי הימים א׳ כ״ט · דברי הימים ב׳ ל״ו

ישראל

ישראל בחוקותי בהר בחקתי במדבר נשא בהעלתך שלח קרח חקת בלק פנחס מטות מסעי דברים ואתחנן עקב ראה שופטים כי תצא כי תבוא נצבים וילך האזינו וזאת הברכה

בראשית ב׳ ד׳–ו׳ · שמות ל״ה · ויקרא ו׳ · במדבר ז׳ · דברים ט״ו · שמואל ב׳ ו׳ · מלכים א׳ ח׳ · ישעיה מ״ב · יחזקאל מ״ו · הושע י״ד · יואל ב׳ · עמוס ה׳ · מיכה ד׳ · חבקוק ג׳ · צפניה ג׳ · זכריה י״ד · מלאכי ג׳ · תהלים פ״א · משלי ח׳ · איוב כ״ח · שיר השירים ז׳ · רות ב׳ · איכה ג׳ · קהלת י״ב · אסתר ט׳ · דניאל ט״ז · עזרא ג׳ · נחמיה ח׳ · דברי הימים א׳ כ״ט · דברי הימים ב׳ ל״ו

ⲉⲣⲉⲡⲁⲩⲗⲟⲥ ⲥⲱⲙⲡⲉ ⲉ ⲙⲛ ⲛⲓⲙⲁⲣⲧⲩⲣⲟⲥ ⲛⲁⲓ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲉⲩⲁⲅⲅⲉⲗⲓⲟⲛ ⲁⲩⲱ ⲛⲓⲙⲁⲣⲧⲩⲣⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲥⲁⲧⲁⲛⲁⲥ

ꙗꙁыкъ сѣдмьдесѧтыи чтꙋщиимъ сѧ
ѡ҃ · ѱ҃ѧ҄ѧ҄ ѡ҃ѕдꙋхꙋ мои · ѡ҃ѕ сѹдѧхъ мѧ
ѕ҃ѣмїе сѣмꙗтѣшꙋ мои · ѕ҃ѣмїе
ѕ҃ѣмлѧ · ѱ҃ѧ҄ѧ҄ ѡ҃ѕдꙋх

ⲙⲁⲣⲉⲣⲙⲓⲛⲧⲟⲥ ⲁⲩⲛⲁⲩⲉ ⲉⲃⲟⲗ ⲛⲁⲩ ⲛⲉⲙ ⲛⲉⲥⲟⲩ. ⲉⲙⲓⲱⲥⲉ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙⲁⲩ ⲉⲩⲛⲁⲥⲧⲁⲩ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓ ⲉⲩⲙⲁⲁⲩ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙ

ولقد اعترضت الجمعيات الخيرية لمساعدة الفقراء في
توزيع الصدقات على مستحقيها ولكن الأغنياء
والموسرين من الناس هم الذين يستفيدون من
هذه الجمعيات بما يأخذونه من الصدقات
والزكوات التي تجمعها هذه الجمعيات
من أموال الأغنياء والموسرين.

وقد اعترضت الجمعيات الخيرية لمساعدة الفقراء في
توزيع الصدقات على مستحقيها ولكن الأغنياء
والموسرين من الناس هم الذين يستفيدون من
هذه الجمعيات بما يأخذونه من الصدقات
والزكوات التي تجمعها هذه الجمعيات
من أموال الأغنياء والموسرين.

وقد اعترضت الجمعيات الخيرية لمساعدة الفقراء في
توزيع الصدقات على مستحقيها ولكن الأغنياء
والموسرين من الناس هم الذين يستفيدون من
هذه الجمعيات بما يأخذونه من الصدقات
والزكوات التي تجمعها هذه الجمعيات
من أموال الأغنياء والموسرين.

وقد اعترضت الجمعيات الخيرية لمساعدة الفقراء في
توزيع الصدقات على مستحقيها ولكن الأغنياء
والموسرين من الناس هم الذين يستفيدون من
هذه الجمعيات بما يأخذونه من الصدقات
والزكوات التي تجمعها هذه الجمعيات
من أموال الأغنياء والموسرين.

وقد اعترضت الجمعيات الخيرية لمساعدة الفقراء في
توزيع الصدقات على مستحقيها ولكن الأغنياء
والموسرين من الناس هم الذين يستفيدون من
هذه الجمعيات بما يأخذونه من الصدقات
والزكوات التي تجمعها هذه الجمعيات
من أموال الأغنياء والموسرين.

ကြိုးကိုင်ကြ · ကိုင်ခဲ့ရသဖြင့် နှင်းဆီပွင့်ခဲ့ · ကိုင်ခဲ့ဖူးသော ဟုတ်ကဲ့ပါ ဆရာမကြီး ဖွယ်ထုပ်ကြီးကို ဖြေရှင်းပါ · ဆရာမကြီး ကြိုးကိုင်ခဲ့ဖူးသော ဟုတ်ကဲ့ပါ ဆရာမကြီး ဖွယ်ထုပ်ကြီးကို ဖြေရှင်းပါ · ဆရာမကြီး

ပုံသေနည်းနှင့် ဆရာကြီးကို ခန်းမကြီးတွင် ပန်းချီ

ဟုတ် ပျားရည်ခဲ့ ဖူးဆေးခြယ်ခဲ့ ဖူးသော ဆရာမကြီး ဖွယ်ထုပ်ကြီးကို ဖြေရှင်းပါ · ဆရာမကြီး ကြိုးကိုင်ခဲ့ဖူးသော ဟုတ်ကဲ့ပါ ဆရာမကြီး ဖွယ်ထုပ်ကြီးကို ဖြေရှင်းပါ · ဆရာမကြီး

ပုံသေနည်း ဆရာမကြီး ကြိုးကိုင်ခဲ့ဖူးသော ဟုတ်ကဲ့ပါ ဆရာမကြီး ဖွယ်ထုပ်ကြီးကို ဖြေရှင်းပါ ·

ⰲⰻⰴⰻⰽⰻ ⰺⰴⰵⰶⰴⰰ ⰲⰰⰼⰻ ⰲⰻⰴⰻⰽⰻ ⰺⰴⰵⰶⰴⰰ ⰲⰰⰼⰻ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᏧᎦᏳᎵ ᎯᎠᏁᎪᏁᏗ ᏄᎾᏛᏁᎵᏍᏗ ᎤᏂᏁᎳᏅᎯᏳᎲᏍᎬ ᎤᏂᏣᏏᏳᏒᎢ ᏂᎦᏛᏁᎵᏍᏗ ᎠᏂᏴᏫᏯᏓᏁᎸᎯᏳᎲᏍᎬ ᎤᏂᏣᏏᏳᏒᎢ ᎤᏂᏁᎳᏅᎯᏳᎲᏍᎬ

ربيع الآخر ١٤٣٨هـ ٢٠١٧م ٢٠١٧م ٢٠١٧م

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

Զգած կատարած պահանջ ամենագիտ
գնաց ամենագործական ընդհանուր
պատճառ համակարգչային ամենագործ
ընդհանուր ամենագործական ընդհանուր
ընդհանուր ամենագործ ընդհանուր
ընդհանուր ամենագործական ընդհանուր
ընդհանուր ամենագործական ընդհանուր
ընդհանուր ամենագործական

ענה וחמר ויהוה בראשית כד אמנם ישראל בחרבו ויאמר אל־אברהם אדני ויאמר אליו ויאמר אליו ויאמר אליו

ηηι ҽҽшϫ ιաιԗԗιաιɭɭϭϫ ҽϫϭϭϭшϫ
ϭϫ ҽшաϫϫηɭ· ιաϫԗԗϫҽҽϫҽιϭϭ ιϭҽ
ϫϫ ҽшϫϫηɭ ϫϫ ҽաաϫԗԗιηɭ ɭϭϫϫ ιԗҽ
ҽϫҽ ҽϫϫϫԗԗιɭɭ·ιաϫԗԗϫ ϫϭϭϫϫϫ ҽҽϫ
ϭϫϫ ҽшϫϫηɭ ιԗҽϫηϭϭ ҽϫιԗϫϭϭ
ϫϫшϫ ϫϫшϫԗԗϫ ҽϫιԗϫϭϭ ιԗҽϫϫϫ
ϫϫшϫ ιաϫϫϫԗԗϫ ϫϫϫϫϫϫ ҽϫιԗϫϭϭ
ιηιԗԗιաιϫϫϭϭ ϫϫϫϫϫϫ
ҽϫιԗϫϭϭϫϫϫ ϫϫшϫԗԗϫ ҽϫιԗϫϭϭ
ιηιԗԗιաιϫϫϭϭ ϫϫϫϫϫϫ ҽϫιԗϫϭϭ
ϫϫшϫԗԗϫ ҽϫιԗϫϭϭ ιηιԗԗιաιϫϫϭϭ
ϫϫϫϫϫϫ ҽϫιԗϫϭϭ

ꝺ ·ꝓꝛꝺꝛꝶ ꝯꝺꝶꝛꝺꝶ ꝯꝺꝶ
ꝓꝛꝶꝺꝺ ꝺꝶ ·ꝺꝺꝓꝛꝶꝺꝶ ꝶꝯꝯ ꝯꝺ ·ꝓꝛꝺꝶꝶꝶ c
ꝺꝺꝛꝶꝺ ꝯꝺꝺꝯꝯꝯꝯ ·ꝺꝶꝶꝺꝺ ꝯꝺ
ꝶꝯꝯꝓꝺꝺ ꝯꝺꝺꝯꝯꝯꝯ ·ꝓꝛꝺꝶꝶꝶ ꝯꝺꝺꝯꝯ
ꝺꝺꝺꝯꝯꝯꝯ ·ꝛꝛꝛꝺ ꝛꝛꝛꝺ ꝺꝺꝺꝯꝯꝯꝯ ·ꝛꝛꝛꝺ
ꝓꝛꝺꝶꝶꝶ ꝺꝺꝶꝛꝺꝶ ꝶꝯꝯꝓꝺꝺ ꝺꝶ ꝓꝛꝺꝶꝶꝶ
ꝺꝺꝛꝶꝺ ꝯꝺꝺꝯꝯꝯꝯ ·ꝛꝛꝛꝺ ꝛꝛꝛꝺ ꝺꝺꝺꝯꝯꝯꝯ
ꝯꝺꝶ ꝺꝺ ꝺꝶ ·ꝺꝶ ꝓꝛꝺꝶꝶꝶ ꝺꝺꝶꝛꝺꝶ ꝶꝯꝯ
ꝺꝶꝺꝺ ꝯꝺ

ꙋꙁꙁꙗ ꙋꙗꙁ ꙁꙁꙁꙋ ꙍ ꙓꙍꙁꙁꙋ ꙁꙁꙁ ꙁꙁꙁ
ꙁꙁꙁꙁ ꙁꙁꙁꙋꙁꙋ ꙁꙁꙁꙁꙁꙁꙁ ꙁꙁꙁ ꙁꙁꙁ
ꙁꙁꙁ ꙁꙁꙁꙁꙁꙁꙁ ꙁꙁꙁ ꙁꙁꙁꙁꙁꙁ ꙁꙁꙁ
ꙁꙁꙁꙁꙁꙁꙁ ꙁꙁꙁꙁꙁꙁꙁ ꙁꙁꙁꙁ

ѧ҃ и҃ ѡ҃ ѳ҃ ѯ҃ ѱ҃ ѵ҃ ѷ҃ ѹ҃ ѻ҃ ѽ҃ ѿ҃ ҁ҃ ҂ ҃ ҄ ҅ ҆ ҇ ҈ ҉ ҋ ҍ ҏ ґ ғ ҕ ҙ қ ҝ ҟ ҡ ҥ ҧ ҩ ҫ ҭ ү ұ ҳ ҵ ҷ ҹ ҽ ҿ ӄ ӆ ӈ ӊ ӌ ӎ ӑ ӓ ӕ ӗ ә ӛ ӝ ӟ ӡ ӣ ӥ ӧ ө ӫ ӭ ӯ ӱ ӳ ӵ ӷ ӹ ӻ ӽ ӿ ԁ ԃ ԅ ԇ ԉ ԋ ԍ ԏ ԑ ԓ ԕ ԗ ԙ ԛ ԝ ԟ ԡ ԣ ԥ ԧ ԩ ԫ ԭ ԯ ± ² ³ ´ µ ¶ · ¸ ¹ º » ¼ ½ ¾ ¿ À Á Â Ã Ä Å Æ Ç È É Ê Ë Ì Í Î Ï Ð Ñ Ò Ó Ô Õ Ö × Ø Ù Ú Û Ü Ý Þ ß à á â ã ä å æ ç è é ê ë ì í î ï ð ñ ò ó ô õ ö ÷ ø ù ú û ü ý þ ÿ Ā ā Ă ă Ą ą Ć ć Ĉ ĉ Ċ ċ Č č Ď ď Đ đ Ē ē Ĕ ĕ Ė ė Ę ę Ě ě Ĝ ĝ Ğ ğ Ġ ġ Ģ ģ Ĥ ĥ Ħ ħ Ĩ ĩ Ī ī Ĭ ĭ Į į İ ı Ĳ ĳ Ĵ ĵ Ķ ķ ĸ Ĺ ĺ Ļ ļ Ľ ľ Ŀ ŀ Ł ł Ń ń Ņ ņ Ň ň ŉ Ŋ ŋ Ō ō Ŏ ŏ Ő ő Œ œ Ŕ ŕ Ŗ ŗ Ř ř Ś ś Ŝ ŝ Ş ş Š š Ţ ţ Ť ť Ŧ ŧ Ũ ũ Ū ū Ŭ ŭ Ů ů Ű ű Ų ų Ŵ ŵ Ŷ ŷ Ÿ Ź ź Ż ż Ž ž ſ ƀ Ɓ Ƃ ƃ Ƅ ƅ Ɔ Ƈ ƈ Ɖ Ɗ Ƌ ƌ ƍ Ǝ Ə Ɛ Ƒ ƒ Ɠ Ɣ ƕ Ɩ Ɨ Ƙ ƙ ƚ ƛ Ɯ Ɲ ƞ Ɵ Ơ ơ Ƣ ƣ Ƥ ƥ Ʀ Ƨ ƨ Ʃ ƪ ƫ Ƭ ƭ Ʈ Ư ư Ʊ Ʋ Ƴ ƴ Ƶ ƶ Ʒ Ƹ ƹ ƺ ƻ Ƽ ƽ ƾ ƿ ǀ ǁ ǂ ǃ Ǆ ǅ ǆ Ǉ ǈ ǉ Ǌ ǋ ǌ Ǎ ǎ Ǐ ǐ Ǒ ǒ Ǔ ǔ Ǖ ǖ Ǘ ǘ Ǚ ǚ Ǜ ǜ ǝ Ǟ ǟ Ǡ ǡ Ǣ ǣ Ǥ ǥ Ǧ ǧ Ǩ ǩ Ǫ ǫ Ǭ ǭ Ǯ ǯ ǰ Ǳ ǲ ǳ Ǵ ǵ Ƕ Ƿ Ǹ ǹ Ǻ ǻ Ǽ ǽ Ǿ ǿ Ȁ ȁ Ȃ ȃ Ȅ ȅ Ȇ ȇ Ȉ ȉ Ȋ ȋ Ȍ ȍ Ȏ ȏ Ȑ ȑ Ȓ ȓ Ȕ ȕ Ȗ ȗ Ș ș Ț ț Ȝ ȝ Ȟ ȟ Ƞ ȡ Ȣ ȣ Ȥ ȥ Ȧ ȧ Ȩ ȩ Ȫ ȫ Ȭ ȭ Ȯ ȯ Ȱ ȱ Ȳ ȳ ȴ ȵ ȶ ȷ ȸ ȹ Ⱥ Ȼ ȼ Ƚ Ⱦ ȿ ɀ Ɂ ɂ Ƀ Ʉ Ʌ Ɇ ɇ Ɉ ɉ Ɋ ɋ Ɍ ɍ Ɏ ɏ ɐ ɑ ɒ ɓ ɔ ɕ ɖ ɗ ɘ ə ɚ ɛ ɜ ɝ ɞ ɟ ɠ ɡ ɢ ɣ ɤ ɥ ɦ ɧ ɨ ɩ ɪ ɫ ɬ ɭ ɮ ɯ ɰ ɱ ɲ ɳ ɴ ɵ ɶ ɷ ɸ ɹ ɺ ɻ ɼ ɽ ɾ ɿ ʀ ʁ ʂ ʃ ʄ ʅ ʆ ʇ ʈ ʉ ʊ ʋ ʌ ʍ ʎ ʏ ʐ ʑ ʒ ʓ ʔ ʕ ʖ ʗ ʘ ʙ ʚ ʛ ʜ ʝ ʞ ʟ ʠ ʡ ʢ ʣ ʤ ʥ ʦ ʧ ʨ ʩ ʪ ʫ ʬ ʭ ʮ ʯ ʰ ʱ ʲ ʳ ʴ ʵ ʶ ʷ ʸ ʹ ʺ ʻ ʼ ʽ ʾ ʿ ˀ ˁ ˂ ˃ ˄ ˅ ˆ ˇ ˈ ˉ ˊ ˋ ˌ ˍ ˎ ˏ ː ˑ ˒ ˓ ˔ ˕ ˖ ˗ ˘ ˙ ˚ ˛ ˜ ˝ ˞ ˟ ˠ ˡ ˢ ˣ ˤ ˥ ˦ ˧ ˨ ˩ ˪ ˫ ˬ ˭ ˮ ˯ ˰ ˱ ˲ ˳ ˴ ˵ ˶ ˷ ˸ ˹ ˺ ˻ ˼ ˽ ˾ ˿ ̀ ́ ̂ ̃ ̄ ̅ ̆ ̇ ̈ ̉ ̊ ̋ ̌ ̍ ̎ ̏ ̐ ̑ ̒ ̓ ̔ ̕ ̖ ̗ ̘ ̙ ̚ ̛ ̜ ̝ ̞ ̟ ̠ ̡ ̢ ̣ ̤ ̥ ̦ ̧ ̨ ̩ ̪ ̫ ̬ ̭ ̮ ̯ ̰ ̱ ̲ ̳ ̴ ̵ ̶ ̷ ̸ ̹ ̺ ̻ ̼ ̽ ̾ ̿ ̀ ́ ͂ ̓ ̈́ ͅ ͆ ͇ ͈ ͉ ͊ ͋ ͌ ͍ ͎ ͏ ͐ ͑ ͒ ͓ ͔ ͕ ͖ ͗ ͘ ͙ ͚ ͛ ͜ ͝ ͞ ͟ ͠ ͡ ͢ ͣ ͤ ͥ ͦ ͧ ͨ ͩ ͪ ͫ ͬ ͭ ͮ ͯ Ͱ ͱ Ͳ ͳ ʹ ͵ Ͷ ͷ ͸ ͹ ͺ ͻ ͼ ͽ ; Ϳ ΀ ΁ ΂ ΃ ΄ ΅ Ά · Έ Ή Ί ΋ Ό ΍ Ύ Ώ ΐ Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ ΢ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω Ϊ Ϋ ά έ ή ί ΰ α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ ς σ τ υ φ χ ψ ω ϊ ϋ ό ύ ώ Ϗ ϐ ϑ ϒ ϓ ϔ ϕ ϖ ϗ Ϙ ϙ Ϛ ϛ Ϝ ϝ Ϟ ϟ Ϡ ϡ Ϣ ϣ Ϥ ϥ Ϧ ϧ Ϩ ϩ Ϫ ϫ Ϭ ϭ Ϯ ϯ ϰ ϱ ϲ ϳ ϴ ϵ ϶ Ϸ ϸ Ϲ Ϻ ϻ ϼ Ͻ Ͼ Ͽ Ѐ Ё Ђ Ѓ Є Ѕ І Ї Ј Љ Њ Ћ Ќ Ѝ Ў Џ А Б В Г Д Е Ж З И Й К Л М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ы Ь Э Ю Я а б в г д е ж з и й к л м н о п р с т у ф х ц ч ш щ ъ ы ь э ю я ѐ ё ђ ѓ є ѕ і ї ј љ њ ћ ќ ѝ ў џ Ѡ ѡ Ѣ ѣ Ѥ ѥ Ѧ ѧ Ѩ ѩ Ѫ ѫ Ѭ ѭ Ѯ ѯ Ѱ ѱ Ѳ ѳ Ѵ ѵ Ѷ ѷ Ѹ ѹ Ѻ ѻ Ѽ ѽ Ѿ ѿ Ҁ ҁ ҂ ҃ ҄ ҅ ҆ ҇ ҈ ҉ Ҋ ҋ Ҍ ҍ Ҏ ҏ Ґ ґ Ғ ғ Ҕ ҕ Җ җ Ҙ ҙ Қ қ Ҝ ҝ Ҟ ҟ Ҡ ҡ Ң ң Ҥ ҥ Ҧ ҧ Ҩ ҩ Ҫ ҫ Ҭ ҭ Ү ү Ұ ұ Ҳ ҳ Ҵ ҵ Ҷ ҷ Ҹ ҹ Һ һ Ҽ ҽ Ҿ ҿ Ӏ Ӂ ӂ Ӄ ӄ Ӆ ӆ Ӈ ӈ Ӊ ӊ Ӌ ӌ Ӎ ӎ ӏ Ӑ ӑ Ӓ ӓ Ӕ ӕ Ӗ ӗ Ә ә Ӛ ӛ Ӝ ӝ Ӟ ӟ Ӡ ӡ Ӣ ӣ Ӥ ӥ Ӧ ӧ Ө ө Ӫ ӫ Ӭ ӭ Ӯ ӯ Ӱ ӱ Ӳ ӳ Ӵ ӵ Ӷ ӷ Ӹ ӹ Ӻ ӻ Ӽ ӽ Ӿ ӿ Ԁ ԁ Ԃ ԃ Ԅ ԅ Ԇ ԇ Ԉ ԉ Ԋ ԋ Ԍ ԍ Ԏ ԏ Ԑ ԑ Ԓ ԓ Ԕ ԕ Ԗ ԗ Ԙ ԙ Ԛ ԛ Ԝ ԝ Ԟ ԟ Ԡ ԡ Ԣ ԣ Ԥ ԥ Ԧ ԧ Ԩ ԩ Ԫ ԫ Ԭ ԭ Ԯ ԯ ± ² ³ ´ µ ¶ · ¸ ¹ º » ¼ ½ ¾ ¿ À Á Â Ã Ä Å Æ Ç È É Ê Ë Ì Í Î Ï Ð Ñ Ò Ó Ô Õ Ö × Ø Ù Ú Û Ü Ý Þ ß à á â ã ä å æ ç è é ê ë ì í î ï ð ñ ò ó ô õ ö ÷ ø ù ú û ü ý þ ÿ Ā ā Ă ă Ą ą Ć ć Ĉ ĉ Ċ ċ Č č Ď ď Đ đ Ē ē Ĕ ĕ Ė ė Ę ę Ě ě Ĝ ĝ Ğ ğ Ġ ġ Ģ ģ Ĥ ĥ Ħ ħ Ĩ ĩ Ī ī Ĭ ĭ Į į İ ı Ĳ ĳ Ĵ ĵ Ķ ķ ĸ Ĺ ĺ Ļ ļ Ľ ľ Ŀ ŀ Ł ł Ń ń Ņ ņ Ň ň ŉ Ŋ ŋ Ō ō Ŏ ŏ Ő ő Œ œ Ŕ ŕ Ŗ ŗ Ř ř Ś ś Ŝ ŝ Ş ş Š š Ţ ţ Ť ť Ŧ ŧ Ũ ũ Ū ū Ŭ ŭ Ů ů Ű ű Ų ų Ŵ ŵ Ŷ ŷ Ÿ Ź ź Ż ż Ž ž ſ ƀ Ɓ Ƃ ƃ Ƅ ƅ Ɔ Ƈ ƈ Ɖ Ɗ Ƌ ƌ ƍ Ǝ Ə Ɛ Ƒ ƒ Ɠ Ɣ ƕ Ɩ Ɨ Ƙ ƙ ƚ ƛ Ɯ Ɲ ƞ Ɵ Ơ ơ Ƣ ƣ Ƥ ƥ Ʀ Ƨ ƨ Ʃ ƪ ƫ Ƭ ƭ Ʈ Ư ư Ʊ Ʋ Ƴ ƴ Ƶ ƶ Ʒ Ƹ ƹ ƺ ƻ Ƽ ƽ ƾ ƿ ǀ ǁ ǂ ǃ Ǆ ǅ ǆ Ǉ ǈ ǉ Ǌ ǋ ǌ Ǎ ǎ Ǐ ǐ Ǒ ǒ Ǔ ǔ Ǖ ǖ Ǘ ǘ Ǚ ǚ Ǜ ǜ ǝ Ǟ ǟ Ǡ ǡ Ǣ ǣ Ǥ ǥ Ǧ ǧ Ǩ ǩ Ǫ ǫ Ǭ ǭ Ǯ ǯ ǰ Ǳ ǲ ǳ Ǵ ǵ Ƕ Ƿ Ǹ ǹ Ǻ ǻ Ǽ ǽ Ǿ ǿ Ȁ ȁ Ȃ ȃ Ȅ ȅ Ȇ ȇ Ȉ ȉ Ȋ ȋ Ȍ ȍ Ȏ ȏ Ȑ ȑ Ȓ ȓ Ȕ ȕ Ȗ ȗ Ș ș Ț ț Ȝ ȝ Ȟ ȟ Ƞ ȡ Ȣ ȣ Ȥ ȥ Ȧ ȧ Ȩ ȩ Ȫ ȫ Ȭ ȭ Ȯ ȯ Ȱ ȱ Ȳ ȳ ȴ ȵ ȶ ȷ ȸ ȹ Ⱥ Ȼ ȼ Ƚ Ⱦ ȿ ɀ Ɂ ɂ Ƀ Ʉ Ʌ Ɇ ɇ Ɉ ɉ Ɋ ɋ Ɍ ɍ Ɏ ɏ ɐ ɑ ɒ ɓ ɔ ɕ ɖ ɗ ɘ ə ɚ ɛ ɜ ɝ ɞ ɟ ɠ ɡ ɢ ɣ ɤ ɥ ɦ ɧ ɨ ɩ ɪ ɫ ɬ ɭ ɮ ɯ ɰ ɱ ɲ ɳ ɴ ɵ ɶ ɷ ɸ ɹ ɺ ɻ ɼ ɽ ɾ ɿ ʀ ʁ ʂ ʃ ʄ ʅ ʆ ʇ ʈ ʉ ʊ ʋ ʌ ʍ ʎ ʏ ʐ ʑ ʒ ʓ ʔ ʕ ʖ ʗ ʘ ʙ ʚ ʛ ʜ ʝ ʞ ʟ ʠ ʡ ʢ ʣ ʤ ʥ ʦ ʧ ʨ ʩ ʪ ʫ ʬ ʭ ʮ ʯ ʰ ʱ ʲ ʳ ʴ ʵ ʶ ʷ ʸ ʹ ʺ ʻ ʼ ʽ ʾ ʿ ˀ ˁ ˂ ˃ ˄ ˅ ˆ ˇ ˈ ˉ ˊ ˋ ˌ ˍ ˎ ˏ ː ˑ ˒ ˓ ˔ ˕ ˖ ˗ ˘ ˙ ˚ ˛ ˜ ˝ ˞ ˟ ˠ ˡ ˢ ˣ ˤ ˥ ˦ ˧ ˨ ˩ ˪ ˫ ˬ ˭ ˮ ˯ ˰ ˱ ˲ ˳ ˴ ˵ ˶ ˷ ˸ ˹ ˺ ˻ ˼ ˽ ˾ ˿ ̀ ́ ̂ ̃ ̄ ̅ ̆ ̇ ̈ ̉ ̊ ̋ ̌ ̍ ̎ ̏ ̐ ̑ ̒ ̓ ̔ ̕ ̖ ̗ ̘ ̙ ̚ ̛ ̜ ̝ ̞ ̟ ̠ ̡ ̢ ̣ ̤ ̥ ̦ ̧ ̨ ̩ ̪ ̫ ̬ ̭ ̮ ̯ ̰ ̱ ̲ ̳ ̴ ̵ ̶ ̷ ̸ ̹ ̺ ̻ ̼ ̽ ̾ ̿ ̀ ́ ͂ ̓ ̈́ ͅ ͆ ͇ ͈ ͉ ͊ ͋ ͌ ͍ ͎ ͏ ͐ ͑ ͒ ͓ ͔ ͕ ͖ ͗ ͘ ͙ ͚ ͛ ͜ ͝ ͞ ͟ ͠ ͡ ͢ ͣ ͤ ͥ ͦ ͧ ͨ ͩ ͪ ͫ ͬ ͭ ͮ ͯ Ͱ ͱ Ͳ ͳ ʹ ͵ Ͷ ͷ ͸ ͹ ͺ ͻ ͼ ͽ ; Ϳ ΀ ΁ ΂ ΃ ΄ ΅ Ά · Έ Ή Ί ΋ Ό ΍ Ύ Ώ ΐ Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ ΢ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω Ϊ Ϋ ά έ ή ί ΰ α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ ς σ τ υ φ χ ψ ω ϊ ϋ ό ύ ώ Ϗ ϐ ϑ ϒ ϓ ϔ ϕ ϖ ϗ Ϙ ϙ Ϛ ϛ Ϝ ϝ Ϟ ϟ Ϡ ϡ Ϣ ϣ Ϥ ϥ Ϧ ϧ Ϩ ϩ Ϫ ϫ Ϭ ϭ Ϯ ϯ ϰ ϱ ϲ ϳ ϴ ϵ ϶ Ϸ ϸ Ϲ Ϻ ϻ ϼ Ͻ Ͼ Ͽ Ѐ Ё Ђ Ѓ Є Ѕ І Ї Ј Љ Њ Ћ Ќ Ѝ Ў Џ А Б В Г Д Е Ж З И Й К Л М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ы Ь Э Ю Я а б в г д е ж з и й к л м н о п р с т у ф х ц ч ш щ ъ ы ь э ю я ѐ ё ђ ѓ є ѕ і ї ј љ њ ћ ќ ѝ ў џ Ѡ ѡ Ѣ ѣ Ѥ ѥ Ѧ ѧ Ѩ ѩ Ѫ ѫ Ѭ ѭ Ѯ ѯ Ѱ ѱ Ѳ ѳ Ѵ ѵ Ѷ ѷ Ѹ ѹ Ѻ ѻ Ѽ ѽ Ѿ ѿ Ҁ ҁ ҂ ҃ ҄ ҅ ҆ ҇ ҈ ҉ Ҋ ҋ Ҍ ҍ Ҏ ҏ Ґ ґ Ғ ғ Ҕ ҕ Җ җ Ҙ ҙ Қ қ Ҝ ҝ Ҟ ҟ Ҡ ҡ Ң ң Ҥ ҥ Ҧ ҧ Ҩ ҩ Ҫ ҫ Ҭ ҭ Ү ү Ұ ұ Ҳ ҳ Ҵ ҵ Ҷ ҷ Ҹ ҹ Һ һ Ҽ ҽ Ҿ ҿ Ӏ Ӂ ӂ Ӄ ӄ Ӆ ӆ Ӈ ӈ Ӊ ӊ Ӌ ӌ Ӎ ӎ ӏ Ӑ ӑ Ӓ ӓ Ӕ ӕ Ӗ ӗ Ә ә Ӛ ӛ Ӝ ӝ Ӟ ӟ Ӡ ӡ Ӣ ӣ Ӥ ӥ Ӧ ӧ Ө ө Ӫ ӫ Ӭ ӭ Ӯ ӯ Ӱ ӱ Ӳ ӳ Ӵ ӵ Ӷ ӷ Ӹ ӹ Ӻ ӻ Ӽ ӽ Ӿ ӿ Ԁ ԁ Ԃ ԃ Ԅ ԅ Ԇ ԇ Ԉ ԉ Ԋ ԋ Ԍ ԍ Ԏ ԏ Ԑ ԑ Ԓ ԓ Ԕ ԕ Ԗ ԗ Ԙ ԙ Ԛ ԛ Ԝ ԝ Ԟ ԟ Ԡ ԡ Ԣ ԣ Ԥ ԥ Ԧ ԧ Ԩ ԩ Ԫ ԫ Ԭ ԭ Ԯ ԯ ± ² ³ ´ µ ¶ · ¸ ¹ º » ¼ ½ ¾ ¿ À Á Â Ã Ä Å Æ Ç È É Ê Ë Ì Í Î Ï Ð Ñ Ò Ó Ô Õ Ö × Ø Ù Ú Û Ü Ý Þ ß à á â ã ä å æ ç è é ê ë ì í î ï ð ñ ò ó ô õ ö ÷ ø ù ú û ü ý þ ÿ Ā ā Ă ă Ą ą Ć ć Ĉ ĉ Ċ ċ Č č Ď ď Đ đ Ē ē Ĕ ĕ Ė ė Ę ę Ě ě Ĝ ĝ Ğ ğ Ġ ġ Ģ ģ Ĥ ĥ Ħ ħ Ĩ ĩ Ī ī Ĭ ĭ Į į İ ı Ĳ ĳ Ĵ ĵ Ķ ķ ĸ Ĺ ĺ Ļ ļ Ľ ľ Ŀ ŀ Ł ł Ń ń Ņ ņ Ň ň ŉ Ŋ ŋ Ō ō Ŏ ŏ Ő ő Œ œ Ŕ ŕ Ŗ ŗ Ř ř Ś ś Ŝ ŝ Ş ş Š š Ţ ţ Ť ť Ŧ ŧ Ũ ũ Ū ū Ŭ ŭ Ů ů Ű ű Ų ų Ŵ ŵ Ŷ ŷ Ÿ Ź ź Ż ż Ž ž ſ ƀ Ɓ Ƃ ƃ Ƅ ƅ Ɔ Ƈ ƈ Ɖ Ɗ Ƌ ƌ ƍ Ǝ Ə Ɛ Ƒ ƒ Ɠ Ɣ ƕ Ɩ Ɨ Ƙ ƙ ƚ ƛ Ɯ Ɲ ƞ Ɵ Ơ ơ Ƣ ƣ Ƥ ƥ Ʀ Ƨ ƨ Ʃ

ꙗкоже ѹбо сѫтъ ѡ҃ц҃и ѹбо҃ги҃ и҃ ѹбо҃ги҃ сѫтъ ѡ҃ц҃и
ѹбо҃ги҃ ѹбо сѫтъ ѡ҃ц҃и и҃ ѡ҃ц҃и сѫтъ ѹбо҃ги҃

ꝛꝛ.
ꝑꝛ ꝺ ꝯꝛꝛꝓ·ꝛꝛꝺꝺꝑꝑꝺꝛ ꝯꝯꝺꝯꝛ
ꝺꝺꝺꝯꝺꝯꝑꝑꝛ ꝯꝺꝯꝺꝓꝓꝓ ꝯꝺꝯꝓꝯꝛ
ꝺꝺꝺꝯꝑꝑꝓ ꝺꝺꝺꝯꝛꝑꝛ ꝺꝺꝺꝯꝛꝑꝛ·ꝺꝺꝺꝯꝛ
ꝯ ꝯꝺꝓꝑꝓꝺꝺꝺꝯꝛ ꝓꝓꝓꝑꝛ·ꝺꝺꝺꝯꝛ·ꝯꝯꝯꝛ
ꝺꝺꝺꝯꝛꝑꝛ·ꝺꝺꝺꝯꝛꝑꝛ·ꝺꝺꝺꝯꝛꝑꝛ·ꝺꝺꝺ

ספרו אשר נתן יהוה אל משה
בהר סיני לחת אבני העדת · ויתן
משה אל אהרן ואל בניו לאמר ז
זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת
ולאשם ולמלאים ולזבח השלמים ח
אשר צוה יהוה את משה בהר סיני
ביום צותו את בני ישראל להקריב
את קרבנם אל יהוה במדבר סיני ט
ויקרב את הפר לפני אהל מועד
ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על
ראש הפר · ושחט את הפר ויקח י
משה את הדם ויתן על קרנות
המזבח סביב באצבעו ויחט את
המזבח ואת דם הפר שפך אל יסוד
המזבח ויקדשהו לכפר עליו · יא
ויקח את כל החלב אשר על הקרב
ואת יתרת הכבד ואת שתי הכלית
ואת חלבהן ויקטר משה המזבה · יב
ואת הפר ואת עורו ואת בשרו ואת
פרשו שרף באש מחוץ למחנה
כאשר צוה יהוה את משה · יג
ויקרב את איל העלה ויסמכו אהרן
ובניו את ידיהם על ראש האיל · יד
וישחט ויזרק משה את הדם על
המזבח סביב · טו ואת האיל
ניתח לנתחיו ויקטר משה את
הראש ואת הנתחים ואת הפדר · טז
ורחץ את הקרב ואת הכרעים ורחץ
משה במים ויקטר משה את כל
האיל המזבחה עלה הוא לריח
ניחח אשה ליהוה כאשר צוה יהוה
את משה · יז ויקרב את האיל
השני איל המלאים ויסמכו אהרן
ובניו את ידיהם על ראש האיל · יח
וישחט משה ויזרק את דמו על
המזבח סביב · יט את האיל ניתח
לנתחיו ויקטר משה את הראש
ואת הנתחים ואת הפדר · כ ורחץ
את הקרב ואת הכרעים ורחץ משה
במים ויקטר משה את כל האיל
המזבחה עלה הוא לריח ניחח אשה
ליהוה כאשר צוה יהוה את משה · כא
ויקח משה מן הדם אשר על
המזבח ומשמן המשחה ויזה על
אהרן על בגדיו ועל בניו ועל בגדי
בניו אתו ואת בגדיו ואת בניו ואת
בגדי בניו אתו · כב ויאמר משה
אל אהרן ואל בניו בשלו הבשר
פתח אהל מועד תבשלוהו שם
ואכלתם אתו ואת הלחם אשר
בסל המלאים כאשר צויתי לאמר
אהרן ובניו יאכלהו · כג והנותר
בבשר ובלחם באש תשרפו · כד
ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת
ימים עד יום מלאת ימי מלואיכם
כי שבעת ימים ימלא את ידכם · כה
ביום הזה עשה יהוה צוה לעשות
לכפר עליכם · כו ומפתח אהל
מועד תשבו יומם ולילה שבעת
ימים ושמרתם את משמרת יהוה
ולא תמותו כי כן צויתי · כז ויעש
אהרן ובניו את כל הדברים אשר
צוה יהוה ביד משה · כח ויהי ביום
השמיני קרא משה לאהרן ולבניו
ולזקני ישראל · כט ויאמר אל
אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת
ואיל לעלה תמימים והקרב לפני
יהוה · ל ואל בני ישראל תדבר
לאמר קחו שעיר עזים חטאת
ועגל וכבש בני שנה תמימם לעלה
ואיל לזבח שלמים לזבח לפני יהוה
ומנחה בלולה בשמן כי היום יהוה
נראה אליכם · לא ויקחו את אשר
צוה משה אל פני אהל מועד
ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני
יהוה · לב ויאמר משה זה הדבר
אשר צוה יהוה תעשו ויראה
אליכם כבוד יהוה · לג ויקרא משה
אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את
חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך
ובעד העם ועשה את קרבן העם
וכפר בעדם כאשר צוה יהוה את
משה · לד ויקרב אהרן אל המזבח
וישחט את עגל החטאת אשר לו
ויקרבו בני אהרן את הדם אליו
ויטבל אצבעו בדם ויתן על קרנות
המזבח ואת הדם שפך אל יסוד
המזבח · לה ואת החלב הקטיר
המזבחה מן הכליות ואת הכבד
מן החטאת · לו ואת הבשר ואת
העור שרף באש מחוץ למחנה ·
לז ויעש עלה במשפט ויקטר
המזבחה על העלה · לח ואיל
המלאים זבח השלמים אשר לעם
שחט ויתן בני אהרן את הדם אליו
על המזבח סביב · לט ואת הכרעים
ואת הקרב רחץ במים ויקטר משה
המזבחה על העלה · מ ויקרב את
קרבן העם וישחט את שעיר
החטאת אשר לעם ויתן בני אהרן
את הדם אליו ויטבל אצבעו בדם
ויתן על קרנות המזבח ויחט את
המזבח ואת דם הפר שפך אל יסוד
המזבח ויקדשהו לכפר עליו · יא
ויקח את כל החלב אשר על הקרב
ואת יתרת הכבד ואת שתי הכלית
ואת חלבהן ויקטר משה המזבה · יב
ואת הפר ואת עורו ואת בשרו ואת
פרשו שרף באש מחוץ למחנה
כאשר צוה יהוה את משה · יג
ויקרב את איל העלה ויסמכו אהרן
ובניו את ידיהם על ראש האיל · יד
וישחט ויזרק משה את הדם על
המזבח סביב · טו ואת האיל
ניתח לנתחיו ויקטר משה את
הראש ואת הנתחים ואת הפדר · טז
ורחץ את הקרב ואת הכרעים ורחץ
משה במים ויקטר משה את כל
האיל המזבחה עלה הוא לריח
ניחח אשה ליהוה כאשר צוה יהוה
את משה · יז ויקרב את האיל
השני איל המלאים ויסמכו אהרן
ובניו את ידיהם על ראש האיל · יח
וישחט משה ויזרק את דמו על
המזבח סביב · יט את האיל ניתח
לנתחיו ויקטר משה את הראש
ואת הנתחים ואת הפדר · כ ורחץ
את הקרב ואת הכרעים ורחץ משה
במים ויקטר משה את כל האיל
המזבחה עלה הוא לריח ניחח אשה
ליהוה כאשר צוה יהוה את משה · כא
ויקח משה מן הדם אשר על
המזבח ומשמן המשחה ויזה על
אהרן על בגדיו ועל בניו ועל בגדי
בניו אתו ואת בגדיו ואת בניו ואת
בגדי בניו אתו · כב ויאמר משה
אל אהרן ואל בניו בשלו הבשר
פתח אהל מועד תבשלוהו שם
ואכלתם אתו ואת הלחם אשר
בסל המלאים כאשר צויתי לאמר
אהרן ובניו יאכלהו · כג והנותר
בבשר ובלחם באש תשרפו · כד
ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת
ימים עד יום מלאת ימי מלואיכם
כי שבעת ימים ימלא את ידכם · כה
ביום הזה עשה יהוה צוה לעשות
לכפר עליכם · כו ומפתח אהל
מועד תשבו יומם ולילה שבעת
ימים ושמרתם את משמרת יהוה
ולא תמותו כי כן צויתי · כז ויעש
אהרן ובניו את כל הדברים אשר
צוה יהוה ביד משה · כח ויהי ביום
השמיני קרא משה לאהרן ולבניו
ולזקני ישראל · כט ויאמר אל

ꙗкоже ѡ҃ц҃ы ѥго ꙋчаⷭ҇ѧ҂ѧ҂ ѩ҆ко ѡ҃ц҃ъ ѥго
ꙗко ѡ҃ц҃ъ ѥго ꙗко ѡ҃ц҃ъ ѥго ꙗ

ⲉⲣⲙⲡⲣⲟⲥⲫⲟⲣⲁ ⲉⲧⲁⲓⲛⲁⲩ ⲛⲁⲧⲟⲩⲟ ⲛⲁⲓ ⲛⲉ
ⲙⲡⲛⲟⲩⲧⲉ ⲉⲡⲉⲥⲁⲙ ⲉⲙⲡⲙⲁⲓ
ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙⲁⲩ ⲉⲧⲁⲩⲟⲩⲱϣ ⲉⲡⲓⲣⲱⲙⲓ
ⲛⲓⲃ ⲁⲗⲁⲑⲉⲓⲁ ⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲩⲉⲛⲧⲁⲩⲟ ⲛⲁⲓ
ⲛⲉⲙⲁⲩ ⲉⲩⲱⲁⲛⲧ ⲉⲃⲟⲗ · ⲙⲙⲉⲧⲙ
ⲛⲟⲩⲉⲓⲙⲉ ⲛⲉ ⲙⲡⲱⲛϩ ⲉⲩⲱⲁⲛⲧ ⲉⲃⲟⲗ · ⲛⲓⲙⲉ
ⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲙⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲙⲡⲉⲩⲁⲅⲅⲉⲗⲓⲟⲛ
ⲛ ⲉⲙⲡⲓⲥⲧⲟⲗⲏ ⲛⲧⲉ ⲡⲁⲩⲗⲟⲥ ⲉⲩⲥⲱⲧⲉⲙ
ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙⲁⲩ ⲉⲧⲁⲩⲟⲩⲱϣ ⲉⲡⲓⲣⲱⲙⲓ
ⲛⲓⲃ ⲁⲗⲁⲑⲉⲓⲁ ⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲩⲉⲛⲧⲁⲩⲟ ⲛⲁⲓ
ⲛⲉⲙⲁ

ꙗкоже ѡбразомъ сѣдмиѡчнаꙗ сѣдмица
ѡбразъ сѫщьствиꙗ · сѣдмь бо сѫщьствъ
ѥсть ѥдинъ бѣ ѡтъчьскъ · ѡ немь же
ѥдинѣмь сѣдмь сѫщьствъ ѥсть
сѣдмь · ѡтъчьскъ · бѣ · сѣдмь
сѣдмь · сѣдмь · сѣдмь · сѣдмь
сѣдмь · сѣдмь · сѣдмь · сѣдмь
сѣдмь · сѣдмь · сѣдмь

ꝙꝺ·✣· ꝡꝫ ꝯꝺꝑ ꝯꝏꝉ·Ꝺꝋ ꝫꝏꝛꝺ ꝫꝏꝯ
ꝺꝺ ꝡꝏꝛꝺ ꝯꝺꝏꝺꝫꝙ ꝫꝛ ꝡꝏꝫꝺ ꝺꝏꝏꝺ
Ꝺꝋꝺ·ꝯꝫꝺ ꝫꝏꝏꝫꝯꝏꝺꝺꝺ ꝫꝯꝏꝙꝏꝺꝺ
ꝯꝏꝝ·ꝫꝏꝏꝺꝯꝏꝺꝺ ꝺꝺꝫꝯꝺꝫꝙ ꝯꝏꝝ
ꝯꝺꝫꝙ ꝫꝏꝏꝺ·ꝋ

ꝑꝛꝺꝺꝺ

ϣϣⲟⲗⲇ ⲏⲁ ⲭⲃⲉ ⲣⲣⲗⲗ Ⲥ.ⲥⲁⲣⲣⲍ ⲭⲃⲟⲉ
ⲩⲗⲟⲛ ⲥⲩⲙⲟⲛⲙⲁⲣⲧ ⲗ.ⲙⲁⲇⲉⲃ ⲙⲁⲓⲓ
ⲙⲣⲍ ⲥⲉⲥⲉⲃ ⲙⲁⲇⲇⲣⲣⲍⲭ ⲕⲟⲙⲣ
ⲙⲁⲙ ⲁⲓⲙⲁⲛ ⲙⲁⲇⲇⲩⲙⲁⲩⲇⲟⲭ ⲓⲙⲙ
ⲁ ⲛⲟⲃⲏⲙⲁ ⲙⲁⲇⲇⲩⲙⲁⲩⲇⲟⲭ ⲙⲣⲣⲣ
ⲁⲙⲁⲛ ⲙⲁⲇⲇⲩⲙⲁⲩⲇⲟⲭ Ⲥ ⲥⲁⲣⲣⲍ ⲁⲓⲙⲁ ⲭⲙⲙⲁⲛ
ⲁⲙⲙ ⲉⲗⲉⲥⲇ ⲓⲙⲙ ⲥⲙⲉⲭⲙⲁⲭ ⲕⲇⲁ
ⲙⲙⲁⲛ ⲉⲙⲙⲁⲛ ⲉⲃⲙⲙ ⲉⲙ
ⲉⲙⲙⲁⲛ ⲓⲙⲁ ⲕⲙⲙⲁⲛⲙⲁⲛⲇⲟⲭ Ⲥ ⲓⲃⲃⲓ ⲓⲙⲙⲁⲛⲙⲁⲛⲇⲟⲭ
ⲙⲙⲁⲛⲙⲁⲛⲇⲟⲭ ⲕⲁⲭⲙⲙⲁⲛⲙⲁⲛⲇⲟⲭ ⲙⲙⲁⲛ
ⲙⲙⲁⲛⲙⲁⲛⲇⲟⲭ ⲥⲁⲙⲙ ⲣⲙⲙ. ⲥⲙ
ⲙⲙⲁⲛⲙⲁⲛⲇⲟⲭ ⲩⲥⲉⲥⲁⲙⲙⲁⲛ Ⲥ ⲭⲃⲉⲁ ⲓⲙⲙⲁⲛⲙⲁⲛⲇⲟⲭ
ⲙⲙⲁⲛⲙⲁⲛⲇⲟⲭ ⲙⲙⲁⲛⲙⲁⲛⲇⲟⲭ ⲙⲙⲁⲛ

ꝺꝛꝯꝯꝺꝺꝺ

ול קעוקרזא רעקטזש ש
אכשיבזט שאכששבאש כ
אעקשיבזט באטטיעוול כ
עקעקאש קטפקאש אקוישט אטט
ועאקאר וקטטאכטטאעול טכ·שעקר
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו
ק מאטטקטטאעוש קעוקעוו
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו
ול קעוקרזא רעקטזש ש
אכשיבזט שאכששבאש כ
אעקשיבזט באטטיעוול כ
עקעקאש קטפקאש אקוישט אטט
ועאקאר וקטטאכטטאעול טכ·שעקר
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו
ק מאטטקטטאעוש קעוקעוו
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו

wאטטט אקש·עקק כאשטאאש אטט אעקפ·
ת. S כעקעאטשיעקר אאפקעאט כעקר
טטעקאפכטטאת. ב מעקאש ק·כאטטקאפ
עקעקאש קטפקאש אקוישט אטט
ועאקאר וקטטאכטטאעול טכ·שעקר
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו
ק מאטטקטטאעוש קעוקעוו
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו
ול קעוקרזא רעקטזש ש
אכשיבזט שאכששבאש כ
אעקשיבזט באטטיעוול כ
עקעקאש קטפקאש אקוישט אטט
ועאקאר וקטטאכטטאעול טכ·שעקר
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו
ק מאטטקטטאעוש קעוקעוו
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו
עקוקאטש קטטקאש קעוקעוו

ابن عباس رضي الله عنهما قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «من قال حين يسمع النداء: اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة، آت محمدا الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقاما محمودا الذي وعدته، حلت له شفاعتي يوم القيامة». [صحيح] [رواه البخاري]

٣٠٢٦ - حدثنا أبو كريب، حدثنا أبو معاوية، عن الأعمش، عن أبي سفيان، عن جابر، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «من قال حين يسمع النداء: اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة، آت محمدا الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقاما محمودا الذي وعدته، حلت له شفاعتي يوم القيامة». [صحيح] [رواه البخاري]

٣٠٢٧ - حدثنا أبو كريب، حدثنا أبو معاوية، عن الأعمش، عن أبي سفيان، عن جابر، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «من قال حين يسمع النداء: اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة، آت محمدا الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقاما محمودا الذي وعدته، حلت له شفاعتي يوم القيامة». [صحيح] [رواه البخاري]

٣٠٢٨ - حدثنا أبو كريب، حدثنا أبو معاوية، عن الأعمش، عن أبي سفيان، عن جابر، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «من قال حين يسمع النداء: اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة، آت محمدا الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقاما محمودا الذي وعدته، حلت له شفاعتي يوم القيامة». [صحيح] [رواه البخاري]

ѣ ꙗꙁꙑкомъ ѥгѵптьскꙑмъ · ѡ҃ · ѡ҃ · ѡ҃

ԽԿ. ձիւ ւԽեռոմլ շլրԽձ֏ռռոռե շ ձձձ ձ֏ռռոմձ ոմլ ֆԽռռձ ձ֏ռ ֆԽռռոռ ձ֏ռ ձռոշռոմձ ոմլ ձռոշռոմձ ձ֏ռ շլրԽձ֏ռռոռե շ ձձձ ձ֏ռռոմձ ոմլ ֆԽռռձ

ⲁⲛⲟⲛ ⲡⲉⲛⲥⲱⲧⲏⲣ ✣ ⲓⲏⲥ ⲉⲭⲱⲥ ⲙⲁⲥⲧⲓⲝ
ⲉ.ⲛⲣⲭⲟ ⲁⲛⲁⲥⲧⲁⲥⲓⲥ ⲏⲣⲭⲟ ⲓⲣⲱⲙⲁⲛⲟⲥ ⲉ
ⲏⲙⲓⲝⲁ ⲁⲅⲁⲑⲟⲛⲓⲕⲏ ⲥⲩⲙⲡⲁⲥⲏ ⲥⲉ
ⲥⲩⲛⲟⲇⲟⲥ ⲉⲣⲟⲩⲥⲁⲗⲏⲙ ⲓⲟⲩⲇⲁⲓⲁ ⲥⲉ
ⲙⲏⲛⲓ ⲛⲟⲉⲙⲃⲣⲓⲱ ⲙⲓⲁ ⲛⲓⲕⲏ ⲙⲉⲧⲁ
ⲡⲁⲥⲏⲥ ⲧⲏⲥ ⲙⲉⲅⲁⲗⲏⲥ ⲥⲩⲛⲁⲝⲉⲱⲥ ⲉⲛ
ⲧⲱ ⲁⲅⲓⲱ ⲡⲛⲉⲩⲙⲁⲧⲓ ⲥⲩⲛⲉⲭⲟⲙⲉⲛⲟⲥ
ⲕⲁⲓ ⲥⲩⲙⲡⲣⲟⲥⲕⲩⲛⲟⲩⲙⲉⲛⲟⲥ ⲕⲁⲓ
ⲥⲩⲇⲟⲝⲁⲍⲟⲙⲉⲛⲟⲥ ⲇⲓⲁ ⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲱⲛ
ⲕⲁⲓ ⲉⲛ ⲙⲓⲁ ⲁⲅⲓⲁ ⲕⲁⲑⲟⲗⲓⲕⲏ ⲕⲁⲓ
ⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲓⲕⲏ ⲉⲕⲕⲗⲏⲥⲓⲁ ⲟⲙⲟⲗⲟⲅⲟⲩⲙⲉⲛ
ⲉⲛ ⲉⲛⲓ ⲃⲁⲡⲧⲓⲥⲙⲁ ⲉⲓⲥ ⲁⲫⲉⲥⲓⲛ
ⲁⲙⲁⲣⲧⲓⲱⲛ ⲕⲁⲓ ⲡⲣⲟⲥⲇⲟⲕⲱ ⲁⲛⲁⲥⲧⲁⲥⲓⲛ
ⲛⲉⲕⲣⲱⲛ ⲕⲁⲓ ⲍⲱⲏⲛ ⲧⲟⲩ ⲙⲉⲗⲗⲟⲛⲧⲟⲥ
ⲁⲙⲏⲛ ✣ ⲓⲏⲥ ⲭⲣⲓⲥⲧⲟ

ꝓꝛꝏꝺ ꝯꝺꝛꝺꝼ ꝺꝼꝺꝼ ꝺꝼꝺꝼ ꝺꝼꝺꝼ ꝺ

ꝺ·ꝛꝛ·ƈmʀʏ
ʞuuꝺuʞꝺ·ɾʃƈ·ʁuɸʀʏ·ƈmʞʁʁɣɭ·ɥuɸʁ·ƈmʞ
ɥuꝺɭɭɣɭ·ɛɸʁʞɯɯ·ɔ·ɪ·ɥuɸʁ·ɭuꝺ·ɾɔ·ɥuɸʁ
ʃ·ɟuɟɯʁɭ·ɥuɔɯɔɭ·ɔ·ʁʁʞɯɭɭuɸ·ɥuɸʁ·ɭuꝺ
ɯɭɭuɸʁ·ɔ·ɾʁɔɭuɸʁ·ɥuɸʁ·ɭuꝺ·ɾɔ

ꝺꝺꝛ ꝟꝼꝸꝺꝶꝺꝶ ꝺꝶꝸꝸꝺ ꝺꝶꝸꝸꝺ ꝺꝶꝸꝸꝺ

ולא יהיה לו חלק בעולם הבא. ואלו הן: האומר אין תחיית המתים מן התורה, ואין תורה מן השמים, ואפיקורוס. רבי עקיבא אומר אף הקורא בספרים החיצונים, או הלוחש על המכה ואומר (שמות טו) כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עלי כי אני ה' רופאך. אבישי אומר אף ההוגה את השם באותיותיו.

רבי יהודה אומר חמשה חלקים נאמרו בגיהנם, שהרי שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא. שלשה מלכים ירבעם ואחאב ומנשה. רבי אומר מנשה יש לו חלק לעולם הבא, שנאמר (דברי הימים ב לג) ויחל את פני ה' אלהיו וידבר אליו ויעתר לו וישמע תחנתו וישיבהו ירושלם למלכותו וידע מנשה כי ה' הוא האלהים. ארבעה הדיוטות בלעם ודואג ואחיתופל וגחזי. בלעם ודואג במצרים, שנאמר (במדבר לא) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרבם. אחיתופל בימי דוד, שנאמר (שמואל ב יז) ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו. גחזי בימי אלישע, שנאמר (מלכים ב ה) ויאמר גחזי לא הלך עבדך אנה ואנה. אמר רבי יהודה מפני מה אין מנשה עומד בעצת הרשעים? מפני שאביו הרגו, ומנשה לא ידע מה היה אביו עושה בשעה שהרגו. אמר לו רבי מאיר אם כן אף מנשה לא ידע מה היה אביו עושה בשעה שהרגו, אלא מנשה ראה מה היה אביו עושה בשעה שהרגו. אמר לו רבי יהודה אם כן אף מנשה ראה מה היה אביו עושה בשעה שהרגו, אלא מנשה ראה מה היה אביו עושה בשעה שהרגו. אמר לו רבי מאיר אם כן אף מנשה ראה מה היה אביו עושה בשעה שהרגו, אלא מנשה ראה מה היה אביו עושה בשעה שהרגו.

רבי יהודה אומר חמשה חלקים נאמרו בגיהנם, שהרי שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם חלק לעולם הבא. שלשה מלכים ירבעם ואחאב ומנשה. רבי אומר מנשה יש לו חלק לעולם הבא, שנאמר (דברי הימים ב לג) ויחל את פני ה' אלהיו וידבר אליו ויעתר לו וישמע תחנתו וישיבהו ירושלם למלכותו וידע מנשה כי ה' הוא האלהים. ארבעה הדיוטות בלעם ודואג ואחיתופל וגחזי. בלעם ודואג במצרים, שנאמר (במדבר לא) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרבם. אחיתופל בימי דוד, שנאמר (שמואל ב יז) ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו. גחזי בימי אלישע, שנאמר (מלכים ב ה) ויאמר גחזי לא הלך עבדך אנה ואנה. אמר רבי יהודה מפני מה אין מנשה עומד בעצת הרשעים? מפני שאביו הרגו, ומנשה לא ידע מה היה אביו עושה בשעה שהרגו. אמר לו רבי מאיר אם כן אף מנשה לא ידע מה היה אביו עושה בשעה שהרגו, אלא מנשה ראה מה היה אביו עושה בשעה שהרגו. אמר לו רבי יהודה אם כן אף מנשה ראה מה היה אביו עושה בשעה שהרגו, אלא מנשה ראה מה היה אביו עושה בשעה שהרגו.

чтобы все, кто верит в Меня, не погибли, но имели жизнь вечную. Ибо так возлюбил Бог мир, что отдал Сына Своего Единородного, чтобы всякий верующий в Него не погиб, но имел жизнь вечную. Ибо не послал Бог Сына Своего в мир, чтобы судить мир, но чтобы мир спасся через Него. Верующий в Него не осуждается; неверующий уже осужден, потому что не уверовал в имя Единородного Сына Божия. Вот и осуждение: свет пришел в мир, но люди возлюбили тьму больше света, потому что дела их были злы. Ведь всякий, кто творит зло, ненавидит свет и не приходит к свету, чтобы не обличили его дела. А кто поступает по истине, тот приходит к свету, чтобы явно было, что дела его совершены в Боге.

После этого Иисус и ученики Его пришли в Иудейскую землю, и там Он оставался с ними и крестил. Иоанн также крестил в Еноне, близ Салима, потому что там было много воды, и люди приходили и крестились. Иоанн еще не был брошен в темницу. Между учениками Иоанна и одним иудеем возник спор о том, что требует очищения. Они пришли к Иоанну и сказали ему: «Равви, тот, кто был с тобой за Иорданом, о ком ты свидетельствовал, вот Он крестит, и все идут к Нему».

Иоанн ответил: «Человек может получить только то, что ему дано с Неба. Вы сами можете подтвердить, что я сказал: я не Христос, но послан перед Ним. Невеста принадлежит жениху. А друг жениха, который стоит и слушает его, радуется, услышав голос жениха. Эта моя радость теперь полна. Ему надлежит возрастать, а мне умаляться. Тот, кто пришел свыше, выше всех. Тот, кто от земли, принадлежит земле и говорит о земном. Тот, кто пришел с Неба, выше всех. Он свидетельствует о том, что видел и слышал, но никто не принимает Его свидетельства. Кто принимает Его свидетельство, тот подтверждает, что Бог истинен. Ибо Тот, Кого послал Бог, говорит слова Божии, потому что Бог дает Духа Своего без меры. Отец любит Сына и все вручил в руки Его. Кто верует в Сына, имеет жизнь вечную; кто не повинуется Сыну, не увидит жизни, но гнев Божий пребывает на нем».

Фарисеи услышали, что Иисус приобретает больше учеников и крестит больше, чем Иоанн, — хотя крестил Иисус не Сам, а ученики Его. Узнав об этом, Иисус покинул Иудею и снова отправился в Галилею. Путь Его лежал через Самарию. Вот Он подошел к городу Сихарю, что в Самарии, недалеко от участка земли, который Иаков дал своему сыну Иосифу. Там был колодец Иакова. Иисус, утомленный дорогой, сел у колодца. Было около полудня.

К Нему подошла самарянка, чтобы набрать воды. Иисус сказал ей: «Дай Мне напиться». Ученики Его ушли в город, чтобы купить еды.

Самарянка удивилась: «Как Ты, иудей, просишь воды у меня, самарянки?» Иудеи ведь не общались с самарянами.

Иисус ответил ей: «Если бы ты знала, Кто просит у тебя воды, ты бы Сама попросила у Него, и Он дал бы тебе живой воды».

«Господин, — сказала она, — у Тебя нет даже ведра, а колодец глубок. Откуда же у Тебя живая вода? Неужели Ты больше нашего праотца Иакова, который дал нам этот колодец и Сам пил из него, как и сыновья его, и скот его?»

Иисус ответил: «Всякий, кто пьет эту воду, снова будет испытывать жажду, но тот, кто выпьет воды, которую Я дам ему, никогда больше не будет испытывать жажду. Вода, которую Я дам ему, станет в нем источником воды, текущей в жизнь вечную».

«Господин, — сказала женщина, — дай мне этой воды, чтобы я больше не испытывала жажды и не приходила сюда за водой».

Он сказал ей: «Пойди, позови мужа твоего и возвращайся».

«У меня нет мужа», — ответила она.

Иисус сказал ей: «Правду ты сказала, что у тебя нет мужа. Ибо пять мужей было у тебя, и тот, с которым ты теперь живешь, не муж тебе. Ты сказала правду».

«Господин, — сказала женщина, — вижу я, что Ты пророк. Наши праотцы поклонялись Богу на этой горе, а вы, иудеи, говорите, что место, где должно поклоняться Богу, — в Иерусалиме».

Иисус ответил ей: «Поверь Мне, женщина, наступает время, когда вы будете поклоняться Отцу не на этой горе и не в Иерусалиме. Вы, самаряне, поклоняетесь тому, чего не знаете, а мы поклоняемся Тому, Кого знаем, потому что спасение — от иудеев. Но наступает время, и оно уже настало, когда истинные поклонники будут поклоняться Отцу в духе и истине, ибо Отец ищет таких поклонников. Бог — Дух, и поклоняться Ему должно в духе и истине».

Женщина сказала Ему: «Я знаю, что придет Мессия, Которого называют Христом. Когда Он придет, Он все нам объяснит».

Иисус ответил ей: «Я, говорящий с тобой, — Он».

В это время вернулись ученики Его и удивились, что Он беседует с женщиной. Но никто не спросил Его: «Чего Ты хочешь?» или: «Почему Ты говоришь с ней?»

Женщина оставила кувшин свой и пошла в город, и сказала людям: «Пойдите, посмотрите на Человека, Который сказал мне все, что я сделала. Не Христос ли Он?» Они вышли из города и пошли к Нему.

Между тем ученики просили Его: «Равви, поешь».

Но Он сказал им: «У Меня есть пища, которой вы не знаете».

Ученики говорили друг другу: «Неужели кто-то принес Ему поесть?»

Иисус сказал им: «Пища Моя — исполнять волю Пославшего Меня и совершать дело Его. Вы говорите, что еще четыре месяца до жатвы? Но Я говорю вам: поднимите глаза ваши и посмотрите на поля: они уже созрели для жатвы. Жнец получает награду свою и собирает плод для жизни вечной, так что и сеятель, и жнец вместе радуются. Ибо справедливо говорится: „Один сеет, а другой жнет“. Я послал вас жать то, над чем вы не трудились. Другие трудились, а вы вошли в плоды их труда».

Многие самаряне того города уверовали в Иисуса по слову женщины, которая свидетельствовала: «Он сказал мне все, что я сделала». Самаряне пришли к Иисусу и просили Его остаться у них, и Он пробыл там два дня. Еще больше самарян уверовало по слову Его, и они говорили женщине: «Теперь мы верим не потому, что ты нам рассказала, но потому что сами слышали Его и знаем, что Он действительно Спаситель мира».

Через два дня Иисус покинул Самарию и пошел в Галилею. Ибо Сам Он сказал, что пророк не почитается в своем отечестве. Когда Он пришел в Галилею, галилеяне приняли Его, потому что видели все, что Он совершил в Иерусалиме во время праздника, ибо и они были на празднике.

Иисус снова пришел в Кану Галилейскую, где Он превратил воду в вино. В Капернауме жил царедворец, сын которого был болен. Услышав, что Иисус из Иудеи пришел в Галилею, он отправился к Нему и просил Его сойти и исцелить сына, который был при смерти.

Иисус сказал ему: «Если не увидите знамений и чудес, не поверите».

Царедворец сказал Ему: «Господин, сойди, прежде чем умрет сын мой».

Иисус сказал ему: «Иди, сын твой будет жить».

Человек поверил слову, которое сказал ему Иисус, и пошел. Когда он еще был в пути, слуги его встретили его и сообщили, что сын его будет жить.

Он спросил их, в какой час сыну стало лучше. Они ответили: «Вчера в седьмом часу оставила его лихорадка».

Отец понял, что это было в тот час, когда Иисус сказал ему: «Сын твой будет жить». И уверовал он сам и все домочадцы его.

Это было второе знамение, которое совершил Иисус, придя из Иудеи в Галилею.

ιιδδι

ʀ ιωχσπʀʀ ϐϛϥιϲ ϥιϥσπϐχ χηʃ
ʀϛʏϐ ϲϡχϐπϐ χʏωπχ ιηωʀʃ ϥϥσ ϥϲϝ
ʀϡηωϐ ιωπϲ .ησπϐϥυ χʏωπχ .ωπϲ
ωχχʃ ιϝϡϲϡηϡχ ϐϛϝηχχ ιωπϲϡωχχʃ ϥϛϐ
ησπϡηϡϝϡωπω .ιϲϡϲϡηϡϲπϡϰ ιϐϝηχχ
ϲχηʃ ϰχ .ϡηωπϡηϡχ .ιϡϲϡϲϡηϡϰ ιωηω
ϐωχ·.ιπωχωπϡϝϡηχ ϥϛϡηϡϥ ϥϛωηω .ϊ
ϡϝϡϰ ιπωχωπϡϝϡηχ ϥϛϐ ϥϛωηω ϊ

ϡϲϡ .ωϝϰ .ιπϲϡηϡχωχχ ϥϛϐ ηω ϥϛ
ϡϲϡηϡϐχ ϡϰϡχ ϲϝϡϲ ϰχϡχ ϲϡϝϡχ
ϥϛωϝϡϲϡϐ ϐϛϡϰϡϲ ϝϡωϝϡϲ ϲϡϰχϡϲ
ϡϐϛϡϲϡϐϡϰ ϐϛϡϰϡϲ ϲϡϰχϡϲ ϝϡωϝϡϲ
ϡϲϡϐϡϰϡϲ

ולא יכלו לעמוד לפני אויביהם ולא נפלו אלא בחרב
כי אם בעבור שחטאו לפני אלהיהם ועברו על מצותיו
ועל כן נתן אותם ביד אויביהם כמו שהזהיר אותם
משה רבינו ע"ה בתורה ואמר להם אם תלכו בחקותי
ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם הנה אתן גשמיכם
בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו וישג
לכם דיש את בציר וגו' ואם לא תשמעו אלי ולא
תעשו את כל המצות האלה ואם בחקותי תמאסו
ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל
מצותי להפרכם את בריתי הנה אני אעשה זאת לכם
והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות
עינים ומדיבות נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלוהו
אויביכם ונתתי את פניכם לפני אויביכם ונגפתם
לפני אויביכם ורדו בכם שונאיכם ונסתם ואין רודף
אתכם ואם עד אלה לא תשמעו לי והוספתי לייסרכם
שבע על חטאתיכם ושברתי את גאון עזכם ונתתי את
שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושת ותם לריק כחכם
ולא תתן ארצכם את יבולה ועץ הארץ לא יתן את
פריו ואם תלכו עמי קרי והואלתי לשלח בכם חיה
שדי ושכלה אתכם ואת בהמתכם והמעיטה אתכם
ונשמו דרכיכם חרבות ואם בזאת לא תוסרו לי והלכתי
גם אני עמכם קרי ואף אני אעשה לכם זאת והכיתי
אתכם גם אני שבע על חטאתיכם והבאתי עליכם חרב
נוקמת נקם ברית ונאספתם אל עריכם ושלחתי דבר
בתוככם ונתתם ביד אויב ובשבתכם על לחם עשרה
נשים לחמכם במשקל והאכלו ולא תשבעו ואם עד זאת
לא תשמעו לי והלכתי עמכם קרי בחמת קרי ויסרתי
אתכם גם אני שבע על חטאתיכם ואכלתם בשר בניכם
ובשר בנותיכם תאכלו והשמדתי את במותיכם וגדעתי
את חמניכם ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם
וגעלה נפשי אתכם ונתתי את עריכם חרבה והשמותי
את מקדשיכם ולא אריח בריח ניחוחיכם ושממתי את
הארץ ושממו עליה אויביכם הישבים בה ואתכם אזרה
בגוים והריקותי אחריכם חרב והיתה ארצכם שממה
והיו עריכם חרבה אז תרצה הארץ את שבתותיה כל
ימי השמה והיא שבתה את אשר לא שבתה בשבתותיכם
בשבתכם עליה והנשארים בכם והבאתי מרך בלבבם
בארצות אויביהם ורדף אותם קול עלה נדף והנסו
כנוס מפני חרב ונפלו ואין רודף והכשלו איש באחיו
כמפני חרב ואין רודף ולא תוכלו לעמוד לפני אויביכם
ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ אויביכם והנשארים
בכם ימקו בעונם בארצות אויביכם וגם בעונות אבותם
אתם כמוהם ימקו והתודו את עונם ואת עון אבותם
במעלם אשר מעלו בי וגם אני הלכתי עמם בארץ
אויביהם ואז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם
ואף כי זכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק
ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר ואז תרצה
הארץ את שבתותיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם
יען ובמאסם את משפטי ובחקותי געלה נפשם ואף
גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא
געלתים לכלותם להפר בריתי אתם כי אני יי אלהיהם
וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ
מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני יי אלה
החקים והמשפטים והתורות אשר נתן יי בינו ובין
בני ישראל בהר סיני ביד משה

ויאמר יי אל משה עלה אל יי אתה ואהרן נדב ואביהוא
ושבעים מזקני ישראל והשתחויתם מרחוק ונגש משה
לבדו אל יי והם לא יגשו ועם לא יעלו איתו ויבא
משה ויספר לעם את כל דברי יי ואת כל המשפטים
ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר
יי נעשה ונשמע ויכתב משה את כל דברי יי וישכם
בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתים עשרה מצבה לשנים
עשר שבטי ישראל וישלח את נערי בני ישראל ויעלו
עולות וישחטו זבחים שלמים לי פר ויקח משה חצי
הדם ויזרק על המזבח ויקח ספר הברית ויקרא באזני
העם ויאמרו כל אשר דבר יי נעשה ונשמע ויקח משה
את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר
כרת יי עמכם על כל הדברים האלה ויעל משה ואהרן
נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל ויראו את אלהי
ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים
לטהר ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את
האלהים ויאכלו וישתו ויאמר יי אל משה עלה אלי
ההרה והיה שם ואתנה לך את לוחות האבן והתורה
והמצוה אשר כתבתי להורותם ויקם משה ויהושע משרתו
ויעל משה אל הר האלהים ויאמר למזקנים שבו לנו
בזאת עד אשר נשוב אליכם והנה אהרן וחור עמכם
מי בעל דברים יגש אליהם ויעל משה אל ההר ויכס
הענן את ההר וישכן כבוד יי על הר סיני ויכסהו
הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך
הענן וכבוד יי כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני
ישראל ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ויהי משה
בהר ארבעים יום וארבעים לילה

ויאמר יי אל משה דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה
מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וזאת
התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת ותכלת
וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אילים מאדמים
ועורות תחשים ועצי שטים ושמן למאור בשמים לשמן
המשחה ולקטרת הסמים אבני שהם ואבני מלואים
לאפוד ולחשן ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר
אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל
כליו וכן תעשו ויעשו ארון עצי שטים אמתים ארכו
ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו וצפית אותו זהב
טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב
ויצקת לו ארבע טבעות זהב ונתת על ארבע פעמתיו
ושתי טבעות על צלעו האחת ושתי טבעות על צלעו
השנית ועשית בדי עצי שטים וצפית אותם זהב והבאת
את הבדים בטבעות על צלעות הארון להשא את הארון
בהם בדים יהיו הבדים בטבעות הארון לא יסורו ממנו
ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך ועשית כפרת
זהב טהור אמתים ארכה ואמה וחצי רחבה ועשית שני
כרובים זהב מקשה תעשה אותם מן שני קצות הכפרת
ועשה כרוב אחד מן הקצה מזה וכרוב אחד מן הקצה
מזה מן הכפרת תעשו את הכרובים על שני קצותיו
והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם
על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת יהיו פני
הכרובים ונתת את הכפרת על הארון ומן הארון תתן
את העדות אשר אשים אליך ונועדתי לך שם ודברתי
אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים אשר על ארון
העדות את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל ועשית
שלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי
קומתו וצפית אותו זהב טהור ועשית לו זר זהב סביב
ועשית לו מסגרת טפח סביב ועשית זר זהב למסגרתו
סביב ועשית לו ארבע טבעות זהב ונתת את הטבעות
על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו יהיו הטבעות
למסגרת בתים לבדים לשאת את השלחן ועשית את
הבדים עצי שטים וצפית אותם זהב ונשא בהם את
השלחן ועשית את קעריתיו וכפתיו וקשותיו ומנקיותיו
אשר יסך בהם לנסכים מזהב טהור תעשה אותם ועשית
על השלחן לחם פנים לפני תמיד ועשית מנורת זהב
טהור מקשה תעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתריה
ופרחיה מנה יצאים מצדיה שלשה גבעים מנורה מצד
האחד ושלשה גבעים מנורה מצדה השני שלשה גביעים
מצד האחד כפתר ופרח וגו' ועשית את נרתיה שבעה
והעלה את נרתיה והאיר על עבר פניה ומלקחיה
ומחתתיה זהב טהור ככר זהב יעשה אותה ואת כל
הכלים האלה ראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה
בהר ואת המשכן תעשה עשר יריעות שש משזר ותכלת
וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב תעשה אותם
ארך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב היריעה
האחת ארבע באמה מדה אחת ליריעות כולם חמש
יריעות חברת אחת אל אחת וחמש יריעות חברת אחת
אל אחת ועשית לולאת תכלת על שפת היריעה האחת
מקצה בחברת וכן תעשה בשפת היריעה החיצונה
בחברת השנית חמשים לולאות תעשה ביריעה האחת
וחמשים לולאות תעשה בקצה היריעה אשר בחברת
השנית מקבילות הלולאות אחת אל אחת ועשית חמשים
קרסי זהב וחברת את היריעות אחת אל אחת בקרסים
והיה המשכן אחד ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן
עשתי עשרה יריעות תעשה אותם ארך היריעה האחת
שלשים באמה ורחב היריעה האחת ארבע באמה מדה
אחת ליריעות עשתי עשרה יריעות וחברת את חמש
היריעות לבד ואת שש היריעות לבד והכפלת את היריעה
הששית אל מול פני האהל ועשית חמשים לולאות על
שפת היריעה האחת הקצונה בחברה וחמשים לולאות על
שפת היריעה החברת השנית ועשית קרסי נחשת חמשים
והבאת את הקרסים בלולאת וחברת את האהל והיה
אחד וסרח העודף ביריעות האהל חצי היריעה העודפת
תסרח על אחורי המשכן והאמה מזה והאמה מזה
העודף באורך יריעות האהל על צדי המשכן מזה ומזה
לכסתו ועשית מכסה לאהל ערת אילים מאדמים ומכסה
עורות תחשים מלמעלה ועשית את הקרשים למשכן עצי
שטים עמדים ארך הקרש עשר אמות ורחב הקרש אמה
וחצי האמה שני ידות לקרש האחד משלבת אחת אל
אחת כן תעשה לכל קרשי המשכן ועשית את הקרשים
למשכן עשרים קרש לפאת נגבה תימנה ופאת צפון
עשרים קרש ואדני כסף ארבעים תעשה תחת עשרים
הקרש שני אדנים תחת הקרש האחד לשתי ידותיו
ולשני הקרשים תחת הקרש האחד לשתי ידותיו ולפאת
המשכן לירכתים ימה תעשה ששה קרשים ושני קרשים
תעשה למקצעת המשכן בירכתים והיו תאמים מלמטה
ויחדו יהיו תמים על ראשו אל הטבעת האחת כן יהיה
לשניהם לשני המקצעות יהיו והיו שמנה קרשים
ואדניהם כסף שש עשרה אדנים תחת הקרש האחד
ושני אדנים תחת הקרש האחד ועשית בריחם עצי שטים
חמשה לקרשי צלע המשכן האחת וחמשה בריחים לקרשי
צלע המשכן השנית וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן
לירכתים ימה והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח
מקצה אל קצה ואת הקרשים תצפה זהב ואת טבעותיהם
תעשה זהב בתים לבריחם ואת הבריחים תצפה זהב
והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר ועשית
פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה חשב
יעשה אותה ונתתה אותה על ארבעה עמודי שטים
מצופים זהב וויהם זהב על ארבעה אדני כסף ונתתה
את הפרכת תחת הקרסים והבאת שמה מבית לפרכת את
ארון העדות והבדיל הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש
הקדשים ונתת את הכפרת על ארון העדות בקדש
הקדשים ושמת את השלחן מחוץ לפרכת והמנורה נכח
השלחן על צלע המשכן תימנה תכה ונתת את השלחן
על צלע צפונה ועשית מסך לפתח האהל תכלת וארגמן
ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם ועשית לפני המסך
חמשה עמודי שטים וצפית אותם זהב וויהם זהב
וצקת להם חמשה אדנים נחשת ועשית את המזבח עצי
שטים חמש אמות ארך ורחב חמש אמות המזבח רבוע
יהיה ושלש אמות קומתו ועשית קרנתיו על ארבע
פנותיו מן המזבח תהיה קרנתיו ועשית סירתיו לדשנו
ואת יעיו ואת מזרקתיו ואת מזלגתיו ואת מחתתיו
לכל כליו תעשה נחשת ועשית לו מכבר מעשה רשת
נחשת ועשית על הרשת ארבע טבעות נחשת על ארבע
קצותיו ונתתה אותה תחת כרכב המזבח למטה והיתה
הרשת עד חצי המזבח ועשית בדים לבדי עצי שטים
וצפית אותם נחשת והובא את בדיו בטבעת והיו הבדים
על שתי צלעות המזבח בשאת אתו יעשה אותו נבוב
לחת כאשר הראה אותך בהר כן יעשו ועשית את חצר
המשכן לפאת נגבה תימנה קלעים לחצר שש משזר
מאה באמה ארך לפאה אחת ועמודיהם עשרים ואדניהם
עשרים נחשת וויהם כסף וחשקיהם כסף ולפאת צפונה
בארך קלעים מאה ארך ועמודיהם עשרים ואדניהם
עשרים נחשת וויהם כסף וחשקיהם כסף ורחב החצר
לפאת ים קלעים חמשים אמה עמודיהם עשרה ואדניהם
עשרה ורחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה
וחמשה עשר קלעים אל הכתף האחת עמודיהם שלשה
ואדניהם שלשה ולכתף השנית חמשה עשר קלעים עמודיהם
שלשה ואדניהם שלשה ולשער החצר מסך עשרים אמה
תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם
עמודיהם ארבעה ואדניהם ארבעה כל עמודי החצר
סביב מחשקים כסף וויהם כסף ואדניהם נחשת ארך
החצר מאה ורחב חמשים בחמשים וקומה חמש אמות
שש משזר ואדניהם נחשת וכל כלי המשכן לכל עבדתו
וכל יתדתיו וכל יתדות החצר נחשת

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך
כתית למאור להעלות נר תמיד וגו' ואתה הקרב אליך
את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו
לי אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן ועשית
בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת ואתה תדבר
אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי
אהרן לקדשו לכהנו לי ואלה הבגדים אשר יעשו חשן
ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי
קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי וזה הדבר אשר
תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד
את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה
בין הערבים ועשרון סלת בלול בשמן כתית רבע ההין
ונסכו רבע ההין יין לכבש האחד ואת הכבש השני
תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכה תעשה לריח
ניחוח אשה לי עולת תמיד לדרתיכם פתח אהל מועד
לפני יי אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם ונועדתי
שם לבני ישראל ונקדש בכבודי ושכנתי את אהל מועד
ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי ושכנתי
בתוך בני ישראל והיתי להם לאלהים וידעו כי אני יי
אלהיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם
אני יי אלהיהם ועשית מזבח מקטר קטרת עצי שטים
תעשה אותו אמה ארכו ואמה רחבו רבוע יהיה ושתי
אמות קומתו ממנו יהיו קרנתיו וצפית אותו זהב טהור
את גגו ואת קירתיו סביב ואת קרנתיו וזר זהב תעשה
לו ושתי טבעות זהב תעשה לו מתחת לזרו על שתי
צלעתיו תעשה על שני צדיו והיו לבתים לבדים לשאת
אתו בהם ועשית את הבדים עצי שטים וצפית אותם זהב
ונתתה אותו לפני הפרכת אשר על ארון העדות לפני
הכפרת אשר על העדות אשר אועד לך שמה והקטיר עליו
אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות
יקטירנה וגו' ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור
חמשים ושבע קנמן מחציו חמשים ומאתים וקנה בשם
חמשים ומאתים וקדה חמש מאות בשקל הקדש ושמן זית
הין והיה שמן משחת קדש רקחת מרקחת מעשה רוקח
שמן משחת קדש יהיה זה ועשית אותה קטרת סמים
מעשה רוקח מלח טהור קדש יהיה ואת מן תדק ונתתה
ממנה לפני העדות באהל מועד אשר אועד לך שמה קדש
קדשים תהיה לכם וגו' ויקח משה את שמן המשחה
ואת הקטרת הסמים ואת הבגדים ויעש משה את כל
אשר צוה יי אותו כן עשה ויקהל משה את כל עדת
בני ישראל ויאמר אליהם משה אלה הדברים אשר צוה
יי לעשות אותם ששת ימים תעשה מלאכה וביום
השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליי כל העושה בו
מלאכה יומת ויקחו מאתם תרומה ליי כל נדיב לבו
יביאה את תרומת יי זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן
ותולעת שני ושש ועזים ועורות אילים מאדמים ועורות
תחשים ועצי שטים ושמן למאור בשמים לשמן המשחה
ולקטרת הסמים אבני שהם ואבני מלואים לאפוד ולחשן
וכל חכם לב בכם יבואו ויעשו את כל אשר צוה יי
את המשכן ואת אהלו ואת מכסהו ואת קרסיו ואת
קרשיו ואת בריחו ואת עמודיו ואת אדניו ואת הארון
ואת בדיו ואת הכפרת ואת פרכת הסך ואת שלחן
ואת בדיו ואת כל כליו ואת לחם הפנים ואת המנורה
למאור ואת נרתיה ואת שבעת הנרות ואת שמן המאור
ואת מזבח הקטרת ואת בדיו ואת שמן המשחה ואת
קטרת הסמים ואת מסך הפתח לפתח המשכן ואת מזבח
העולה ואת מכבר הנחשת אשר לו את בדיו ואת כל
כליו ואת הכיור ואת כנו ואת קלעי החצר ואת עמודיו
ואת אדניו ואת מסך שער החצר את יתדות המשכן ואת
יתדות החצר ואת מיתריהם ואת בגדי השרד לשרת
בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו
לכהן ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה ויבואו כל
איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו
את תרומת יי למלאכת עבדת האהל ולכל עבדתו ולבגדי
הקדש ויבואו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו
חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב וכל איש אשר הניף
תנופת זהב ליי וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן
ותולעת שני ושש ועזים ועורות אילים מאדמים ועורות
תחשים כל מביא תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת
יי וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל מלאכת עבדת
הקדש וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את
התכלת ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש וכל
הנשים אשר נשא לבן בחכמה טוו את העזים ואת
הנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלואים
לאפוד ולחשן ואת הסמים ואת השמן למאור ולשמן
המשחה ולקטרת הסמים וכל איש ואשה אשר נדבה לבם
להביא לכל המלאכה אשר צוה יי לעשות ביד משה
הביאו בני ישראל נדבה ליי ויאמר משה אל בני ישראל
ראו קרא יי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה
וימלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל
מלאכה לחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת
ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכת
מחשבת ולהורות נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך
למטה דן מלא אותם חכמת לב לעשות כל מלאכת חרש
וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש
ואורג עשי כל מלאכה וחשבי מחשבות ועשו בצלאל
ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן יי חכמה בהם
ותבונה להדע לדעת לעשות את כל מלאכת עבדת הקדש
לכל אשר צוה יי ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב
ואל כל איש חכם לב אשר נתן יי חכמה בלבו כל איש
אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשתה ויקחו את
כל התרומה אשר הביאו בני ישראל לפני משה לעשות
את מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה יי אותו ויעש
בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן יי חכמה
ותבונה בהם לדעת לעשות את כל מלאכת עבדת הקדש
לכל אשר צוה יי ויעשו בצלאל ואהליאב וכל איש חכם
לב אשר נתן יי בחכמה ובתבונה בהם לדעת לעשות את
כל מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה יי ויעשו בצלאל
ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן יי חכמה בלבו כל
איש אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשתה ויקחו
את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל לפני משה
לעשות את מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה יי אותו
ויעש בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן יי
חכמה ותבונה בהם לדעת לעשות את כל מלאכת עבדת
הקדש לכל אשר צוה יי ויעשו בצלאל ואהליאב וכל
איש חכם לב אשר נתן יי בחכמה ובתבונה בהם לדעת
לעשות את כל מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה יי

ואמר לו אלהים אני אל אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשמך שם׃ אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך׃ ויקם יעקב משבע ויסעו בני ישראל את אביהם ואת טפם ואת נשיהם בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אתו׃ ויקחו את מקנהם ואת רכושם אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה יעקב ואל כל זרעו אתו׃ בניו ובני בניו אתו בנותיו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה׃ ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו בכור יעקב ראובן׃ ובני ראובן חנוך ופלוא חצרון וכרמי׃ ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאול בן הכנענית׃ ובני לוי גרשון קהת ומררי׃ ובני יהודה ער ואונן ושלה פרץ וזרח ומת ער ואונן בארץ כנען ויהיו בני פרץ חצרון וחמול׃ ובני יששכר תולע ופוה יוב ושמרון׃ ובני זבולן סרד ואלון ויחלאל׃ אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו כל נפשות בניו ובנותיו שלשים ושלשה׃ ובני גד צפיון וחגי שוני ואצבון ערי ואראלי ואדלי׃ ובני אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה ושרח אחותם ובני בריעה חבר ומלכיאל׃ אלה בני זלפה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליעקב כל נפש שש עשרה׃ בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן׃ ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה לו אסנת בת פוטי פרע כהן און את מנשה ואת אפרים׃ ובני בנימן בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי ורש ומפים וחפים וארד׃ אלה בני רחל אשר ילדה ליעקב כל נפש ארבעה עשר׃ ובני דן חשים׃ ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם׃ אלה בני בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליעקב כל נפש שבעה׃ כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה יצאי ירכו מלבד נשי בני יעקב כל נפש שישים ושש׃ ובני יוסף אשר ילד לו במצרים נפשת שנים כל נפש בית יעקב הבאה מצרימה שבעים׃ ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת אפסה גשנה ויבאו ארצה גשן׃ ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צואריו ויבך על צואריו עוד׃ ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי׃ ויאמר יוסף אל אחיו ואל בית אביו אעלה ואגידה לפרעה ואמרה אליו אחי ובית אבי אשר בארץ כנען באו אלי׃ והאנשים רעי צאן כי אנשי מקנה היו וצאנם ובקרם ובכל אשר להם הביאו׃ והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם׃ ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו בעבור תשבו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן׃ ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי וצאנם ובקרם ובכל אשר להם באו מארץ כנען והנם בארץ גשן׃ ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם לפני פרעה׃ ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו׃ ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשן׃ ויאמר פרעה אל יוסף לאמר אביך ואחיך באו אליך׃ ארץ מצרים לפניך הוא במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך ישבו בארץ גשן ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לי׃ ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמד לפני פרעה ויברך יעקב את פרעה׃ ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך׃ ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי חיי אבתי בימי מגוריהם׃ ויברך יעקב את פרעה ויצא מלפני פרעה׃ ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחזה בארץ מצרים במיטב הארץ בארץ רעמסס כאשר צוה פרעה׃ ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף׃ ולחם אין בכל הארץ כי כבד הרעב מאד ותלה ארץ מצרים ואת ארץ כנען מפני הרעב׃ וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שברים ויבא יוסף את הכסף בית פרעה׃ ויתם הכסף מארץ מצרים ומארץ כנען ויבאו כל מצרים אל יוסף לאמר הבה לנו לחם ולמה נמות נגדך כי אפס כסף׃ ויאמר יוסף הבו מקניכם ואתנה לכם במקניכם אם אפס כסף׃ ויביאו את מקנהם אל יוסף ויתן להם יוסף לחם בסוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר ובחמרים וינהלם בלחם בכל מקנהם בשנה ההוא׃ ותתם השנה ההוא ויבאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נכחד מאדני כי אם תם כסף וקנין הבהמה אל אדני לפני אדני לא נשאר בלתי אם גויתינו ואדמתנו׃ למה נמות לעיניך גם אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע ונחיה ולא נמות והאדמה לא תשם׃ ויקן יוסף את כל אדמת מצרים כי מכרו מצרים איש שדהו כי חזק עליהם הרעב ותהי הארץ לפרעה׃ ואת העם העביר אתו לערים מקצה גבול מצרים ועד קצהו׃ רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על כן לא מכרו את אדמתם׃ ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הנה לכם זרע וזרעתם את האדמה׃ והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידות יהיו לכם לזרעי השדה ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכל לטפכם׃ ויאמרו החייתנו נמצא חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה׃ ויהי עד היום הזה לחק על אדמת מצרים לפרעה לחמישית אפס אדמת הכהנים לבדם לא היתה לפרעה׃ וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד׃ ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים ושבעים ומאת שנה׃ ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים׃ ושכבתי עם אבתי ונשאתני ממצרים וקברתני בקברתם ויאמר אנכי אעשה כדברך׃ ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה׃ ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה ויקח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים׃ ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה׃ ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי נראה אלי בלוז בארץ כנען ויברך אתי׃ ויאמר אלי הנני מפרך והרבתיך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחזת עולם׃ ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי׃ ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם׃ ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת הארץ לבוא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם׃ וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה׃ ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם׃ ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם׃ ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלהים גם את זרעך׃ ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה׃ ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו משמאל ישראל ויגש אליו׃ וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור׃ ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי מעודי עד היום הזה׃ המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ׃ ויראה יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה׃ ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכר שים ימינך על ראשו׃ וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים׃ ויברכם ביום ההוא לאמר בך יברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה׃ ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבתיכם׃ ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי׃ ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים׃ הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם׃ ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז׃ פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה׃ שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם׃ בסדם אל תבא נפשי באסיפם אל תחד כבודי כי באפם הרגו איש וברצנם עקרו שור׃ ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל׃ יהודה אתה יודוך אחיך ידך בעורף איביך ישתחוו לך בני אביך׃ גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו׃ לא יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים׃ אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו כבס בין לבושו ובדם ענבים סותה׃ חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב׃ זבולן לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות ויכתו על יפתו׃ יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתים׃ וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד׃ דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל׃ יהי דן נחש עלי דרך שפיפן עלי ארח הנשך עקבי סוס ויפל רכבו אחור׃ לישועתך קויתי יהוה׃ גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב׃ מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך׃ נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר׃ בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור׃ וימררהו ורבו וישטמהו בעלי חצים׃ ותשב באיתן קשתו ויפזו זרועי ידיו מידי אביר יעקב משם רעה אבן ישראל׃ מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך ברכת שמים מעל ברכת תהום רבצת תחת ברכת שדים ורחם׃ ברכת אביך גברו על ברכת הורי עדי תאות גבעת עולם תהיינה לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו׃ בנימן זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל׃ כל אלה שבטי ישראל שנים עשר ואת זאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אותם׃ ויצו אותם ויאמר אלהם אני נאסף אל עמי קברו אתי אל אבתי אל המערה אשר בשדה עפרון החתי׃ בשדה המכפלה אשר על פני ממרא בארץ כנען אשר קנה אברהם את השדה מאת עפרון החתי לאחזת קבר׃ שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה׃ מקנה השדה והמערה אשר בו מאת בני חת׃ ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו׃ ויפל יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו׃ ויצו יוסף את עבדיו את הרפאים את אביו לחנט את אביו ויחנטו הרפאים את ישראל׃ וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי החנטים ויבכו אתו מצרים שבעים יום׃ ויעברו ימי בכיתו וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באזני פרעה לאמר׃ אבי השביעני לאמר הנה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען שמה תקברני ועתה אעלה נא ואקברה את אבי ואשובה׃ ויאמר פרעה עלה וקבר את אביך כאשר השביעך׃ ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים׃ וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו רק טפם וצאנם ובקרם עזבו בארץ גשן׃ ויעל עמו גם רכב גם פרשים ויהי המחנה כבד מאד׃ ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וכבד עד מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים׃ וירא יושב הארץ הכנעני את האבל בגרן האטד ויאמרו אבל כבד זה למצרים על כן קרא שם אבל מצרים אשר בעבר הירדן׃ ויעשו בניו לו כן כאשר צום׃ וישאו אתו בניו ארצה כנען ויקברו אתו במערת שדה המכפלה אשר קנה אברהם את השדה לאחזת קבר מאת עפרון החתי על פני ממרא׃ וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו וכל העלים אתו לקבר את אביו אחרי קברו את אביו׃ ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו לו יפר יוסף ושלם נשלם לנו את כל הרעה אשר גמלנו׃ ועתה פקד נא לחם אבי לאמר׃ ויעברו נא לחם אחי יוסף ואת חטאתם כי רעה גמלוך ועתה שא נא לחטאת עבדי אלהי אביך ויבך יוסף בדברם אליו׃ ויאמר אחיו גם הלכו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים׃ ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלהים אני׃ ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחית עם רב׃ ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אתם וידבר על לבם׃ וישב יוסף במצרים הוא ובית אביו ויחי יוסף מאה ועשר שנים׃ וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברכי יוסף׃ ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת ואלהים פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב׃ וישבע יוסף את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעלתם את עצמתי מזה׃ וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אתו וישם בארון במצרים׃

ἀπέκλεισεν· γεγόνασιν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, ἀσχημονοῦσαι τοῖς ἀνθρώποις· ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου οὐκ ἐγένετο τοιοῦτον οὐδὲ μὴ γένηται· ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἁμαρτωλῶν ἐγένετο ἡ ἀπώλεια αὐτῶν

ꝑꝛꝺꝺꝺ

ꙗ҃ꙁ҃ ꙁ҃ꙁ҃ꙁ҃ ꙁ҃ꙁ҃ꙁ҃ ꙁ҃ꙁ

שלחתי בחורים ויעלו ויתרו את הארץ ויבואו אלי ויאמרו טובה הארץ אשר ה׳ אלהינו נתן לנו וגם עלו אתנו ויחפרו לנו את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבוא אליהן׃ ויישר הדבר בעיני ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד איש אחד לשבט׃ ויפנו ויעלו ההרה ויבאו עד נחל אשכול ויתרו אתה׃ ויקחו בידם מפרי הארץ ויורדו אלינו ויביאו אלינו את הדבר ויאמרו טובה הארץ אשר ה׳ אלהינו נתן לנו׃ ולא אביתם לעלות ותמרו את פי ה׳ אלהיכם׃ ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה׳ אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו׃ אנה אנחנו עלים אחינו המסו את לבבנו לאמר עם גדול ורם ממנו ערים גדלות ובצורות בשמים וגם בני ענקים ראינו שם׃ ואמר אליכם לא תערצון ולא תיראון מהם׃ ה׳ אלהיכם ההלך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם לעיניכם במצרים׃ ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה׳ אלהיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד בואכם עד המקום הזה׃ ובדבר הזה אינכם מאמינים בה׳ אלהיכם׃ ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחניתכם באש לילה לראתכם בה את הדרך אשר תלכו בה ובענן יומם׃ וישמע ה׳ את קול דבריכם ויקצף ויישבע לאמר׃ אם יראה אחד האנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי לתת לאבתיכם׃ זולתי כלב בן יפנה הוא יראנה ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו יען אשר מלא אחרי ה׳׃ וגם בי התאנף ה׳ בגלליכם לאמר גם אתה לא תבא שמה׃ יהושע בן נון העמד הוא יבא שמה אתו חזק כי הוא ינחילנה את ישראל׃ וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה׃ ואתם פנו לכם ונסעו המדברה דרך ים סוף׃ ותענו ותאמרו אלי חטאנו לה׳ אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו ה׳ אלהינו ותחגרו איש את כלי מלחמתו ותהינו לעלות ההרה׃ ויאמר ה׳ אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני אויביכם׃ ואדבר אליכם ולא שמעתם ותמרו את פי ה׳ ותזדו ותעלו ההרה׃ ויצא האמרי היושב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדברות ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה׃ ותשבו בכים ותבכו לפני ה׳ ולא שמע ה׳ בקולכם ולא האזין אליכם׃ וישבתם בקדש ימים רבים כימי השבתם׃ ונסב ונסע המדברה דרך ים סוף כאשר דבר ה׳ אלי ונסב את הר שעיר ימים רבים׃ ויאמר ה׳ אלי לאמר׃ רב לכם סב את ההר הזה פנו לכם צפונה׃ ואת העם צו לאמר אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשעיר ויראו מכם ונשמרתם מאד׃ אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל כי ירושה נתתי את הר שעיר לעשו׃ אכל תאכלון מאתם בכסף ושברתם מים מעם ושתיתם׃ כי ה׳ אלהיך ברכך בכל מעשה ידיך ידע לכתך את המדבר הגדל הזה זה ארבעים שנה ה׳ אלהיך אתך לא חסרת דבר׃ ונעבר מאת אחינו בני עשו היושבים בשעיר מדרך הערבה מאילת ומעצין גבר ונפן ונעבר דרך מדבר מואב׃ ויאמר ה׳ אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירושה כי לבני לוט נתתי את ער ירושה׃ האמים לפנים ישבו בה עם גדול וקדמי וענקים כבני ענק יחשבו גם הם רפאים יקראו להם׃ כענקים ישבו בשעיר לפנים ובני עשו יירשום וישמידם מפניהם וישבו תחתם כאשר עשה לבני ישראל לארץ ירשתם אשר נתן ה׳ להם׃ עתה קומו לכם ועברו את נחל זרד ונעבר את נחל זרד׃ הימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד תם כל הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה כאשר נשבע ה׳ להם׃ וגם יד ה׳ היתה בם להמם מקרב המחנה עד תמם׃ ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם׃ וידבר ה׳ אלי לאמר׃ אתה עבר היום את גבול מואב את ער׃ וקרבת מול בני עמון אל תצרם ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירושה כי לבני לוט נתתיה ירושה׃ ארץ רפאים תחשב גם היא רפאים ישבו בה לפנים והעמנים יקראו להם׃ עם גדול וקדמי וענקים כבני ענק׃ רפאים גם הם יחשבו כענקים והעמנים יקרא להם׃ ובשעירם ישבו בני עשו אשר יירשם וישמידם מפניהם וישבו תחתם כאשר עשה לישראל לארץ ירשתו

ꙗꙁꙑкъ сѫщїи· ꙗкоже ꙁаповѣдѣ
мнѣ ѡц҃ь· сицѣ творю· ѹбо
ѥмоу҆ же ꙁаповѣдь ѥсть
ѡц҃а моего· ѥдинаго
ѹбо҃га· сїа ѹбо҃га
ѹбо҃гꙋ· ѹбо҃гꙋ
ѹбо҃га· ѹбо҃га
ѹбо҃га· ѹбо҃га
ѹбо҃га· ѹбо҃га

ᚠᛟᚴᚾᚱᚦ ᛋᚢᛁᛗᚱᛏᚱᚢᚾ ᚢᚱᚾᚱᛏᚱᚢᚾ ᚴᚱᚢᚾᚱᚦᚱᚢᚾ ᚴᚱᚢᚾᚱᚦᚱᚢᚾ ᚴᚱᚢᚾᚱᚦ

ꝺꝺꝺ

ואמר אליו אחיו הגמלים רועים בשכם הלכה ואשלחך אליהם וילך יוסף אחרי אחיו וימצאם בדתינה ויראו אותו מרחוק ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו אותו להמיתו ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הזה בא ועתה לכו ונהרגהו ונשליכהו בבור אחד מן הבארות ואמרנו חיה רעה אכלתהו ונראה מה יהיו חלומותיו ושמע ראובן ויצילהו מידם ויאמר לא נכה נפש ושפכנו דם השליכו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשלחו בו למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו וכאשר בא יוסף אל אחיו ויפשיטו את יוסף את כתנתו כתנת הפסים אשר עליו ויקחוהו וישליכוהו הבורה והבור רק אין בו מים וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם וירא והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרים ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו ולכו ונמכרנו לישמעאלים ויעברו אנשי מדין סוחרים ויעלו את יוסף מן הבור ויתנו אותו לישמעאלים בעשרים כסף ויוסף בן שבע עשרה שנה היה בעת הזאת ויקחו הישמעאלים את יוסף ויעברו בארץ כנען ויבואו אל מצרים ויעמדו לפני פוטיפר שר צבא פרעה ויקנו אותו ויוסף עבד בבית אדוניו ויהי ה' את יוסף ויהי איש צלח ויהי בבית אדוניו המצרי ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו ויפקד אדוניו אותו ויעש ה' את יוסף ויפקד אדוניו אותו ויעש ה' את יוסף ויפקד אדוניו אותו ויעש ה' את יוסף

ꝑꝛꝺꝺꝺ

ערוך שולחן אורח חיים סימן תרנ"ג

סעיף א

כתב הרמ"א: ואם אירע שבת בתוך הימים שבין ראש חודש לחנוכה, אין מתחילין בו ביום להלל, אלא מתחילין למחר. ואם אירע שבת בתוך הימים שבין חנוכה לראש חודש, מתחילין להלל בו ביום, ואין מדלגין אותו. ואם אירע שבת בראש חודש, מתחילין להלל בו ביום, ואין מדלגין אותו. ואם אירע שבת בתוך הימים שבין ראש חודש לחנוכה, אין מתחילין בו ביום להלל, אלא מתחילין למחר. ואם אירע שבת בתוך הימים שבין חנוכה לראש חודש, מתחילין להלל בו ביום, ואין מדלגין אותו. ואם אירע שבת בראש חודש, מתחילין להלל בו ביום, ואין מדלגין אותו.

סעיף ב

כתב הרמ"א: ואם אירע שבת בתוך הימים שבין ראש חודש לחנוכה, אין מתחילין בו ביום להלל, אלא מתחילין למחר. ואם אירע שבת בתוך הימים שבין חנוכה לראש חודש, מתחילין להלל בו ביום, ואין מדלגין אותו. ואם אירע שבת בראש חודש, מתחילין להלל בו ביום, ואין מדלגין אותו. ואם אירע שבת בתוך הימים שבין ראש חודש לחנוכה, אין מתחילין בו ביום להלל, אלא מתחילין למחר. ואם אירע שבת בתוך הימים שבין חנוכה לראש חודש, מתחילין להלל בו ביום, ואין מדלגין אותו. ואם אירע שבת בראש חודש, מתחילין להלל בו ביום, ואין מדלגין אותו.

ψμ̄ ϧⲙⲟⲩⲧ ⲛⲁⲧⲙⲟⲩ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙ ⲥⲁⲙⲟⲩⲏⲗ ψμ̄
ⲛⲉⲙ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲟⲩⲁⲁⲃ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲉⲛⲛⲟⲩⲧⲉ ⲉⲣⲟⲓ ⲙ̄ⲡⲉ
ⲛⲉⲙ ⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲟⲩⲁⲁⲃ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲉⲛⲛⲟⲩⲧⲉ
ⲉⲣⲟⲓ ⲙ̄ⲡⲉ ⲛⲉⲙ ⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲟⲩⲁⲁⲃ ⲉⲧⲣⲉ
ⲡⲉⲛⲛⲟⲩⲧⲉ ⲉⲣⲟⲓ ⲙ̄ⲡⲉ ⲛⲉⲙ ⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲓⲙ
ⲉⲧⲟⲩⲁⲁⲃ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲉⲛⲛⲟⲩⲧⲉ ⲉⲣⲟⲓ ⲙ̄ⲡⲉ ⲛⲉⲙ
ⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲟⲩⲁⲁⲃ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲉⲛⲛⲟⲩⲧⲉ ⲉⲣⲟⲓ

ᛁᛗᚱᛏᛋᚱᛦᛚ ᛦᚱᛏᛋᚢᚢᚢ ᛄᛈ ᛒᛦᛋᛏᚢᚢᚢ ᛁᛗᚱ
ᛋᛈᛈ ᛒᛈᛈ ᚢᚢᚱᛏᛋᚢᚢᚢ ᛁᛦᚱᛏᛋᚱᛦᛚ
ᛏᛗᚱᛋᛈᛈᚢᚢᚢ·ᛋᛁ ᛦᚱᛏᛋᚢᚢᚢ ᛦᚱᛏᛋᚱᛦᛚ
ᚱᛦᛋᚢᚢᚢᚱᛋ ᛁᚱᛈ ᛒᛦᛋᛏᚢᚢᚢ ᛁᛗᚱᛏᛋᚱᛦᛚ
ᛁᚱᛏᛗ ᚢᚢᚢᚱᛏᛋᚢᚢᚢ ᛁᛗᚱᛏᛋᚱᛦᛚ ᛁᚱᛏᛗ·ᛗᛁᛁ
ᛁᚱᛏᛗ ᚢᚢᚢᚱᛏᛋᚢᚢᚢ ᛁᛗᚱᛏᛋᚱᛦᛚ ᛁᚱᛏᛗ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ⲁⲛⲟⲕ ⲡⲉ ⲡⲓⲱⲧ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲓⲱⲧ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲓⲱⲧ ⲉⲧⲙⲛ̀ⲧⲣⲣⲟ ⲙ̀ⲡⲉⲓⲣⲱⲙⲓ

ᚠᚱᛟᛋᛏᛒᛁᛏᛖᚱᛚᚤ

ⲁⲛⲟⲩⲣⲉ· ⲃⲧⲟⲩⲟⲓⲛ ⲁⲙⲟⲩⲥⲁ ⲙⲙⲁ
ⲣⲟ ⲡⲁⲥⲟⲩⲣⲉ ⲉⲗⲟⲉⲓ ⲙⲁⲩⲟⲩⲁⲁ ⲣⲱⲧ ⲉ
ⲁⲙ· ⲥⲉⲟⲓⲁⲁ ⲭⲁⲙⲁⲡⲙⲁ ⲭⲁⲟⲩⲣⲟ ⲁⲛⲁ
ⲣⲙⲉ ⲓⲱⲃⲉ ⲛⲁⲓ· ⲁⲙⲟⲥⲩⲱⲉⲉ ⲉⲗⲟⲉⲓⲉ
ⲙⲙⲁⲁⲩ ⲉⲣⲱⲧ ⲥⲁⲙ· ⲥⲉⲓⲁⲁ ⲭⲁⲙⲁⲡⲙ
ⲙⲙⲁ ⲣⲱⲧ ⲉ ⲥⲁⲓ· ⲥⲙⲱⲩⲱⲉⲭ ⲭⲁⲟⲩⲣⲟ
ⲙⲁⲛ ⲁⲙⲱⲩⲙⲁⲣⲉ ⲉ ⲥⲁⲓ· ⲥⲙⲱⲩⲱⲉⲭ ⲭⲁⲟⲩⲣⲟ
ⲟⲉⲗⲁⲁⲙ ⲉⲁⲁⲩⲱ ⲥⲙⲱ ⲭⲙⲟⲩⲛ ⲭⲁⲣⲉ·ⲉ
ⲙⲙⲁⲁⲩ ⲁⲙⲱⲩⲙⲁⲣⲉ ⲭⲁⲟⲩⲣⲟ ⲁⲙⲁⲣⲉ
ⲣⲟⲩⲱⲉ· ⲁⲙⲱⲩⲙⲁⲣⲉ ⲭⲁⲟⲩⲣⲟ ⲙⲙⲁ
ⲡⲁⲟⲩⲱⲉ· ⲡⲁⲓ· ⲭⲁⲥⲱⲉ ⲙⲁ ⲁⲛⲁⲣⲉ ⲉ ⲉⲓⲉ
ⲥⲱⲟⲩ ⲙⲁⲛ ⲁⲛⲁⲣⲉ ⲭⲁⲟⲩⲣⲟ ⲙⲙⲁ ⲣⲱⲧ
ⲉ ⲡⲁⲓ· ⲁⲙⲱⲩⲙⲁⲣⲉ ⲭⲁⲟⲩⲣⲟ ⲙⲙⲁ ⲣⲱⲧ
ⲉ ⲥ

ѥ҃ѕ҃ѕ҃ѕ

.١١١٦٠

ماده إن لم تكن قد سألت عن الأمر
٢٨٤ من الكتاب. ولكن قد يكون
الأمر بسبب الأخذ بالرأي الذي
عبر عنه الأستاذ الدكتور ١٣٤٩٢
عن الأمر في ٤ كانون الثاني ١٩٨٤
بأن الأمر يتعلق بالأمن القومي
وبالتالي لا يمكن الكشف عنه.
وقد أكد الأستاذ الدكتور ١٣٤٩٢
أن الأمر يتعلق بالأمن القومي
وبالتالي لا يمكن الكشف عنه.
وقد أكد الأستاذ الدكتور ١٣٤٩٢
أن الأمر يتعلق بالأمن القومي
وبالتالي لا يمكن الكشف عنه.

مراجعة ٢٨٤

٢٨٤ ٢٨٤ ٢٨٤

ϣⲁⲣⲟⲩ ⲛⲁⲥⲟⲩⲱⲧⲉⲙ ⲙⲡⲉⲛⲧⲁⲩ ⲛⲁⲩ ⲉⲡⲓⲥⲧⲟⲗⲏ ⲛ̀ⲧⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲡⲁⲩⲗⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲓⲱⲁⲛⲛⲏⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲓⲁⲕⲱⲃⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲙⲁⲣⲕⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲙⲁⲧⲑⲉⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲗⲟⲩⲕⲁⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲓⲱⲥⲏⲫ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲁⲛⲇⲣⲉⲁⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲫⲓⲗⲓⲡⲡⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲑⲱⲙⲁⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲃⲁⲣⲑⲟⲗⲟⲙⲉⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲙⲁⲑⲑⲁⲓⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲓⲁⲕⲱⲃⲟⲥ ⲡⲓⲙⲉⲛ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲁⲗⲫⲁⲓⲟⲥ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲑⲁⲇⲇⲁⲓⲟⲥ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲥⲓⲙⲱⲛ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲓⲟⲩⲇⲁⲥ ⲓⲥⲕⲁⲣⲓⲱⲑ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲙⲁⲑⲑⲓⲁⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲃⲁⲣⲥⲁⲃⲁⲥ ⲓⲱⲥⲏⲫ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲓⲁⲕⲱⲃⲟⲥ ⲁⲗⲫⲁⲓⲟⲩ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲗⲉⲩⲓ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲑⲁⲇⲇⲁⲓⲟⲥ ⲁⲛⲇⲣⲉⲁⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲥⲓⲙⲱⲛ ⲕⲁⲛⲁⲛⲁⲓⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲓⲟⲩⲇⲁⲥ ⲓⲁⲕⲱⲃⲟⲩ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲙⲁⲑⲑⲁⲓⲟⲥ ⲗⲉⲩⲓ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲓⲱⲥⲏⲫ ⲃⲁⲣⲥⲁⲃⲁⲥ ⲁⲗⲫⲁⲓⲟⲥ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲥⲓⲙⲱⲛ ⲕⲁⲛⲁⲛⲁⲓⲟⲥ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲓⲟⲩⲇⲁⲥ ⲓⲁⲕⲱⲃⲟⲩ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲙⲁⲑⲑⲁⲓⲟⲥ ⲗⲉⲩⲓ ⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲓⲁⲡⲟⲥⲧⲟⲗⲟⲥ ⲑⲁⲇⲇⲁⲓⲟⲥ ⲁⲛⲇⲣⲉⲁⲥ

ומלכות בית דוד ואין לו בן אלא
שלמה בלבד שנאמר ויקח שלמה
את בת פרעה ואין לו בת אלא
מלכת בלבד שנאמר ותמלוך
מלכת בארץ אדום ואין לו אם
אלא נעמה בלבד שנאמר ואמו
נעמה העמונית ואין לו אב אלא
רחבעם בלבד שנאמר ויהי רחבעם
בן שלמה בנוה ואין לו בנוה אלא
אביה בלבד שנאמר ויבן לו
אביה נשים ופילגשים ואין לו
פילגשים אלא מעכה בלבד
שנאמר ואת מעכה בת אבשלום
אהבה מכל נשיו ופילגשיו
ואין לו אבשלום אלא תמר
בלבד שנאמר ולאבשלום בן
ושמו תמר ואין לו תמר אלא
אמנון בלבד שנאמר ויקח לו
אמנון אחיו אשת יונדב בן שמעה
אחי דוד ואין לו יונדב אלא
שמעה בלבד שנאמר ושמעה
אחי דוד ואין לו דוד אלא ישי
בלבד שנאמר ויבן ישי את
בכרו ואין לו ישי אלא עובד
בלבד שנאמר ועובד הוליד את
ישי ואין לו עובד אלא בועז
בלבד שנאמר ובועז הוליד את
עובד ואין לו בועז אלא נחשון
בלבד שנאמר ונחשון הוליד את
בועז ואין לו נחשון אלא עמינדב
בלבד שנאמר נחשון בן עמינדב
ואין לו עמינדב אלא ארם בלבד
שנאמר ועמינדב הוליד את ארם
ואין לו ארם אלא חצרון בלבד
שנאמר ארם הוליד את חצרון
ואין לו חצרון אלא פרץ בלבד
שנאמר ופרץ הוליד את חצרון
ואין לו פרץ אלא יהודה בלבד
שנאמר יהודה הוליד את פרץ
ואין לו יהודה אלא יעקב בלבד
שנאמר יעקב הוליד את יהודה
ואין לו יעקב אלא יצחק בלבד
שנאמר יצחק הוליד את יעקב
ואין לו יצחק אלא אברהם בלבד
שנאמר אברהם הוליד את יצחק
ואין לו אברהם אלא תרח בלבד
שנאמר ואלה תולדות תרח תרח
הוליד את אברם ואין לו תרח
אלא נחור בלבד שנאמר ויקח
תרח את אברם בנו ואת לוט בן
הרן בן בנו ואת שרי כלתו אשת
אברם בנו ואין לו נחור אלא
שרוג בלבד שנאמר ונחור בן
שרוג ואין לו שרוג אלא רעו
בלבד שנאמר ושרוג בן רעו ואין
לו רעו אלא פלג בלבד שנאמר
ורעו בן פלג ואין לו פלג אלא
עבר בלבד שנאמר ופלג בן עבר
ואין לו עבר אלא שלח בלבד
שנאמר ועבר בן שלח ואין לו
שלח אלא קינן בלבד שנאמר
וקינן בן ארפכשד ואין לו
ארפכשד אלא שם בלבד שנאמר
ארפכשד הוליד את שלח ואין לו
שם אלא נח בלבד שנאמר שם
חם ויפת ואין לו נח אלא למך
בלבד שנאמר ויקח לו למך שתי
נשים ואין לו למך אלא מתושלח
בלבד שנאמר ויחי מתושלח
ואין לו מתושלח אלא חנוך בלבד
שנאמר ויחי חנוך ואין לו חנוך
אלא ירד בלבד שנאמר ירד בן
מהללאל ואין לו מהללאל אלא
קינן בלבד שנאמר קינן בן אנוש
ואין לו אנוש אלא שת בלבד
שנאמר ויחי שת ואין לו שת אלא
אדם בלבד שנאמר ויחי אדם
ואין לו אדם אלא הקב"ה בלבד
שנאמר אתה הוא ה' לבדך

פרשת בראשית

בראשית ברא אלהים את השמים
ואת הארץ והארץ היתה תהו
ובהו וחשך על פני תהום ורוח
אלהים מרחפת על פני המים
ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור
וירא אלהים את האור כי טוב
ויבדל אלהים בין האור ובין
החשך ויקרא אלהים לאור יום
ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי
בקר יום אחד ויאמר אלהים
יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל
בין מים למים ויעש אלהים את
הרקיע ויבדל בין המים אשר
מתחת לרקיע ובין המים אשר
מעל לרקיע ויהי כן ויקרא
אלהים לרקיע שמים ויהי ערב
ויהי בקר יום שני ויאמר אלהים
יקוו המים מתחת השמים אל
מקום אחד ותראה היבשה ויהי
כן ויקרא אלהים ליבשה ארץ
ולמקוה המים קרא ימים וירא
אלהים כי טוב ויאמר אלהים
תדשא הארץ דשא עשב מזריע
זרע עץ פרי עשה פרי למינו
אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן
ותוצא הארץ דשא עשב מזריע
זרע למינהו ועץ עשה פרי אשר
זרעו בו למינהו וירא אלהים כי
טוב ויהי ערב ויהי בקר יום
שלישי יהי מארת ברקיע
השמים להבדיל בין היום ובין
הלילה והיו לאתת ולמועדים
ולימים ושנים והיו למאורת
ברקיע השמים להאיר על הארץ
ויהי כן ויעש אלהים את שני
המארת הגדלים את המאור
הגדל לממשלת היום ואת
המאור הקטן לממשלת הלילה
ואת הכוכבים ויתן אתם אלהים
ברקיע השמים להאיר על הארץ
ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין
האור ובין החשך וירא אלהים כי
טוב ויהי ערב ויהי בקר יום
רביעי ויאמר אלהים ישרצו המים
שרץ נפש חיה ועוף יעופף על
הארץ על פני רקיע השמים
ויברא אלהים את התנינם הגדלים
ואת כל נפש החיה הרמשת
אשר שרצו המים למינהם ואת
כל עוף כנף למינהו וירא אלהים
כי טוב ויברך אתם אלהים לאמר
פרו ורבו ומלאו את המים בימים
והעוף ירב בארץ ויהי ערב ויהי
בקר יום חמישי ויאמר אלהים
תוצא הארץ נפש חיה למינה
בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה
ויהי כן ויעש אלהים את חיתו
ארץ למינה ואת הבהמה למינה
ואת כל רמש האדמה למינהו
וירא אלהים כי טוב ויאמר
אלהים נעשה אדם בצלמנו
כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף
השמים ובבהמה ובכל הארץ
ובכל הרמש הרמש על הארץ
ויברא אלהים את האדם בצלמו
בצלם אלהים ברא אתו זכר
ונקבה ברא אתם ויברך אתם
אלהים ויאמר להם אלהים פרו
ורבו ומלאו את הארץ וכבשה
ורדו בדגת הים ובעוף השמים
ובכל חיה הרמשת על הארץ
ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את
כל עשב זרע זרע אשר על פני
כל הארץ ואת כל העץ אשר בו
פרי עץ זרע זרע לכם יהיה
לאכלה ולכל חית הארץ ולכל
עוף השמים ולכל רומש על הארץ
אשר בו נפש חיה את כל ירק עשב
לאכלה ויהי כן וירא אלהים את
כל אשר עשה והנה טוב מאד
ויהי ערב ויהי בקר יום הששי
ויכלו השמים והארץ וכל צבאם
ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו
אשר עשה וישבת ביום השביעי
מכל מלאכתו אשר עשה ויברך
אלהים את יום השביעי ויקדש
אתו כי בו שבת מכל מלאכתו
אשר ברא אלהים לעשות
אלה תולדות השמים והארץ
בהבראם ביום עשות ה' אלהים
ארץ ושמים וכל שיח השדה
טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה
טרם יצמח כי לא המטיר ה'
אלהים על הארץ ואדם אין
לעבד את האדמה ואד יעלה
מן הארץ והשקה את כל פני
האדמה ויצר ה' אלהים את
האדם עפר מן האדמה ויפח
באפיו נשמת חיים ויהי האדם
לנפש חיה ויטע ה' אלהים גן
בעדן מקדם וישם שם את האדם
אשר יצר ויצמח ה' אלהים מן
האדמה כל עץ נחמד למראה
וטוב למאכל ועץ החיים בתוך
הגן ועץ הדעת טוב ורע ונהר
יוצא מעדן להשקות את הגן
ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים
שם האחד פישון הוא הסבב את
כל ארץ החוילה אשר שם הזהב
וזהב הארץ ההוא טוב שם
הבדלח ואבן השהם הנה הנהר
השני גיחון הוא הסובב את כל
ארץ כוש ונהר השלישי חדקל
הוא ההלך קדמת אשור והנהר
הרביעי הוא פרת ויקח ה'
אלהים את האדם וינחהו בגן
עדן לעבדה ולשמרה ויצו ה'
אלהים על האדם לאמר מכל עץ
הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב
ורע לא תאכל ממנו כי ביום
אכלך ממנו מות תמות ויאמר
ה' אלהים לא טוב היות האדם
לבדו אעשה לו עזר כנגדו
ויצר ה' אלהים מן האדמה כל
חית השדה ואת כל עוף השמים
ויבא אל האדם לראות מה יקרא
לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש
חיה הוא שמו ויקרא האדם שמות
לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל
חית השדה ולאדם לא מצא עזר
כנגדו ויפל ה' אלהים תרדמה על
האדם וישן ויקח אחת מצלעתיו
ויסגר בשר תחתנה ויבן ה'
אלהים את הצלע אשר לקח
מן האדם לאשה ויבאה אל האדם
ויאמר האדם זאת הפעם עצם
מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא
אשה כי מאיש לקחה זאת על כן
יעזב איש את אביו ואת אמו
ודבק באשתו והיו לבשר אחד
והיו שניהם ערומים האדם
ואשתו ולא יתבששו

פרשת נח

ואלה תולדות נח נח איש צדיק
תמים היה בדורותיו את האלהים
התהלך נח ויולד נח את שלשה
בניו את שם את חם ואת יפת
ותשחת הארץ לפני האלהים
ותמלא הארץ חמס וירא אלהים
את הארץ והנה נשחתה כי
השחית כל בשר את דרכו על
הארץ ויאמר אלהים לנח קץ כל
בשר בא לפני כי מלאה הארץ
חמס מפניהם והנני משחיתם את
הארץ עשה לך תבת עצי גפר
קנים תעשה את התבה וכפרת
אתה מבית ומחוץ בכפר וזה
אשר תעשה אתה שלש מאות
אמה ארך התבה חמשים אמה
רחבה ושלשים אמה קומתה
צהר תעשה לתבה ואל אמה
תכלנה מלמעלה ופתח התבה
בצדה תשים בתחתים שנים
ושלשים תעשה אתה והנני מביא
את המבול מים על הארץ לשחת
כל בשר אשר בו רוח חיים מתחת
השמים כל אשר בארץ יגוע
והקימתי את בריתי אתך ובאת
אל התבה אתה ובניך ואשתך
ונשי בניך אתך ומכל הרמש
מכל בשר שנים מכל תביא אל
התבה להחיות אתך זכר ונקבה
יהיו מן העוף למינהו ומן
הבהמה למינה מכל רמש
האדמה למינהו שנים מכל יבאו
אליך להחיות ואתה קח לך מכל
מאכל אשר יאכל ואספת אליך
והיה לך ולהם לאכלה ויעש נח
ככל אשר צוה אתו אלהים כן
עשה ויאמר ה' לנח בא אתה וכל
ביתך אל התבה כי אתך ראיתי
צדיק לפני בדור הזה מכל
הבהמה הטהורה תקח לך שבעה
שבעה איש ואשתו והבהמה אשר
לא טהורה הוא שנים איש ואשתו
גם מעוף השמים שבעה שבעה
זכר ונקבה לחיות זרע על פני
כל הארץ כי לימים עוד שבעה
אנכי ממטיר על הארץ ארבעים
יום וארבעים לילה ומחיתי את
כל היקום אשר עשיתי מעל פני
האדמה ויעש נח ככל אשר צוהו
ה' ונח בן שש מאות שנה והמבול
היה מים על הארץ ויבא נח
ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל
התבה מפני מי המבול מן
הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר
איננה טהורה ומן העוף וכל
אשר רומש על האדמה שנים
שנים באו אל נח אל התבה זכר
ונקבה כאשר צוה אלהים את נח
ויהי מקץ שבעת הימים ומי
המבול היו על הארץ בשנת שש
מאות שנה לחיי נח בחדש השני
בשבעה עשר יום לחדש ביום
הזה נבקעו כל מעינות תהום
רבה וארבת השמים נפתחו
ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום
וארבעים לילה בעצם היום הזה
בא נח ושם וחם ויפת בני נח
ואשת נח ושלש נשי בניו אתם
אל התבה הם וכל החיה למינה
וכל הבהמה למינה וכל הרמש
הרמש על הארץ למינהו וכל
העוף למינהו כל צפור כל כנף
ויבאו אל נח אל התבה שנים
שנים מכל הבשר אשר בו רוח
חיים והבאים זכר ונקבה מכל
בשר באו כאשר צוה אתו אלהים
וסגר ה' בעדו ויהי המבול
ארבעים יום על הארץ ויגברו
המים וישאו את התבה ותרם
מעל הארץ ויגברו המים ויתגברו
מאד על הארץ ותלך התבה על
פני המים והמים גברו מאד מאד
על הארץ ויכסו כל ההרים הגבהים
אשר תחת כל השמים חמש עשרה
אמה מלמעלה גברו המים
ויכסו ההרים ויגוע כל בשר הרומש
על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה
ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל
האדם כל אשר נשמת רוח חיים
באפיו מכל אשר בחרבה מתו
ויאבד את כל היקום אשר על
פני האדמה מאדם עד בהמה עד
רמש ועד עוף השמים ויימחו
מן הארץ וישאר אך נח ואשר
אתו בתבה ויגברו המים על
הארץ חמשים ומאת יום וזכר
אלהים את נח ואת כל החיה ואת
כל הבהמה אשר אתו בתבה
ויעבר אלהים רוח על הארץ
וישכו המים וייסכרו מעינות
תהום וארבת השמים ויכלא
הגשם מן השמים וישובו המים
מעל הארץ הלוך ושוב ויחסרו
המים מקצה חמשים ומאת יום
ותנח התבה בחדש השביעי
בשבעה עשר יום לחדש על הרי
אררט והמים היו הלוך וחסור עד
החדש העשירי בעשירי באחד
לחדש נראו ראשי ההרים ויהי
מקץ ארבעים יום ויפתח נח את
חלון התבה אשר עשה וישלח את
העורב ויצא יצוא ושוב עד יבשת
המים מעל הארץ וישלח את היונה
מאתו לראות את קלו המים מעל
פני האדמה ולא מצאה היונה
מנוח לכף רגלה ותשב אליו אל
התבה כי מים על פני כל הארץ
וישלח ידו ויקחה ויבא אתה
אליו אל התבה ויחל עוד שבעת
ימים אחרים ויסף שלח את היונה
מן התבה ותבא אליו היונה לעת
ערב והנה עלה זית טרף בפיה
וידע נח כי קלו המים מעל
הארץ ויחל עוד שבעת ימים
אחרים וישלח את היונה ולא
יספה שוב אליו עוד ויהי בשנת
אחת ושש מאות שנה בראשון
באחד לחדש חרבו המים מעל
הארץ ויסר נח את מכסה התבה
וירא והנה חרבו פני האדמה
ובחדש השני בשבעה ועשרים יום
לחדש יבשה הארץ וידבר אלהים
אל נח לאמר צא מן התבה אתה
ואשתך ובניך ונשי בניך אתך כל
החיה אשר אתך מכל בשר בעוף
ובבהמה ובכל הרמש הרמש על
הארץ הוצא אתך ושרצו בארץ
ופרו ורבו על הארץ ויצא נח
ובניו ואשתו ונשי בניו אתו כל
החיה כל הרמש וכל העוף כל
רומש על הארץ למשפחתיהם
יצאו מן התבה ויבן נח מזבח
לה' ויקח מכל הבהמה הטהורה
ומכל העוף הטהור ויעל עלות
במזבח וירח ה' את ריח הניחח
ויאמר ה' אלהים אל לבו לא
אוסף לקלל עוד את האדמה בעבור
האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו
ולא אוסף עוד להכות את כל חי
כאשר עשיתי כל ימי הארץ זרע
וקציר וקר וחם וקיץ וחרף ויום
ולילה לא ישבתו ויברך אלהים
את נח ואת בניו ויאמר להם פרו
ורבו ומלאו את הארץ ומוראכם
וחתכם יהיה על כל חית הארץ
ועל כל עוף השמים בכל אשר
תרמוש האדמה ובכל דגי הים
בידכם נתנו כל רמש אשר הוא
חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב
נתתי לכם את כל אך בשר
בנפשו דמו לא תאכלו ואך את
דמכם לנפשתיכם אדרש מיד כל
חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש
אחיו אדרש את נפש האדם שפך
דם האדם באדם דמו ישפך כי
בצלם אלהים עשה את האדם
ואתם פרו ורבו שרצו בארץ
ורבו בה ויאמר אלהים אל נח
ואל בניו אתו לאמר והנני מקים
את בריתי אתכם ואת זרעכם
אחריכם ואת כל נפש החיה אשר
אתכם בעוף בבהמה ובכל חית
הארץ אתכם מכל יצאי התבה
לכל חית הארץ והקמתי את
בריתי אתכם ולא יכרת כל בשר
עוד מבמי המבול ולא יהיה עוד
מבול לשחת הארץ ויאמר אלהים
זאת אות הברית אשר אני נתן
ביני וביניכם ובין כל נפש חיה
אשר אתכם לדרת עולם את
קשתי נתתי בענן והיתה לאות
ברית ביני וביני הארץ והיה
בעננו על הארץ וראתה הקשת
בענן וזכרתי את בריתי אשר
ביני וביניכם ובין כל נפש בשר
ולא יהיו המים למבול לשחת כל
בשר והיתה הקשת בענן וראיתי
לזכר ברית עולם בין אלהים ובין
כל נפש בשר בכל בשר אשר על
הארץ ויאמר אלהים אל נח זאת
אות הברית אשר הקימתי ביני
ובין כל בשר אשר על הארץ
ויהיו בני נח היוצאים מן התבה
שם וחם ויפת וחם הוא אבי כנען
שלשה אלה בני נח ומאלה נפצה
כל הארץ ויחל נח איש האדמה
ונטע כרם וישת מן היין ויקר
בתוך אהלה ויגל ויבט חם אבי
כנען את ערות אביו ויגד לשני
אחיו בחוץ ויקח שם ויפת את
השמלה וישימו על שכמם וילכו
אחרנית ויכסו את ערות אביהם
ופניהם אחרנית וערות אביהם לא
ראו ויקץ נח מיינו וידע את אשר
עשה לו בנו הקטן ויאמר ארור
כנען עבד עבדים יהיה לאחיו
ויאמר ברוך ה' אלהי שם ויהי
כנען עבד להם אלהים ליפת
ויפת באהלי שם ויהי כנען עבד
להם ויחי נח אחרי המבול שלש
מאות שנה וחמשים שנה ויהי כל
ימי נח תשע מאות שנה וחמשים
שנה וימת

פרשת לך לך

ואלה תולדות בני נח שם חם
ויפת ויולדו להם בנים אחרי
המבול בני יפת גמר ומגוג ומדי
ויון ותבל ומשך ותירס ובני גמר
אשכנז ריפת ותוגרמה ובני יון
אלישה ותרשיש כתים ודודנים
מאלה נפרדו איי הגוים בארצותם
איש לשונו למשפחותם בגויהם
ובני חם כוש ומצרים פוט וכנען
ובני כוש סבא וחוילה וסבתה
ורעמה וסבתכא ובני רעמה שבא
ודדן ובני מצרים לודים וענמים
ולהבים ונפתוחים ופתרוסים
וכסלוחים אשר יצאו משם פלשתים
וכפתורים ופלשתים ויולד כנען
את צידון בכרו וחת והיבוסי
והאמרי והגרגשי והחוי והערקי
והסיני והארודי והצמרי והחמתי
ואחר נפוצו משפחות הכנעני
ויהי גבול הכנעני מצידון בואך
גררה עד עזה בואך סדמה
ועמרה ואדמה וצבויים עד לשע
אלה בני חם למשפחותם ללשונתם
בארצותם בגויהם ולשם יולד גם
הוא אבי כל בני עבר אחי יפת
הגדול ובני שם עילם ואשור
וארפכשד ולוד וארם ובני ארם
עוץ וחול וגתר ומש וארפכשד
ילד את שלח ושלח ילד את עבר
ולעבר ילדו שני בנים שם האחד
פלג כי בימיו נפלגה הארץ ושם
אחיו יקטן ויקטן ילד את אלמודד
ואת שלף ואת חצרמות ואת ירח
ואת הדורם ואת אוזל ואת דקלה
ואת עובל ואת אבימאל ואת שבא
ואת אופיר ואת חוילה ואת יובב
כל אלה בני יקטן ויהי מושבם
מישא בואך ספר הר הקדם אלה
בני שם למשפחותם ללשונתם
בארצותם בגויהם אלה תולדות
נח נח איש צדיק תמים היה
בדורותיו את האלהים התהלך נח
ויולד נח את שלשה בניו את שם
את חם ואת יפת ותשחת הארץ
לפני האלהים ותמלא הארץ חמס
וירא אלהים את הארץ והנה
נשחתה כי השחית כל בשר את
דרכו על הארץ ויאמר אלהים לנח
קץ כל בשר בא לפני כי מלאה
הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם
את הארץ עשה לך תבת עצי גפר
קנים תעשה את התבה וכפרת
אתה מבית ומחוץ בכפר וזה
אשר תעשה אתה שלש מאות
אמה ארך התבה חמשים אמה
רחבה ושלשים אמה קומתה
צהר תעשה לתבה ואל אמה
תכלנה מלמעלה ופתח התבה
בצדה תשים בתחתים שנים
ושלשים תעשה אתה והנני מביא
את המבול מים על הארץ לשחת
כל בשר אשר בו רוח חיים מתחת
השמים כל אשר בארץ יגוע
והקימתי את בריתי אתך ובאת
אל התבה אתה ובניך ואשתך
ונשי בניך אתך ומכל הרמש
מכל בשר שנים מכל תביא אל
התבה להחיות אתך זכר ונקבה
יהיו מן העוף למינהו ומן
הבהמה למינה מכל רמש
האדמה למינהו שנים מכל יבאו
אליך להחיות ואתה קח לך מכל
מאכל אשר יאכל ואספת אליך
והיה לך ולהם לאכלה ויעש נח
ככל אשר צוה אתו אלהים כן
עשה ויאמר ה' לנח בא אתה וכל
ביתך אל התבה כי אתך ראיתי
צדיק לפני בדור הזה מכל
הבהמה הטהורה תקח לך שבעה
שבעה איש ואשתו והבהמה אשר
לא טהורה הוא שנים איש ואשתו
גם מעוף השמים שבעה שבעה
זכר ונקבה לחיות זרע על פני
כל הארץ כי לימים עוד שבעה
אנכי ממטיר על הארץ ארבעים
יום וארבעים לילה ומחיתי את
כל היקום אשר עשיתי מעל פני
האדמה ויעש נח ככל אשר צוהו
ה' ונח בן שש מאות שנה והמבול
היה מים על הארץ ויבא נח
ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל
התבה מפני מי המבול מן
הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר
איננה טהורה ומן העוף וכל
אשר רומש על האדמה שנים
שנים באו אל נח אל התבה זכר
ונקבה כאשר צוה אלהים את נח
ויהי מקץ שבעת הימים ומי
המבול היו על הארץ בשנת שש
מאות שנה לחיי נח בחדש השני
בשבעה עשר יום לחדש ביום
הזה נבקעו כל מעינות תהום
רבה וארבת השמים נפתחו
ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום
וארבעים לילה בעצם היום הזה
בא נח ושם וחם ויפת בני נח
ואשת נח ושלש נשי בניו אתם
אל התבה הם וכל החיה למינה
וכל הבהמה למינה וכל הרמש
הרמש על הארץ למינהו וכל
העוף למינהו כל צפור כל כנף
ויבאו אל נח אל התבה שנים
שנים מכל הבשר אשר בו רוח
חיים והבאים זכר ונקבה מכל
בשר באו כאשר צוה אתו אלהים
וסגר ה' בעדו ויהי המבול
ארבעים יום על הארץ ויגברו
המים וישאו את התבה ותרם
מעל הארץ ויגברו המים ויתגברו
מאד על הארץ ותלך התבה על
פני המים והמים גברו מאד מאד
על הארץ ויכסו כל ההרים הגבהים
אשר תחת כל השמים חמש עשרה
אמה מלמעלה גברו המים
ויכסו ההרים ויגוע כל בשר הרומש
על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה
ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל
האדם כל אשר נשמת רוח חיים
באפיו מכל אשר בחרבה מתו
ויאבד את כל היקום אשר על
פני האדמה מאדם עד בהמה עד
רמש ועד עוף השמים ויימחו
מן הארץ וישאר אך נח ואשר
אתו בתבה ויגברו המים על
הארץ חמשים ומאת יום וזכר
אלהים את נח ואת כל החיה ואת
כל הבהמה אשר אתו בתבה
ויעבר אלהים רוח על הארץ
וישכו המים וייסכרו מעינות
תהום וארבת השמים ויכלא
הגשם מן השמים וישובו המים
מעל הארץ הלוך ושוב ויחסרו
המים מקצה חמשים ומאת יום
ותנח התבה בחדש השביעי
בשבעה עשר יום לחדש על הרי
אררט והמים היו הלוך וחסור עד
החדש העשירי בעשירי באחד
לחדש נראו ראשי ההרים ויהי
מקץ ארבעים יום ויפתח נח את
חלון התבה אשר עשה וישלח את
העורב ויצא יצוא ושוב עד יבשת
המים מעל הארץ וישלח את היונה
מאתו לראות את קלו המים מעל
פני האדמה ולא מצאה היונה
מנוח לכף רגלה ותשב אליו אל
התבה כי מים על פני כל הארץ
וישלח ידו ויקחה ויבא אתה
אליו אל התבה ויחל עוד שבעת
ימים אחרים ויסף שלח את היונה
מן התבה ותבא אליו היונה לעת
ערב והנה עלה זית טרף בפיה
וידע נח כי קלו המים מעל
הארץ ויחל עוד שבעת ימים
אחרים וישלח את היונה ולא
יספה שוב אליו עוד ויהי בשנת
אחת ושש מאות שנה בראשון
באחד לחדש חרבו המים מעל
הארץ ויסר נח את מכסה התבה
וירא והנה חרבו פני האדמה
ובחדש השני בשבעה ועשרים יום
לחדש יבשה הארץ וידבר אלהים
אל נח לאמר צא מן התבה אתה
ואשתך ובניך ונשי בניך אתך כל
החיה אשר אתך מכל בשר בעוף
ובבהמה ובכל הרמש הרמש על
הארץ הוצא אתך ושרצו בארץ
ופרו ורבו על הארץ ויצא נח
ובניו ואשתו ונשי בניו אתו כל
החיה כל הרמש וכל העוף כל
רומש על הארץ למשפחתיהם
יצאו מן התבה ויבן נח מזבח
לה' ויקח מכל הבהמה הטהורה
ומכל העוף הטהור ויעל עלות
במזבח וירח ה' את ריח הניחח
ויאמר ה' אלהים אל לבו לא
אוסף לקלל עוד את האדמה בעבור
האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו
ולא אוסף עוד להכות את כל חי
כאשר עשיתי כל ימי הארץ זרע
וקציר וקר וחם וקיץ וחרף ויום
ולילה לא ישבתו ויברך אלהים
את נח ואת בניו ויאמר להם פרו
ורבו ומלאו את הארץ ומוראכם
וחתכם יהיה על כל חית הארץ
ועל כל עוף השמים בכל אשר
תרמוש האדמה ובכל דגי הים
בידכם נתנו כל רמש אשר הוא
חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב
נתתי לכם את כל אך בשר
בנפשו דמו לא תאכלו ואך את
דמכם לנפשתיכם אדרש מיד כל
חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש
אחיו אדרש את נפש האדם שפך
דם האדם באדם דמו ישפך כי
בצלם אלהים עשה את האדם
ואתם פרו ורבו שרצו בארץ
ורבו בה ויאמר אלהים אל נח
ואל בניו אתו לאמר והנני מקים
את בריתי אתכם ואת זרעכם
אחריכם ואת כל נפש החיה אשר
אתכם בעוף בבהמה ובכל חית
הארץ אתכם מכל יצאי התבה
לכל חית הארץ והקמתי את
בריתי אתכם ולא יכרת כל בשר
עוד מבמי המבול ולא יהיה עוד
מבול לשחת הארץ ויאמר אלהים
זאת אות הברית אשר אני נתן
ביני וביניכם ובין כל נפש חיה
אשר אתכם לדרת עולם את
קשתי נתתי בענן והיתה לאות
ברית ביני וביני הארץ והיה
בעננו על הארץ וראתה הקשת
בענן וזכרתי את בריתי אשר
ביני וביניכם ובין כל נפש בשר
ולא יהיו המים למבול לשחת כל
בשר והיתה הקשת בענן וראיתי
לזכר ברית עולם בין אלהים ובין
כל נפש בשר בכל בשר אשר על
הארץ ויאמר אלהים אל נח זאת
אות הברית אשר הקימתי ביני
ובין כל בשר אשר על הארץ
ויהיו בני נח היוצאים מן התבה
שם וחם ויפת וחם הוא אבי כנען
שלשה אלה בני נח ומאלה נפצה
כל הארץ ויחל נח איש האדמה
ונטע כרם וישת מן היין ויקר
בתוך אהלה ויגל ויבט חם אבי
כנען את ערות אביו ויגד לשני
אחיו בחוץ ויקח שם ויפת את
השמלה וישימו על שכמם וילכו
אחרנית ויכסו את ערות אביהם
ופניהם אחרנית וערות אביהם לא
ראו ויקץ נח מיינו וידע את אשר
עשה לו בנו הקטן ויאמר ארור
כנען עבד עבדים יהיה לאחיו
ויאמר ברוך ה' אלהי שם ויהי
כנען עבד להם אלהים ליפת
ויפת באהלי שם ויהי כנען עבד
להם ויחי נח אחרי המבול שלש
מאות שנה וחמשים שנה ויהי כל
ימי נח תשע מאות שנה וחמשים
שנה וימת

ירושלים ויעבדו את יהוה שכם · ויסר את אלהי הנכר אשר בתוכם ואת העשתרות והכינו לבבכם אל יהוה אלהי ישראל · ויאמר העם אל יהושע את יהוה אלהינו נעבד ובקולו נשמע · ויכרת יהושע ברית לעם ביום ההוא וישם לו חק ומשפט בשכם · ויכתב יהושע את הדברים האלה בספר תורת אלהים ויקח אבן גדולה ויקימה שם תחת האלה אשר במקדש יהוה · ויאמר יהושע אל כל העם הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה כי היא שמעה את כל אמרי יהוה אשר דבר עמנו והיתה בכם לעדה פן תכחשון באלהיכם · וישלח יהושע את העם איש לנחלתו ויעבדו בני ישראל את יהוה כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע אשר ידעו את כל מעשה יהוה הגדול אשר עשה לישראל · ויהי אחרי הדברים האלה וימת יהושע בן נון עבד יהוה בן מאה ועשר שנים · ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת סרח אשר בהר אפרים מצפון להר געש · וכל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע אשר ידעו את כל מעשה יהוה הגדול אשר עשה לישראל · ויהי אחרי מות יהושע וישאלו בני ישראל ביהוה לאמר מי יעלה לנו אל הכנעני בתחלה להלחם בו · ויאמר יהוה יהודה יעלה הנה נתתי את הארץ בידו · ויאמר יהודה אל שמעון אחיו עלה אתי בגורלי והלחמה בכנעני והלכתי גם אני אתך בגורלך וילך שמעון אתו · ויעל יהודה ויתן יהוה את הכנעני והפרזי בידם ויכו אותם בבזק עשרת אלפים איש · ויפגעו באדני בזק בבזק וילחמו בו ויכו את הכנעני והפרזי · וינס אדני בזק וירדפו אחריו ויתפשו אותו ויקצצו את בהנות ידיו ורגליו · ויאמר אדני בזק שבעים מלכים בהנות ידיהם ורגליהם כרתות היו מלקטים תחת שלחני כאשר עשיתי כן שלם לי אלהים ויביאהו ירושלים וימת שם · ויעשו בני יהודה את ירושלים וילכדוה ויכו אותה לפי חרב ואת העיר שלחו באש · ואחרי כן ירדו בני יהודה להלחם בכנעני יושב ההר והנגב והשפלה · וילך יהודה אל הכנעני יושב חברון ושם חברון לפנים קרית ארבע ויכו את ששי ואת אחימן ואת תלמי · וילך משם אל יושבי דבר ושם דבר לפנים קרית ספר · ויאמר כלב אשר יכה את קרית ספר ולכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה · וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה · ויהי בבואה ותסיתהו לשאול מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור ויאמר לה כלב מה לך · ותאמר לו תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני ונתתה לי גלת מים ויתן לה את גלת עליות ואת גלת תחתות · ובני הקיני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה אל מדבר יהודה אשר בנגב ערד וילך וישב את העם · וילך יהודה את שמעון אחיו וישבו את הכנעני יושב צפת ויחרימו אותה ויקרא את שם העיר חרמה · וילכדו יהודה את עזה ואת גבולה ואת אשקלון ואת גבולה ואת עקרון ואת גבולה · ויהי יהוה את יהודה וירש את ההר כי לא הוכל להוריש את יושבי העמק כי רכב ברזל להם · ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה ויורש משם את שלשת בני הענק · ובני יבוסי יושב ירושלים לא הורישו בני בנימין ויושב היבוסי את בני בנימין בירושלים עד היום הזה · ויעלו בית יוסף גם הם בבית אל ויהי יהוה אתם · ויתורו בית יוסף בבית אל ושם העיר לפנים לוז · ויראו השומרים איש יוצא מן העיר ויאמרו אליו הראנא את מבוא העיר ועשינו עמך חסד · ויראם את מבוא העיר ויכו את העיר לפי חרב ואת האיש ואת כל משפחתו שלחו · וילך האיש ארצה החתים ויבן עיר ויקרא שמה לוז הוא שמה עד היום הזה · ולא הוריש מנשה את יושבי בית שאן ואת בנותיה ואת יושבי תענך ואת בנותיה ואת יושבי דור ואת בנותיה ואת יושבי יבלעם ואת בנותיה ואת יושבי מגדו ואת בנותיה כי החל הכנעני לשבת בארץ הזאת · ויהי כי חזקו בני ישראל וישימו את הכנעני למס ולא הורישו הורש · ואפרים לא הוריש את הכנעני יושב בגזר וישב הכנעני בקרבו בגזר · זבולן לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלול וישב הכנעני בקרבו ויהי למס · אשר לא הוריש את יושבי עכו ואת יושבי צידון ואחלב ואכזיב ואלבה ואפיק ורחוב · וישב האשרי בקרב הכנעני יושב הארץ כי לא הורישו · נפתלי לא הוריש את יושבי בית שמש ואת יושבי בית ענת וישב בקרב הכנעני יושב הארץ ויושבי בית שמש ובית ענת היו להם למס · ויגר האמרי את בני דן בהר החרס באילון ובשעלבים ותכבד יד בית יוסף ויהיו למס · וגבול האמרי מן המעלה עקרבים מן הסלע ומעלה · ויעל מלאך יהוה מן הגלגל אל הבכים ויאמר אעלה אתכם ממצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם · ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת מזבחותיהם תתצו ולא שמעתם בקולי מה זאת עשיתם · ואמר גם אני לא אגרשם מפניכם והיו לכם לצדים ואלהיהם יהיו לכם למוקש · ויהי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישא העם את קולם ויבכו · ויקראו שם המקום ההוא בכים ויזבחו שם ליהוה · וישלח יהושע את העם ויהלכו בני ישראל איש לנחלתו לרשת את הארץ · ויעבדו העם

ꝺꝛꝺꝺꝺ

ש֣ם כתרמה **ג** שפֿר. וחכמות֯ת֯ש֯ע֯ש֯ע֯ש֯ע

ملوك

ملوك هم الذين يملكون الناس. كما نقول عن الرئيس الذي يحكم الدولة أو عن الأب الذي يحكم أسرته. وكلمة ملوك تأتي في الكتاب المقدس بمعنى الحكام والقادة. وقد استخدمت في العهد القديم للإشارة إلى الملوك الذين حكموا إسرائيل، مثل شاول وداود وسليمان. وفي العهد الجديد استخدمت للإشارة إلى الله نفسه، لأنه ملك الملوك ورب الأرباب. وكذلك استخدمت للإشارة إلى يسوع المسيح، لأنه سيأتي ثانية ليملك على الأرض.

وقد استخدمت كلمة ملوك أيضاً للإشارة إلى الأشخاص الذين يتمتعون بسلطة كبيرة أو نفوذ واسع، مثل القادة السياسيين أو رجال الأعمال الأثرياء. وفي بعض الأحيان، تستخدم كلمة ملوك بطريقة مجازية للإشارة إلى الأشخاص الذين يتمتعون بمكانة عالية أو شهرة واسعة، مثل المشاهير أو الرياضيين المحترفين.

ملوك الأرض

ملوك الأرض هم الحكام الذين يحكمون الدول والشعوب في العالم. وقد ذكرت كلمة ملوك الأرض في العهد القديم والعهد الجديد، وكانت تشير إلى الحكام الذين كانوا يحكمون في ذلك الوقت. وفي العهد القديم، ذكرت كلمة ملوك الأرض في سياق الحديث عن الحروب والصراعات بين الدول، وكيف كان الله يتدخل في هذه الصراعات لنصرة شعبه المختار.

وفي العهد الجديد، ذكرت كلمة ملوك الأرض في سياق الحديث عن مجيء المسيح الثاني، وكيف أن الله سيدين ملوك الأرض ويحاسبهم على أعمالهم. وقد استخدمت كلمة ملوك الأرض أيضاً للإشارة إلى الأشخاص الذين يتمتعون بسلطة كبيرة أو نفوذ واسع، مثل القادة السياسيين أو رجال الأعمال الأثرياء.

ملوك الشرق

ملوك الشرق هم الحكام الذين يحكمون الدول والشعوب في منطقة الشرق الأوسط. وقد ذكرت كلمة ملوك الشرق في العهد القديم والعهد الجديد، وكانت تشير إلى الحكام الذين كانوا يحكمون في ذلك الوقت. وفي العهد القديم، ذكرت كلمة ملوك الشرق في سياق الحديث عن الحروب والصراعات بين الدول، وكيف كان الله يتدخل في هذه الصراعات لنصرة شعبه المختار.

وفي العهد الجديد، ذكرت كلمة ملوك الشرق في سياق الحديث عن مجيء المسيح الثاني، وكيف أن الله سيدين ملوك الشرق ويحاسبهم على أعمالهم. وقد استخدمت كلمة ملوك الشرق أيضاً للإشارة إلى الأشخاص الذين يتمتعون بسلطة كبيرة أو نفوذ واسع، مثل القادة السياسيين أو رجال الأعمال الأثرياء.

ملوك الغرب

ملوك الغرب هم الحكام الذين يحكمون الدول والشعوب في منطقة الغرب. وقد ذكرت كلمة ملوك الغرب في العهد القديم والعهد الجديد، وكانت تشير إلى الحكام الذين كانوا يحكمون في ذلك الوقت. وفي العهد القديم، ذكرت كلمة ملوك الغرب في سياق الحديث عن الحروب والصراعات بين الدول، وكيف كان الله يتدخل في هذه الصراعات لنصرة شعبه المختار.

وفي العهد الجديد، ذكرت كلمة ملوك الغرب في سياق الحديث عن مجيء المسيح الثاني، وكيف أن الله سيدين ملوك الغرب ويحاسبهم على أعمالهم. وقد استخدمت كلمة ملوك الغرب أيضاً للإشارة إلى الأشخاص الذين يتمتعون بسلطة كبيرة أو نفوذ واسع، مثل القادة السياسيين أو رجال الأعمال الأثرياء.

ملوك الجنوب

ملوك الجنوب هم الحكام الذين يحكمون الدول والشعوب في منطقة الجنوب. وقد ذكرت كلمة ملوك الجنوب في العهد القديم والعهد الجديد، وكانت تشير إلى الحكام الذين كانوا يحكمون في ذلك الوقت. وفي العهد القديم، ذكرت كلمة ملوك الجنوب في سياق الحديث عن الحروب والصراعات بين الدول، وكيف كان الله يتدخل في هذه الصراعات لنصرة شعبه المختار.

وفي العهد الجديد، ذكرت كلمة ملوك الجنوب في سياق الحديث عن مجيء المسيح الثاني، وكيف أن الله سيدين ملوك الجنوب ويحاسبهم على أعمالهم. وقد استخدمت كلمة ملوك الجنوب أيضاً للإشارة إلى الأشخاص الذين يتمتعون بسلطة كبيرة أو نفوذ واسع، مثل القادة السياسيين أو رجال الأعمال الأثرياء.

ꙗ҆ко҆ ꙗ҆ко҆ ꙗ҆ко҆

ψρχ.ϩϩωωϣϫϣϣϩϫϣϫ ⲙⲡⲣⲁⲡⲣⲁⲡ ⲙⲡⲟⲙⲉϩ
ⲥⲩⲛ ⲓⲛⲩⲱⲟⲩⲥϩⲉⲛⲟⲩⲱⲟⲩ ⲓⲙⲩ
ⲃⲁⲕⲉ ⲙⲡⲥⲏⲛⲟⲩⲣⲱⲙⲉ ⲃⲣⲉ ⲥⲱⲙⲙⲉ ⲙⲁⲁⲓ ⲙⲡⲙⲱⲟⲩ
ⲙⲁⲁⲩ ⲃⲁⲗⲉⲥⲉⲟⲩⲛ ⲕⲱⲗⲗ .ϩϩⲙⲙⲟⲛⲉϥⲣⲁⲓⲛⲉⲛ
ϩϩⲟⲙⲡⲣⲟⲣⲣⲁⲥ ⲃⲣⲉ ⲉⲣⲟⲩⲟ ⲉⲣⲟⲩ ϩϩⲙⲡⲣⲁⲡⲣⲁⲡ
ⲙⲁⲁⲩ. ψρχ.ⲥⲁϩⲉⲗⲗⲟⲛ ⲙⲡⲙⲁⲣⲉⲣⲱⲙⲉ ⲡⲉⲛⲧⲁⲩ
ⲛⲁⲩ ⲛⲓⲙ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲛⲟⲙⲟⲥ.ⲉⲗⲉⲓⲛⲁⲩ ⲙⲁⲁⲓ ⲙⲡⲉⲛⲟⲩⲥ
ⲙⲡⲉⲛⲟⲩⲥ ⲉⲁⲩⲙⲟⲩⲛⲉ ⲁⲩⲟ ⲙⲡⲉⲛⲟⲩⲥ

ѕ҃ѕ҃ѕ҃

ГРЪ҃ · ИЖЕВѢСѢ ИЖЕ ЧЮДЕСА ТВОРѢ Е
ДЛЪЖЕ СЪПРОСИТ ЧЮДО ИЖЕ ВЪЖЕЛѢ
ЗЛОЧЕСТИВО ИЖЕ ПОСЛѢДОВѢ
ТВОРИТИ І · ѰЛЪ · СЪПРОСИТЪ
ЧЮДЕСА ИЖЕ ТВОРѢ · ИЖЕ ВЪЖЕЛѢ
ЗЛОЧЕСТИВО ПОСЛѢДОВѢ ТВОРИТИ
ЧЮДЕСА ИЖЕ ТВОРѢ ЗЛОЧЕСТИВО

Кавлуцкая • вдос сиропсгасьа дьгсоотр ецшотфцшоп хуц·ъдавв ггчцвсш гсфцшоп цдра ярусеотпфцшоп хшпъдах сипотъгпол ьтъ хуц с оопсбсаопфдь **чдлл** хпопчцшгс сзъшъдах в пп чцшпхцшо сзягсфцшгс гъяс опшоп цфопо ъчгсяцгр.сдсфцгс сдсе тпшпцшгс гъяс ггчцвсш гсфц

ꝺ ꝯ·ꝛꝺꝯ ꝓꝛꝸꝺꝺ ꝺꝺꝓꝓꝓꝺ ꝸꝺꝓ ꝺꝺꝯ ꝺꝸ ꝺꝸꝯ ꝓꝺꝯ·ꝓꝺꝯ ꝺꝯꝺꝓ ꝺꝺꝸ ꝺꝸꝯ ꝓꝺꝯ ꝺꝺꝯ

מפנעמרוחיו ומכיחמשעצכ.וגאר
ועוב אפנב ו.רקמסמשעף.ענא א ו.רקשסמ
קשצאסמ כפשקסל בצ.עיכ וש ו.ג'כסמ אב
קמעפ כעמסקעסמ ו.מסשעקעל אמכב
בצ.ו.יכ ו.מסמכ כעפכ פשכבסמסמ אב
צאכשפסצ קשבאצעסכ בקשעא ו.רקשסמ
בקש.שכ אכשבסמסמ ו.מסמכ כעפכ
אבאשעקעל.קש עב ו.רקשסמ אב
קשבאצעסכ בקשעא ו.רקשסמ אב

ظهر الشمس وهو قائم على باب الغار، فقال: يا أبا بكر، هذا جبريل يقرأ عليك السلام. فقال: وعليه السلام ورحمة الله وبركاته. ثم إن أبا بكر خرج من الغار فمسح على رأس النبي ﷺ وقال: بأبي أنت وأمي، أنت والله أكرم على الله من أن يخذلك. فقال النبي ﷺ: صدقت يا أبا بكر، والله لا يخذلني ولا يخذلك. ثم إن النبي ﷺ قال لأبي بكر: اخرج إلى الجبل فاصعد فيه، فإن الله سيرسل إليك رزقك. فخرج أبو بكر حتى صعد الجبل، فإذا هو بغنم لرجل من قريش، فأتى الراعي فقال: يا راعي، هل عندك لبن؟ فقال: نعم، ولكني لا أحلبها لك. فقال: ولم؟ قال: لأني أخاف أن تكون من الذين يريدون قتل محمد. فقال أبو بكر: أنا أبو بكر، وهذا محمد رسول الله. فقال الراعي: بأبي أنت وأمي، فاحلب ما شئت. فحلب أبو بكر وشرب هو والنبي ﷺ، ثم إن النبي ﷺ قال: يا أبا بكر، إن الله قد أرسل إلينا رزقنا، فاحلب لنا

ꝺꝺꝺ ꝯꝺꝺꝯꝺꝺꝺꝺꝺ ·ꝺꝺꝺꝺꝺꝺꝺ
ꝺꝺꝺꝺꝺꝺꝺ

ѡ҃ⷧ. и҆ сотвори҆ є҆. и҃ѳ҇ра҆ѧ҆ѳ҆сѧ҆ше҆ ѧ҃ѧ҃
ⷧ ꙗсше҆ с҆ ц҃ѣ҆ми҆ще҆ю҆. сѣ҆ѥ҆. ѳ҆ц҃ѣ҆ пре҆ѣ҆ше҆ ѳ҆ц҃ѣ҆
ѵ҆ноу҆ѕѣ҆ноу҆ѣ҆ ѵ҆ноу҆ѧ҆ ѧ҃ѧ҃ѧ҃

ולא יעלה על לבו לומר שהוא מחוייב לעשות כן. ומכל שכן שאין לו לעשות כן כאשר יש לו בן גדול שיכול לעשות כן. ואם הבן הגדול אינו עושה כן, אין לו לאב לכוף את הבן הגד

ⲙⲁⲣⲉⲛⲟⲩⲧⲉ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲛⲟⲃⲓ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲙⲁⲣⲧⲓⲁ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲉⲕⲣⲱⲙ

ꙗдъ ѣ҃ръцѧдоⷨ вⷭⷩдоⷨ ⷭⷪⷬⷬⷣⷮ ⷭⷪⷬⷬⷣⷮ ⷢ
ⷬⷮ ѡдѣлⷣⷢ ⷢⷬⷣ ⷣⷢⷬ ⷣⷢⷬ ⷢⷬⷣ ⷣⷢⷬ ⷢⷬⷣ ⷣⷢⷬ ⷢⷬⷣ

ꙗꙁꙑкомъ ѡтъ сѣмꙗ ѧвраамлѣ ꙗкѡ
сѫщꙋю вѣдѫщꙋю ѡ сѣмъ ѡтъ
дрꙋгꙑхъ вѣдѫщихъ ссѣмъ ѫдрꙋгꙑ
ѧдꙋшꙋ сиѳѡнскꙑѧ вѣсꙑ сѣдѧщꙋю
ѧкѡ сѣдѧщꙋю ѡ сѣмъ ѡтъ
ѧдꙋшꙋ ѡ ѡтъ ѡтъ ѡтъ ѡтъ
ѡтъ ѡтъ

ملوك بنوحة اتوصلوهم بلوم كتوم ملوم بلوم
متوطنة كتوتن كاملة بلوم متوطنة بلوم بلوم
بلوم بلوم بلوم بلوم بلوم بلوم

ſſiw
ſtoꝛꝛ ſtoꝛꝛ ſtoꝛꝛ

ꙗкоже ѡ҃ц҃ы ѥго ꙗкоже ѡ҃ц҃ы ѥго ꙗкоже ѡ҃ц҃ы ѥго

·IIII·ш·

ѧѡѡѣѩ ѧѡѡѡѡѡѡѡѡѡ ѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡ
ѡѡ ѡѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣ ѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡ
ѩѧѦ·ѧѣѡ ѧѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡ
ѡѡ ѣѣѣѣ ѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡ
·ѣѣ·

ѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡѡ

ꙗкоже ѡ҃ц҃ы ихъ ѡ҃ц҃ы

ישראל ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושב מצרימה ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושב מצרימה ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושב מצרימה ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושב מצרימה ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושב מצרימה ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושב מצרימה ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים

ומלכות בשמים ואין לו בן ואין לו אח ואין לו דוד ואין לו בת ואין לו דוד אלא תורה ואין לו תורה אלא דוד ואין לו בת אלא מלכות ואין לו מלכות אלא בשמים ואין לו בשמים אלא מלכות ואין לו מלכות אלא בת ואין לו בת אלא דוד ואין לו דוד אלא תורה ואין לו תורה אלא בן ואין לו בן אלא אח ואין לו אח

ꝺꝺꝺ ꝺꝺꝺ ꝺꝺꝺ

ѡ вѣдущемъ чрѣсѣ · чрѣсѣ сѣдѣлищѣ
сѣдѣ · ѡсѣдѣлѣ чрѣсѣ · ѡсѣдѣлѣ
ѡсѣдѣлѣ · ѡсѣдѣл

ѧѡѡѧ ѧѡѡѧ ѡѡѡ

ꝑ ꝓꝑꝺꝼꝺ ꝺꝼꝺꝼꝺꝼ

ꝛꝺꝺꝺꝺ ꝺꝺꝺ ꝺꝺꝺ

ﻣﺎﻟﻴﻦ ﺑﻜﻠﻤﺔ ﺍﻟﻠﻪ ﻭﺍﻟﻤﺴﻴﺢ ﻭﺍﻟﻤﻼﺋﻜﺔ ﻭﺍﻟﻨﺎﺱ ﺃﺟﻤﻌﻴﻦ ﻭﻫﻢ ﻻ ﻳﺴﺘﻄﻴﻌﻮﻥ ﺃﻥ ﻳﺠﺪﻭﺍ ﻟﻬﻢ ﻋﺬﺭﺍ ﻭﻻ ﺣﺠﺔ ﻓﻲ ﺍﻟﻘﻴﺎﻣﺔ ﻭﻻ ﻳﺨﻔﻒ ﻋﻨﻬﻢ ﺍﻟﻌﺬﺍﺏ ﻭﻫﻢ ﻻ ﻳﻨﻈﺮﻭﻥ ﻭﻻ ﻳﺴﻤﻌﻮﻥ ﻭﻻ ﻳﻌﻘﻠﻮﻥ ﻭﻻ ﻳﺘﻜﻠﻤﻮﻥ ﻭﻻ ﻳﺴﺘﻄﻴﻌﻮﻥ ﺍﻟﺴﺠﻮﺩ ﻭﻻ ﻳﺮﻓﻌﻮﻥ ﺭﺅﻭﺳﻬﻢ

ꙗꙁꙑкъ ѥгоупьскъ вѣдѣвъшꙋ сѧ
ѡ дѣлѣхъ своихъ ѡтъ ѡтца своѥго
и ѡтъ матере своѥѩ и ѡтъ
братиѥ своихъ и ѡтъ
сестръ своихъ и ѡтъ
ѡтьчьства своѥго и ѡтъ
родꙋ своѥго и ѡтъ
всѣхъ сродникъ своихъ
и ѡтъ
всѣхъ
ѥгоупьскъ
ѡтъ
ѡтца
своѥго
и ѡтъ
матере
своѥѩ
и ѡтъ
братиѥ
своихъ
и ѡтъ
сестръ
своихъ
и ѡтъ
ѡтьчьства
своѥго
и ѡтъ
родꙋ
своѥго
и ѡтъ
всѣхъ
сродникъ
своихъ
и ѡтъ

ѳ҃ ⁘ ѡ҃ ⁘ ѳ҃ ⁘ ѡ҃ ⁘ ѳ҃ ⁘ ѡ҃ ⁘

ⲙⲡⲉ ⲁⲛⲟⲩⲛⲟⲩⲧⲉ ⲉⲧⲁⲩ ⲁⲛⲁⲡⲁⲩⲥⲓⲥ ⲉⲣⲉ ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ
ⲛⲁⲓ ⲉⲙⲁ ⲉⲧⲁⲥⲙⲁϩⲧⲉ ⲉⲣⲉ ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ⲁⲩⲱ
ⲁⲩⲛⲁⲩ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙⲁⲩ ⲁⲩⲱ ⲁⲩⲙⲟⲩⲛⲧ ⲉⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉ
ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ
ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉ ⲡⲓⲙⲁ ⲛⲧⲉ

ותרא כי טוב והנה אחות לו קטנה
ושדיה לא כמו שדי אחותה ותאמר
מי יתנך לי לאח יונק שדי אמי ואמצאך
בחוץ אשקך גם לא יבזוני לי תהי
לאשה ותשכב עמו ותהר ותלד בן
ותקרא את שמו שת כי שת לי אלהים
זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין
ולשת נולד בן ויקרא את שמו אנוש
אז הוחל לקרא בשם יי׳ אלה תולדות
אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות
אלהים עשה אותו זכר ונקבה ברכם
ויקרא את שמם אדם ביום הבראם
ויחי אדם שלשים שנה ומאת שנה
ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו
שת ויהי ימי אדם אשר חי אחרי
הולידו את שת שמנה מאות שנה
ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי אדם
אשר חי תשע מאות שנה ושלשים
שנה וימת ויחי שת חמש שנים
ומאה שנה ויולד את אנוש ויחי שת
אחרי הולידו את אנוש שבע שנים
ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות
ויהי כל ימי שת שתים עשרה שנה
ותשע מאות שנה וימת ויחי אנוש
תשעים שנה וחמש שנים ויולד את
קינן ויחי אנוש אחרי הולידו את
קינן חמש עשרה שנה ושמנה מאות
שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי
אנוש חמש שנים ותשעים שנה
ותשע מאות שנה וימת ויחי קינן
שבעים שנה ומאת שנה ויולד את
מהללאל ויחי קינן אחרי הולידו את
מהללאל ארבעים שנה ושמנה מאות
שנה ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי
קינן עשר שנים ושמנים שנה
ותשע מאות שנה וימת ויחי מהללאל
חמש ושישים שנה ומאת שנה
ויולד את ירד ויחי מהללאל אחרי
הולידו את ירד שלשים שנה
ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות
ויהי כל ימי מהללאל חמש ותשעים
שנה ושמנה מאות שנה וימת ויחי
ירד שתים ושישים שנה ומאת שנה
ויולד את חנוך ויחי ירד אחרי
הולידו את חנוך שמנה מאות שנה
ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי ירד
שתים ושישים שנה ותשע מאות
שנה וימת ויחי חנוך חמש ושישים
שנה ויולד את מתושלח ויתהלך חנוך
את האלהים אחרי הולידו את מתושלח
שלש מאות שנה ויולד בנים ובנות
ויהי כל ימי חנוך חמש ושישים שנה
ושלש מאות שנה ויתהלך חנוך את
האלהים ואיננו כי לקח אותו אלהים
ויחי מתושלח שבע ושמנים שנה
ומאת שנה ויולד את למך ויחי
מתושלח אחרי הולידו את למך שתים
ושמנים שנה ושבע מאות שנה
ויולד בנים ובנות ויהי כל ימי
מתושלח תשע ושישים שנה
ותשע מאות שנה וימת ויחי למך
שתים ושמנים שנה ומאת שנה
ויולד בן ויקרא את שמו נח לאמר
זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו
מן האדמה אשר אררה יי׳ ויחי למך
אחרי הולידו את נח חמש ותשעים
שנה וחמש מאות שנה ויולד בנים
ובנות ויהי כל ימי למך שבע
ושבעים שנה ושבע מאות שנה
וימת ויהי נח בן חמש מאות שנה
ויולד נח את שם את חם ואת יפת
ויהי כי החל האדם לרוב על פני
האדמה ובנות יולדו להם ויראו בני
האלהים את בנות האדם כי טובות
הנה ויקחו להם נשים מכל אשר
בחרו ויאמר יי׳ לא ידון רוחי באדם
לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו
מאה ועשרים שנה הנפלים היו
בארץ בימים ההם וגם אחרי כן
אשר יבאו בני האלהים אל בנות
האדם וילדו להם המה הגבורים
אשר מעולם אנשי השם וירא יי׳
כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר
מחשבות לבו רק רע כל היום
ויחשב יי׳ כי עשה את האדם בארץ
ויתעצב אל לבו ויאמר יי׳ אמחה
את האדם אשר בראתי מעל פני
האדמה מאדם עד בהמה עד רמש
ועד עוף השמים כי נחמתי כי
עשיתם ונח מצא חן בעיני יי׳
אלה תולדות נח נח איש צדיק
תמים היה בדורותיו את האלהים
התהלך נח ויולד נח את שלשה
בנים את שם את חם ואת יפת
ותשחת הארץ לפני האלהים
ותמלא הארץ חמס ויאמר אלהים
לנח קץ כל בשר בא לפני כי
מלאה הארץ חמס מפניהם והנני
משחיתם את הארץ עשה לך תבת
עצי גפר קנים תעשה את התבה
וכפרת אותה מבית ומחוץ בכפר
וזה אשר תעשה אתה שלש מאות
אמה ארך התבה חמשים אמה רחבה
ושלשים אמה קומתה צהר תעשה
לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה
ופתח התבה בצדה תשים תחתים
שנים ושלשים תעשה אתה והנני
מביא את המבול מים על הארץ
לשחת כל בשר אשר בו רוח חיים
מתחת השמים כל אשר בארץ
יגוע והקימותי את בריתי אתך
ובאת אל התבה אתה ובניך ואשתך
ונשי בניך אתך ומכל החי מכל
בשר שנים מכל תביא אל התבה
להחיות אתך זכר ונקבה יהיו
מהעוף למינהו ומן הבהמה למינה
ומכל רמש האדמה למינהו שנים
מכל יבאו אליך להחיות ואתה קח
לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת
אליך ויהיה לך ולהם לאכלה
ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלהים
כן עשה ויאמר יי׳ לנח בא אתה
וכל ביתך אל התבה כי אתך ראיתי
צדיק לפני בדור הזה מכל הבהמה
הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש
ואשתו והבהמה אשר לא טהורה
הוא שנים איש ואשתו גם מעוף
השמים שבעה שבעה זכר ונקבה
לחיות זרע על פני כל הארץ כי
לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על
הארץ ארבעים יום וארבעים לילה
ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי
מעל פני האדמה ויעש נח ככל אשר
צוהו יי׳ ונח בן שש מאות שנה
והמבול היה מים על הארץ ויבא נח
ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל
התבה מפני מי המבול מן הבהמה
הטהורה ומן הבהמה אשר איננה
טהורה ומן העוף וכל אשר רומש
על האדמה שנים שנים באו אל נח
אל התבה זכר ונקבה כאשר צוה
אלהים את נח ויהי לשבעת הימים
ומי המבול היו על הארץ בשנת
שש מאות שנה לחיי נח בחדש
השני בשבעה עשר יום לחדש
ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום
רבה וארבות השמים נפתחו ויהי
הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים
לילה בעצם היום הזה בא נח ושם
וחם ויפת בני נח ואשת נח ושלש
נשי בניו אתם אל התבה הם וכל
החיה למינה וכל הבהמה למינה
וכל הרמש הרומש על הארץ למינהו
וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף
ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים
מכל הבשר אשר בו רוח חיים
והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו
כאשר צוה אתו אלהים וסגר יי׳
בעדו ויהי המבול ארבעים יום על
הארץ ויגדלו המים וישאו את התבה
ותרם מעל הארץ ויגברו המים
ויתגברו מאד על הארץ ותלך התבה
על פני המים והמים גברו מאד מאד
על הארץ ויכסו כל ההרים הגבהים
אשר תחת כל השמים חמש עשרה
אמה ממעל גברו המים ויגוע כל
בשר הרומש על הארץ בעוף ובבהמה
ובחיה ובכל השרץ השרץ על הארץ
וכל האדם כל אשר נשמת רוח חיים
באפיו מכל אשר בחרבה מתו וימח
את כל היקום אשר על פני האדמה
מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף
השמים וימחו מן הארץ ויישאר אך
נח ואשר אתו בתבה ויגברו המים
על הארץ חמשים ומאת יום וזכר
אלהים את נח ואת כל החיה ואת
כל הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר
אלהים רוח על הארץ וישכו המים
ותסכרנה מעינות תהום וארבות
השמים ויכלא הגשם מן השמים
וישובו המים מעל הארץ הלוך ושוב
ויחסרו המים מקצה חמשים ומאת
יום ותנח התבה בחדש השביעי
בשבעה עשר יום לחדש על הרי
אררט והמים היו הלוך וחסור עד
החדש העשירי בעשירי באחד לחדש
נראו ראשי ההרים ויהי מקץ
ארבעים יום ויפתח נח את חלון
התבה אשר עשה וישלח את העורב
ויצא יצוא ושוב עד יבשת המים
מעל הארץ וישלח את היונה מאתו
לראות את קלו המים מעל פני
האדמה ולא מצאה היונה מנוח
לכף רגלה ותשב אליו אל התבה כי
מים על פני כל הארץ וישלח ידו
ויקחה ויבא אתה אליו אל התבה
ויחל עוד שבעת ימים אחרים
ויוסף שלח את היונה מן התבה
ותבא אליו היונה לעת ערב והנה
עלה זית טרף בפיה וידע נח כי קלו
המים מעל הארץ ויחל עוד שבעת
ימים אחרים וישלח את היונה ולא
יספה שוב אליו עוד ויהי בשנת
אחת ושש מאות שנה בראשון באחד
לחדש חרבו המים מעל הארץ
ויסר נח את מכסה התבה וירא והנה
חרבו פני האדמה ובחדש השני
בשבעה ועשרים יום לחדש יבשה
הארץ וידבר אלהים אל נח לאמר
צא מן התבה אתה ואשתך ובניך
ונשי בניך אתך כל החיה אשר אתך
מכל בשר בעוף ובבהמה ובכל
הרמש הרומש על הארץ הוצא אתך
ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ
ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו
אתו כל החיה כל הרמש וכל העוף
כל רומש על הארץ למשפחתיהם
יצאו מן התבה ויבן נח מזבח ליי׳
ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל
העוף הטהור ויעל עלות במזבח
וירח יי׳ את ריח הניחח ויאמר יי׳
אל לבו לא אוסף לקלל עוד את
האדמה בעבור האדם כי יצר לב
האדם רע מנעריו ולא אוסף עוד
להכות את כל חי כאשר עשיתי
עד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר
וחם וקיץ וחרף ויום ולילה לא
ישבתו ויברך אלהים את נח ואת
בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו
את הארץ ומוראכם וחתכם יהיה על
כל חית הארץ ועל כל עוף השמים
בכל אשר תרמוש האדמה ובכל דגי
הים בידכם נתנו כל רמש אשר הוא
חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב
נתתי לכם את כל אך בשר בנפשו
דמו לא תאכלו ואך את דמכם
לנפשתיכם אדרש מיד כל חיה
אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו
אדרש את נפש האדם שופך דם
האדם באדם דמו ישפך כי בצלם
אלהים עשה את האדם ואתם פרו
ורבו שרצו בארץ ורבו בה ויאמר
אלהים אל נח ואל בניו אתו לאמר
והנני מקים את בריתי אתכם ואת
זרעכם אחריכם ואת כל נפש החיה
אשר אתכם בעוף בבהמה ובכל חית
הארץ אתכם מכל יצאי התבה לכל
חית הארץ והקימותי את בריתי
אתכם ולא יכרת כל בשר עוד
מבמי המבול ולא יהיה עוד מבול
לשחת הארץ ויאמר אלהים זאת אות
הברית אשר אני נתן ביני וביניכם
וכל נפש החיה אשר אתכם לדרת
עולם את קשתי נתתי בענן והיתה
לאות ברית ביני ובין הארץ והיה
בהעיני ענן בקשת בענן וזכרתי את
בריתי אשר ביני וביניכם וכל נפש
בכל בשר ולא יהיו עוד המים
למבול לשחת כל בשר והיתה הקשת
בענן וראיתי לזכר ברית עולם בין
אלהים ובין כל נפש חיה בכל בשר
אשר על הארץ ויאמר אלהים אל נח
זאת אות הברית אשר הקימותי
ביני ובין כל בשר אשר על הארץ
ויהיו בני נח היוצאים מן התבה שם
וחם ויפת וחם הוא אבי כנען שלשה
אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ
ויחל נח איש האדמה ונטע כרם
וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך
אהלה וירא חם אבי כנען את ערות
אביו ויגד לשני אחיו בחוץ ויקח
שם ויפת את השמלה וישימו על
שכמם וילכו אחרנית ויכסו את ערות
אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם
לא ראו ויקץ נח מיינו וידע את אשר
עשה לו בנו הקטן ויאמר ארור כנען
עבד עבדים יהיה לאחיו ויאמר ברוך
יי׳ אלהי שם ויהי כנען עבד להם
יפת לאלהים לשם ויהי כנען עבד
להם ויחי נח אחרי המבול שלש
מאות ושלשים שנה וחמשים שנה
ויהי כל ימי נח תשע מאות שנה
וחמשים שנה וימת ואלה תולדות
בני נח שם חם ויפת ויולד להם
בנים אחרי המבול בני יפת גמר
ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס
ובני גמר אשכנז ורפת ותוגרמה
ובני יון אלישה ותרשיש כתים
ודודנים מאלה נפרדו איי הגוים
בארצותם איש לשונו למשפחותם
בגוייהם ובני חם כוש ומצרים פוט
וכנען ובני כוש סבא וחוילה וסבתה
ורעמה וסבתכא ובני רעמה שבא
ודדן ובני מצרים לודים וענמים
ולהבים ונפתוחים ופתרוסים וכסלוחים
אשר יצאו משם פלשתים וכפתורים
ופוט ילד את לבים ואת ענה ובני
כנען צידון בכרו וחת והיבוסי
והאמרי והגרגשי והחוי והערקי
והסיני והארודי והצמרי והחמתי
ואחרי נפוצו משפחות הכנעני
ויהי גבול הכנעני מצידון בואכה
גרר עד עזה בואכה סדמה ועמרה
ואדמה וצבויים עד לשע אלה בני
חם למשפחותם ללשונותם בארצותם
בגוייהם ולשם גם הוא אבי כל בני
עבר אחי יפת הגדול ובני שם עילם
ואשור וארפכשד ולוד וארם ובני
ארם עוץ וחול וגתר ומש וארפכשד
ילד את שלח ושלח ילד את עבר
ולעבר נולדו שני בנים שם האחד
פלג כי בימיו נפלגה הארץ ושם
אחיו יקטן ויקטן ילד את אלמודד
ואת שלף ואת חצרמות ואת ירח
ואת הדורם ואת אוזל ואת דקלה
ואת עובל ואת אבימאל ואת שבא
ואת אופיר ואת חוילה ואת יובב
כל אלה בני יקטן ויהי מושבם
ממישא בואכה ספר הר הקדם אלה
בני שם למשפחותם ללשונותם
בארצותם בגוייהם אלה משפחות
בני נח למולדותם בגוייהם ומאלה
נפרדו הגוים בארץ אחרי המבול
ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים
אחדים והיה בנסעם מקדם ויגעו
בקעה בארץ שנער וישבו שם ויאמרו
איש אל רעהו הבה נלבנה לבנים
ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה
לאבן והחמר היה להם לחומר ויאמרו
הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו
בשמים ונעשה לנו שם פן נפוץ על
פני כל הארץ וירד יי׳ לראות את
העיר ואת המגדל אשר בנו בני
האדם ויאמר יי׳ הן עם אחד ושפה
אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה
לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות
הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר
לא ישמעו איש שפת רעהו ויפץ יי׳
אתם משם על פני כל הארץ ויחדלו
לבנות את העיר על כן קרא שמה
בבל כי שם בלל יי׳ שפת כל הארץ
ומשם הפיצם יי׳ על פני כל הארץ
אלה תולדות שם שם בן מאת שנה
ויולד את ארפכשד שנתים אחרי
המבול ויחי שם אחרי הולידו את
ארפכשד חמש מאות שנה ויולד
בנים ובנות וארפכשד חי חמש
ושלשים שנה ויולד את שלח ויחי
ארפכשד אחרי הולידו את שלח
שלש שנים וארבע מאות שנה
ויולד בנים ובנות ושלח חי שלשים
שנה ויולד את עבר ויחי שלח אחרי
הולידו את עבר שלש שנים וארבע
מאות שנה ויולד בנים ובנות ועבר
חי ארבע ושלשים שנה ויולד את
פלג ויחי עבר אחרי הולידו את פלג
שלשים שנה וארבע מאות שנה
ויולד בנים ובנות ופלג חי שלשים
שנה ויולד את רעו ויחי פלג אחרי
הולידו את רעו תשע שנים ומאתים
שנה ויולד בנים ובנות ורעו חי
שנים ושלשים שנה ויולד את שרוג
ויחי רעו אחרי הולידו את שרוג
שבע שנים ומאתים שנה ויולד בנים
ובנות ושרוג חי שלשים שנה
ויולד את נחור ויחי שרוג אחרי
הולידו את נחור מאתים שנה
ויולד בנים ובנות ונחור חי תשע
ועשרים שנה ויולד את תרח ויחי
נחור אחרי הולידו את תרח תשע
עשרה שנה ומאה שנה ויולד בנים
ובנות ותרח חי שבעים שנה
ויולד את אברם את נחור ואת הרן
ואלה תולדות תרח תרח הוליד את
אברם את נחור ואת הרן והרן הוליד
את לוט ויקח תרח את אברם בנו
ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי
כלתו אשת אברם בנו ויצאו אתם
מאור כשדים ללכת ארצה כנען
ויבאו עד חרן וישבו שם ויהי ימי
תרח חמש שנים ומאתים שנה
וימת תרח בחרן ויאמר יי׳ אל אברם
לך לך מארצך וממולדתך ומבית
אביך אל הארץ אשר אראך ואעשך
לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך
והיה ברכה ואברכה מברכיך ואקללה
אורריך ונברכו בך כל משפחות
האדמה וילך אברם כאשר דבר אליו
יי׳ וילך אתו לוט ואברם בן חמש
ושבעים שנה בצאתו מחרן ויקח
אברם את שרי אשתו ואת לוט בן
אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו
ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו
ללכת ארצה כנען ותבאנה ארצה
כנען ויעבר אברם בארץ עד מקום
שכם עד אלון מורה והכנעני אז
בארץ וירא יי׳ אל אברם ויאמר
לזרעך אתן את הארץ הזאת ויבן
שם מזבח ליי׳ הנראה אליו ויעתק
משם ההרה מקדם לבית אל ויט
אהלה בית אל מים ועי מקדם ויבן
שם מזבח ליי׳ ויקרא בשם יי׳
ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה
ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרים
לגור שם כי כבד הרעב בארץ
ויהי כאשר הקריב לבוא מצרים
ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי
כי אשה יפת מראה את ויהיה כי
יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת
והרגו אתי ואתך יחיו אמרי נא
אחתי את למען ייטב לי בעבורך
וחיתה נפשי בגללך ויהי כבוא
אברם מצרים וירא המצרים את
האשה כי יפה היא מאד ויראו אתה
שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה
ותקח האשה בית פרעה ולאברם
היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר
וחמרים ועבדים ושפחות ואתנות
וגמלים ויגע יי׳ את פרעה נגעים
גדלים ואת ביתו על דבר שרי
אשת אברם ויקרא פרעה לאברם
ויאמר מה זאת עשית לי למה לא
הגדת לי כי אשתך היא למה אמרת
אחתי היא ואקח אתה לי לאשה
ועתה הנה אשתך קח ולך ויצו עליו
פרעה אנשים וישלחו אתו ואת
אשתו ואת כל אשר לו ואת לוט
עמו ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו
וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה
ואברם כבד מאד במקנה בכסף
ובזהב וילך לנסעיו מנגב ועד בית
אל עד המקום אשר היה שם אהלה
בתחלה בין בית אל ובין העי מקום
המזבח אשר עשה שם בראשונה
ויקרא שם אברם בשם יי׳ וגם ללוט
ההלך את אברם היה צאן ובקר
ואהלים ולא נשא אתם הארץ לשבת
יחדו כי היה רכושם רב ולא יכלו
לשבת יחדו ויהי ריב בין רעי מקנה
אברם ובין רעי מקנה לוט והכנעני
והפרזי אז יושב בארץ ויאמר אברם
אל לוט אל נא תהי מריבה ביני
וביניך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים
אחים אנחנו הלא כל הארץ לפניך
הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה
ואם הימין ואשמאילה ויישא לוט
את עיניו וירא את כל ככר הירדן כי
כלה משקה לפני שחת יי׳ את סדם
ואת עמרה כגן יי׳ כארץ מצרים
באכה צוער ויבחר לו לוט את כל
ככר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו
איש מעל אחיו אברם ישב בארץ
כנען ולוט ישב בערי הככר ויאהל
עד סדם ואנשי סדם רעים וחטאים
ליי׳ מאד ויי׳ אמר אל אברם אחרי
הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה
מן המקום אשר אתה שם צפונה
ונגבה וקדמה וימה כי את כל הארץ
אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך
עד עולם ושמתי את זרעך כעפר
הארץ אשר אם יוכל איש למנות את
עפר הארץ גם זרעך ימנה קום
התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך
אתננה ויאהל אברם ויבא וישב
באלוני ממרא אשר בחברון ויבן שם
מזבח ליי׳ ויהי בימי אמרפל מלך
שנער אריוך מלך אלסר כדרלעמר
מלך עילם ותדעל מלך גוים עשו
מלחמה את ברע מלך סדם ואת
ברשע מלך עמרה שנאב מלך אדמה
ושמאבר מלך צבויים ומלך בלע היא
צוער כל אלה חברו אל עמק
השדים היא ים המלח שתים עשרה
שנה עבדו את כדרלעמר ובשלש
עשרה שנה מרדו ובארבע עשרה
שנה בא כדרלעמר ואשר אתו ויכו
את רפאים בעשתרת קרנים ואת
הזוזים בהם ואת האימים בשוה
קריתים ואת החרי בהרם שעיר עד
אל פארן אשר על המדבר ויפנו
וילכו אל עין משפט היא קדש
ויכו את כל שדה העמלקי וגם את
האמרי היושב בחצצון תמר ויצא
מלך סדם ומלך עמרה ומלך אדמה
ומלך צבויים ומלך בלע היא צוער
ויערכו אתם מלחמה בעמק השדים
את כדרלעמר מלך עילם ואת תדעל
מלך גוים ואת אמרפל מלך שנער
ואת אריוך מלך אלסר ארבעה
מלכים את החמשה והעמק שדי
סדים באים באר באר בקעות בקעות
ויפלו שמה המלכים סדם ועמרה
נפלו שמה והנשארים הרה נסו
ויפלו בגיא ויפלו בגיא ויפלו בגיא
ויפלו בגיא ויפלו בגיא ויפלו בגיא
ויפלו בגיא ויפלו בגיא ויפלו בגיא

ɐ ıuoɯ∂ʎʒɹɯɐɹ ʁʏɔɔɐɹɯɐɹ ıɐʌɹ ɹɐʌ
ɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹɐʌ ʁɐɯɐʌɹɐɯɹɐɹ ıɯɹɐ
ɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹɐʌ ıuoɯ∂ʎʒɹɯɐɹ ʁʏɔɔɐɹɯɐɹ
ɐʁɐʌɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹɐʌ ıuoɯ∂ʎʒ
ʁɯɐɹɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹɐʌ ıuoɯ∂
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹɐʌ ıuoɯ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹɐʌ ıuo
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹɐʌ ıu
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹɐʌ ı
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹɐʌ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹɐ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞɹ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎʞ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹʎ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹɹ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎɹ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔʎ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ ɔ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐɯ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹɐ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟɹ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹɟ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐɹ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯɐ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ıɯ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ ı
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹɐ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯɹ
ɹɐɯɐɹɟ ıɯ
ɹɐɯɐɹɟ ı
ɹɐɯɐɹɟ

ⲙⲛⲧⲣⲉϥⲥⲱⲧⲉⲙ ⲛⲁⲓ ⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲣⲉϥⲛⲁⲩ ⲛⲁⲓ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲓⲧⲛ ⲧⲉϥⲙ

ѧмѧгѹдѡѥ ѧѩѧѡѧѡ ѧѡѧѡѡѡ ѧѡѧѧ
ѕѣѓъдѹ ѯѳѧѡѧѡ ѡѧѧѡѡ ѧѡѧѡ ѡѧѧѡ
ѩѹѡѡѡѧѧ ѧѡѧѡѡѡѧ ѡѡѡѡѡѧ ѧѡѧѡѡѡ
ѧѡѧѡѡѡѡ ѡѡѡѡѡѡѡ ѡѡѡѡѡѡѡ ѡѡѡѡѡѡѡ
ѡѡѡ

ꝑꝛꝛꝺꝺꝺ

ושיעש מלכותו מלכי הגוים ושיעש
ב כסאו שמים ארץ ושיעש כל אשר
חפץ ושיעש כל תועבות אשר שנאו
ה יהוה ושיעש בניו ובנותיו באש
ושיעש קסמים וינחש וכישף ושיעש
ו אוב וידעוני ושיעש הפתי בבית
יהוה להכעיסו ושיעש פסל האשרה
אשר עשה שם בבית אשר אמר יהוה
אל דוד ואל שלמה בנו בבית הזה
ובירושלם אשר בחרתי מכל שבטי
ישראל ושמתי את שמי לעולם ולא
אוסיף להסיר את רגל ישראל מעל
האדמה אשר הכינותי לאבותם רק
ישמרו לעשות ככל אשר צויתים
ככל התורה וכל החקים וכל המשפט
ביד משה ויסף מנשה להתעות את
יהודה ואת יושבי ירושלם לעשות
רע מכל הגוים אשר השמיד יהוה
מפני בני ישראל וידבר יהוה אל
עבדיו הנביאים לאמר יען אשר עשה
מנשה מלך יהודה התועבות האלה
הרע מכל אשר עשו האמרי אשר
לפניו ויחט גם את יהודה בגלוליו
לכן כה אמר יהוה אלהי ישראל הנני
מביא רעה על ירושלם ויהודה אשר
כל שמעו תצלינה שתי אזניו וקויתי
על ירושלם את קו שמרון ואת משקלת
בית אחאב ומחיתי את ירושלם כמחה
את הצלחת מחה והפך על פניה
ונטשתי את שארית נחלתי ונתתים
ביד אויביהם והיו לבז ולמשסה לכל
אויביהם כי הרעו בעיני ויהי לנגפם
מיום צאתם ממצרים ועד היום הזה
ויסף מנשה דם נקי שפך הרבה מאד
עד אשר מלא את ירושלם לבד מחטאתו
אשר החטיא את יהודה לעשות הרע
בעיני יהוה וכל יתר דברי מנשה וכל
אשר עשה וחטאתו אשר חטא הלא הם
כתובים על ספר דברי הימים למלכי
יהודה וישכב מנשה עם אבתיו ויקבר
בגן ביתו בגן עזא ויהי אמון בן עשרים
ושתים שנה במלכו ושתי שנים מלך
בירושלם ושם אמו משלמת בת חרוץ
מיטבתה ויעש הרע בעיני יהוה כאשר
עשה מנשה אביו וילך בכל הדרך אשר
הלך אביו ויעבד את הגלולים אשר
עבדם אביו וישתחו להם ויעזב את
יהוה אלהי אבתיו ולא הלך בדרך יהוה
ויעש עבדי אמון קשר על המלך ויהמיתו
בביתו ויכו כל העם את כל הקשרים
על המלך אמון וימליכו כל העם את
יאשיהו בנו תחתיו בן שמנה שנים
יאשיהו במלכו ואחת שלשים שנה מלך
בירושלם ושם אמו ידידה בת עדיה
מבצקת ויעש הישר בעיני יהוה וילך
בכל דרך דויד אביו ולא סר ימין ושמאל
ובשנת שמנה למלכו והוא עודנו נער
החל לדרוש לאלהי דויד אביו ובשנת
שתים עשרה החל לטהר את יהודה
וירושלם מן הבמות והאשרים והפסלים
והמסכות ויתצו לפניו את מזבחות
הבעלים והחמנים אשר למעלה מהם
וגדעונים ופסיליהם ומסכותיהם שבר
ועפר עשה ויזרה על פני קברי הזבחים
ועצמות כהניהם שרף על מזבחותם
ויטהר את יהודה וירושלם ובערי מנשה
ואפרים ושמעון ועד נפתלי בחרבותם
סביב ויתץ את המזבחות ואת האשרים
ואת הפסלים כתת עד דק ואת כל
החמנים גדע בכל ארץ ישראל וישב
לירושלם ובשנת שמנה עשרה למלכו
לטהר את הארץ ואת הבית שלח את
שפן בן אצליהו ואת מעשיהו שר העיר
ואת יואח בן יואחז המזכיר לחזק את
בית יהוה אלהיו ויעלו אל חלקיהו
הכהן הגדול ויתנו את הכסף המובא
בית יהוה אשר אספו שמרי הסף מיד
מנשה ואפרים ומיד כל שארית ישראל
ומכל יהודה ובנימן ואל יושבי ירושלם
ויתנו על יד עשי המלאכה הפקדים
בבית יהוה ויתנו עושי המלאכה העובדים
בבית יהוה לחזק ולרפא הבית נתנו
לחרשים ולבנים לקנות אבני מחצב
ועצי מחברות ולקרות לקורות הבתים
אשר החריבו מלכי יהודה ולא היה
חשבון את הכסף הנתן על ידם כי
באמונה הם עושים ולמנצח על עשי
המלאכה מרעיה ויחת ולוים הכשרים
בכלי שיר וגם על הסבלים ומנצחים
לכל עשה מלאכה בעבודה ולשוערים
היו לוים וכהנים ויהי בהוציאם את
הכסף המובא בית יהוה ויגצא חלקיהו
הכהן את ספר תורת יהוה ביד משה
ויען חלקיהו ויאמר אל שפן הסופר
ספר התורה מצאתי בית יהוה ויתן
חלקיהו את הספר אל שפן ויבא שפן
הספר אל המלך וישב עוד את המלך
דבר לאמר כל אשר נתן ביד עבדיך
עשים ויתכו את הכסף הנמצא בבית
יהוה ויתנו אותו ביד הפקדים ביד
עשי המלאכה ויגד שפן הסופר למלך
לאמר ספר נתן לי חלקיהו הכהן ויקרא
שפן בו לפני המלך ויהי כשמע המלך
את דברי התורה ויקרע את בגדיו
ויצו את חלקיהו ואת אחיקם בן שפן
ואת עבדון בן מיכה ואת שפן הסופר
ואת עשיה עבד המלך לאמר לכו דרשו
את יהוה בעדי ובעד הנשאר בישראל
ובעד כל יהודה על דברי הספר הנמצא
הזה כי גדולה חמת יהוה אשר נתכה
בנו על אשר לא שמרו אבתינו את
דבר יהוה לעשות ככל הכתוב על הספר
הזה וילך חלקיהו ואשר אמר לו המלך
אל חלדה הנביאה אשת שלם בן תקוה
בן חרחס שמר בגדים והיא יושבת
בירושלם במשנה ותדברו אליה כן
אמרה אליהם כה אמר יהוה אלהי
ישראל אמרו לאיש אשר שלח אתכם
אלי כה אמר יהוה הנני מביא רעה על
המקום הזה ועל יושביו את כל דברי
הספר אשר קראו לפני מלך יהודה
תחת אשר עזבוני ויקטרו לאלהים
אחרים למען הכעיסני בכל מעשי ידיהם
ותתך חמתי במקום הזה ולא תכבה
ואל מלך יהודה השלח אתכם לדרוש
ביהוה כה תאמרו אליו כה אמר יהוה
אלהי ישראל הדברים אשר שמעת
יען רך לבבך ותכנע מלפני יהוה בשמעך
אל אשר דברתי על המקום הזה ועל
יושביו להיות לשמה ולקללה ותקרע
את בגדיך ותבך לפני ואני גם שמעתי
נאם יהוה לכן הנני אספך אל אבתיך
ונאספת אל קברתיך בשלום ולא תראינה
עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על
המקום הזה ויביאו את דבר המלך
דבר לאמר כל אשר נתן ביד עבדיך
עשים ויתכו את הכסף הנמצא בבית
יהוה ויתנו אותו ביד הפקדים ביד
עשי המלאכה ויגד שפן הסופר למלך
לאמר ספר נתן לי חלקיהו הכהן ויקרא
שפן בו לפני המלך ויהי כשמע המלך
את דברי התורה ויקרע את בגדיו
ויצו את חלקיהו ואת אחיקם בן שפן
ואת עבדון בן מיכה ואת שפן הסופר
ואת עשיה עבד המלך לאמר לכו דרשו
את יהוה בעדי ובעד הנשאר בישראל
ובעד כל יהודה על דברי הספר הנמצא
הזה כי גדולה חמת יהוה אשר נתכה
בנו על אשר לא שמרו אבתינו את
דבר יהוה לעשות ככל הכתוב על הספר
הזה וילך חלקיהו ואשר אמר לו המלך
אל חלדה הנביאה אשת שלם בן תקוה
בן חרחס שמר בגדים והיא יושבת
בירושלם במשנה ותדברו אליה כן
אמרה אליהם כה אמר יהוה אלהי
ישראל אמרו לאיש אשר שלח אתכם
אלי כה אמר יהוה הנני מביא רעה על
המקום הזה ועל יושביו את כל דברי
הספר אשר קראו לפני מלך יהודה
תחת אשר עזבוני ויקטרו לאלהים
אחרים למען הכעיסני בכל מעשי ידיהם
ותתך חמתי במקום הזה ולא תכבה
ואל מלך יהודה השלח אתכם לדרוש
ביהוה כה תאמרו אליו כה אמר יהוה
אלהי ישראל הדברים אשר שמעת
יען רך לבבך ותכנע מלפני יהוה בשמעך
אל אשר דברתי על המקום הזה ועל
יושביו להיות לשמה ולקללה ותקרע
את בגדיך ותבך לפני ואני גם שמעתי
נאם יהוה לכן הנני אספך אל אבתיך
ונאספת אל קברתיך בשלום ולא תראינה
עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על
המקום הזה ויביאו את דבר המלך

ꝑꝛꝺꝉꝇ ꝺꝉꝺꝉꝺ ꝺꝉꝺꝉꝺ ꝺꝉꝺꝉꝺ

ϖαλγε·ιαμε ϖαλγε ε ϲηϱϱε
ϖ ϗϱϰϰϰ ιηϰϱϱϲε ϖ)·ιαμεϰε
ϗϱϰϰϰ ιηϰϱϱϲε ϖ)·ιαμεϰε
ηϱϱε εϰϲεϱαμ ϲϰϖηϱαμ εϰ
ϗϱϰϰϰ ιηϰϱϱϲε ϖ)·ιαμεϰε

ꝺꝺꝺ

ꝑꝛꝺıcꝛıoꝛ cꝋꝛꝺıꝛıoꝛ ɣꝋꝛꝛıoꝛ cıꝛ ɣꝋꝛꝛıo
ɣꝋꝛꝺ ɣꝋꝛꝺ cıꝛ ɣꝋꝛꝛıo ɣꝋꝛꝺ cıꝛ ɣꝋꝛꝛıo
ꝑꝛꝺıcꝛıoꝛ ɣꝋꝛꝛıoꝛ cıꝛ ɣꝋꝛꝛıo ɣꝋꝛꝺ cıꝛ ɣꝋꝛꝛıo
ɣꝋꝛꝺ ɣꝋꝛꝺ

ש ומחכה שמעיהו ויאמר אל־כל־העם שמעו־נא בתי יעקב וכל־שארית בית־ישראל הנשאים מני־בטן הנסבלים מני־רחם ועד־זקנה אני הוא ועד־שיבה אני אסבל אני עשיתי ואני אשא ואני אסבל ואמלט ולמי תדמיון ותשוו ותמשילו ותשוו אלי ואדמה ויאמר אל־הנביא שמעיהו לאמר הנה אבותיך שכבים עם־אבתיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הם בא שמה בקרבו ועזבו את־יהוה ואת־הר קדשו ואת־בית יהוה אשר בנו אבותיהם בירושלם ויבאו בגדים ויעשו בבית־יהוה אשר עשו אבותיהם לבעלים ולאשרות ולכל צבא השמים ויקטרו לבעל ויעבירו את־בניהם ואת־בנותיהם באש ויזבחו לאלהי נכר ויעשו את־הרע בעיני יהוה ויכעיסו את־יהוה ויעזבו את־יהוה ויפנו עורף ולא יראו פנים ויתנו כתף סוררת ואזנים הכבידו לבלתי שמוע ויקשו את־לבבם מחלמיש ויתנו לבבם כשמיר לבלתי שמוע בתורה ובדברים אשר שלח יהוה צבאות ברוחו ביד הנביאים הראשונים ויהי קצף גדול מאת יהוה צבאות ויהי כאשר קרא ולא שמעו כן יקראו ולא אשמע אמר יהוה צבאות ואסערה אותם על כל־הגוים אשר לא ידעום והארץ נשמה אחריהם מעבר ומשב ותשם ארץ חמדה למדבר שמה ואשמה כל־יושבי בה ויהי דבר־יהוה אלי לאמר בן־אדם בבית ישראל היו לי לסיג כולם נחושת וברזל בתוך המסגר כסף הם סיגים כי סגים כל־הרשעים בארץ לכן כה אמר יהוה צבאות יען היותכם כל־הסיגים הנני מקבצכם אל־תוך ירושלם כקבץ כסף ונחושת וברזל ועופרת ונתכתי עליכם אש ונפחתי ונתכתי כן אקבץ באפי ובחמתי והנחתי ונתכתי אתכם ונפחתי עליכם באש חמתי ונתכתם בתוכה כהתך כסף בתוך כור כן תתכו בתוכה וידעתם כי אני יהוה שפכתי חמתי עליכם בן־אדם אמר לה אתה ארץ לא־מטרה לא־גשמים ביום זעם עליה קשר נביאיה בתוכה כאריה שאגים טרף נפש אכלו חסן והון יקרות רוממו אלמנותיה בתוכה כהניה חמסו תורתי ויחללו קדשי בין קדש לחול לא הבדילו ובין הטמא לטהור לא הודיעו ומסתריהם חלו שבתותי ואחלל בתוכם שריה בתוכה כזאבים טרפי טרף לשפך דם לאבד נפשות בצע בצע שריה בתוכה כדגים ונביאיה טחו להם תפל חזים שוא ואמרים כה אמר אדני יהוה ויהוה לא דבר עם־הארץ עשקו עשק וגזלו גזל ועני ואביון הונו עשקו ואת־גר ללא משפט עשקו ואדם מאין בקרב הארץ ואבקש מהם איש גדר ועמד בפרץ לפני בעד הארץ לבלתי השחית ולא מצאתי ואשפך עליהם זעמי באש עברתי כדרכם נתתי בראשם נאם אדני יהוה ולא עשו הזמה זאת על־זמתם ועל־תועבתיכם אשר עשיתם ובאו אליך כמבוא עם־רב וישבו לפניך עמי ושמעו את־דברי ואותם לא יעשו כי־פי עשים בשפתם ואחרי בצעם לבם הולך והנה אתה להם כשיר עגבים יפה קול ומנגן היטב ושמעו את־דבריך ואותם לא יעשו כי־שמה יבוא ובאה הנה באה ויודעו כי־נביא היה בתוכם ויהי דבר־יהוה אלי לאמר בן־אדם הנבא על־הרעים נבא ואמרת אל־הרעים כה אמר אדני יהוה הוי רעי ישראל אשר היו רעים אותם הצאן לא הרעים הרועים את־הצאן החלב תאכלו והצמר תלבשו ואת־המריא תזבחו את־הצאן לא תרעו את־החלש לא חזקתם ואת־החולה לא רפאתם ואת־השבורה לא חבשתם ואת־הנדחת לא השבתם ואת־האבדת לא בקשתם ובחזקה רדיתם אותם ובפרך ותפוצינה צאני מאין רועה ותהיינה לאכלה לכל חית השדה ותפוצינה ולא דרש רעי את־צאני ויתעו רעי את־צאני ועל כל־גבעה רמה ועל כל־הר גבוה ועל־הרי ישראל תהיינה צאני ותפוצינה על־פני כל־הארץ ואין דורש ואין מבקש לכן רעים שמעו את־דבר יהוה חי־אני נאם אדני יהוה אם־לא יען היות צאני לבז ותהיינה צאני לאכלה לכל חית השדה מאין רועה ולא דרשו רעי את־צאני ולא־דרשו הרעים את־צאני כי־אם־את־עצמם רעו ואת־צאני לא רעו לכן רעים שמעו את־דבר יהוה כה אמר אדני יהוה הנני אל־הרעים ודרשתי את־צאני מידם והשבתים מרעות הצאן ולא־ירעו עוד הרעים את־עצמם והצלתי את־צאני מפיהם ולא־תהיינה להם לאכלה כי־כה אמר אדני יהוה הנני אני ודרשתי את־צאני ובקרתים כבקר עדרו ביום היותו בתוך צאנו הנפרצת כן אבקר את־צאני והצלתי אותם מכל־המקומות אשר נפצו שם ביום ענן וערפל והוצאתי אותם מן־העמים וקבצתים מן־הארצות והבאתים אל־אדמתם ורעיתים על־הרי ישראל בנחלים ובכל־מושבות הארץ בנוה טוב ובמרעה טוב ירעו ברי־ישראל ובגאיות ישראל תהיה נוותם שם תרבצנה ועל־הרי ישראל

ꙗкоже и сами ѡбѣщахꙋ сѧ. сего ради
и ѳеѡдѡръ посла къ нимъ. и
повелѣ имъ ѡтъ всѣхъ
своихъ ѡбласте҇й. и
ѡтъ всѣхъ своихъ
воево҇дъ. и
ѡтъ всѣхъ
своихъ
кнѧзе҇й.
и
ѡтъ
всѣхъ
своихъ
сꙋдїе҇въ.
и
ѡтъ
всѣхъ
своихъ
ѡбласте҇й.
и
ѡтъ
всѣхъ
своихъ
воево҇дъ.
и
ѡтъ

ואמרו לו אין אנו יודעים אם אתה הוא אם לא אתה הוא אלא אתה הוא ואתה מכיר את עצמך ואתה יודע מה שאתה עתיד לעשות ואנו אין אנו יודעים מה שאתה עתיד לעשות אמר להם אם אני הוא אני יודע מה שאני עתיד לעשות ואם לא אני הוא אני אין אני יודע מה שאני עתיד לעשות אמרו לו אם אתה הוא אנו מבקשים ממך שתעשה לנו אות ומופת שנדע שאתה הוא

ѧ҃ѳ҃ѯ҃ ѡ҃ѱ҃ѧ҃ѳ҃ѯ҃

а шосьгвоши вэнчыш хуцовсых ще
хцуохцэ щвыцэ цвоши ицэ ицэ цгцоцхэ вэм
хцыш щвхэлсыш цгцоцхэ ицэ щвхэлсыш вэ
цгцоцхэ вэнчыш ицэ щвхэлсыш
хцыошвэ ц **ёмшошэчэ щвош**
ичэлчыш ицэхчэ ·щвэлцыш ц ычэш
вэнчыш цгцоцхэ щвхэлсыш цвоши ицэ
вэнчыш цгцоцхэ щвхэлсыш сэхэцуцэчэхчэ
в ссгвоши хэлчы ычэш хэ цсо
шцэ цгцоцхэ щвхэлсыш
цгцоцхэ ицэ щвхэлсыш цгцоцхэ
ицэ щвхэлсыш сэхэцуцэчэхчэ ычэш
цгцоцхэ щвхэлсыш цгцоцхэ ицэ щвхэлсыш
цгцоцхэ ицэ щвхэлсыш цгцоцхэ
иц

.iiii.dl.

ꙗ҆ ѡ҃ставлѣ҇хомъ ꙗ҆ко҆ ѹ҆ ѳ҆ц҃а҆ ѥ҆сть҆ ѹ҆ста҆въ
ѥ҆гда҆ ѹ҆ ѳ҆ц҃а҆ ѥ҆сть҆ ѹ҆ста҆въ ꙗ҆ко҆ ѹ҆ ѳ҆ц҃а҆ ѥ҆сть҆
ѹ҆ста҆въ ꙗ҆ко҆ ѹ҆ ѳ҆ц҃а҆ ѥ҆сть҆ ѹ҆ста҆въ ꙗ҆ко҆ ѹ҆ ѳ҆ц҃а҆
ѥ҆сть҆ ѹ҆ста҆въ ꙗ҆ко҆ ѹ҆ ѳ҆ц҃а҆ ѥ҆сть҆ ѹ҆ста҆въ ꙗ҆ко҆
ѹ҆ ѳ҆ц҃а҆ ѥ҆сть҆ ѹ҆ста҆въ ꙗ҆ко҆ ѹ҆ ѳ҆ц҃а҆ ѥ҆сть҆ ѹ҆ста҆въ
ꙗ҆ко

ꝺ ꝺꝺ ꝺꝺ ꝺ

ירשנתבתיכם כפרתכם בחג
תחגכו אתו חג לה׳ שבעת
ימים בשנה חק עולם לדרתיכם
בחדש השביעי תחגו אתו
כאשר עשיתי לשלה כן יעשה
לכם כל הנולד בישראל
יעשו את אלה בסכת שבעת
ימים כל האזרח בישראל
ישבו בסכת למען ידעו דרתיכם
כי בסכת הושבתי את בני
ישראל בהוציאי אתם מארץ
מצרים אני יהוה אלהיכם
וידבר משה את מועדי יהוה
אל בני ישראל ויקחו אל
אהרן ואל בניו את הבגדים
ואת שמן המשחה ואת פר
החטאת ואת שני האילים
ואת סל המצות והקהל את
כל העדה אל פתח אהל מועד
ויעש משה כאשר צוה יהוה
אתו ותקהל העדה אל פתח
אהל מועד ויאמר משה אל
העדה זה הדבר אשר צוה יהוה
לאמר תעשו ויקרב אהרן
ובניו וירחץ משה אתם במים
וילבש את הכתנת ויחגר
אתו באבנט וילבש אתו את
המעיל ויתן עליו את האפד
ויחגר אתו בחשב האפד
ויאפד לו בו ויתן עליו את
החשן ויתן אל החשן את
האורים ואת התמים ויתן את
המצנפת על ראשו ועל
המצנפת אל מול פניו נזר
הקדש הזהב את פתיל תכלת
וישם אתו על הציץ כאשר
צוה יהוה את משה ויקח משה
את שמן המשחה ואת הדם
אשר על המזבח ויזה על
אהרן על בגדיו ועל בניו
ועל בגדי בניו אתו ויקדש
את אהרן את בגדיו ואת בניו
ואת בגדי בניו אתו ויאמר
משה אל אהרן ואל בניו בשלו
את הבשר פתח אהל מועד
תבשלוהו שם ואכלתם אתו
ואת הלחם אשר בסל המלואים
כאשר צויתי לאמר אהרן
ובניו יאכלוהו ואת הנותר
בבשר ובלחם באש תשרפו
ומפתח אהל מועד לא תצאו
שבעת ימים עד יום מלאת
ימי מלואיכם כי שבעת ימים
ימלא את ידכם ביום הזה
עשה צוה יהוה לעשות לכפר
עליכם ומפתח אהל מועד
תשבו יומם ולילה שבעת
ימים ושמרתם את משמרת
יהוה ולא תמותו כי כן
צויתי ויעש אהרן ובניו את
כל הדברים אשר צוה יהוה
ביד משה ויהי ביום השמיני
קרא משה לאהרן ולבניו
ולזקני ישראל ויאמר אל
אהרן קח לך עגל בן בקר
לחטאת ואיל לעלה תמימים
והקרב לפני יהוה ואל בני
ישראל תדבר לאמר קחו
שעיר עזים לחטאת ועגל
וכבש בני שנה תמימם לעלה
ושור ואיל לזבח לזבח לפני
יהוה ומנחה בלולה בשמן כי
היום יהוה נראה אליכם
ויקחו את אשר צוה משה
אל פני האהל ויקרבו כל
העדה ויעמדו לפני יהוה
ויאמר משה זה הדבר אשר
צוה יהוה תעשו ויראה אליכם
כבוד יהוה ויאמר משה אל
אהרן קרב אל המזבח ועשה
את חטאתך ואת עלתך וכפר
בעדך ובעד העם ועשה את
קרבן העם וכפר בעדם כאשר
צוה יהוה ויקרב אהרן אל
המזבח וישחט את עגל
החטאת אשר לו ויקרבו בני
אהרן את הדם אליו ויטבל
אצבעו בדם ויתן על קרנות
המזבח ואת הדם יצק אל
יסוד המזבח והקטיר את
החלבים ואת הכליות ואת
יתרת הכבד מן החטאת
הקטיר המזבחה כאשר צוה
יהוה את משה ואת הבשר
ואת העור שרף באש מחוץ
למחנה ויזבח את העלה
וימצאו בני אהרן אליו את
הדם ויזרקהו על המזבח
סביב ואת העלה הגישו
אליו לנתחיה ואת הראש
ויקטר על המזבח ורחץ
בקרבו ובכרעיים ויקטר על
העלה על המזבח ויקרב את
קרבן העם ויקח את שעיר
החטאת אשר לעם וישחטהו
ויחטאהו כראשנה ויקרב את
העלה ויעש כמשפט ויקרב
את המנחה וימלא כפו ממנה
והקטיר המזבחה מלבד עלת
הבקר ואת הכבש ואת השור
ואת האיל זבח השלמים
אשר לעם ויגישו בני אהרן
אל אהרן את הדם ואת
הבשר ואת העור ויקטר על
המזבח ויבא משה ואהרן
אל אהל מועד ויצאו ויברכו
את העם ויראה כבוד יהוה
אל כל העם ותצא אש מלפני
יהוה ותאכל על המזבח את
העלה ואת החלבים וירא כל
העם וירנו ויפלו על פניהם
ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא
איש מחתתו ויתנו בהן אש
וישימו עליה קטרת ויקריבו
לפני יהוה אש זרה אשר לא
צוה אתם ותצא אש מלפני
יהוה ותאכל אתם וימתו
לפני יהוה ויאמר משה אל
אהרן הוא אשר דבר יהוה
לאמר בקרבי אקדש ועל פני
כל העם אכבד וידם אהרן
ויקרא משה אל מישאל
ואל אלצפן בני עזיאל דד
אהרן ויאמר אלהם קרבו
שאו את אחיכם מאת פני
הקדש אל מחוץ למחנה
ויקרבו וישאום בכתנתם אל
מחוץ למחנה כאשר דבר משה
ויאמר משה אל אלעזר ואל
איתמר בניו פרעה לא תפרעו
ראשיכם ובגדיכם לא תפרמו
ולא תמותו ועל כל העדה
יקצף ואחיכם כל בית ישראל
יבכו את השרפה אשר שרף
יהוה ומפתח אהל מועד לא
תצאו פן תמותו כי שמן
משחת יהוה עליכם ויעשו
כדבר משה ויאמר יהוה אל
אהרן לאמר יין ושכר אל
תשת אתה ובניך אתך בבאכם
אל אהל מועד ולא תמותו
חקת עולם לדרתיכם ולהבדיל
בין הקדש ובין החל ובין
הטמא ובין הטהר ולהורת
את בני ישראל את כל החקים
אשר דבר יהוה אלהם ביד
משה ויאמר משה אל אהרן
ואל אלעזר ואל איתמר בניו
הנותרים קחו את המנחה
הנותרת מאשי יהוה ואכלוה
מצות אצל המזבח כי קדש
קדשים היא ואכלתם אתה
במקום קדש כי חקך וחק
בניך הוא מאשי יהוה כי כן
צויתי ואת חזה התנופה
ושוק התרומה תאכלו במקום
טהור אתה ובניך ובנתיך
אתך כי חקך ובני חקם
נתנו מזבחי בני ישראל את
שוק התרומה ואת חזה
התנופה על אשי החלבים
להניף תנופה לפני יהוה
והיתה לך ולבניך אתך לחק
עולם כאשר צוה יהוה ואת
שעיר החטאת דרש דרש משה
והנה שרף הוא ויקצף על
אלעזר ועל איתמר בני
אהרן הנותרים לאמר מדוע
לא אכלתם את החטאת במקום
הקדש כי קדש קדשים הוא
ואתה נתן אתה לכם לשאת
את עון העדה לכפר עליהם
לפני יהוה הן לא הובא את
דמה אל הקדש פנימה אכל
תאכלו אתה בקדש כאשר
צויתי ויאמר אהרן אל משה
הן היום הקריבו את חטאתם
ואת עלתם לפני יהוה ותקרנה
אתי כאלה ואכלתי חטאת
היום היטב בעיני יהוה
וישמע משה וייטב בעיניו
וידבר יהוה אל משה ואל
אהרן לאמר אלהם דברו אל
בני ישראל לאמר זאת החיה
אשר תאכלו מכל הבהמה
אשר על הארץ כל מפרסת
פרסה ושסעת שסע פרסת
מעלת גרה בבהמה אתה
תאכלו אך את זה לא תאכלו
מעלי הגרה ומפרסי הפרסה
את הגמל כי מעלה גרה הוא
ופרסה אינו מפריס טמא הוא
לכם ואת השפן כי מעלה גרה
הוא ופרסה לא יפריס טמא
הוא לכם ואת הארנבת כי
מעלת גרה היא ופרסה לא
הפריסה טמאה היא לכם
ואת החזיר כי מפריס פרסה
הוא והוא שסע שסע פרסה
ואינו גרה טמא הוא לכם
מבשרם לא תאכלו ובנבלתם
לא תגעו טמאים הם לכם
את זה תאכלו מכל אשר במים
כל אשר לו סנפיר וקשקשת
במים בימים ובנחלים אתם
תאכלו וכל אשר אין לו
סנפיר וקשקשת בימים
ובנחלים משרץ המים ומכל
נפש החיה אשר במים שקץ
הם לכם ושקץ יהיו לכם
מבשרם לא תאכלו ואת
נבלתם תשקצו כל אשר אין
לו סנפיר וקשקשת במים
שקץ הוא לכם ואת אלה
תשקצו מן העוף לא יאכלו
שקץ הם את הנשר ואת
הפרס ואת העזניה ואת
הראה ואת האיה למינה ואת
כל ערב למינו ואת בת היענה
ואת התחמס ואת השחף
ואת הנץ למינהו ואת הינשוף
ואת התנשמת ואת הקאת
ואת הרחמה ואת החסידה
ואת האנפה למינה ואת
הדוכיפת ואת העטלף וכל
שרץ העוף אשר הולך על
ארבע שקץ הוא לכם מכל
שרץ העוף הולך על ארבע
אשר לא כרעים לו ממעל
לרגליו לנתר בהן על הארץ
את אלה מהם תאכלו את
הארבה למינהו ואת הסלעם
למינהו ואת החרגל למינהו
ואת החגב למינהו וכל שרץ
העוף אשר לו ארבע רגלים
שקץ הוא לכם ובאלה תטמאו
כל הנוגע בנבלתם יטמא עד
הערב ומי שנשא מנבלתם
יכבס בגדיו וטמא עד הערב
כל הבהמה אשר הוא שסע
פרסה ושסעה לא הפריס
ופרסה לא הוא גרה טמאים
הם לכם כל הנוגע בהם יטמא
וכל אשר ילך על כפיו בכל
החיה ההלכת על ארבע
טמאים הם לכם כל הנוגע
בנבלתם יטמא עד הערב
ונשא את נבלתם יכבס בגדיו
וטמא עד הערב טמאים הם
לכם וזה לכם הטמא בשרץ
השרץ על הארץ החלד
והעכבר והצב למינהו ואת
הקפד והכח והלטאה והחמט
והתנשמת אלה הטמאים לכם
בכל השרץ כל הנוגע בהם
במותם יטמא עד הערב וכל
אשר יפל עליו מהם במותם
יטמא מכל כלי עץ או בגד
או עור או שק כל כלי אשר
יעשה מלאכה במים יבוא
וטמא עד הערב וטהר וכל
כלי חרש אשר יפל מהם אל
תוכו כל אשר בתוכו יטמא
ואתה תשבר את כלי מכל
אשר יבוא עליו המים וכל
אשר יבוא עליו מכל אכל
אשר יאכל אשר יבוא עליו
מים יטמא וכל משקה אשר
ישתה מכל כלי אשר יהיה
בו יטמא וכל אשר יפל
משרפתם עליו יטמא תנור
וכירים יתץ טמאים הם
וטמאים יהיו לכם אך מעין
ובור מקוה מים יהיה טהור
ונגעם בנבלתם יטמא וכי
יפול מנבלתם על כל זרע
זרוע אשר יזרע טהור הוא
ואם מים ירע על הזרע ונפל
מנבלתם עליו טמא הוא לכם
וכי ימות מן הבהמה אשר
היא לכם לאכלה הנוגע
בנבלתה יטמא עד הערב
והאכל מנבלתה יכבס בגדיו
וטמא עד הערב והנשא את
נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד
הערב וכל השרץ השרץ על
הארץ שקץ הוא לא יאכל
וכל הולך על גחון ועל כל
הולך על ארבע עד כל רב
רגלים לכל השרץ השרץ על
הארץ לא תאכלו כי שקץ הם
אל תשקצו את נפשתיכם
בכל השרץ השרץ ולא
תטמאו בהם ונטמתם בם
כי אני יהוה אלהיכם והתקדשתם
והייתם קדשים כי קדוש אני
ולא תטמאו את נפשתיכם
בכל השרץ השרץ על הארץ
כי אנכי יהוה המעלה אתכם
מארץ מצרים להיות לכם
לאלהים והייתם קדשים כי
קדוש אני זאת תורת הבהמה
והעוף וכל נפש החיה הרמשת
במים ולכל נפש השרצת על
הארץ להבדיל בין הטמא
ובין הטהר ובין החיה הנאכלת
ובין החיה אשר לא תאכל
וידבר יהוה אל משה לאמר
דבר אל בני ישראל ואמרת
אלהם אשה כי תזריע וילדה
זכר וטמאה שבעת ימים
כימי נדת דותה תטמא וביום
השמיני ימול בשר ערלתו
ושלשים יום ושלשת ימים
תשב בדמי טהרה בכל קדש
לא תגע ואל המקדש לא תבא
עד מלאת ימי טהרה ואם
נקבה תלד וטמאה שבעים
כנדתה ושלשים יום ושלשת
ימים תשב על דמי טהרה
ואל כל קדש לא תגע ואל
המקדש לא תבא עד מלאת
ימי טהרה וכי תמלאנה ימי
טהרה לבן או לבת תביא
כבש בן שנתו לעלה ובן יונה
או תור לחטאת אל פתח אהל
מועד אל הכהן והקריבו לפני
יהוה וכפר עליה וטהרה
מזוב דמיה זאת תורת ילדת
לזכר או לנקבה ואם לא
תמצא ידה די שה והיה אחת
לחטאת ואחת לעלה וכפר
עליה הכהן וטהרה ויאמר
יהוה אל משה ואל אהרן
לאמר אדם כי יהיה בעור
בשרו שאת או ספחת או
בהרת והיה בעור בשרו לנגע
צרעת והובא אל אהרן הכהן
או אל אחד מבניו הכהנים
וראה הכהן את הנגע בעור
הבשר ושער בנגע הפך לבן
ומראה הנגע עמק מעור
בשרו נגע צרעת הוא וראהו
הכהן וטמא אתו ואם בהרת
לבנה היא בעור בשרו ועמק
אין מראה מן העור ושערה
לא הפך לבן והסגיר הכהן
את הנגע שבעת ימים וראהו
הכהן ביום השביעי והנה
הנגע עמד בעיניו לא פשה
הנגע בעור והסגירו הכהן
שבעת ימים שנית וראהו
הכהן ביום השביעי והנה
כהה הנגע ולא פשה הנגע
בעור וטהרו הכהן מספחת
הוא וכבס בגדיו וטהר ואם
פשה תפשה הספחת בעור
אחרי הראות אתו אל הכהן
לטהרתו ונראה אל הכהן
והנה פשתה הספחת בעור
וטמא אתו הכהן צרעת היא
כי יהיה נגע צרעת באדם
והובא אל הכהן וראה הכהן
והנה שאת לבנה בעור הבשר
והיא הפכה שער לבן ומחית
בשר חי בשאת ישנת בעור
בשרו צרעת היא ישנה
בשאתו וטמא אתו הכהן לא
יסגירנו כי טמא הוא ואם
פרח תפרח הצרעת בעור
וכסתה הצרעת את כל עור
הנגע מראשו ועד רגליו
לכל מראה עיני הכהן וראה
הכהן והנה כסתה הצרעת
את כל בשרו וטהר את הנגע
כלו הפך לבן טהור הוא
ביום הראות בו חי יטמא
כל ימי אשר הנגע בו יטמא
טמא הוא ישב לבדו מחוץ
למחנה מושבו יהיה וכי יהיה
בו נגע צרעת והובא אל
הכהן וראה הכהן והנה שאת
לבנה בעור הבשר והיא הפכה
שער לבן ומחית בשר חי
בשאת ישנת בעור בשרו
צרעת היא ישנה בשאתו
וטמא אתו הכהן לא יסגירנו
כי טמא הוא וכי פרח תפרח
הצרעת בעור וכסתה הצרעת
את כל עור הנגע מראשו ועד
רגליו לכל מראה עיני הכהן
וראה הכהן והנה כסתה
הצרעת את כל בשרו וטהר
את הנגע כלו הפך לבן טהור
הוא וכבס בגדיו וטהר ואם
פשה תפשה הספחת בעור
אחרי הראות אתו אל הכהן
לטהרתו ונראה אל הכהן
והנה פשתה הספחת בעור
וטמא אתו הכהן צרעת היא
כי יהיה נגע צרעת באדם
והובא אל הכהן וראה הכהן
והנה שאת לבנה בעור הבשר
והיא הפכה שער לבן ומחית
בשר חי בשאת ישנת בעור
בשרו צרעת היא ישנה
בשאתו וטמא אתו הכהן לא
יסגירנו כי טמא הוא ואם
פרח תפרח הצרעת בעור
וכסתה הצרעת את כל עור
הנגע מראשו ועד רגליו
לכל מראה עיני הכהן וראה
הכהן והנה כסתה הצרעת
את כל בשרו וטהר את הנגע
כלו הפך לבן טהור הוא
ביום הראות בו חי יטמא
כל ימי אשר הנגע בו יטמא
טמא הוא ישב לבדו מחוץ
למחנה מושבו יהיה וכי יהיה
בו נגע צרעת והובא אל
הכהן וראה הכהן והנה שאת
לבנה בעור הבשר והיא הפכה
שער לבן ומחית בשר חי
בשאת ישנת בעור בשרו
צרעת היא ישנה בשאתו
וטמא אתו הכהן לא יסגירנו
כי טמא הוא ואם

ἀσκωμοὺς εὐσταλισμένους ἡμιγύμνους ἱππεῖς βαλλομένους ἀκοντίοις ἐκ τῶν ἀντιπάλων ἐκ τοῦ ἀντικρὺ ἐκ τῶν πλαγίων ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐκ τῶν ἄνω ἐκ τῶν κάτω ἐκ τῶν ἐναντίων ἐκ τῶν ἐπιτυχόντων ἐκ τῶν ἐπιτηδεί

ישראל ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מצרימה ויסב אלהים את העם דרך מדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים ויבא משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעליתם את עצמתי מזה אתכם ויחן שם לפני פי החירת בין מגדל ובין הים לעמת בעל צפון נכחו תחנו על הים ויקרב פרעה ויראו בני ישראל והנה מצרים נסע אחריהם ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל יהוה ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת יהוה אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראתם עוד עד עולם יהוה ילחם לכם ואתם תחרישון ויאמר יהוה אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו ובאו בני ישראל בתוך הים ביבשה ואני הנני מחזק את לב מצרים ויבאו אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו ברכבו ובפרשיו ונודעו מצרים כי אני יהוה בהכבדי בפרעה ברכבו ובפרשיו ויסע מלאך האלהים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה ולא קרב זה אל זה כל הלילה ויט משה את ידו על הים וישב יהוה את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם ויבאו מצרים וירדפו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים ויהי באשמרת הבקר וישקף יהוה אל מחנה מצרים במדוכת אש וענן ויהם את מחנה מצרים ויסר את אפן ויהי בנהגו את מרכבותם ויאמר מצרים ויהי בנהגו את מרכבותם ויאמר מצרים ויהי בנהגו את מרכבותם ויאמר מצרים

ⲙⲁⲣⲉϥⲥⲱⲧⲉⲙ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙ ⲛⲉⲥⲟⲩⲱⲛϩ ⲉⲃⲟⲗ

ꝛꝺ ꝺꝛꝺ ꝺꝛꝺ ꝺ

ꝑ ꝓꝛꝺꝺꝛꝛꝛ ꝺꝺꝛꝛꝛꝺꝺꝛꝛꝛꝺꝺꝛꝛꝛ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ꙗко ѡ҃ц҃ы ѹ҃бо҆ги҃ и҃ ѡ҃ц҃ы ѹ҃бо҆ги҃ ꙗко

ᚱᚨᚾᛞᚢᛗ ᛒᛁᚱᛞᛋ ᚲᚨᛏᚲᚺ ᛋᚲᚢᛚᛈᛏᚢᚱᛖ ᚹᚨᛏᛖᚱ ᚲᛟᛚᛟᚾᛁᚨᛚ ᚲᚨᛒᛚᛖ ᚹᚨᚱᛗ ᚲᚱᛖᚨᛏᛖ ᚠᚱᛖᛖᛞᚢᛗ ᚲᚱᛁᛗᛖ ᚲᚱᛁᛏᛁᚲ ᚲᚱᚢᛋᚺ ᚲᚢᛚᛏᚢᚱᛖ ᚲᚢᚱᚱᛖᚾᚲᚤ ᚲᚢᛋᛏᛟᛗ ᛞᚨᚾᚷᛖᚱ ᛞᚨᚱᚲ ᛞᚨᛏᚨ ᛞᛖᚠᛁᚾᛖ ᛞᛖᚷᚱᛖᛖ ᛞᛖᛚᛖᛏᛖ ᛞᛖᛗᛟᚲᚱᚨᛏ ᛞᛖᛈᛖᚾᛞ ᛞᛖᛋᛁᚷᚾ ᛞᛖᛏᚨᛁᛚ ᛞᛁᚨᚷᚾᛟᛋᛖ ᛞᛁᚨᛚᛟᚷ ᛞᛁᚱᛖᚲᛏ ᛞᛁᛋᚲ ᛞᛁᛋᛏᚱᛁᛒᚢᛏᛖ ᛞᛟᚲᚢᛗᛖᚾᛏ ᛞᛟᛗᚨᛁᚾ ᛞᚱᚨᚹ ᛞᚱᛁᚾᚲᚹᚨᛏᛖᚱ ᛞᚢᚱᚨᛒᛚᛖ ᛞᚤᚾᚨᛗᛁᚲ ᛖᚲᚾᛟᛚᛟᚷᚤ ᛖᛚᛖᚲᛏᚱᛁᚲ ᛖᛚᛖᚾᛏ ᛖᛗᛈᚨᚾᛖᛚ ᛖᛗᛈᛁᚱᛁᛋᚲᚺ ᛖᚾᛞᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞ ᛖᚾᛏᚹᛁᚲᚲᛚᚢᚾᚷᛋᛏᚨᚷᛖᚾᛞᛖᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖᚾᛏᛋᛈᛁᛚᛚᛖᚱᛋᛏᛖᚾᛞᛖ

ꝛꝑꝺ ꝛꝓꝯꝙꝛꝛ ꝯꝺꝺꝯꝯꝺꝯꝺꝺꝺꝺꝺ ꝯꝛꝛ ꝯꝛꝛꝺꝯꝯ
ꝺꝯꝯꝺ ꝛꝛꝛꝺ ꝛꝛꝛꝺ ꝛꝛꝺꝛꝺꝺꝺꝛꝛ ꝛꝛꝛꝺ ꝛꝛꝺꝺ
ꝺꝛ ꝺꝛꝺ·ꝛꝛ·ꝛꝺꝺꝺꝺꝺꝺꝺ·ꝛꝛ·ꝺꝺꝺꝺꝺꝺꝺ

שבעה ראשי הנחשים הם שבעה הרים אשר האשה יושבת עליהם ושבעה מלכים הם
שבעה מלכים אשר לא בא עדיין אחד מהם ובבואו יעמוד מעט זמן ׃ והחיה אשר
היתה ואינה היא גם היא מלך שמיני והיא משבעת המלכים ההולכת לאבדון ׃
ועשרת הקרנות אשר ראית הם עשרה מלכים אשר עדיין לא קבלו מלכות אך
יקבלו שלטון כמלכים לשעה אחת עם החיה ׃ אלה יעצו עצה אחת ויתנו את
כחם ושלטונם לחיה ׃ הם ילחמו עם השה והשה יגבר עליהם כי הוא אדון
האדונים ומלך המלכים והנקראים והנבחרים והנאמנים עמו ׃ ויאמר אלי
המים אשר ראית אשר ישב עליהם הזונה הם עמים והמון גוים ולשונות ׃
והעשרה קרנות אשר ראית על החיה הנה הם שונאים את הזונה ויעשו אותה
שוממה ועריה שרופות באש ׃ כי נתן אלהים בלבותם לעשות את מחשבתו
ולעשות מחשבה אחת ולתת את מלכותם לחיה עד אשר יתמו דברי אלהים ׃
והאשה אשר ראית היא העיר הגדולה אשר מלכה על מלכי הארץ ׃ ואחרי
הדברים האלה ראיתי מלאך אחר יורד מן השמים בעל רשות גדולה והארץ
נהרה מכבודו ׃ ויקרא בקול גדול ויאמר נפלה נפלה בבל הגדולה ותהי
למשכן שדים ולמחנה לכל רוח טמאה ולמחנה לכל עוף טמא ומתועב ׃ כי
מיין חמת זנותה שתו כל הגוים ומלכי הארץ זנו עמה וסוחרי הארץ עשרו
מרוב תענוגיה ׃ ואשמע קול אחר מן השמים ויאמר צאו ממנה עמי פן תהיו
שותפים בחטאתיה ופן תקבלו מנגעיה ׃ כי חטאתיה הגיעו עד השמים ואלהים
זכר את עוונותיה ׃ גמלו לה כאשר גמלה לכם והכפילו לה משנה כמעשיה
בכוס אשר מזגה מזגו לה משנה ׃ כמה התפארה והתענגה כן תנו לה ייסורים
וצער כי אמרה בלבה אשב גבירה ואלמנה לא אהיה ואבל לא אראה ׃ על כן
ביום אחד תבואנה מכותיה מות ואבל ורעב ותשרף באש כי חזק אלהים
השופט אשר שפט אותה ׃ ויבכו ויספדו עליה מלכי הארץ אשר זנו עמה
ושתו מיין זנותה ׃ כי יראו את עשן שרפתה ויעמדו מרחוק מפחד עינוייה
ויאמרו אוי אוי העיר הגדולה בבל העיר החזקה כי בשעה אחת באה משפטך ׃
ויבכו ויתאבלו עליה סוחרי הארץ כי אין עוד איש אשר יקנה את מסחרתם ׃
מסחרת זהב וכסף ואבני יקר ומרגליות ובוץ וארגמן ומשי ותולעת שני וכל
עצי בשם וכל כלי שן וכל כלי עץ יקר ונחושת וברזל ושיש ׃ וקנמון ובשמים
ומור ולבונה ויין ושמן וסלת וחטים ובהמות וצאן וסוסים ורכבים ונפשות
אדם ׃ ויבכו ויתאבלו עליה כי אין עוד איש אשר יקנה את מסחרתם ׃ ויאמרו
אוי אוי העיר הגדולה אשר כל בעלי אניות הים עשרו מיקרה כי בשעה אחת
נשמה ׃ וישישו עליה השמים והקדושים והשלוחים והנביאים כי נתן אלהים
את משפטכם עליה ׃ ויקח מלאך אחד חזק אבן גדולה כרחיים וישלכה אל הים
ויאמר כה תשלך בבל העיר הגדולה בעוז ולא תמצא עוד ׃ וקול נגני כנורות
וחלילים וחוצצרות לא ישמע עוד בתוכך וכל אומן כל מלאכה לא ימצא עוד
בתוכך וקול רחיים לא ישמע עוד בתוכך ׃ ואור נר לא יאיר עוד בתוכך וקול
חתן וכלה לא ישמע עוד בתוכך כי סוחרי הארץ היו גדולי הארץ כי בכשפיה
נתעו כל הגוים ׃ ובה נמצא דם נביאים וקדושים וכל הנהרגים בארץ ׃ ואחרי
הדברים האלה שמעתי כקול המון גדול בשמים ויאמרו הללויה ישועת ותפארת
וגבורה לאלהינו ׃ כי אמת ויושר משפטיו כי שפט את הזונה הגדולה אשר
השחיתה את הארץ בזנותיה ויקם דם עבדיו מידה ׃ ויאמרו שנית הללויה
ועשנה עולה לעולמי עד ׃ ויפלו עשרים וארבעה הזקנים וארבע החיות וישתחוו
לאלהים הישב על הכסא ויאמרו אמן הללויה ׃ ויצא קול מן הכסא ויאמר
הללו את אלהינו כל עבדיו ויראיו הקטנים והגדולים ׃ ואשמע כקול המון גדול
וכקול מים רבים וכקול רעמים חזקים ויאמרו הללויה כי מלך יהוה אלהינו
הכל יכול ׃ נגילה ונעלצה ונתנה כבוד לו כי בא חתונת השה ואשתו הכינה
את עצמה ׃ וניתן לה ללבוש בוץ טהור ובהיר כי הבוץ הוא צדקות הקדושים ׃
ויאמר אלי כתוב אשרי הקרואים לסעודת חתונת השה ויאמר אלי אלה הם
דברי אמת אלהים ׃ ואפול לפניו להשתחות לו ויאמר אלי אל תעשה כן אני
עבד אלהים כמוך וכאחיך אשר להם עדות ישוע השתחוה לאלהים כי עדות ישוע
היא רוח הנבואה ׃ ואראה והנה סוס לבן והיושב עליו נקרא נאמן ואמת
ובצדק ידון ויעשה מלחמה ׃ ועיניו כלהבת אש ועל ראשו כתרים רבים ושם
כתוב עליו שם אשר לא ידע איש כי אם הוא לבדו ׃ ולבוש בגד טבול בדם
ושמו נקרא דבר אלהים ׃ וצבאות השמים רכבים על סוסים לבנים לבושים
בוץ לבן וטהור ׃ ומפיו יוצא חרב חדה להכות בה את הגוים והוא ירעם
בשבט ברזל והוא דורך יקב חמת אף אלהים הכל יכול ׃ ועל בגדו ועל ירכו
כתוב שם מלך מלכים ואדון אדונים ׃ ואראה מלאך עומד בשמש וישא קול
גדול ויאמר לכל העופות הפורחים בתוך השמים בואו והתקבצו אל סעודת
אלהים הגדולה ׃ לאכול בשר מלכים ובשר שרי צבאות ובשר גבורים ובשר
סוסים ורוכביהם ובשר כל בני חורין וגבירים וקטנים וגדולים ׃ ואראה את
החיה ואת מלכי הארץ וצבאותם נאספים יחדו לעשות מלחמה עם היושב על
הסוס ועם צבאותיו ׃ ותלכד החיה ועמה הנביא השקרי אשר עשה לפניה את
האותות אשר בהם הטעה את אשר קבלו את סימן החיה ואת אשר השתחוו
לצלמה ׃ ויושלכו שני אלה חיים אל אגם האש הבוער בגפרית ׃ ושאר
ההרוגים יצאו בחרב היושב על הסוס אשר יצאה מפיו ויעופו כל העופות
מלאים מבשרם ׃ ואראה מלאך יורד מן השמים ובידו מפתח הבור העמוק
ושלשלת גדולה על ידו ׃ ויתפוש את התנין הנחש הקדמוני אשר הוא השטן
ויאסרהו אלף שנים ׃ וישלכהו אל הבור ויסגור עליו ויחתום עליו למען לא
יתעה עוד את הגוים עד אשר יתמו האלף שנים ואחרי כן ישתחרר לזמן קצר ׃
ואראה כסאות ויושבים עליהם ונתן להם משפט ואראה נפשות הנהרגים בעבור
עדות ישוע ובעבור דבר אלהים אשר לא השתחוו לחיה ולצלמה ולא קבלו את
סימנה על מצחם ועל ידם ויחיו ויתהלכו עם המשיח אלף שנים ׃ והמתים
האחרים לא חיו עד אשר יתמו האלף שנים ׃ זאת היא התחיה הראשונה ׃
אשרי ונעים החלק בתחיה הראשונה כי על אלה אין למות השני כי אם יהיו
כהנים לאלהים ולמשיחו ויתהלכו עמו אלף שנים ׃ ואחרי תמות האלף שנים
ישתחרר השטן מבית כלאו ׃ ויצא להתעות את הגוים אשר בארבע כנפות הארץ
את גוג ומגוג לאספם למלחמה אשר מספרם כחול הים ׃ ויעלו על רחבי הארץ
ויסבו את מחנה הקדושים ואת העיר האהובה ותרד אש מן השמים ותאכלם ׃
והשטן המתעה אותם יושלך אל אגם האש והגפרית אשר שם החיה והנביא
השקרי ויעונו יומם ולילה לעולמי עד ׃ ואראה כסא גדול לבן והיושב עליו
אשר מפניו ברחו הארץ והשמים ולא נמצא להם מקום ׃ ואראה את המתים
הקטנים והגדולים עומדים לפני הכסא וספרים נפתחו ׃ וספר אחר נפתח הוא
ספר החיים ׃ וישפטו המתים על פי אשר כתוב בספרים כמעשיהם ׃ ויתן הים
את המתים אשר בו ומות וגיהנם נתנו את המתים אשר בהם ׃ וישפטו איש
כמעשיו ׃ ומות וגיהנם יושלכו אל אגם האש ׃ זה הוא המות השני ׃ ואשר לא
נמצא שמו כתוב בספר החיים יושלך אל אגם האש ׃ ואראה שמים חדשים וארץ
חדשה כי השמים הראשונים והארץ הראשונה עברו והים אינו עוד ׃ ואראה את
העיר הקדושה ירושלים החדשה יורדת מן השמים מאת אלהים מוכנה כאשה
מקושטת לאישה ׃ ואשמע קול גדול מן הכסא ויאמר הנה משכן אלהים עם
בני אדם והוא ישכון עמהם והם יהיו עמו לעם ואלהים עמהם יהיה להם
לאלהים ׃ וימחה כל דמעה מעיניהם ומות לא יהיה עוד ואבל וצעקה וכאב לא
יהיו עוד כי הראשונים עברו ׃ ויאמר היושב על הכסא הנה אני עושה הכל
חדש ויאמר אלי כתוב כי נאמנים ואמתיים הדברים האלה ׃ ויאמר אלי נעשו
כבר הדברים ואני הוא האלף והתו הראשית והאחרית ׃ אני אתן לצמא ממעין
מים חיים חנם ׃ הנצחון יירש את כל הדברים האלה ואני אהיה לו לאלהים
והוא יהיה לי לבן ׃ ואל הפחדנים והכופרים והמתועבים ורוצחים וזונות
וכשפים ועובדי אלילים וכל שקרן חלקם באגם הבוער באש וגפרית אשר הוא
המות השני ׃ ויבא אלי אחד משבעת המלאכים אשר להם שבעת הכוסות
המלאים שבעת המכות האחרונות ויאמר לכה ואראך את כלת השה אשתו ׃
וישאני ברוח אל הר גדול ורם ויראני את העיר הקדושה ירושלים יורדת מן
השמים מאת אלהים ׃ ולה כבוד אלהים ואורה כאבן יקרה כאבן יספה צלולה
כבדולח ׃ וחומתה גדולה ורמה ושנים עשר שערים לה ועל השערים שנים עשר
מלאכים ושמות כתובים עליהם שמות שנים עשר שבטי בני ישראל ׃ שלשה
שערים מזרחה ושלשה שערים צפונה ושלשה שערים נגבה ושלשה שערים מערבה ׃
ויסוד החומה שנים עשר יסודות ועליהם שנים עשר שמות שנים עשר שליחי
השה ׃ והמדבר עמי מדד בקנה זהב את העיר ואת שעריה ואת חומתה ׃ והעיר
מרובעת אורכה כרחבה ויתר את העיר בקנה על פרסה אחת ׃ ואורכה ורחבה
וגבהה שוים ׃ ויתר את חומתה על מאה וארבעים וארבע אמות במדת אדם
שהוא מדת המלאך ׃ וחומתה בנויה מיהלום והעיר זהב טהור כזכוכית ׃
ויסודות חומת העיר מעוטרים בכל אבן יקרה ׃ היסוד הראשון יהלום והשני
ספיר והשלישי אחלמה והרביעי בהט והחמישי שוהם והששי אודם והשביעי
תרשיש והשמיני תפלחת והתשיעי פטדה והעשירי כרכם והאחד עשר יקינתון
והשנים עשר אמטיסט ׃ ושנים עשר השערים שנים עשר פנינים כל שער ושער
מפנינה אחת ורחוב העיר זהב טהור כזכוכית ׃ ולא ראיתי בה היכל כי ה׳
אלהים הכל יכול והשה הוא היכלה ׃ והעיר אין לה צורך בשמש ובירח להאיר
לה כי כבוד אלהים האיר לה והשה הוא נרה ׃ והגוים יתהלכו באורה ומלכי
הארץ יביאו כבודם אליה ׃ ושעריה לא יסגרו יומם כי לילה לא יהיה שם ׃
ויביאו כבוד הגוים ואת כל הטהור לתוכה ׃ ולא יבוא בה כל טמא ועושה
תועבה ומכזב כי אם הכתובים בספר החיים של השה ׃ ויראני נהר מים חיים
צלול כבדולח יוצא מכסא אלהים ומן השה ׃ ובתוך רחוב העיר ועל שני עברי
הנהר עץ החיים עושה שנים עשר פרי ונותן פריו בכל חדש וחדש ועלי העץ
לרפואת הגוים ׃ ולא יהיה עוד כל חרם ׃ כסא אלהים והשה יהיו בתוכה
ועבדיו יעבדוהו ׃ וישאו את פניו ושמו יהיה על מצחותם ׃ ולילה לא יהיה
עוד ולא יצטרכו לאור נר ולאור השמש כי אלהים יאיר עליהם ׃ וימלכו לעולמי
עד ׃ ויאמר אלי אלה הדברים נאמנים ואמתיים ואלהים אלהי רוחות הנביאים
שלח את מלאכו להראות לעבדיו את אשר עתיד להיות בקרוב ׃ הנה אני בא
בקרוב אשרי השומר את דברי נבואת הספר הזה ׃ ואני יוחנן הוא אשר שמע
ואשר ראה את הדברים האלה ואחרי אשר שמעתי וראיתי נפלתי להשתחות לפני
רגלי המלאך אשר הראני את הדברים האלה ׃ ויאמר אלי אל תעשה כן אני עבד
אלהים כמוך וכאחיך הנביאים וכשומרי דברי הספר הזה לאלהים השתחוה ׃
ויאמר אלי אל תחתום את דברי נבואת הספר הזה כי הקץ קרוב ׃ הרשע ירשע
עוד והטמא יטמא עוד והצדיק יצדיק עוד והקדוש יתקדש עוד ׃ הנה אני בא
בקרוב ושכרי אתי לתת לאיש כמעשהו ׃ אני הוא האלף והתו הראשית והאחרית
המתחילים והמסיימים ׃ אשרי העושים את מצותיו למען תהיה להם זכות על
עץ החיים ויבואו בשערי העיר ׃ וחוץ לעיר יהיו הכלבים והמכשפים והזונות
והרוצחים ועובדי האלילים וכל אוהב ועושה שקר ׃ אני ישוע שלחתי את מלאכי
להעיד לכם את הדברים האלה בכנסיות ׃ אני הוא שורש ומצאצא דוד כוכב
נוגה בהיר ׃ והרוח והכלה אומרים בוא ׃ ומי שומע יאמר בוא ׃ ומי צמא יבוא
ומי שרוצה יקח מים חיים חנם ׃ כי אני מעיד לכל שומעי דברי נבואת הספר
הזה אם יוסיף איש עליהם יוסיף אלהים עליו את המכות הכתובות בספר הזה ׃
ואם יגרע איש מדברי ספר הנבואה הזה יגרע אלהים את חלקו מעץ החיים ומן
העיר הקדושה ומן הדברים הכתובים בספר הזה ׃ הנאמן על כל הדברים האלה
אומר הן אני בא בקרוב אמן בוא אדוני ישוע ׃ חסד אדוננו ישוע המשיח עם
כולכם אמן ׃

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ירושלים ויתחזקו מלכות בית דוד ואנשי
חיל עד מות יהושפט ומלכותו שתים
עשרה שנה ומת בשיבה טובה ומלא
ימים ושבעה ימים ומלך יהורם בנו
תחתיו בשנת שתים ליהורם בן אחאב
מלך ישראל שמרון ומלך שתים עשרה
שנה ויעש הרע בעיני יי רק לא כאחאב
ואיזבל כי הסיר את מצבת הבעל אשר
עשה אביו ואמו ובכל זאת דבק בחטאות
ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל
לא סר ממנו ויהי המרד מואב בישראל
אחר מות אחאב ויעל מישע מלך מואב
את כל בכור צאנו ואת בכור רחלו
ואת בכור איליו ולא כלה ויהי כי
ראה מישע כי חזק ממנו המלחמה
ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו
ויעלהו עולה על החומה ויהי קצף גדול
על ישראל ויסעו מעליו וישובו לארצם
ויהי בימים ההם ויעל יהורם מלך
ישראל שמרון ויפקד את כל ישראל

ᚱᛟᛋᛖᛗᚨᚱᛁᚾᚢᛋ ᛋᛏᛟᛗᚨᚲᚺᚢᛋ ᚲᛖᚲᛚᚨᛞᛖᚾᛋ ᚹᛁᚾᚲᛖᛋ ᚱᚨᛗᛖᚾᛏᚢᛗ ᚠᛁᚾᛖ ᚲᚢᛚᛁᚲᛁᛒᚢᛋ ᚲᚢᛚᛏᚱᚨ ᚲᚢᛗᛁᚾ ᚨᛞ ᚹᚨᚱᛗᚢᛋ ᚲᚨᛚᛁᛞᚢᛋ ᚲᚢᚱᚨᛗ ᚨᚲᚢᛏᚢᛗ ᚲᚢᛗᛁᚾ ᚨᛞ ᚲᚨᛚᛟᚱᛖᛋ

ꝺꝺꝺ

כמוסלהעטיחוקלם אלוסוסיטיע אשוס אשוס
סא אפעוסלמ כמוסטיעוקשוס עפ אפוסוס
אשע שלל.קעוא יוסיטיעוסלמ עוסלמ עוסלמ
ם.שעוסיע.וסאיטיעוסלמ עוסלמ עוסלמ
עוסלמ עוסלמ עוסלמ עוסלמ עוסלמ עוסלמ
אשוסלמ עוסלמ עוסלמ עוסלמ עוסלמ עוסלמ
ע

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ׃ וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמָּיִם׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר׃ וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ׃ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם׃ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי־כֵן׃ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה וַיְהִי־כֵן׃ וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן׃ וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי׃ יְהִי מְאֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלָּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְשָׁנִים׃ וְהָיוּ לִמְאוֹרֹת בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן׃ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמָּאוֹר הַגָּדֹל לְמֶמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת־הַמָּאוֹר הַקָּטֹן לְמֶמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֶת־הַכּוֹכָבִים׃ וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ׃ וְלִמְשֹׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם׃ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּיַּמִּים וְהָעוֹף יִרֶב בָּאָרֶץ׃ וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חֲמִישִׁי׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְחַיְתוֹ־אֶרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן׃ וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בִדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ׃ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם׃ וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל־הָאָרֶץ׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב זֹרֵעַ זֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בּוֹ פְרִי־עֵץ זֹרֵעַ זָרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה׃ וּלְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל רוֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת־כָּל־יֶרֶק עֵשֶׂב לְאָכְלָה וַיְהִי־כֵן׃ וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי׃ וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם׃ וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת׃ אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבָּרְאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמָיִם׃ וְכֹל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִהְיֶה בָאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טֶרֶם יִצְמָח כִּי לֹא הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אַיִן לַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה׃ וְאֵד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַיִּיצֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה׃ וַיִּטַּע יְהוָה אֱלֹהִים גַּן־בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר׃ וַיַּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־עֵץ נֶחְמָד לְמַרְאֶה וְטוֹב לְמַאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע׃ וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים׃ שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסֹּבֵב אֵת כָּל־אֶרֶץ הַחֲוִילָה אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב׃ וְזהַב הָאָרֶץ הַהִוא טוֹב שָׁם הַבְּדֹלַח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם׃ וְשֵׁם הַנָּהָר הַשֵּׁנִי גִּיחוֹן הוּא הַסּוֹבֵב אֵת כָּל־אֶרֶץ כּוּשׁ׃ וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פְּרָת׃ וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיַּנִּחֵהוּ בְּגַן־עֵדֶן לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ׃ וַיְצַו יְהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לֵאמֹר מִכֹּל עֵץ־הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל׃ וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ׃ וַיִּצֶר יְהוָה אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמָיִם וַיָּבֵא אֶל־הָאָדָם לִרְאוֹת מַה־יִּקְרָא־לוֹ וְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא־לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ׃ וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא־מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ׃ וַיַּפֵּל יְהוָה אֱלֹהִים תַּרְדֵּמָה עַל־הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה׃ וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הַצֵּלָע אֲשֶׁר־לָקַח מִן־הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִאֶהָ אֶל־הָאָדָם׃ וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפַּעַם עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְחָה־זֹּאת׃ עַל־כֵּן יַעֲזָב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד׃ וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבּוֹשָׁשׁוּ׃

ВЛЛ ФЛЛЛЛЛЛЛ ФЛЛЛЛЛЛЛ ФЛЛЛЛЛ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

.IIII.Ð.

Á ıÆR ıµÆ¬ıÐ ıÐÐıµıÞÆR·ÐÆÁÁÞR ÐÍ
ÆÞÞÁR ıWÆ¬ıÞÞ ıWÁ¬ÆÞWÞ ıÐÐ¬ÐWR
ÞÞÆWÐ ıWÆ¬ıÞÞ ÞÐR ÆÇ¬Æ¬ ıÞÐÐ
ÞÞÆWÐ ÁÁÐR ÐÆ¬ÐÁWR ÇÐÞÆÐ
ÇR ÐWÐÞWÞ ıÞÐÐWÞÐR ÇÆR ÐÐÐWÁ
ÇÞÐÐWÞ ıÞWÐÐ ÐÆR ÐÐÐWÁ
ÞÞµÞÁ ıWÆ¬ıÞÞ ÞR·ÐµÐÐ ÞWÐÐ
ÞÞÐÐWÁ ıÐÐÐÐÆÞ ÐÐÐÐÆ¬ıÐ
ÞÞÐÐWÁ ÐÆÐ ÞWÐÐ ÐÁÐÐÞ ÇÞÁÞ
ÐÐÐÐÆÞ ÞÞÐÐÆÞWÞ ÞÐÐÐÆÞ ÇÞÁÞ
ÐÐÐÐÆÞ ÞÞÐÐÆÞWÞ ÞÐÐÐÆÞ ÇÞÁÞ
Ð·ÆÐÐR·ÆWÐ ÇWÐ ÞÐÐÐÆÞ ÐÐÐÐÆÞ
ÞÐÐÐÆÞ ÞÞÐÐÆÞWÞ ÞÐÐÐÆÞ ÇÞÁÞ
ÞÞ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ·ᚲᚺᚴᚲ ᚱᚫᚢᚦᚠᚢᚱᚴᚠᚢᚱᚴᚠᚢᚱᚴ

ᚠᚱᚨᚷᛖᚾᛏ ᚠᚱᚨᚷᛖᚾᛏ ᚠᚱᚨᚷᛖᚾᛏ

ראש הקהל ויעמוד לפני התיבה ויאמר ברכו את יי' המבורך. ברוך יי' המבורך לעולם ועד. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. ברוך אתה יי' נותן התורה. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו. ברוך אתה יי' נותן התורה. ויעלה לתורה כהן ואחריו לוי ואחריו ישראל ויברכו בברכות הידועות. ויקרא בתורה עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלישי ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה רביעי ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמישי ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששי ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שביעי ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מפטיר ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמיני ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשיעי ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשירי ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אחד עשר ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שנים עשר ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשה עשר ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעה עשר ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשה עשר ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששה עשר ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעה עשר ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה עשר ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעה עשר ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלפים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלפים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלפים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלפים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלפים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלפים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלפים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלפים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלפים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה אלפים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשת אלפים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשת אלפים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשת אלפים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשת אלפים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשת אלפים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשת אלפים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשת אלפים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשת אלפים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשת אלפים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשת אלפים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעת אלפים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעת אלפים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעת אלפים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעת אלפים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעת אלפים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעת אלפים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעת אלפים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעת אלפים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעת אלפים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעת אלפים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשת אלפים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשת אלפים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשת אלפים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשת אלפים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשת אלפים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשת אלפים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשת אלפים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשת אלפים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשת אלפים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשת אלפים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששת אלפים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששת אלפים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששת אלפים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששת אלפים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששת אלפים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששת אלפים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששת אלפים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששת אלפים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששת אלפים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששת אלפים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעת אלפים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעת אלפים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעת אלפים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעת אלפים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעת אלפים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעת אלפים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעת אלפים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעת אלפים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעת אלפים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעת אלפים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונת אלפים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונת אלפים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונת אלפים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונת אלפים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונת אלפים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונת אלפים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונת אלפים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונת אלפים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונת אלפים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונת אלפים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעת אלפים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעת אלפים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעת אלפים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעת אלפים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעת אלפים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעת אלפים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעת אלפים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעת אלפים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעת אלפים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעת אלפים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרת אלפים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרת אלפים ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרת אלפים ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרת אלפים ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרת אלפים וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרת אלפים וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרת אלפים וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרת אלפים ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרת אלפים ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרת אלפים ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה עשרים אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלשים אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבעים אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמשים אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ששים אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבעים אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונים אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשעים אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאה אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה מאתים אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שלש מאות אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה ארבע מאות אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה חמש מאות אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שש מאות אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שבע מאות אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות אלף ושמונה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה שמונה מאות אלף ותשעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות אלף ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות אלף ואחד ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות אלף ושנים ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות אלף ושלשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות אלף וארבעה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות אלף וחמשה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות אלף וששה ויקרא עשרה פסוקים. ויעלה לתורה תשע מאות אלף ושבעה ויקרא עשרה פסוק

ᚱᚢᚾᛖᛋ ᚱᛟᚲᚲ ᚠᛚᚢᛏᛖ ᛒᛚᚢᛖ ᚱᚢᚾᛖ ᚲᛟᛚᛞ ᚲᛟᚨᛋᛏ ᚱᚢᚾᛖ ᚲᚨᛒᛚᛖ ᚲᛟᛚᛞ ᚱᚢᚾᛖ ᚲᚱᚨᚾᛖ ᚲᛟᛚᛞ ᚱᚢᚾᛖ ᚲᛟᚨᛋᛏ ᚱᚢᚾᛖ ᚲᚱᚨ

ᏥᏍᏆᏂᎪᏩᏛᏁᎭᏫᏂᏣᏳᏒᎢᏏᏲᎱᏎᎮᏳᎲᏂᎬᏁᎳᏅᏛᏁᎵᏍᎪᎶᏗᏜᏂᎷᏨᎩ

ותיתיעכ כאשי ב.ז.א שעקוצ ג.שא
מלכיא תיבה תיתעקא אשרפ .ישכמכז
ש זאצעכ ומשעכ .ישכמכז ותיצאשכ אאמפ
אא פאמלכי א כיכ־פי כיצ־ציא צמעכמ תא
כמאכ ומשכ .ישכמכז אמעכמ תא פאמלכי
כשמ

ιιαα

ηγηιμηια·ιαααζκγαεαιαδ ηαααεαεγηαδχ
ιαεκωεαιαδ ηζειαχ ηαααδαεζαγηηαεχ ιααχ
γηαεαγηαδ χαηαιαδχ ηγηαεαγηαδ ηαγ
ηαααδαεδαχ ηαγηαεαγηαδ ηαεαηαεδαχ ηαγ
ηαεηαιαδ χηαχ ηαεαηαεδαχ ηαεαηαεαγ
ηαεαηαεαγ ηαεαηαεαγ·ηαεαηαεαγ ηαεαηαεαγ
ηαεαηαεαγ·ηαεαηαεαγ ηαεαηαεαγ·

ꙗ҆ꙁꙑкъ ѥ҆ллинъскъ. и҆ ѥ҆ллинъ ѥ҆сть. и҆ ѥ҆ллинъ ѥ҆сть. и҆ ѥ҆ллинъскъ ꙗ҆ꙁꙑкъ.

וטמחשבתיהם אשר המה חושבים עלי לרעה שמעתי את כל דבתם אשר הם אומרים עלי רעה כל היום המה מדברים עלי רעה כל היום חרפתם עלי ואת כל מחשבתם עלי כל היום שמעתי את כל חרפתם אשר חרפו ה׳ כל היום הזה ויהי כשמעם ויקרעו בגדיהם וישאו איש משא על חמורו וילכו העירה ויבואו אל אשר היו יושבים עמו בעיר אשר ישבו שם ויקבצו את כל משפחותם ויעלו יחדו לקראת יעקב אביהם השדה ויבאו אליו ויקראו לו ויאמרו שמע אבינו את כל אשר דברו בנך עלינו ואת כל אשר עשו לנו ועתה קום צא אתנו ונלכה ונעלה בית אל ונעשה שם מזבח לאל אשר נראה אלינו בצרתנו ויהי עמנו בדרך אשר נלך בה ויאמר יעקב אל בניו ואל כל אנשי ביתו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוככם והטהרו והחליפו שמלתיכם ונקומה ונעלה בית אל ונעשה שם מזבח לאל אשר נראה אלינו בצרתנו ויהי עמנו בדרך אשר נלך בה ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם ויטמן יעקב אותם תחת האלה אשר עם שכם ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב ויבא יעקב לוז אשר בארץ כנען הוא בית אל הוא ואל כל העם אשר אתו ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו האלהים בברחו מפני אחיו ותמת דבורה מינקת רבקה ותקבר מתחת לבית אל תחת האלון ויקרא שמו אלון בכות ויראו אלהים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך אתו אלהים ויאמר אליו יעקב שמך לא יקרא עוד שמך יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל ויאמר אליו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך וגם מלכים מחלציך יצאו והארץ אשר נתתי לאברהם ולרבקה לך אתננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מצבת אבן ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר שם אלהים בית אל ויסעו מבית אל עוד כברת הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה ותרא המילדת אליה אל תיראי כי גם זה לך בן ויהי בהצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין ותמת רחל ותקבר בדרך אפרת הוא בית לחם ויצב יעקב מצבה על קברתה הוא מצבת קבר רחל עד היום הזה ויסע ישראל ויט אהלה מהלאה למגדל עדר ויהי בשכן ישראל בארץ ההוא וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר בני לאה בכור יעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולן בני רחל יוסף ובנימין ובני בלהה שפחת רחל דן ונפתלי ובני זלפה שפחת לאה גד ואשר אלה בני יעקב אשר ילד לו בפדן ארם ותבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק ויהי ימי יצחק מאת שנה ושמנים שנה ויגוע יצחק וימת ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב בניו

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה אדני שאל את עבדיו לאמר הישׁ לכם אב או אח ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו ותאמר אל עבדיך הורדהו אלי ואשימה עיני עליו ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעזב את אביו ועזב את אביו ומת ותאמר אל עבדיך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם לא תספון לראות פני עוד ויהי כי עלינו אל עבדך אבי ונגד לו את דברי אדני ויאמר אבינו שובו שברו לנו מעט אכל ונאמר לא נוכל לרדת אם יש אחינו הקטן אתנו וירדנו כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן אין אתנו ויאמר עבדך אבי אלינו אתם ידעתם כי שני ילדה לי אשתי ויצא האחד מאתי ואמר אך טרף טרף ולא ראיתיו עד הנה ואם תקחו גם את זה מעם פני ואסון קראהו והורדתם את שיבתי ברעה שאולה ועתה כבוא אל עבדך אבי ואין הנער אתנו וכי נפשו קשורה בנפשו והיה כראתו כי אין הנער ומת ועבדיך הורידו את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא הביאתיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לאבי כל הימים ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני ועלה הנער עם אחיו כי איך אעלה אל אבי והנער איננו פן אראה ברעה אשר ימצא את אבי ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו ויתן את קולו בבכי וישמעו מצרים ויישמע בית פרעה ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אתי מצרימה ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מחיה שלחני אלהים לפניכם כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר ושלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי אם האלהים ושמני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומושל בכל ארץ מצרים מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון לכל מצרים רדה אלי אל תעמד ושבת בארץ גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני בניך וצאנך ובקרך וכל אשר לך ושם אכלכלתי אתך כי עוד חמש שנים רעב ופן תורש אתה וביתך וכל אשר לך והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם אתכם ונגדתם לאבי את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם ומהרתם והורדתם את אבי הנה ויפל על צואר בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו וינשק לכל אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דברו אחיו אתו וקול הדברים נשמע בבית פרעה לאמר באו אחי יוסף ויטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו ויאמר פרעה אל יוסף אמר אל אחיך זאת עשו טענו את בעיריכם ולכו שובו ארצה כנען וקחו את אביכם ואת בתיכם ובואו אלי ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים ואתם צויתה זאת עשו קחו לכם מעגלות מארץ מצרים לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם ובאתם ועיניכם אל תחס על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא ויעשו כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה ויתן להם צדה לדרך ולכלם נתן לאיש חלפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חלפות שמלות ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים ועשרה אתנות נשאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך וישלח את אחיו ויהי בלכתם ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך ויעלו ממצרים ויבאו ארצה כנען אל יעקב אביהם ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם ויראו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם אמות ויסע ישראל הוא וכל אשר לו ויבא באר שבעה ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך ויאספו בני ישראל את יעקב אביהם ואת טפם ואת נשיהם בעגלות אשר שלח פרעה לשאת אתו ויקחו את מקניהם ואת רכושם אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו בניו ובני בניו אתו בנותיו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב וראובן בכור יעקב ובני ראובן חנוך ופלוא וחצרון וכרמי ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאול בן הכנענית ובני לוי גרשון קהת ומררי ובני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח ומתו ער ואונן בארץ כנען ויהיו בני פרץ חצרון וחמול ובני יששכר תולע ופוה יוב ושמרון ובני זבולן סרד ואלון ויחלאל ובני בלהה שפחת רחל אשר ילדה ליעקב דן ונפתלי ובני זלפה שפחת לאה אשר ילדה ליעקב גד ואשר אלה בני יעקב אשר ילד לו בפדן ארם ותבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק ויהי ימי יצחק מאת שנה ושמנים שנה ויגוע יצחק וימת ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב בניו

ש״ב·ומה־נאמר אחותינו־אף ואהיה לרבבות אלפי־מאות ורבקה קראו־לה ויאמרו אליה ותאמר הלכתי·ויאמרו אליה קומי צאי·ותאמר השוערת אל־בתיה מי־זה האיש ההלך בשדה לקראתינו·ותאמר המשרתת הוא אדני·ותקח הצעיף ותתכס·ויספר יצחק את־כל־הדברים אשר עשה·ויבא יצחק האהלה שרה אמו·ויקח את־רבקה ותהי־לו לאשה ויאהבה·ויתנחם יצחק אחרי אמו·ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה·ותלד לו את־זמרן ואת־יקשן ואת־מדן ואת־מדין ואת־ישבק ואת־שוח·ויקשן ילד את־שבא ואת־דדן·ובני דדן היו אשורים ולטושים ולאמים·ובני מדין עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה·כל־אלה בני קטורה·ויתן אברהם את־כל־אשר־לו ליצחק·ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל־ארץ קדם·ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה וחמשים שנה ושבע שנים·ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע ויאסף אל־עמיו·ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו אל־מערת המכפלה אל־שדה עפרון בן־צחר החתי אשר על־פני ממרא·השדה אשר קנה אברהם מאת בני־חת שם קבר אברהם ושרה אשתו·ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את־יצחק בנו וישב יצחק עם־באר לחי־ראי·ואלה תולדת ישמעאל בן־אברהם אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם·ואלה שמות בני־ישמעאל בשמותם לתולדתם בכור ישמעאל נבית ואחריו קדר ואדבאל ומבשם·ומשמע ודומה ומשא·חדד ותימא יטור נפיש וקדמה·אלה בני־ישמעאל ואלה שמותם בחצרתם ובטירתם שנים עשר נשיאים לאמתם·ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים ויגוע וימת ויאסף אל־עמיו·וישכנו מחוילה עד־שור אשר על־פני מצרים בבואך אשורה נגד כל־אחיו נפל

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ישראל ויאמר אל משה ואל אהרן עמדו
בבקר והקריבו את קרח ואת כל עדתו
ואת המחתות אשר לקחו איש ואש
ונתנו עליהם קטרת והקריבו לפני יהוה
והיה האיש אשר יבחר יהוה הוא הקדוש
רב לכם בני לוי׃ ויאמר משה אל קרח
שמעו נא בני לוי׃ המעט מכם כי הבדיל
אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב
אתכם אליו לעבד את עבדת משכן יהוה
ולעמד לפני העדה לשרתם׃ ויקרב אתך
ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם
כהונה׃ לכן אתה וכל עדתך הנועדים על
יהוה ואהרן מה הוא כי תלינו עליו׃
וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני
אליאב ויאמרו לא נעלה׃ המעט כי העלית
אתנו מארץ זבת חלב ודבש להמתנו במדבר
כי תשתרר עלינו גם השתרר׃ אף אל
ארץ זבת חלב ודבש לא הביאתנו ותתן
לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם
תנקר לא נעלה׃ ויחר למשה מאד ויאמר
אל יהוה אל תפן אל מנחתם לא חמור
אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד
מהם׃ ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך
היו לפני יהוה אתה והם ואהרן מחר׃
וקחו איש מחתתו ונתתם עליהן קטרת
והקרבתם לפני יהוה איש מחתתו חמשים
ומאתים מחתות ואתה ואהרן איש מחתתו׃
ויקחו איש מחתתו ויתנו עליהן אש וישמו
עליהן קטרת ויעמדו פתח אהל מועד
ומשה ואהרן׃ ויקהל עליהם קרח את כל
העדה אל פתח אהל מועד וירא כבוד יהוה
אל כל העדה׃ וידבר יהוה אל משה ואל
אהרן לאמר׃ הבדלו מתוך העדה הזאת
ואכלה אתם כרגע׃ ויפלו על פניהם
ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל בשר האיש
אחד יחטא ועל כל העדה תקצף׃ וידבר
יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל העדה לאמר
העלו מעל סביב למשכן קרח דתן ואבירם׃
ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו
אחריו זקני ישראל׃ וידבר אל העדה לאמר
סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה
ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל
חטאתם׃ ויעלו מעל משכן קרח דתן
ואבירם מסביב ודתן ואבירם יצאו נצבים
פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם׃
ויאמר משה בזאת תדעון כי יהוה שלחני
לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי׃
אם כמות כל האדם ימתון אלה ופקדת כל
האדם יפקד עליהם לא יהוה שלחני׃
ואם בריאה יברא יהוה ופצתה האדמה את
פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו
חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים
האלה את יהוה׃ ויהי ככלתו לדבר את כל
הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם׃
ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת
בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל
הרכוש׃ וירדו הם וכל אשר להם חיים
שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך
הקהל׃ וכל ישראל אשר סביבתיהם נסו
לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ׃ ואש
יצאה מאת יהוה ותאכל את החמשים
ומאתים איש מקריבי הקטרת׃ ויקח אלעזר
בן אהרן הכהן את מחתות הנחשת אשר
הקריבו השרפים ויזרם רקעים צפוי
למזבח׃ זכרון לבני ישראל למען אשר לא
יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא
לשום קטרת באפו וכקרח וכעדתו כאשר
דבר יהוה אליו ביד משה לו׃ ותלן כל
עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל
אהרן לאמר אתם המתם את עם יהוה׃
ויהי בהקהל העדה על משה ועל אהרן
ויפנו אל אהל מועד והנה כסהו הענן
וירא כבוד יהוה׃ ויבא משה ואהרן פני
אהל מועד׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃
הרמו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם
כרגע ויפלו על פניהם׃ ויאמר משה אל
אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל
המזבח ושים קטרת והולך מהר אל העדה
וכפר עליהם כי יצא הקצף החל הנגף׃
ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך
הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את
הקטרת ויכפר על העם׃ ויעמד בין המתים
ובין החיים ותעצר המגפה׃ ויהיו המתים
בנגף ארבעה עשר אלף ומאתים מלבד
המתים על דבר קרח׃ וישב אהרן אל משה
אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני
ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב
מאת כל נשיאיהם לבית אבתם שנים עשר
מטות איש את שמו תכתב על מטהו׃
ואת שם אהרן תכתב על מטה לוי כי מטה
אחד לראש בית אבתם׃ והנחת אתם באהל
מועד לפני העדות אשר אועד לכם שמה׃
והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח
והשכתי מעלי את תלנות בני ישראל אשר
הם מלינים עליכם׃ וידבר משה אל בני
ישראל ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה נשיא
לנשיא כבית אבתם שנים עשר מטות ומטה
אהרן בתוך מטותם׃ וינח משה את המטות
לפני יהוה באהל העדות׃ ויהי ממחרת
ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה
אהרן לבית לוי ויצא פרח והציץ ציץ
ונשא שקדים׃ ויוצא משה את כל המטות
מלפני יהוה אל כל בני ישראל וירא
ויקחו איש מטהו׃ ויאמר יהוה אל משה
השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת
לאות לבני מרי ותכל תלנותם מעלי ולא
ימותו׃ ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו
כן עשה׃ ויאמרו בני ישראל אל משה
לאמר הן גוענו אבדנו כלנו אבד׃ כל
הקרב הקרב אל משכן יהוה המתים אנחנו
לכלות׃ ויאמר יהוה אל אהרן אתה ובניך
ובית אביך אתך תשאו את עון המקדש
ואתה ובניך אתך תשאו את עון כהנתכם׃
וגם את אחי שבט לוי מטה אביך הקרב
אתך ויוועדו עליך ושרתך ואתה ובניך
אתך לפני אהל העדות׃ ושמרו משמרתך
ומשמרת כל האהל אך אל כלי הקדש
ואל המזבח לא יקרבו ולא תמותון גם הם
גם אתם׃ ונוועדו עליך ושמרו משמרת אהל
מועד לכל עבדת האהל וזר לא יקרב
אליכם׃ ושמרתם את משמרת הקדש ואת
משמרת המזבח ולא יהיה עוד קצף על בני
ישראל׃ ואני הנה לקחתי את אחיכם את
הלוים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתנים
ליהוה לעבד את עבדת אהל מועד׃ ואתה
ובניך אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר
המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה
אתן את כהנתכם והזר הקרב יומת׃
וידבר יהוה אל משה הנה אני נתתי לך
את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל
לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם׃
זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש כל
קרבנם לכל מנחתם וכל חטאתם וכל אשמם
אשר ישיבו לי קדש קדשים יהיה לך
ולבניך׃ באחד המקדש תאכלנו כל זכר
יאכל אתו קדש יהיה לך׃ וזה לך תרומת
מתנתם לכל תנופות בני ישראל לך נתתים
ולבניך ולבנתיך אתך לחק עולם כל טהור
בביתך יאכל אתו׃ כל חלב יצהר וכל חלב
תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו ליהוה לך
נתתים׃ בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו
ליהוה לך יהיה כל טהור בביתך יאכל
אתו׃ כל חרם בישראל לך יהיה׃ כל פטר
רחם לכל בשר אשר יקריבו ליהוה באדם
ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור
האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה׃
ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת
שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא׃
אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז
לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על
המזבח וחלבם תקטיר אשה לריח ניחח
ליהוה׃ ובשרם יהיה לך כחזה התנופה
ושוק הימין לך יהיה׃ כל תרומות הקדשים
אשר ירימו בני ישראל ליהוה נתתי לך
ולבניך ולבנתיך אתך לחק עולם ברית
מלח עולם הוא לפני יהוה לך ולזרעך
אתך׃ וידבר יהוה אל אהרן בארצם לא
תנחל ובתוכם לא תהיה חלק לך בתוך בני
ישראל אני חלקך ונחלתך בתוך בני
ישראל׃ ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר
בישראל לנחלה תחת עבדתם אשר הם
עבדים את עבדת אהל מועד׃ ולא יקרבו
עוד בני ישראל אל אהל מועד לשאת חטא
למות׃ כי אם הלוי יעבד את עבדת אהל
מועד והם ישאו עונם חקת עולם לדרתיכם
ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה׃ כי
את מעשר בני ישראל אשר ירימו תרומת
יהוה לתתי ללוים לנחלה על כן אמרתי
להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ואל הלוים
תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני
ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם
מרימים תרומת יהוה מעשר ממעשר׃
ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלא
היקב׃ כן תרימו גם אתם תרומת יהוה מכל
מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל
ונתתם ממנו את תרומת יהוה לאהרן הכהן׃
מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת יהוה
מכל חלבו את מקדשו ממנו׃ ואמרת אליהם
בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללוים
כתבואת הגרן וכתבואת היקב׃ ואכלתם
אתו בכל מקום אתם וביתכם כי שכר הוא
לכם תחת עבדתכם באהל מועד׃ ולא
תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו
ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא
תמותון׃ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן
לאמר׃ זאת חקת התורה אשר צוה יהוה
לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך
פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר
לא עלה עליה על׃ ונתתם אתה אל אלעזר
הכהן והוצא אתה אל מחוץ למחנה ושחט
אתה לפניו׃ ולקח אלעזר הכהן מדמה
באצבעו והזה אל נכח פני אהל מועד
מדמה שבע פעמים׃ ושרף את הפרה לעיניו
את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרשה
יישרף׃ ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני
תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה׃
וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים
ואחרי כן יבא אל המחנה וטמא הכהן עד
הערב׃ והשרף אתה יכבס בגדיו במים
ורחץ בשרו במים וטמא עד הערב׃ וטהר
איש טהור את הפרה ואסף את אפר הפרה
והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה
למשמרת לעדת בני ישראל למי נדה חטאת
הוא׃ וכבס האסף את אפר הפרה את בגדיו
וטמא עד הערב והיתה לבני ישראל ולגר
הגר בתוכם לחקת עולם׃ הנוגע במת בכל
נפש אדם וטמא שבעת ימים׃ הוא יתחטא
בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר
ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום
השביעי לא יטהר׃ כל הנוגע בנפש המת
בגויית האדם אשר ימות ולא יתחטא את
משכן יהוה טמא ונכרתה הנפש ההוא
מישראל כי מי נדה לא זרק עליו טמא
יהיה עוד טמאתו בו׃ זאת התורה אדם כי
ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר
באהל יטמא שבעת ימים׃ וכל כלי פתח
אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא׃
וכל אשר יגע עליו הנפל בחלל או במת או
בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים׃
ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן
עליו מים חיים אל כלי׃ ולקח אזוב וטבל
במים ונזה על האהל ועל כל הכלים ועל
הנפשות אשר היו שם ועל הנוגע בחלל או
במת או בעצם או בקבר׃ והזה הטהור על
הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו
ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים
וטהר בערב׃ ואיש אשר יטמא ולא יתחטא
ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כי את
מקדש יהוה טמא מי נדה לא זרק עליו
טמא הוא׃ והיתה להם לחקת עולם
והמזה על מי הנדה יכבס בגדיו והנגע
במי הנדה יטמא עד הערב׃ וכל אשר יגע
בו הטמא יטמא והנפש הנגעת תטמא עד
הערב׃ ויבאו בני ישראל כל עדה מדבר
צן בחדש הראשון וישב העם במדבר קדש
ותמת שם מרים ותקבר שם׃ ולא היה מים
לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן׃
ויתרב העם עם משה ויאמרו לאמר ולו
גוענו בגוע אחינו לפני יהוה׃ ולמה
הקהלתם את קהל יהוה אל המדבר הזה
למות שם אנחנו ובעירנו׃ ולמה העליתנו
ממצרים להביאנו אל המקום הרע הזה לא
מקום זרע ותאנה וגפן ורמון וגם מים אין
לשתות׃ ויבא משה ואהרן מפני הקהל אל
פתח אהל מועד ויפלו על פניהם ויראה
כבוד יהוה אליהם׃ וידבר יהוה אל משה
לאמר׃ קח את המטה והקהל את העדה אתה
ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם
ונתן מימיו והוצאת להם מים והשקית את
העדה ואת בעירם׃ ויקח משה את המטה
מלפני יהוה כאשר צוהו׃ ויקהלו משה
ואהרן את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם
שמעו נא המורים המן הסלע הזה נוציא
לכם מים׃ וירם משה את ידו ויך את
הסלע במטהו פעמים רבות ויצאו מים
רבים ותשת העדה ואת בעירם׃ ויאמר יהוה
אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי
להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא
תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי
להם׃ המה מי מריבה אשר הריבו בני
ישראל את יהוה ויקדש בם׃ וישלח משה
מלאכים מקדש אל מלך אדום כה אמר אחיך
ישראל אתה ידעת את כל התלאה אשר
מצאתנו׃ וירדו אבתינו מצרימה וישבנו
במצרים ימים רבים וירעו לנו מצרים
ולאבתינו׃ ונצעק אל יהוה וישמע קולנו
וישלח מלאך ויצאנו ממצרים והנה אנחנו
בקדש עיר קצה גבולך׃ נעברה נא בארצך
לא נעבר בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר
דרך המלך נלך לא נטה ימין ושמאל עד
אשר נעבר גבולך׃ ויאמר אליו אדום לא
תעבר בי פן בחרב אצא לקראתך׃ ויאמרו
אליו בני ישראל במסלה נעלה ואם מימיך
נשתה אני ומקני ונתתי כספו אין דבר
רגלי אעברה׃ ויאמר לא תעבר ויצא אדום
לקראתו בעם כבד וביד חזקה׃ ויט אדום
את ישראל עברה מעל גבולו׃ וילכו בני
ישראל כל העדה ויסעו מקדש ויבאו הר
האר׃ ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן
בהר האר על גבול ארץ אדום לאמר׃
יאסף אהרן אל עמיו כי לא יבא אל הארץ
אשר נתתי לבני ישראל על אשר מריתם את
פי למי מריבת׃ קח את אהרן ואת אלעזר
בנו והעל אתם אל הר האר׃ והפשט את
אהרן את בגדיו והלבשת אתם את אלעזר
בנו ואהרן יאסף ומת שם׃ ויעש משה כאשר
צוה יהוה ויעלו אל הר האר לעיני כל
העדה׃ ויפשט משה את אהרן את בגדיו
וילבש אתם את אלעזר בנו וימת אהרן שם
בראש ההר וירד משה ואלעזר מן ההר׃
וירא כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את
אהרן שלשים יום כל בית ישראל׃ וישמע
הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא
ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב
ממנו שבי׃ וידר ישראל נדר ליהוה ויאמר
אם נתן תתן את העם הזה בידי והחרמתי
את ערהם׃ וישמע יהוה בקול ישראל
ויתן את הכנעני והחרם אתם ואת ערהם
ויקרא שם המקום חרמה׃ ויסעו מהר ההר
דרך ים סוף לסבב את ארץ אדום ותקצר
נפש העם בדרך׃ וידבר העם באלהים
ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר
כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם
הקלקל׃ וישלח יהוה בעם את הנחשים
השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל׃
ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו כי
דברנו ביהוה ובך התפלל אל יהוה ויסר
מעלינו את הנחש ויתפלל משה בעד העם׃
ויאמר יהוה אל משה עשה לך שרף ושים
אתו על נס והיה כל הנשוך וראה אתו וחי׃
ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס
והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל
נחש הנחשת וחי׃ ויסעו בני ישראל
ויחנו באבת׃ ויסעו מאבת ויחנו בעיי
העברים במדבר אשר על פני מואב מזרח
השמש׃ משם נסעו ויחנו בנחל זרד׃
משם נסעו ויחנו בעבר ארנון אשר במדבר
היצא מגבול האמרי כי ארנון גבול מואב
בין מואב ובין האמרי׃ על כן יאמר בספר
מלחמות יהוה את והב בסופה ואת הנחלי
ארנון׃ ואל מושב הערים אשר נטה לגבול
מואב׃ משם באר הוא הבאר אשר אמר יהוה
למשה אסף את העם ואתנה להם מים׃
אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר
ענו לה׃ באר חפרוה שרים כרוה נדיבי
העם במחקק במשעניהם ומן המדבר מתנה׃
ומן מתנה נחליאל ומן נחליאל במות׃
ומן במות הגיא אשר בשדי מואב ראש
הפסגה ונשקפה על פני הישימן׃ ויאמר
ישראל מלאכים אל סיחן מלך האמרי לאמר׃
אעברה בארצך לא נטה בשדה ובכרם לא
נשתה מי באר בדרך המלך נלך עד אשר
נעבר גבולך׃ ולא נתן סיחן את ישראל
עבר בגבולו ויאסף סיחן את כל עמו
ויצא לקראת ישראל מדברה ויבא יהצה
וילחם בישראל׃ ויכהו ישראל לפי חרב
וירש את ארצו מארנון עד יבק עד בני
עמון כי עז גבול בני עמון׃ ויקח ישראל
את כל הערים האל וישב ישראל בכל ערי
האמרי בחשבון ובכל בנתיה׃ כי חשבון עיר
סיחן מלך האמרי הוא ויהוא נלחם במלך
מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד
ארנון׃ על כן יאמרו המשלים באו חשבון
תבנה ותכונן עיר סיחן׃ כי אש יצאה
מחשבון להבה מקריית סיחן אכלה ער
מואב בעלי במות ארנון׃ אוי לך מואב
אבדת עם כמוש בנים פליטים ובנות
בשבות לאמרי סיחן מלך האמרי׃ ונירם
אבד מחשבון עד דיבון ונשים עד מידבא׃
וישב ישראל בארץ האמרי׃ וישלח משה
לרגל את יעזר וילכדו את בנתיה ויורש
את האמרי אשר שם׃ ויפנו וילכו דרך
הבשן ויצא עוג מלך הבשן לקראתם הוא
וכל עמו למלחמה אדרעי׃ ויאמר יהוה אל
משה אל תירא אתו כי בידך נתתי אתו
ואת כל עמו ואת ארצו ועשית לו כאשר
עשית לסיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון׃
ויכו אתו ואת בניו ואת כל עמו עד בלתי
השאיר לו שריד ויירשו את ארצו׃
ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב
מעבר לירדן יריחו׃ וירא בלק בן צפור את
כל אשר עשה ישראל לאמרי׃ ויגר מואב
מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני
בני ישראל׃ ויאמר מואב אל זקני מדין
עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך
השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך
למואב בעת ההוא׃ וישלח מלאכים אל בלעם
בן בעור פתורה אשר על הנהר ארץ בני
עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים
הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי׃
ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עז
הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו
מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך מברך
ואשר תאר יואר׃ וילכו זקני מואב וזקני
מדין וקסמים בידם ויבאו אל בלעם וידברו
אליו דברי בלק׃ ויאמר אליהם לינו פה
הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר ידבר יהוה
אלי ויישבו שרי מואב עם בלעם׃ ויבא
אלהים אל בלעם ויאמר מי האנשים האלה
עמך׃ ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן
צפור מלך מואב שלח אלי׃ הנה העם היצא
ממצרים ויכס את עין הארץ עתה לכה קבה
לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו׃
ויאמר אלהים אל בלעם לא תלך עמהם לא
תאר את העם כי ברוך הוא׃ ויקם בלעם
בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם
כי מאן יהוה לתתי להלך עמכם׃ ויקמו
שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו מאן בלעם
לבוא עמנו׃ ויוסף עוד בלק שלח שרים
רבים ונכבדים מאלה׃ ויבאו אל בלעם
ויאמרו לו כה אמר בלק בן צפור אל נא
תמנע מהלך אלי׃ כי כבד אכבדך מאד וכל
אשר תאמר אלי אעשה ולכה נא קבה לי את
העם הזה׃ ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק
אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא
אוכל לעבר את פי יהוה אלהי לעשות קטנה
או גדולה׃ ועתה שבו נא בזה גם אתם
הלילה ואדעה מה יוסף יהוה דבר עמי׃
ויבא אלהים אל בלעם לילה ויאמר לו אם
לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את
הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה׃ ויקם
בלעם בבקר ויחבש את אתנו וילך עם שרי
מואב׃ ויחר אף אלהים כי הולך הוא
ויתיצב מלאך יהוה בדרך לשטן לו והוא
רכב על אתנו ושני נעריו עמו׃ ותרא
האתון את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו
שלפה בידו ותט האתון מן הדרך ותלך
בשדה ויך בלעם את האתון להטותה הדרך׃
ויעמד מלאך יהוה במשעול הכרמים גדר
מזה וגדר מזה׃ ותרא האתון את מלאך
יהוה ותלחץ אל הקיר וילחץ את רגל בלעם
אל הקיר ויסף להכתה׃ ויסף מלאך יהוה
עבור ויעמד במקום צר אשר אין דרך
לנטות ימין ושמאל׃ ותרא האתון את
מלאך יהוה ותרבץ תחת בלעם ויחר אף
בלעם ויך את האתון במקל׃ ויפתח יהוה
את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך
כי הכיתני זה שלש רגלים׃ ויאמר בלעם
לאתון כי התעללת בי לו יש חרב בידי כי
עתה הרגתיך׃ ותאמר האתון אל בלעם
הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד
היום הזה ההסכן הסכנתי לעשות לך כה
ויאמר לא׃ ויגל יהוה את עיני בלעם
וירא את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו
שלפה בידו ויקד וישתחו לאפיו׃ ויאמר
אליו מלאך יהוה על מה זה הכית את
אתנך זה שלש רגלים הנה אנכי יצאתי
לשטן כי ירט הדרך לנגדי׃ והאתון ראתני
ותט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה
לפני כי עתה גם אתך הרגתי והחיתי
אתה׃ ויאמר בלעם אל מלאך יהוה חטאתי
כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך
ועתה אם רע בעיניך אשובה לי׃ ויאמר
מלאך יהוה אל בלעם לך עם האנשים ואפס
את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר וילך
בלעם עם שרי בלק׃ וישמע בלק כי בא
בלעם ויצא לקראתו עד עיר מואב אשר על
גבול ארנון אשר בקצה הגבול׃ ויאמר בלק
אל בלעם הלא שלח שלחתי אליך לקרא לך
מדוע לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כבדך׃
ויאמר בלעם אל בלק הנה באתי אליך עתה
היכול אוכל דבר מאומה הדבר אשר ישים
אלהים בפי אתו אדבר׃ וילך בלעם עם בלק
ויבאו קרית חצות׃ ויזבח בלק בקר וצאן
וישלח לבלעם ולשרים אשר עמו׃ ויהי
בבקר ויקח בלק את בלעם ויעלהו במות
בעל ויראהו משם קצה העם׃ ויאמר בלעם
אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחת והכן לי
בזה שבעה פרים ושבעה אילים׃ ויעש בלק
כאשר דבר בלעם ויעל פר ואיל במזבח׃
ויאמר בלעם לבלק התיצב על עלתך ואנכי
אלכה אולי יקרה יהוה לקראתי ודבר מה
יראני והגדתי לך וילך שפי׃ ויקרא
אלהים אל בלעם וישם דבר בפיו ויאמר
אליו את שבעת הערכי מזבחת ואעל פר
ואיל במזבח׃ וישב אל בלק והנה נצב על
עלתו הוא וכל שרי מואב׃ וישא משלו
ויאמר מארם ינחני בלק מלך מואב מהרי
קדם לכה ארה לי יעקב ולכה זעמה ישראל׃
מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם
יהוה׃ כי מראש צרים אראנו ומגבעות
אשורנו הן עם לבדד ישכן ובגוים לא
יתחשב׃ מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע
ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי
כמהו׃ ויאמר בלק אל בלעם מה עשית לי
לקב אויבי לקחתיך והנה ברכת ברך׃
ויען ויאמר הלא את אשר ישים יהוה בפי
אתו אשמר לדבר׃ ויאמר אליו בלק לכה נא
אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס
קצהו תראה וכלו לא תראה וקבנו לי משם׃
ויקחהו שדה צופים אל ראש הפסגה ויבן
שבעה מזבחת ויעל פר ואיל במזבח׃
ויאמר אל בלק התיצב פה על עלתך ואנכי
אקרה כה׃ ויקר יהוה אל בלעם וישם דבר
בפיו ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר׃
ויבא אליו והנה נצב על עלתו הוא ושרי
מואב אתו ויאמר לו בלק מה דבר יהוה׃
וישא משלו ויאמר קום בלק ושמע האזינה
עדי בנו צפור׃ לא איש אל ויכזב ובן
אדם ויתנחם הוא אמר והלא יעשה ודבר
והלא יקימנו׃ הנה ברך לקחתי וברך ולא
אשיבנה׃ לא הביט און ביעקב ולא ראה
עמל בישראל יהוה אלהיו עמו ותרועת
מלך בו׃ אל מוציאם ממצרים כתועפות
לו׃ כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל
כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל׃
הן עם כלביא יקום וכאריה יתנשא לא
ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה׃
ויאמר בלק אל בלעם גם קב לא תקבנו גם
ברך לא תברכנו׃ ויען בלעם ויאמר אל
בלק הלא דברתי אליך לאמר כל אשר
ידבר יהוה אתו אעשה׃ ויאמר בלק אל
בלעם לכה נא אקחך אל מקום אחר אולי
ישר בעיני האלהים וקבתו לי משם׃
ויקח בלק את בלעם ראש הפעור הנשקף על
פני הישימן׃ ויאמר בלעם אל בלק בנה לי
בזה שבעה מזבחת והכן לי בזה שבעה פרים
ושבעה אילים׃ ויעש בלק כאשר אמר בלעם
ויעל פר ואיל במזבח׃ וירא בלעם כי טוב
בעיני יהוה לברך את ישראל ולא הלך
כפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל פניו
את המדבר׃ וישא בלעם את עיניו וירא את
ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח
אלהים׃ וישא משלו ויאמר נאם בלעם בן
בעור ונאם הגבר שתם העין׃ נאם שמע
אמרי אל אשר מחזה שדי יחזה נפל וגלוי
עינים׃ מה טבו אהליך יעקב משכנתיך
ישראל׃ כנחלים נטיו כגנת עלי נהר כאהלים
נטע יהוה כארזים עלי מים׃ יזל מים
מדליו וזרעו במים רבים וירם מאגג
מלכו ותנשא מלכתו׃ אל מוציאו ממצרים
כתועפות לו יאכל גוים צריו ועצמתיהם
יגרם וחציו ימחץ׃ כרע שכב כאריה וכלביא
מי יקימנו מברכיך ברוך וארריך ארור׃
ויחר אף בלק אל בלעם ויספק כפיו ויאמר
בלק אל בלעם לקב אויבי קראתיך והנה
ברך ברכת זה שלש פעמים׃ ועתה ברח לך
אל מקומך אמרתי כבד אכבדך והנה מנעך
יהוה מכבוד׃ ויאמר בלעם אל בלק הלא גם
אל מלאכיך אשר שלחת אלי דברתי לאמר׃
אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא
אוכל לעבר את פי יהוה לעשות טובה או
רעה מלבי אשר יאמר יהוה אתו אדבר׃
ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר
יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים׃
וישא משלו ויאמר נאם בלעם בן בעור
ונאם הגבר שתם העין׃ נאם שמע אמרי אל
ויודע דעת עליון מחזה שדי יחזה נפל
וגלוי עינים׃ אראנו ולא עתה אשורנו ולא
קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל
ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת׃
והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו
וישראל עשה חיל׃ וירד מיעקב והאביד
שריד מעיר׃ וירא את עמלק וישא משלו
ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי
אבד׃ וירא את הקיני וישא משלו ויאמר
איתן מושבך ושים בסלע קנך׃ כי אם יהיה
לבער קין עד מה אשור תשבך׃ וישא משלו
ויאמר אוי מי יחיה משומו אל׃ וציים
מיד כתים ועניו אשור ועניו עבר וגם הוא
עדי אבד׃ ויקם בלעם וילך וישב למקמו
וגם בלק הלך לדרכו׃ וישב ישראל בשטים
ויחל העם לזנות אל בנות מואב׃
ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם
וישתחוו לאלהיהן׃ ויצמד ישראל לבעל
פעור ויחר אף יהוה בישראל׃ ויאמר יהוה
אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם
ליהוה נגד השמש וישב חרון אף יהוה
מישראל׃ ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו
איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור׃ והנה
איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את
המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני
ישראל והמה בכים פתח אהל מועד׃
וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן
ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו׃
ויבא אחר איש ישראל אל הקבה וידקר את
שניהם את איש ישראל ואל הקבה ותעצר
המגפה מעל בני ישראל׃ ויהיו המתים
במגפה ארבעה ועשרים אלף׃ וידבר יהוה
אל משה לאמר׃ פינחס בן אלעזר בן אהרן
הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל
בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני
ישראל בקנאתי׃ לכן אמר הנני נתן לו את
בריתי שלום׃ והיתה לו ולזרעו אחריו
ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו
ויכפר על בני ישראל׃ ואך שם איש
ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי
בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני׃ ושם
האשה המדינית המכה כזבי בת צור ראש
אמות בית אב במדין הוא׃ וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ צרר את המדינים והכיתם
אתם׃ כי צררים הם לכם בנכליהם אשר
נכלו לכם על דבר פעור ועל דבר כזבי בת
נשיא מדין אחותם המכה ביום המגפה על
דבר פעור׃ ויהי אחרי המגפה וידבר יהוה
אל משה ואל אלעזר בן אהרן הכהן לאמר׃
שאו את ראש כל עדת בני ישראל מבן
עשרים שנה ומעלה לבית אבתם כל יצא
צבא בישראל׃ וידבר משה ואלעזר הכהן
אתם בערבת מואב על ירדן יריחו לאמר׃
מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה יהוה את
משה ולבני ישראל הצאתם מארץ מצרים׃
ראובן בכור ישראל בני ראובן חנוך
משפחת החנכי לפלו משפחת הפלאי׃
לחצרון משפחת החצרני לכרמי משפחת
הכרמי׃ אלה משפחת הראובני ויהיו
פקדיהם שלשה וארבעים אלף ושבע מאות
ושלשים׃ ובני פלוא אליאב׃ ובני אליאב
נמואל ודתן ואבירם הוא דתן ואבירם
קרואי העדה אשר הצו על משה ועל אהרן
בעדת קרח בהצותם על יהוה׃ ותפתח הארץ
את פיה ותבלע אתם ואת קרח במות העדה
באכל האש את חמשים ומאתים איש ויהיו
לנס׃ ובני נמואל לא מתו עם אביהם׃
ובני כרמי עכן׃ ובני עכן שלה משפחת
השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת
הזרחי׃ ובני פרץ חצרון משפחת החצרני
לחמול משפחת החמולי׃ אלה משפחת
הזרחי לפקדיהם חמשה ושלשים אלף ושש
מאות ועשרים׃ בני שמעון לפקדיהם שנים
ועשרים אלף ומאתים׃ בני גד לפקדיהם
ארבעים אלף וחמש מאות׃ בני יהודה ער
ואונן ויהי ער ואונן במות בארץ כנען׃
ויהיו בני יהודה לפקדיהם שלשה וארבעים
אלף ושש מאות׃ בני יששכר לפקדיהם
ארבעה וששים אלף וארבע מאות׃ בני
זבולן לפקדיהם שבעה וחמשים אלף וחמש
מאות׃ בני יוסף למשפחתם למנשה ואפרים
מנשה לפקדיהם שנים ושלשים אלף ומאתים׃
בני בנימן לפקדיהם חמשה וארבעים אלף
ושש מ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ומלכותו בכל משלה וגאותו בגוים נכרתה עד אבדון׃ ב כה אמר יי אלהים הנה אנכי נתתי את מלכי בצור על שכם סוסים ורכבתי עליו פרשים וקמו כנגדו כמין סערות׃ ג והעליתי את עמים רבים עליו כאשר יעלה הים בגליו׃ ד ונתתי את חומות צור לשמה ונתצו את מגדלותיה וסחיתי עפרה ממנה והיתה לצחיח סלע׃ ה משטח חרמים תהיה בתוך הים כי אנכי דברתי נאם אדני יי והיתה לבז לגוים׃ ו ובנותיה אשר בשדה בחרב תהרגנה וידעו כי אני יי׃ ז כי כה אמר אדני יי הנני מביא אל צור נבוכדנאצר מלך בבל מצפון מלך מלכים בסוסים וברכב ובפרשים וקהל ועם רב׃ ח את בנותיך בשדה בחרב יהרג ונתן עליך דיק ושפך עליך סללה והקיף עליך צנה׃ ט ומחית חומותיך בידיו ומגדלותיך יתץ בחרבותיו׃ י מרב סוסיו יכסה אתכם עפרם מקול פרשים וגלגלים ומרכבות תרעשנה חומותיך בבואו בשעריך כמבוא עיר מבוקעה׃ יא בפרסות סוסיו ירמוס את כל חוצותיך את עמך בחרב יהרג ומצבות עזך לארצה תרדנה׃ יב וישמו את חילך ובשללך יבזו ופרצו חומותיך והרסו את בתי חמודותיך ואבניך ועציך ועפרך בתוך המים ישימו׃ יג והשבתי את המון שיריך וקול נבליך לא ישמע עוד׃ יד ונתתיך לצחיח סלע משטח חרמים תהיה לא תבנה עוד כי אני יי דברתי נאם אדני יי׃ טו כה אמר אדני יי ליצור הלא מקול נפלך בהנאק חלל בהרג טבח בתוכך׃ טז ויורדו מעל כסאותם כל נשיאי הים והסירו את מעטפותם ואת בגדי רקמתם יפשיטו חרדות ישבו על הארץ וחרדו לרגעים ושממו עליך׃ יז ונשאו עליך קינה ואמרו לך איכה נכחדת ישבת נושבת מן הים העיר הללה אשר היתה חזקה היא ושביה אשר נתנו חתיתם לכל יושביה׃ יח עתה יחרדו האיים ביום מפלתך ונבהלו האיים אשר בים מצאתך׃ יט כי כה אמר אדני יי לתתך עיר נחרבה כערים לא נושבות בהעלות עליך את תהום ויכסוך מים רבים׃ כ והורדתיך את יורדי בור אל עם עולם והושבתיך בארץ תחתיות חרבות מעולם את יורדי בור למען לא תשבי ונתתי צבי בארץ חיים׃ כא אבהלה אתנך ואינך ואבקשך ולא תמצאי עוד נאם אדני יי׃

כז ויהי דבר יי אלי לאמר׃ ב ואתה בן אדם שא על צור קינה׃ ג ואמרת לצור היושבת על מבואות ים רכלת העמים אל איים רבים כה אמר אדני יי צור אתה אמרת אני כלילת יפי׃ ד בלב ימים גבוליך בוניך כללו יפיך׃ ה ברושים משברתיך שנים מלבנון לקחו לעשות תרן עליך׃ ו מאלוני בשן עשו משוטיך קרשך עשו שן בת אשורים מחגבים כתים׃ ז שש ברקמה מצרים היתה לך לנס עליך היתה תכלת וארגמן מאיי אלישה היה מכסך׃ ח יושבי צידון וארוד היו משיטיך חכמיך צור היו בך המה היו חבליך׃ ט זקני גבל וחכמיה היו בך מחזקיך כל ספני הים וימיהם היו בך לערב את ערבך׃ י פרס ולוד ופוט היו בחילך אנשי מלחמתך מגן וכובע תלו בך הם יתנו הודך׃ יא בני ארוד וחילך על חומותיך סביב והגמדים על מגדלותיך היו שלטיהם תלו על חומותיך סביב הם כללו יפיך׃ יב תרשיש רכלתך מרב כל הון כסף ברזל בדיל ועופרת נתנו בעזבונך׃ יג יון תבל ומשך המה רכליך בנפש אדם וכלי נחשת נתנו מכרתך׃ יד בית תוגרמה בסוסים ופרשים ופרדים נתנו עזבונך׃ טו בני דדן רכלתך איים רבים ידי סחרתך קרנות שן והובנים נתנו אשכרתך׃ טז ארם פוך מעשיך מרב מקנתך בנפך ורקמה ובוץ ופנינים ונפך נתנו בעזבונך׃ יז יהודה וארץ ישראל המה רכלתך בחטי מנית ופנג ודבש ושמן וצרי נתנו מכרתך׃ יח דמשק מרב מעשיך מרב כל הון ביין חלבון וצמר צחר׃ יט ודן ויון מעזל בעזבונך ברזל עשות קדה וקנה היתה בסחרתך׃ כ דדן רכלתך בבגדי חפוי לרכבה׃ כא ערב וכל נשיאי קדר המה סחרי ידך בכרים ואילים ועתודים בם המה סחריך׃ כב רכלי שבא ורעמה המה רכלוך בראש כל בשם וכל אבן יקרה וזהב נתנו עזבונך׃ כג חרן וכנה ועדן רכלי שבא אשור כלמד רכלתך׃ כד המה רכלתך במכללים תכלת ורקמה ובגנזי גוני הון חבושים בחבלים ארזים גם בעבותים בחנותך׃ כה אניות תרשיש שרות מסחרתך ותמלאי ותכבדי מאד בלב ימים׃ כו במים רבים הביאוך משטים הרוח הקדים שברך בלב ימים׃ כז הונך וטעניך מכרתך רכלתך ומלחיך ומשטיך חברי עזבונך וכל אנשי מלחמתך אשר בך ובכל קהלך אשר בתוכך יפלו בלב ימים ביום מפלתך׃ כח מקול צעקת משטיך תרעשנה מגרשות׃ כט וירדו מאניותם כל תפשי משוט מלחי כל ימי הים על הארץ יעמדו׃ ל והשמיעו עליך בקולם ומרו תמרורים ויעלו עפר על ראשם התפלשו באפר׃ לא וקרחו לך קרחה והתאזרו שקים ויבכו אליך במר נפש מספד מר׃ לב ונשאו אתך בקינתם קינה ויקוננו עליך מי כצור כדומה בתוך הים׃ לג בצאת מימיך מים רבים תשביעי עמים רבים בהון עתרתך ובסחורתך׃ לד עת נשברת מים במצולות מעמקים מסחרתך וכל קהלך בתוכך נפלו׃ לה כל יושבי האיים שמו עליך ושערותיהם סערו מלכיהם פחדו רגזו פנים׃ לו סחרים עמים שרקו עליך בלהות היית ואינך עד עולם׃

כח ויהי דבר יי אלי לאמר׃ ב בן אדם אמר לנגיד צור כה אמר אדני יי יען גבה לבבך ותאמר אל אני מושב אלהים ישבתי בלב ימים ואתה אדם ולא אל ותתן לבך כלבב אלהים׃ ג הנה חכם אתה מדניאל לא נעלם ממך סתם׃ ד בחכמתך ובתבונתך עשית לך חיל ותעש זהב וכסף באוצרותיך׃ ה ברב חכמתך ברכלתך הרבית חילך ויגבה לבבך מחילך׃ ו לכן כה אמר אדני יי יען תתך לבבך כלבב אלהים׃ ז הנני מביא עליך זרים עריצי גוים ורקו חרבותם על יפי חכמתך וחללו את יפעתך׃ ח אל בור יורידוך ומתת מותי חללים בלב ימים׃ ט האמר תאמר אני אל לפני הרגך ואתה אדם ולא אל ביד חללך׃ י מותי ערלים תמות ביד זרים כי אני דברתי נאם אדני יי׃ יא ויהי דבר יי אלי לאמר׃ יב בן אדם שא קינה על מלך צור ואמרת אליו כה אמר אדני יי אתה חותם תכנית מלא חכמה וכלול יפי׃ יג בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסכתך אדם פטדה ויהלם תרשיש שהם יספה ספיר נופך וברקת ומלא זהב נקביך ונוקביך בך ביום הבראך כוננו׃ יד את כרוב ממשח מסוכך נתתיך בהר קדש אלהים היית בתוך אבני אש התהלכת׃ טו תמים אתה בדרכיך מיום הבראך עד נמצאה עולתה בך׃ טז ברב רכלתך מלאו תוכך חמס ותחטא ואחללך מהר אלהים ואבדך כרוב הסוכך מתוך אבני אש׃ יז גבה לבבך ביפיך שחת חכמתך על יפעתך על כן לארץ השלכתיך לפני מלכים נתתיך לראות בך׃ יח מרב עונתיך בעול רכלתך חללת מקדשיך ואוציא אש מתוכך היא אכלתך ואתנך לאפר על הארץ לעיני כל ראיך׃ יט כל יודעיך בעמים שממו עליך בלהות היית ואינך עד עולם׃ כ ויהי דבר יי אלי לאמר׃ כא בן אדם שים פניך אל צידון והנבא עליה׃ כב ואמרת כה אמר אדני יי הנני אליך צידון ונכבדתי בתוכך וידעו כי אני יי בעשותי בה שפטים ונקדשתי בה׃ כג ושלחתי בה דבר ודם בחוצותיה ונפל חלל בתוכה בחרב עליה מסביב וידעו כי אני יי׃ כד ולא יהיה עוד לבית ישראל סלון מדקר וקוץ מכאיב מכל סביביהם הנאצים אותם וידעו כי אני אדני יי׃ כה כה אמר אדני יי בקבצי את בית ישראל מן העמים אשר נפוצו בם ונקדשתי בהם לעיני הגוים ושכנו על אדמתם אשר נתתי לעבדי ליעקב׃ כו וישבו עליה לבטח ובנו בתים ונטעו כרמים וישבו לבטח בעשותי שפטים בכל הסביבים אותם מנאצים מהם וידעו כי אני יי אלהיהם׃

כט בשנה העשירית בעשרי בשנים בשנים עשר יום לחדש היה דבר יי אלי לאמר׃ ב בן אדם שים פניך על פרעה מלך מצרים והנבא עליו ועל כל מצרים׃ ג דבר ואמרת כה אמר אדני יי הנני עליך פרעה מלך מצרים התנין הגדול הרבץ בתוך יאריו אשר אמר לי יארי ואני עשיתני׃ ד ונתתי חחים בלחייך והדבקתי דגת יאריך בקשקשתיך והעליתיך מתוך יאריך ואת כל דגת יאריך בקשקשתיך תדבקנה׃ ה ונטשתיך המדברה אותך ואת כל דגת יאריך על פני השדה תפול לא תאסף ולא תקבץ לחית הארץ ולעוף השמים נתתיך לאכלה׃ ו וידעו כל יושבי מצרים כי אני יי יען היותם משענת קנה לבית ישראל׃ ז בתפשם בך בכפך תרוץ ובקעת להם כל כתף ובהשענם עליך תשבר והעמדת להם כל מתנים׃ ח לכן כה אמר אדני יי הנני מביא עליך חרב והכרתי ממך אדם ובהמה׃ ט והיתה ארץ מצרים לשממה וחרבה וידעו כי אני יי יען אמר יארי לי ואני עשיתי׃ י לכן הנני אליך ואל יאריך ונתתי את ארץ מצרים לחרבות חרבה משמדון עד גבול כוש׃ יא לא תעבר בה רגל אדם ורגל בהמה לא תעבר בה ולא תשב ארבעים שנה׃ יב ונתתי את ארץ מצרים שממה בתוך ארצות נשמות ועריה בתוך ערים מחרבות תהיינה שממה ארבעים שנה ואפיץ את מצרים בגוים וזריתים בארצות׃ יג כי כה אמר אדני יי מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן העמים אשר נפוצו שמה׃ יד ושבתי את שבות מצרים והשבתי אותם ארץ פתרוס על ארץ מכורתם והיו שם ממלכה שפלה׃ טו מן הממלכות תהיה שפלה ולא תתנשא עוד על הגוים והמעטתים לבלתי רדות בגוים׃ טז ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון בפנותם אחריהם וידעו כי אני אדני יי׃ יז ויהי בשנה עשרים ושבע שנה בראשון באחד לחדש היה דבר יי אלי לאמר׃ יח בן אדם נבוכדנאצר מלך בבל העביד את חילו עבדה גדולה אל צור כל ראש קרח וכל כתף מרוטה ושכר לא היה לו ולחילו מצור על העבדה אשר עבד עליה׃ יט לכן כה אמר אדני יי הנני נתן לנבוכדנאצר מלך בבל את ארץ מצרים ונשא המונה ושלל שללה ובזז בזה והיתה שכר לחילו׃ כ פעלו אשר עבד בה נתתי לו את ארץ מצרים כי לי עשו נאם אדני יי׃ כא ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל ולך אתן פתחון פה בתוכם וידעו כי אני יי׃

ל ויהי דבר יי אלי לאמר׃ ב בן אדם הנבא ואמר כה אמר אדני יי הילילו הוי ליום׃ ג כי קרוב יום וקרוב יום יי קרוב עת גוים יהיה׃ ד ובאה חרב במצרים והיתה חלחלה בכוש בנפל חלל במצרים ולקחו המונה ונהרסו יסודותיה׃ ה כוש ופוט ולוד וכל ערב וכוב ובני ארץ הברית אתם בחרב יפלו׃ ו כה אמר יי וסמכו משענת מצרים וירד גאון עזה ממגדל סונה בו בחרב יפלו נאם אדני יי׃ ז ונשמו בתוך ארצות נשמות ועריה בתוך ערים נחרבות תהיינה׃ ח וידעו כי אני יי בתתי אש במצרים וכל עזריה יהיו נשברים׃ ט ביום ההוא יצאו מלאכים מלפני בכלי להחריד את כוש בטוחה והיה חלחלה בהם ביום מצרים כי הנה באה והיתה׃ י כה אמר אדני יי והשבתי את המון מצרים ביד נבוכדנאצר מלך בבל׃ יא הוא ועמו אתו עריצי גוים מובאים להשחית את הארץ וריקו חרבותם על מצרים ומלאו את הארץ חללים׃ יב ונתתי את יארים חרבה ומכרתי את הארץ ביד רעים והשמתי את הארץ וכל מלואה ביד זרים אני יי דברתי׃ יג כה אמר אדני יי והאבדתי גלולים והשבתי אלילים מנף ונסיכי מארץ לא יהיה עוד ושמתי יראה בארץ מצרים׃ יד והשמתי את פתרוס ונתתי אש בצוען ועשיתי שפטים בנו׃ טו ושפכתי חמתי על סין מבצר עוז ברת המון מצרים׃ טז ונתתי אש במצרים חיל יחיל סין ונו תהיה לשברים ונף צרים יהיו ביום׃ יז בחורי און ופיבסת בחרב יפלו והנה בשבי תלכנה׃ יח ובתחפנחס חשך בשברי שם מטות מצרים ושבתה בה גאון עזה היא ובנותיה בשבי תלכנה׃ יט ועשיתי שפטים במצרים וידעו כי אני יי׃ כ ויהי בשנת עשתי עשרה שנה בשבעה לחדש היה דבר יי אלי לאמר׃ כא בן אדם את זרוע פרעה מלך מצרים שברתי והנה לא חבשה תרופות לתת רפאות לשום חתול לחבש להחזיק לתפשה בחרב׃ כב לכן כה אמר אדני יי הנני אל פרעה מלך מצרים ושברתי את זרעותיו החזקה ואת השברה ונפלתי את החרב מידו׃ כג והפצתי את מצרים בגוים וזריתים בארצות׃ כד וחזקתי את זרעות מלך בבל ונתתי את חרבי בידו ושברתי את זרעות פרעה ונאנח לפניו אנחות חלל׃ כה וחזקתי את זרעות מלך בבל ונפלו זרעות פרעה וידעו כי אני יי בתתי את חרבי ביד מלך בבל והטה אותה על ארץ מצרים׃ כו והפצתי את מצרים בגוים וזריתים בארצות וידעו כי אני יי׃

לא ויהי בשנת עשתי עשרה שנה בשלשה לחדש היה דבר יי אלי לאמר׃ ב בן אדם אמר אל פרעה מלך מצרים ואל המונו את מי דמית בגדלך׃ ג הנה אשור ארז בלבנון יפה ענף וחרש צל ומתנשא גבה ותוכו נתנו בין עבתים׃ ד מים גדלוהו תהום רוממתהו בפלגיה הולכת סביב למטעה ותובלותיה שלחה אל כל עצי השדי׃ ה על כן גבה קומתו מכל עצי השדי ותרבינה סבכתו מרב מימו בהשלחו׃ ו בסבכתו קננו כל עוף השמים ותחת ענפיו ילדו כל חית השדי ובצלו ישבו כל גוים רבים׃ ז ויפה היה בגדלו באורך דליותיו כי היה שרשו אל מים רבים׃ ח ארזים לא עממוהו בגן אלהים ברושים לא היו כסבכותיו וערמנים לא היו כענפיו כל עץ בגן אלהים לא דמה אליו ביפיו׃ ט יפיתיו בריבי דליותיו ויקנאהו כל עצי עדן אשר בגן אלהים׃ י לכן כה אמר אדני יי יען גבהת בקומה ויתן צמרתו בין עבתים ותגבה לבבו בגבהו׃ יא ואתננהו ביד אל גוים עשה יעשנו כרשעתו גרשתהו׃ יב וכרתוהו זרים עריצי גוים וישלכהו על ההרים ובכל נחלי הארץ נפלו ענפיו ויהיו שברתיו לכל אפיקי הארץ וירדו מכל עמי הארץ מצלו ויטשוהו׃ יג על מפלתו ינוחו כל עוף השמים ועל פגרתו תהיינה כל חית השדי׃ יד למען לא יגבהו כל עצי מים בגבהם ולא יתנו צמרתם בין עבתים ולא יעמדו אליהם כל שתי מים כי כלם נתנו למות אל ארץ תחתית בתוך בני אדם את יורדי בור׃ טו כה אמר אדני יי ביום רדתו שאול הקדתי עליו את תהום וכלאתיה בנהרותיה ויעצרו מים רבים ואקדר עליו את לבנון וכל עצי השדי נעלפו עליו׃ טז מקול מפלתו הרעשתי גוים בהורדי אותו אל שאול את כל יורדי בור ונחמו בארץ תחתיות כל עצי עדן מבחר ויפי לבנון כל שתי מים׃ יז גם הם אתו ירדו שאולה אל חללי חרב וזרועו ישבו בצלו בתוך גוים׃ יח למי דמית כה בגדלך ותורד את עצי עדן אל ארץ תחתיות בתוך ערלים תשכב את חללי חרב פרעה והמונו נאם אדני יי׃

לב ויהי בשנת שתים עשרה בשנים עשר חדש היה דבר יי אלי לאמר׃ ב בן אדם שא קינה על פרעה מלך מצרים ואמרת אליו כפיר גוים נדמית ואתה כתנין בימים ותפרח בנהריך ותדגר מים ברגליך ותרפש נהרותם׃ ג כה אמר אדני יי ופרשתי עליך את רשתי בקהל עמים רבים ויעלוך בחרמי׃ ד ונטשתיך על הארץ על פני השדה אשליך ועשיתי עליך כל עוף השמים והשבעתי ממך כל חית הארץ׃ ה ונתתי את בשרך על ההרים ומלאו הגאיות מרומך׃ ו והשקיתי מדמך ארץ שבחך אל ההרים תמלא נחלים׃ ז וכסיתי בכבותי את השמים והקדרתי כוכביהם שמש בענן אכסנו וירח לא יהל אורו׃ ח כל מאורי אור בשמים אקדיר עליך חשך ונתתי על ארצך נאם אדני יי׃ ט והכעסתי לב עמים רבים בהביאי שברך אל הגוים אל הארצות אשר לא ידעת׃ י והשמותי עליך עמים רבים וסערו מלכיהם עליך בהתעופפי חרבי לפניהם ורגזו לרגעים איש לנפשו ביום מפלתך׃ יא כי כה אמר אדני יי חרב מלך בבל תבוא עליך׃ יב בחרבות גבורים אפיל המונך עריצי כל הגוים כלם ושדדו את גאון מצרים ונאבדה כל המונה׃ יג והאבדתי את כל בהמתה מעל מים רבים ולא תדלחם רגל אדם עוד ופרסות בהמה לא תדלחם׃ יד אז אשקיע מימיהם ונהרותם כשמן אוליך נאם אדני יי׃ טו בתתי את ארץ מצרים שממה ונשמה הארץ ממלואה בהכותי את כל יושבי בה וידעו כי אני יי׃ טז קינה היא ויקוננוה בנות הגוי תקוננה אותה על מצרים ועל כל המונה תקוננה אותה נאם אדני יי׃ יז ויהי בשנת עשתי עשרה שנה בחמשה עשר יום לחדש היה דבר יי אלי לאמר׃ יח בן אדם הנהם על המון מצרים והורידהו הוא ובנות גוים הדורות אל ארץ תחתיות את יורדי בור׃ יט מי נעמת הרד ושכבה את ערלים׃ כ בתוך חללי חרב יפלו נתנה לחרב משכוה על כל המונה׃ כא ידברו לו אלי גבורים מתוך שאול את עוזריו ירדו שכבו הערלים חללי חרב׃ כב שם אשור וכל קהלה סביבותיו קבריו כלם חללים נפלי חרב׃ כג אשר נתנו קברותיו בירכתי בור ותהי קהלה סביב לקבריה כלם חללים נפלי חרב המתתים בארץ החיים ויתנו פחדתם בארץ החיים׃ כד שם עילם וכל המונה סביב לקבריה כלם חללים נפלי חרב אשר ירדו ערלים ארץ תחתיות אשר נתנו חתיתם בארץ החיים ויכלמו כלמתם את יורדי בור׃ כה בתוך חללים שמו משכב לה עם כל המונה סביב לקבריה ערלים כלם חללי חרב כי נתנו חתיתם בארץ החיים ויכלמו כלמתם את יורדי בור בתוך חללים נתנה׃ כו שם משך תובל והמונה סביב לקבריה ערלים חללי חרב כי נתנו חתיתם בארץ החיים׃ כז ולא ישכבו את גבורים נפלים מערלים אשר ירדו שאולה בכלי מלחמתם ויתנו חרבותם תחת ראשותם ותהי עונתם על עצמותם כי חתת גבורים בארץ החיים׃ כח ואתה בתוך ערלים תשבר ותשכב את חללי חרב׃ כט שם אדום מלכיה וכל נשיאיה אשר נתנו בגבורתם את אשר חרב משכבו את ערלים ואת יורדי בור׃ ל שם נשיאי צפון כלם וכל הצדנים אשר ירדו עם חללים במבושתם מגבורתם ויכלמו את ערלים ישכבו את חרב ויסבלו כלמתם את יורדי בור׃ לא אותם יראה פרעה ונחם על כל המונו פרעה וכל חילו חללי חרב נאם אדני יי׃ לב כי נתתי חתיתו בארץ החיים ושכב בתוך ערלים את חרב פרעה והמונו נאם אדני יי׃

לג ויהי דבר יי אלי לאמר׃ ב בן אדם דבר אל בני עמך ואמרת אליהם ארץ כי אביא עליה חרב ולקחו עם הארץ איש אחד מקצותם ויתנהו להם לצפה׃ ג וראה את החרב באה בארץ ותקע בשופר והזהירו את העם׃ ד כל אשר ישמע את קול השופר ולא נזהר ותבוא החרב ותקחהו דמו בראשו יהיה׃ ה קול השופר שמע ולא נזהר דמו בו יהיה ואם נזהר נפשו תמלט׃ ו ואם הצפה יראה את החרב באה ולא תקע בשופר ולא נזהרו העם ותבוא חרב ותקח מהם נפש הוא בעונו נלקח ואת דמו מיד הצפה אבקש׃ ז ואתה בן אדם צפה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרתם אותם מאתי׃ ח באמרי לרשע רשע מות תמות ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הוא רשע בעונו ימות ואת דמו מידך אבקש׃ ט ואתה כי הזהרת רשע מדרכו לשוב ממנה ולא שב מדרכו הוא בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת׃ י ואתה בן אדם אמר אל בית ישראל כה אמרתם לאמר פשעינו וחטאתינו עלינו ואנחנו נמקים בהם איך נחיה׃ יא אמר אליהם חי אני נאם אדני יי אם אחפץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תמותו בית ישראל׃ יב ואתה בן אדם אמר אל בני עמך צדקת צדיק לא תצילנו ביום פשעו ורשעת רשעו לא יכשל בה ביום שובו מרשעתו וצדיק לא יוכל בה ביום חטוא׃ יג באמרי לצדיק חיה יחיה הוא אם בטח על צדקתו ועשה עול כל צדקתו לא תזכרנה ובעולו אשר עשה בו בעונו אשר עשה בו ימות׃ יד ובאמרי לרשע מות תמות ושב מחטאתו ועשה משפט וצדקה׃ טו חבל יחזיר רשע גזלה ישלם בחקות החיים ללכת בלי עשות עול חיה יחיה לא ימות׃ טז כל חטאתו אשר חטא לו לא תזכרנה לו עשה משפט וצדקה חיה יחיה׃ יז ואמרו בני עמך לא תכון דרך אדני והם דרכם לא תכון׃ יח בשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ומת בו בעולו אשר עשה ימות׃ יט ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה בהם הוא יחיה׃ כ ואמרתם לא תכון דרך אדני איש כדרכיו אשפוט אתכם בית ישראל׃ כא ויהי בשנת שתים עשרה לגלותנו בעשירי בחמשה לחדש בא אלי הפליט מירושלם לאמר הוכתה העיר׃ כב ויד יי היתה עלי בערב לפני בוא הפליט ויפתח את פי עד בוא אלי בבקר ויפתח את פי ולא אהיה עוד אלם׃ כג ויהי דבר יי אלי לאמר׃ כד בן אדם היושבים החרבות האלה על אדמת ישראל מדברים לאמר אחד היה אברהם וירש את הארץ ואנחנו רבים לנו נתנה הארץ למורשה׃ כה לכן אמר אליהם כה אמר אדני יי אל הדם תאכלו ואל גלוליכם תשאו עיניכם ודם תשפכו ואל הארץ תירשו׃ כו עמדתם על חרבכם עשיתם התועבה ואל אשת רעהו טמאתם ואל הארץ תירשו׃ כז כה תאמר אליהם כה אמר אדני יי חי אני אם לא אשר החרבות יפלו בחרב ואשר על פני השדה לחית אתנה לאכלה והמצדות והמערות בדבר ימותו׃ כח ונתתי את הארץ שממה ומשמה וגאון עזה ושממו הרי ישראל מבלי עובר׃ כט וידעו כי אני יי בתתי את הארץ שממה ומשמה על כל תועבותם אשר עשו׃ ל ואתה בן אדם בני עמך המדברים בך אצל הקירות ובפתחי הבתים ודבר איש אל אחיו איש לאמר לכו נא ושמעו מה הדבר היוצא מאת יי׃ לא ובאו אליך כמבוא העם ויבאו לפניך עמי וישבו לפניך ושמעו את דבריך ואותם לא יעשו כי עגבים בפיהם המה הולך לבבם אחרי בצעם׃ לב והנה אתה להם כשיר עגבים יפה קול ומיטב נגן ושמעו את דבריך ואותם לא יעשו׃ לג וכבוא זאת הנה באה וידעו כי נביא היה בתוכם׃

לד ויהי דבר יי אלי לאמר׃ ב בן אדם הנבא על רעי ישראל הנבא ואמרת אל הרעים כה אמר אדני יי הוי רעי ישראל אשר היו רעים אותם הלא הצאן מרעים׃ ג את החלב תאכלו ובצמר תתכסו את המריא תזבחו את הצאן לא תרעו׃ ד את הנחלה לא חזקתם ואת הנדחת לא רפאתם ואת השברה לא חבשתם ואת התועה לא השבתם ואת האבדת לא בקשתם ובחזקה ובפרך רדיתם אותם׃ ה ותפוצינה מבלי רועה ותהיינה לאכלה לכל חית השדי ותפוצינה׃ ו צאני תשגינה בכל הר ועל כל גבעה רמה ועל כל פני הארץ נפוצה צאני ואין דורש ואין מבקש׃ ז לכן רעים שמעו את דבר יי׃ ח חי אני נאם אדני יי אם לא יען היות צאני לבז והיתה צאני לאכלה לכל חית השדי מבלי רועה ולא דרשו רעי את צאני וירעו הרעים את עצמם ואת צאני לא רעו׃ ט לכן רעים שמעו את דבר יי׃ י כה אמר אדני יי הנני אל הרעים ודרשתי את צאני מידם והשבתים מרעות צאן ולא ירעו עוד הרעים את עצמם והצלתי את צאני מפיהם ולא תהיינה להם לאכלה׃ יא כי כה אמר אדני יי הנני אני ודרשתי את צאני ובקרתים׃ יב כבקר רועה עדרו ביום היותו בתוך צאנו נפרצה כן אבקר את צאני והצלתי אותם מכל המקמות אשר נפצו שם ביום ענן וערפל׃ יג והוצאתים מן העמים וקבצתים מן הארצות והבאתים אל אדמתם ורעיתים על הרי ישראל בנחלים ובכל מושבות הארץ׃ יד במרעה טוב ארעם ובהר מרום ישראל תהיה נוותם שם תרבצנה בנוה טוב ובמרעה שמן ירעו על הרי ישראל׃ טו אני ארעה צאני ואני ארביצם נאם אדני יי׃ טז את האבדת אבקש ואת הנדחת אשיב ואת השברה אחבש ואת החולה אחזק ואת השמנה ואת החזקה אשמיד ארעה במשפט׃ יז ואתן צאני אתם כה אמר אדני יי הנני שפט בין שה לשה בין אילים ועתודים׃ יח המעט מכם המרעה הטוב כי תרמסו ברגליכם את יתר מרעיתכם ומשתות המים כי תרפשון ברגליכם את יתר׃ יט ואצאני רמוס רגליכם יתר ושתות רגליכם תרפשון׃ כ לכן כה אמר אדני יי אלהים אליהם הנני אני ושפטתי בין שה בריא ובין שה רזה׃ כא יען בצד וכתף תדחפו וכל החלושות בקרניכם תנגחו עד כלותכם אתהן החוצה׃ כב והושעתי את צאני והיו עוד לבז ושפטתי בין שה לשה׃ כג והקמתי עליהם רעה אחד ורעם את עבדי דוד הוא ירעם והוא יהיה להם לרעה׃ כד ואני יי אהיה להם לאלהים ועבדי דוד נשיא בתוכם אני יי דברתי׃ כה וכרתי להם ברית שלום והשבתי חיה רעה מן הארץ ובמדבר ישכנו לבטח ויערו ביערים׃ כו ונתתי אותם וסביב לגבעתי ברכה והורדתי הגשם בעתו גשמי ברכה יהיו׃ כז ונתן עץ השדה פריו והארץ תתן יבולה והיו על אדמתם לבטח וידעו כי אני יי בשברי את מוטות עלם והצלתים מיד העבדים בהם׃ כח ולא יהיו עוד לבז לגוים וחית הארץ לא תאכלם ויושבו לבטח ואין מחריד׃ כט והקמתי להם מטע לשם ולא יהיו עוד חללי רעב בארץ ולא ישאו עוד כלמת הגוים׃ ל וידעו כי אני יי אלהיהם אתם ובית ישראל עמי נאם אדני יי׃ לא ואתם צאני צאן מרעיתי אדם אתם אני אלהיכם נאם אדני יי׃

לה ויהי דבר יי אלי לאמר׃ ב בן אדם שים פניך אל הר שעיר והנבא עליו׃ ג ואמרת אליו כה אמר אדני יי הנני אליך הר שעיר ונטיתי ידי עליך ונתתיך שממה ומשמה׃ ד את עריך החרב אשים ואתה שממה תהיה וידעת כי אני יי׃ ה יען היות לך איבת עולם ותגר את בני ישראל על ידי חרב בעת אידם בעת עון קץ׃ ו לכן חי אני נאם אדני יי כי לדם אעשיך ודם ירדפך אם לא דם תשנא ודם ירדפך׃ ז ונתתי את הר שעיר לשמה ומשמה והכרתי ממנו עובר ושב׃ ח ומלאתי את הריו חלליו גבעותיך ואפיקיך וכל נחליך חללי חרב יפלו בהם׃ ט שממות עולם אתנך וערי לא תשבנה ושמתם כי אני יי׃ י יען אמרך שני הגוים ושתי הארצות לי תהיינה וירשנוה ויי שמה היה׃ יא לכן חי אני נאם אדני יי ועשיתי כאפך וכקנאתך אשר עשית משנאתם בם ונודעתי בהם כי אתך אשפוט׃ יב וידעת כי אני יי שמעתי את כל נאצותיך אשר אמרת על הרי ישראל לאמר שוממה נתנו לנו לאכלה׃ יג ותגדילו עלי בפיכם והרבתם עלי דבריכם אני שמעתי׃ יד כה אמר אדני יי כשמחת כל הארץ שממה אעשה לך׃ טו כשמחתך לנחלת בית ישראל על אשר שוממה כן אעשה לך שממה תהיה הר שעיר וכל אדום כלה וידעו כי אני יי׃

לו ואתה בן אדם הנבא אל הרי ישראל ואמרת הרי ישראל שמעו דבר יי׃ ב כה אמר אדני יי יען אמר אויב עליכם האח ובמות עולם נהיתה לנו׃ ג לכן הנבא ואמרת כה אמר אדני יי יען כי משמות ומבלעים מסביב להיותכם לירשת יתר הגוים ותעל על שפת לשון ודבת עם׃ ד לכן הרי ישראל שמעו דבר אדני יי כה אמר אדני יי להרים ולגבעות לאפיקים ולגאיות ולערים הנשמות והנבזות אשר היו לבז ולקלס לשארית הגוים אשר סביב׃ ה לכן כה אמר אדני יי אם לא באש קנאתי דברתי על שאר הגוים ועל כל אדום אשר נתנו את ארצי להם למורשה בשמחת כל לבב בשאט נפש למען מגרשה לבז׃ ו לכן הנבא על אדמת ישראל ואמרת להרים ולגבעות לאפיקים ולגאיות כה אמר אדני יי הנני בקנאתי ובחמתי דברתי יען כי בשת גוים נשאתם׃ ז לכן כה אמר אדני יי אם לא את גוים אשר סביבותיכם המה כלמתם תשאנה׃ ח ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא׃ ט כי הנני אליכם ופניתי אליכם ונעבדתם ונזרעתם׃ י והרביתי עליכם אדם כל בית ישראל כלה כלה והושבו הערים ונבנו החרבות׃ יא והרביתי עליכם אדם ובהמה ורבו ופרו והושבתי אתכם כקדמתיכם והטבתי מראשתיכם והידעתי כי אני יי׃ יב והולכתי עליכם אדם את עמי ישראל וירשוך והיית להם לנחלה ולא תוסף עוד לשכלם׃ יג כה אמר אדני יי יען אמרים לכם אדם אתה תאכל אדם ושכלת גוייך היית׃ יד לכן אדם לא תאכל עוד ושכלת גויך לא תוסף עוד נאם אדני יי׃ טו ולא אשמיע עליך עוד כלמת הגוים ומעמי לא תשאי עוד ושכלת גויך לא תכשיל עוד נאם אדני יי׃ טז ויהי דבר יי אלי לאמר׃ יז בן אדם בית ישראל יושבים על אדמתם וטמאו אותה בדרכם ובעלילותם כטמאת הנדה היתה דרכם לפני׃ יח ואשפך חמתי עליהם על הדם אשר שפכו על הארץ ובגלוליהם טמאוה׃ יט ואפיצם בגוים וזרו בארצות כדרכם וכעלילותם שפטתים׃ כ ויבא אל הגוים אשר באו שמה ויחללו את שם קדשי באמר עליהם עם יי אלה ומארצו יצאו׃ כא ואחמל על שם קדשי אשר חללו בית ישראל בגוים אשר באו שמה׃ כב לכן אמר לבית ישראל כה אמר אדני יי לא למענכם אני עשה בית ישראל כי אם למען שם קדשי אשר חללתם בגוים אשר באתם שמה׃ כג וקדשתי את שמי הגדול המחלל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו הגוים כי אני יי נאם אדני יי בהקדשי בכם לעיניהם׃ כד ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם׃ כה וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם׃ כו ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר׃ כז ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם׃ כח וישבתם בארץ אשר נתתי לאבותיכם והייתם לי לעם ואני אהיה לכם לאלהים׃ כט והושעתי אתכם מכל טמאותיכם וקראתי אל הדגן והרביתי אתו ולא אתן עליכם רעב׃ ל והרביתי את פרי העץ ותנובת השדה למען לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים׃ לא וזכרתם את דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא טובים ונקטתם בפניכם על עונותיכם ועל תועבותיכם׃ לב לא למענכם אני עשה נאם אדני יי יודע לכם בשו והכלמו מדרכיכם בית ישראל׃ לג כה אמר אדני יי ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם והושבתי את הערים והנבנו החרבות׃ לד והארץ השממה תעבד תחת היותה שממה לעיני כל עובר׃ לה ואמרו הארץ ההוא הש

ولا يجوز أن يكون الأمر بالتوبة والاستغفار لأجل الذنوب، لأن الأنبياء معصومون من الذنوب، فلا بد أن يكون لأجل ترك الأولى، أو لأجل أمته، أو لأجل أن يزداد ثوابه وكرامته عند الله تعالى.

وقوله: ﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ﴾ أي: نزهه عما لا يليق به، واحمده على ما أنعم به عليك وعلى أمتك. ﴿بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ﴾ أي: في أول النهار وآخره، وقيل: المراد بالعشي: صلاة العصر، وبالإبكار: صلاة الفجر.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۝٥٦﴾

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ﴾ أي: بغير حجة ولا برهان، ﴿إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ﴾ أي: ما في صدورهم إلا تكبر عن الحق، وحسد للنبي ﷺ على ما آتاه الله من النبوة، وما هم ببالغي ما يتكبرون عليه من الرياسة والشرف، بل الله يخذلهم ويذلهم ويضعهم. ﴿فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ﴾ أي: التجئ إليه واعتصم به من شرهم. ﴿إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ أي: السميع لأقوال عباده، البصير بأفعالهم، فيجازي كلًا بما يستحق.

﴿لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝٥٧﴾

﴿لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ﴾ أي: خلق السماوات والأرض أعظم وأكبر من خلق الناس، فمن قدر على خلق السماوات والأرض قدر على إعادة الناس بعد موتهم. ﴿وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ أي: لا يعلمون ذلك، فيكذبون بالبعث.

﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مَا تَتَذَكَّرُونَ ۝٥٨﴾

﴿وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ﴾ أي: الكافر والمؤمن، ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ﴾ أي: لا يستوي المؤمن العامل الصالحات والمسيء، ﴿قَلِيلًا مَا تَتَذَكَّرُونَ﴾ أي: تذكرًا قليلًا ما تتذكرون.

﴿إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ۝٥٩﴾

﴿إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا﴾ أي: القيامة لا شك في مجيئها، ﴿وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ أي: لا يصدقون بها.

﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ۝٦٠﴾

﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ أي: وحدوني واعبدوني أغفر لكم، وقيل: اسألوني أعطكم، وقيل: قولوا: يا ربنا اغفر لنا وارحمنا، وقيل: قولوا: لا إله إلا الله، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وارحمنا، وقيل: قولوا: اللهم اهدنا وارزقنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتب علينا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتجاوز عنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل منا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل توبتنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل دعاءنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل صلاتنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل صيامنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل حجنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل عمرتنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل جهادنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل صدقاتنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا وتأثمًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا وتأثمًا وتحنثًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا وتأثمًا وتحنثًا وتعففًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا وتأثمًا وتحنثًا وتعففًا وتستترًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا وتأثمًا وتحنثًا وتعففًا وتستترًا وتحرزًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا وتأثمًا وتحنثًا وتعففًا وتستترًا وتحرزًا وتحصنًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا وتأثمًا وتحنثًا وتعففًا وتستترًا وتحرزًا وتحصنًا وتمنعًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا وتأثمًا وتحنثًا وتعففًا وتستترًا وتحرزًا وتحصنًا وتمنعًا وتحفظًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا وتأثمًا وتحنثًا وتعففًا وتستترًا وتحرزًا وتحصنًا وتمنعًا وتحفظًا وتيقظًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخشعًا وتعبدًا وتنسكًا وتزهدًا وتورعًا وتحرجًا وتأثمًا وتحنثًا وتعففًا وتستترًا وتحرزًا وتحصنًا وتمنعًا وتحفظًا وتيقظًا وتنبهًا، وقيل: قولوا: اللهم اغفر لنا وتقبل أعمالنا الصالحة التي عملناها لك ابتغاء وجهك وطلبًا لمرضاتك وخوفًا من عقابك ورجاء لثوابك وشوقًا إلى لقائك ومحبة في رؤيتك وإيثارًا لما عندك على ما عندنا ورغبة فيما وعدتنا ورهبة مما أوعدتنا وتصديقًا بكتابك واتباعًا لسنة نبيك وإخلاصًا في العمل وإحسانًا في العمل وإتقانًا له وإكثارًا منه وإخفاءً له وإعلانًا له وسرًا وعلانية وخشية وتقوى وإنابة وتوبة وإخباتًا وتواضعًا وتسليمًا وتفويضًا وتوكلًا وتبتلًا وتضرعًا وابتهالًا وتذللًا وتمسكنًا وتخ

ᚱᛏ ᚱᛗᛈᚿᛋᚴᛚ ᚦᚢᛈᛋᛏᚢᚴᛋᛋᛋ ᚦᚱᚬᚴᚮᚱ
ᚮᚴ ᛈᛒᚬᚮᚢᚢᛈ ᛈᛋᛋᚱᚴ ᛈᛇ ᚱᛏᚷᚦᚢᚢ
ᚱᛗᚬ ᚦᚢᚴᚬᚴᚴᚴᛚ ᚱᛋᚢᚢᛈ ᚴᚢᚱᚱᚴ
ᛗᚢᚬᚱ. ᚬᚴᚢᚢᚱ ᚢᚢᚴᚢᚢᚱ ᚢᚢᚴᚢᚢᚱ ᚢᚢ

ᚱᛟᛉ ᚲᛞᚲᛖᛖᛁᛋᚠᛟᛉᚷ ᛈᛊᚹᚱᚢᛞᛈᚷᚷᚷ.ᚱᛞᚲ
ᚱᛟᛖᛖ ᛁᚠᛞᛖᛁᛋᚷ ᛋᚹᛋᚢᛊᚹᚷ ᛒᛋᚢᛊ
ᛁᛖᛞᚱᛟᛞᚱᚢᛊᛞᚲ.ᛈᚢᛞᛈᚹᚷ ᚾᛟᛞᚱ ᚱᚴ
ᛈᛖᛊᚢᚠᛋ.ᛞᛈ ᚾᚲᛞᛊᚢᚱᛟᛈᚱᛟᚱ ᚱᚷᚹ.ᚱᛞ
ᚹᚾᚢᛋᚹᛋᛞᛈᚷᚷ ᛈᚲᚾᛟᛁᛋᚢᛞᛞ ᚱᚱᚢᛁᛁᛈ
ᛞᛖ ᚹᛖᛁᛈᛞᛈᛞᛟᚱᛞᚱ ᛁᛟᚾᚹ
ᚾ ᛁᛞᛞᛈᚷᚷ ᛁᛁᛈᛁᛈᚱᛞᚱᛁ.ᛈᚢᛁᛖ ᚱᚴ

ᛁᛁᛈᚱᛁᛁᚹᛈ ᚹᚲᚾᚠᛈ ᚱᚲᛞᛈᛞᚲ ᛁᛁᛈᛁᛁᛁᚹᛈ ᚱᚲ
ᚷᚹᛖᛁᛁᛁᛞ ᛁᛞᛈᛖᛁᛁᛁᛈᚲᛞᚱᚱᚷ ᛁᛁᛈᚾᛁᛁᛁᛁᛈᚲᛞᚱᚱᚷ
ᛁᛁᛈᚾᛁ

ꝛ

ꝺꝺ ꝺꝛꝺꝺꝯ ꝸꝸꝛꝺꝺꝺ ꝸꝸꝛꝺꝺꝺ ꝺꝛꝺꝺꝯ ꝺꝛꝺꝺꝯ ꝺꝛꝺꝺꝯ

ולא יעמדו לפני אויביהם ויפלו לפני אויביהם ונמשלו עליהם שונאיהם ונסו ואין רודף אתכם ונכשלתם איש באחיו כמפני החרב ואין רודף אתכם ולא תוכלו לקום לפני אויביכם ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ אויביכם והנשארים בכם ימקו בעונם בארצות אויביכם ואף בעונות אבותם אתם ואבותם יחדו ימקו אשר מעלו בי ואף אשר הלכו עמי קרי והלכתי עמהם בחמת קרי ואף אני אביא אותם בארץ אויביהם או אולי יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם ואף כי גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם כי אני יי אלהיהם וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני יי׃

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם אם עבד קנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם אם בגפו יבא בגפו יצא אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדוניה והוא יצא בגפו ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם׃

וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם רעה בעיני אדניה אשר לו לא יעדה ולעם נכרי לא ימשל בה אם רעה בעי

عليه وسلم : ابن عباس رضي الله عنهما قال : كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول في دبر كل صلاة مكتوبة : لا إله إلا الله وحده لا شريك له ، له الملك وله الحمد ، وهو على كل شيء قدير ، اللهم لا مانع لما أعطيت ، ولا معطي لما منعت ، ولا ينفع ذا الجد منك الجد . حدثنا عبد الله ، حدثنا أبي ، حدثنا عبد الرزاق ، أخبرنا معمر ، عن أيوب ، عن أبي قلابة ، عن أبي المهلب ، عن عمران بن حصين ، قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : لا نذر في معصية ، وكفارته كفارة يمين . حدثنا عبد الله ، حدثنا أبي ، حدثنا عبد الرزاق ، أخبرنا معمر ، عن أيوب ، عن أبي قلابة ، عن أبي المهلب ، عن عمران بن حصين ، عن النبي صلى الله عليه وسلم ، بمثله

ѣдѧ ѫц ѭѣс ѯпѡдѣѭѫѡ пѣѧѡдѣѭѫѡ пѣѧ
ѡѡѡпѡ ѭѫ·ѡ·ѡ·ѣѧѫ·ѣѣѣѫ·ѫѫ·ѡ
ѧѡѡѡѡѣѡ ·ѡѡѫ· ѣѣѧѣѡѡѧ ѡѡѣѡѣѡѡ
ѣѣѡѡѡѡѡѡѡ ѡѡѡѡѡѡѡѡ ѣѡѡѡѡѡѡ
ѣѣѡѡѡѡѡѡѡѡ

ᎰᏩᏁᏓᏥ ᏥᏣᏩᏒᏛᏁ ᏭᏂᏩᏍᏆᏂᏎᏍᏗ ᏣᏁᏓᏅᏖᏗ ᏥᏌᏊ ᎠᏂᏍᏆᏂᏎᏍᏗ ᏣᏁᏓᏅᏖᏗ ᏥᏌᏊ ᏗᏥᏌᏊ

ᚠᛏᚱ᛫ᚱᚢᚾᛖᛋ ᚱᛖᛞ ᛋᛏᚢᚾᛞ ᛋᛏᚢᚾᛞ ᛋᛏᚢᚾᛞ ᛒᛖᚨᚱ
ᚲ ᚱᚠᚲᚢᛗᛈ ᛏᛉᚹ ᚲᛖᛗᛗ ᛗᛏᚱᚢᚾᛞᛋ ᚱᚠᚲᛖᚹ
ᛁᛗᛈ ᛁᛗᛞᛖᚱᛋᛏᚨᚾᛞ ᛋᛏᚢᛞᛖᚾᛏ ᚱᛉᚹ ᚲᚢᚱᚱᛖᚾᛏ
ᛁᛗᛞᛖᚱᛋᛏᚨᚾᛞᛁᚾᚷ ᛋᛏᚱᚢᚲᛏᚢᚱᛖ ᚱᛉᚹ ᚲᚢᚱᚱᛖᚾᛏ

ᚠᚢᛚᛚ᛫ ᚹᚨᚾᛞᛖᚱᛁᚾᚷ ᛋᛏᚢᛞᛖᚾᛏ ᚲᛖᚾᛏᚱᛖ ᚹᚨᚾᛞᛖᚱᛁᚾᚷ ᛋᛏᚢᛞᛖᚾᛏ ᚲᛖᚾᛏᚱᛖ

ᚠᚢᛚᛚ᛫ᛁᚾᛏᛖᚱᚾᚨᛏᛁᛟᚾᚨᛚ

ولا يجوز أن يكون الأمر بالتوبة بعد الإيمان، لأن الإيمان لا يكون إلا بالتوبة، فل

ᚷᚢᚱᚾᚨᚾᛏ ᚠᛋᚴ. ᛁᚱᚠᚴᚱ ᚢᚾᛏᚱᚨᚱᚢᛒ ᚢᚾᛏᚱᚨᚱᚢᛒ ᚱᚢᚾᚨᛋᛏᛁᚴᚱ ᚱᚢᚾᚨᛋᛏᛁᚴᚱ ᚱᚢᚾᚨᛋᛏᛁᚴᚱ

ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντες ἐκάθισαν ἐκεῖ καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατέβη ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ· ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών· ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί· ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναιξίν· μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε· οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος· καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε· ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν· καὶ ἀπελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς λέγων· χαίρετε· αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ· τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· κἀκεῖ με ὄψονται· οἱ δὲ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν πάντα τὰ γενόμενα· καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ συμβούλιον λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις λέγοντες· εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐλθόντες νυκτὸς ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων· καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος ἡμεῖς πείσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν· οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν· καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας· οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίστασαν· καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· ἀμήν·

ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ

ἘΠΕΙΔΗΠΕΡ ΠΟΛΛΟΙ ἘΠΕΧΕΙΡΗΣΑΝ ἈΝΑΤΑΞΑΣΘΑΙ ΔΙΗΓΗΣΙΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΠΛΗΡΟΦΟΡΗΜΕΝΩΝ ἘΝ ἩΜΙΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΚΑΘΩΣ ΠΑΡΕΔΟΣΑΝ ΗΜΙΝ ΟΙ ἈΠ' ἈΡΧΗΣ ΑὐΤΟΠΤΑΙ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΤΑΙ ΓΕΝΟΜΕΝΟΙ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ἜΔΟΞΕ ΚΑΜΟΙ ΠΑΡΗΚΟΛΟΥΘΗΚΟΤΙ ΑΝΩΘΕΝ ΠΑΣΙΝ ἈΚΡΙΒΩΣ ΚΑΘΕΞΗΣ ΣΟΙ ΓΡΑΨΑΙ ΚΡΑΤΙΣΤΕ ΘΕΟΦΙΛΕ ἽΝΑ ἘΠΕΓΝΩΣ ΠΕΡΙ ὧΝ ΚΑΤΗΧΗΘΗΣ ΛΟΓΩΝ ἘΓΕΝΕΤΟ ἘΝ ΤΑΙΣ ἩΜΕΡΑΙΣ ΗΡΩΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ἸΟΥΔΑΙΑΣ ἹΕΡΕΥΣ ΤΙΣ ὀΝΟΜΑΤΙ ΖΑΧΑΡΙΑΣ ἘΞ ἘΦΗΜΕΡΙΑΣ ἈΒΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΗ ΑὐΤΩΙ ἘΚ ΤΩΝ ΘΥΓΑΤΕΡΩΝ ἈΑΡΩΝ ΚΑΙ ἩΝ ΤΟ ὄΝΟΜΑ ΑὐΤΗΣ ἘΛΙΣΑΒΕΤ ἨΣΑΝ ΔΕ ΔΙΚΑΙΟΙ ἈΜΦΟΤΕΡΟΙ ἘΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΟΡΕΥΟΜΕΝΟΙ ἘΝ ΠΑΣΑΙΣ ΤΑΙΣ ἘΝΤΟΛΑΙΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ἈΜΕΜΠΤΟΙ ΚΑΙ ΟὐΚ ἨΝ ΑὐΤΟΙΣ ΤΕΚΝΟΝ ΚΑΘΟΤΙ ἩΝ ἡ ἘΛΙΣΑΒΕΤ ΣΤΕΙΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΕΒΗΚΟΤΕΣ ἘΝ ΤΑΙΣ ἩΜΕΡΑΙΣ ΑὐΤΩΝ ἘΓΕΝΕΤΟ ΔΕ ἘΝ ΤΩ ἹΕΡΑΤΕΥΕΙΝ ΑὐΤΟΝ ΤΗΝ ΤΑΞΙΝ ΤΗΣ ἙΦΗΜΕΡΙΑΣ ΑὐΤΟΥ ἜΝΑΝΤΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ἜΘΟΣ ΤΗΣ ἹΕΡΑΤΕΙΑΣ ἜΛΑΧΕ ΤΟΥ ΘΥΜΙΑΣΑΙ ΕἸΣΕΛΘΩΝ ΕἸΣ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΣ Ὁ ΠΛΗΘΟΣ ἮΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΟΜΕΝΟΣ ἜΞΩ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ὨΡΑΝ ΤΟΥ ΘΥΜΙΑΜΑΤΟΣ ὨΦΘΗ ΔΕ ΑὐΤΩΙ ἌΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ἙΣΤΩΣ ἘΚ ΔΕΞΙΩΝ ΤΟΥ ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΥΜΙΑΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ἘΤΑΡΑΧΘΗ ΖΑΧΑΡΙΑΣ ἸΔΩΝ ΚΑΙ ΦΟΒΟΣ ἘΠΕΠΕΣΕΝ ἘΠ' ΑὐΤΟΝ ΧΑΡΑ ΔΕ ΚΑΙ ἈΓΑΛΛΙΑΣΙΣ ΣΟΙ ἜΣΤΑΙ ΚΑΙ ΠΟΛΛΟΙ ἘΠΙ ΤΗ ΓΕΝΕΣΕΙ ΑὐΤΟΥ ΧΑΡΗΣΟΝΤΑΙ ἜΣΤΑΙ ΓΑΡ ΜΕΓΑΣ ἘΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΟἼΝΟΝ ΚΑΙ ΣΙΚΕΡΑ ΟὐΜΗ ΠΙΕΤΑΙ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ἉΓΙΟΥ ΠΛΗΣΘΗΣΕΤΑΙ ἜΤΙ ἘΚ ΚΟΙΛΙΑΣ ΜΗΤΡΟΣ ΑὐΤΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΛΟΥΣ ΤΩΝ ΥἹΩΝ ἸΣΡΑΗΛ ἘΠΙΣΤΡΕΨΕΙ ἘΠΙ ΚΥΡΙΟΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΑὐΤΩΝ ΚΑΙ ΑὐΤΟΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΕΤΑΙ ἘΝΩΠΙΟΝ ΑὐΤΟΥ ἘΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙ ἨΛΙΟΥ ἘΠΙΣΤΡΕΨΑΙ ΚΑΡΔΙΑΣ ΠΑΤΕΡΩΝ ἘΠΙ ΤΕΚΝΑ ΚΑΙ ἈΠΕΙΘΕΙΣ ἘΝ ΦΡΟΝΗΣΕΙ ΔΙΚΑΙΩΝ ἙΤΟΙΜΑΣΑΙ ΚΥΡΙΩ ΛΑΟΝ ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΣΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕἸΠΕΝ ΠΡΟΣ ΑὐΤΟΝ ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΙ ΓΝΩΣΟΜΑΙ ΤΟΥΤΟ ΕἸΜΙ ΓΑΡ ΓΕΡΩΝ ΚΑΙ Ἡ ΓΥΝΗ ΜΟΥ ΠΡΟΒΕΒΗΚΕΝ ἘΝ ΤΑΙΣ ἩΜΕΡΑΙΣ ΑὐΤΗΣ ΚΑΙ ἈΠΟΚΡΙΘΕΙΣ Ὁ ἌΓΓΕΛΟΣ ΕἸΠΕΝ ΠΡΟΣ ΑὐΤΟΝ ΕἸΡΗΝΗΝ ΜΟΙ ΛΑΛΗΣΑΙ ΚΑΙ ΤΑΥΤΑ ΕὐΑΓΓΕΛΙΣΑΣΘΑΙ ΣΕ ΚΑΙ ἸΔΟΥ ἘΣΗ ΣΙΩΠΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΔΥΝΑΜΕΝΟΣ ΛΑΛΗΣΑΙ ἈΧΡΙ ἩΣ ΗΜΕΡΑΣ ἝΣ ΗΣ ΤΑΥΤΑ ἘΝΑΝΤΙΟΣ ΓΑΡ ΜΟΥ ΟἽΤΙΝΕΣ ΟὐΚ ἘΠΙΣΤΕΥΣΑΝ ΤΟΙΣ ΛΟΓΟΙΣ ΜΟΥ ΟἽΤΙΝΕΣ ΠΛΗΡΩΘΗΣΟΝΤΑΙ ΕἸΣ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟΝ ΑὐΤΩΝ ΚΑΙ Ὁ ΛΑΟΣ ἮΝ ΠΡΟΣΔΟΚΩΝ ΤΟΝ ΖΑΧΑΡΙΑΝ ΚΑΙ ἘΘΑΥΜΑΖΟΝ ἘΝ ΤΩ ΧΡΟΝΙΖΕΙΝ ΑὐΤΟΝ ἘΝ ΤΩ ἹΕΡΩ ἘΞΕΛΘΩΝ ΔΕ ΟὐΚ ἨΔΥΝΑΤΟ ΛΑΛΗΣΑΙ ΑὐΤΟΙΣ ΚΑΙ ἜΓΝΩΣΑΝ ὍΤΙ ΟΠΤΑΣΙΑΝ ἙΩΡΑΚΕΝ ἘΝ ΤΩ ἹΕΡΩ ΚΑΙ ΑὐΤΟΣ ἮΝ ΔΙΑΝΕΥΩΝ ΑὐΤΟΙΣ ΚΑΙ ΔΙΕΜΕΝΕΝ ΚΩΦΟΣ ΚΑΙ ἘΓΕΝΕΤΟ ὩΣ ἘΠΛΗΣΘΗΣΑΝ ΑἹ ἩΜΕΡΑΙ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΑὐΤΟΥ ἈΠΗΛΘΕΝ ΕἸΣ ΤΟΝ ΟἼΚΟΝ ΑὐΤΟΥ ΜΕΤΑ ΔΕ ΤΑΣ ἩΜΕΡΑΣ ΤΑΥΤΑΣ ΣΥΝΕΛΗΜΦΘΗ ἘΛΙΣΑΒΕΤ Ἡ ΓΥΝΗ ΑὐΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΚΡΥΒΕΝ ἙΑΥΤΗΝ ΜΗΝΑΣ ΠΕΝΤΕ ΛΕΓΟΥΣΑ ὍΤΙ ΟὕΤΩΣ ΜΟΙ ΠΕΠΟΙΗΚΕΝ ΚΥΡΙΟΣ ἘΝ ἩΜΕΡΑΙΣ ΑἷΣ ἘΠΕΙΔΕΝ ἈΦΕΛΕΙΝ ΟΝΕΙΔΟΣ ἘΝ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ἘΝ ΔΕ ΤΩ ΜΗΝΙ ΤΩ ἙΚΤΩ ἈΠΕΣΤΑΛΗ Ὁ ἌΓΓΕΛΟΣ ΓΑΒΡΙΗΛ ἈΠΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕἸΣ ΠΟΛΙΝ ΤΗΣ ΓΑΛΙΛΑΙΑΣ ἮΤΙΣ ὈΝΟΜΑ ΝΑΖΑΡΕΤ ΠΡΟΣ ΠΑΡΘΕΝΟΝ ἘΜΝΗΣΤΕΥΜΕΝΗΝ ἌΝΔΡΙ ᾨ ὈΝΟΜΑ ἸΩΣΗΦ ἈΠΟ ΤΟΥ ΟἴΚΟΥ ΔΑΥΙΔ ΚΑΙ ΤΟ ὄΝΟΜΑ ΤΗΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΜ ΚΑΙ ΕἸΣΕΛΘΩΝ Ὁ ἌΓΓΕΛΟΣ ΠΡΟΣ ΑὐΤΗΝ ΕἸΠΕΝ ΧΑΙΡΕ ΚΕΧΑΡΙΤΩΜΕΝΗ Ὁ ΚΥΡΙΟΣ ΜΕΤΑ ΣΟΥ ΕὐΛΟΓΗΜΕΝΗ ΣΥ ἘΝ ΓΥΝΑΙΞΙΝ Ἡ ΔΕ ΔΙΕΤΑΡΑΧΘΗ ἘΠΙ ΤΩ ΛΟΓΩ ΑὐΤΟΥ ΚΑΙ ΔΙΕΛΟΓΙΖΕΤΟ ΠΟΤΑΠΟΣ ΕἼΗ Ὁ ἈΣΠΑΣΜΟΣ ΟὗΤΟΣ ΚΑΙ ΔΙΗΠΟΡΕΙ ΠΟΤΕΡΟΝ ΕἸΗ

ꝺꝛꝺꝛꝺꝛ

ꝑ.ꝙ.ꝯ ꝑꝛꝺꝺꝺ

ואחרונה ב) ואין כאן מקום להאריך בזה. ומכל מקום נראה שאין לחלק בין מי שהוא בעל בית לבין מי שאינו בעל בית, שהרי אפילו בעל בית אינו יכול לעשות כל מה שירצה בביתו, ואם כן גם בעל בית אינו יכול לעשות כל מה שירצה בביתו. ומכל מקום נראה שאין לחלק בין מי שהוא בעל בית לבין מי שאינו בעל בית, שהרי אפילו בעל בית אינו יכול לעשות כל מה שירצה בביתו. ומכל מקום נראה שאין לחלק בין מי שהוא בעל בית לבין מי שאינו בעל בית, שהרי אפילו בעל בית אינו יכול לעשות כל מה שירצה בביתו.

ומכל מקום נראה שאין לחלק בין מי שהוא בעל בית לבין מי שאינו בעל בית, שהרי אפילו בעל בית אינו יכול לעשות כל מה שירצה בביתו. ומכל מקום נראה שאין לחלק בין מי שהוא בעל בית לבין מי שאינו בעל בית, שהרי אפילו בעל בית אינו יכול לעשות כל מה שירצה בביתו. ומכל מקום נראה שאין לחלק בין מי שהוא בעל בית לבין מי שאינו בעל בית, שהרי אפילו בעל בית אינו יכול לעשות כל מה שירצה בביתו.

ומכל מקום נראה שאין לחלק בין מי שהוא בעל בית לבין מי שאינו בעל בית, שהרי אפילו בעל בית אינו יכול לעשות כל מה שירצה בביתו. ומכל מקום נראה שאין לחלק בין מי שהוא בעל בית לבין מי שאינו בעל בית, שהרי אפילו בעל בית אינו יכול לעשות כל מה שירצה בביתו. ומכל מקום נראה שאין לחלק בין מי שהוא בעל בית לבין מי שאינו בעל בית, שהרי אפילו בעל בית אינו יכול לעשות כל מה שירצה בביתו.

ﻣﻦ ﺍﻟﻠﻪ ﺍﻟﺮﺣﻤﻦ ﺍﻟﺮﺣﻴﻢ ﺍﻟﺤﻤﺪ ﻟﻠﻪ ﺍﻟﺬﻱ ﺧﻠﻖ ﺍﻟﺴﻤﻮﺍﺕ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﻭﺟﻌﻞ ﺍﻟﻈﻠﻤﺎﺕ ﻭﺍﻟﻨﻮﺭ ﺛﻢ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻔﺮﻭﺍ ﺑﺮﺑﻬﻢ ﻳﻌﺪﻟﻮﻥ ﻫﻮ ﺍﻟﺬﻱ ﺧﻠﻘﻜﻢ ﻣﻦ ﻃﻴﻦ ﺛﻢ ﻗﻀﻰ ﺃﺟﻼ ﻭﺃﺟﻞ ﻣﺴﻤﻰ ﻋﻨﺪﻩ ﺛﻢ ﺃﻧﺘﻢ ﺗﻤﺘﺮﻭﻥ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﻠﻪ ﻓﻲ ﺍﻟﺴﻤﻮﺍﺕ ﻭﻓﻲ ﺍﻷﺭﺽ ﻳﻌﻠﻢ ﺳﺮﻛﻢ ﻭﺟﻬﺮﻛﻢ ﻭﻳﻌﻠﻢ ﻣﺎ ﺗﻜﺴﺒﻮﻥ ﻭﻣﺎ ﺗﺄﺗﻴﻬﻢ ﻣﻦ ﺁﻳﺔ ﻣﻦ ﺁﻳﺎﺕ ﺭﺑﻬﻢ ﺇﻻ ﻛﺎﻧﻮﺍ ﻋﻨﻬﺎ ﻣﻌﺮﺿﻴﻦ ﻓﻘﺪ ﻛﺬﺑﻮﺍ ﺑﺎﻟﺤﻖ ﻟﻤﺎ ﺟﺎﺀﻫﻢ ﻓﺴﻮﻑ ﻳﺄﺗﻴﻬﻢ ﺃﻧﺒﺎﺀ ﻣﺎ ﻛﺎﻧﻮﺍ ﺑﻪ ﻳﺴﺘﻬﺰﺋﻮﻥ ﺃﻟﻢ ﻳﺮﻭﺍ ﻛﻢ ﺃﻫﻠﻜﻨﺎ ﻣﻦ ﻗﺒﻠﻬﻢ ﻣﻦ ﻗﺮﻥ ﻣﻜﻨﺎﻫﻢ ﻓﻲ ﺍﻷﺭﺽ ﻣﺎ ﻟﻢ ﻧﻤﻜﻦ ﻟﻜﻢ ﻭﺃﺭﺳﻠﻨﺎ ﺍﻟﺴﻤﺎﺀ ﻋﻠﻴﻬﻢ ﻣﺪﺭﺍﺭﺍ ﻭﺟﻌﻠﻨﺎ ﺍﻷﻧﻬﺎﺭ ﺗﺠﺮﻱ ﻣﻦ ﺗﺤﺘﻬﻢ ﻓﺄﻫﻠﻜﻨﺎﻫﻢ ﺑﺬﻧﻮﺑﻬﻢ ﻭﺃﻧﺸﺄﻧﺎ ﻣﻦ ﺑﻌﺪﻫﻢ ﻗﺮﻧﺎ ﺁﺧﺮﻳﻦ ﻭﻟﻮ ﻧﺰﻟﻨﺎ ﻋﻠﻴﻚ ﻛﺘﺎﺑﺎ ﻓﻲ ﻗﺮﻃﺎﺱ ﻓﻠﻤﺴﻮﻩ ﺑﺄﻳﺪﻳﻬﻢ ﻟﻘﺎﻝ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻔﺮﻭﺍ ﺇﻥ ﻫﺬﺍ ﺇﻻ ﺳﺤﺮ ﻣﺒﻴﻦ ﻭﻗﺎﻟﻮﺍ ﻟﻮﻻ ﺃﻧﺰﻝ ﻋﻠﻴﻪ ﻣﻠﻚ ﻭﻟﻮ ﺃﻧﺰﻟﻨﺎ ﻣﻠﻜﺎ ﻟﻘﻀﻲ ﺍﻷﻣﺮ ﺛﻢ ﻻ ﻳﻨﻈﺮﻭﻥ ﻭﻟﻘﺪ ﺍﺳﺘﻬﺰﺉ ﺑﺮﺳﻞ ﻣﻦ ﻗﺒﻠﻚ ﻓﺤﺎﻕ ﺑﺎﻟﺬﻳﻦ ﺳﺨﺮﻭﺍ ﻣﻨﻬﻢ ﻣﺎ ﻛﺎﻧﻮﺍ ﺑﻪ ﻳﺴﺘﻬﺰﺋﻮﻥ ﻗﻞ ﺳﻴﺮﻭﺍ ﻓﻲ ﺍﻷﺭﺽ ﺛﻢ ﺍﻧﻈﺮﻭﺍ ﻛﻴﻒ ﻛﺎﻥ ﻋﺎﻗﺒﺔ ﺍﻟﻤﻜﺬﺑﻴﻦ ﻗﻞ ﻟﻤﻦ ﻣﺎ ﻓﻲ ﺍﻟﺴﻤﻮﺍﺕ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﻗﻞ ﻟﻠﻪ ﻛﺘﺐ ﻋﻠﻰ ﻧﻔﺴﻪ ﺍﻟﺮﺣﻤﺔ ﻟﻴﺠﻤﻌﻨﻜﻢ ﺇﻟﻰ ﻳﻮﻡ ﺍﻟﻘﻴﺎﻣﺔ ﻻ ﺭﻳﺐ ﻓﻴﻪ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﺧﺴﺮﻭﺍ ﺃﻧﻔﺴﻬﻢ ﻓﻬﻢ ﻻ ﻳﺆﻣﻨﻮﻥ ﻭﻟﻪ ﻣﺎ ﺳﻜﻦ ﻓﻲ ﺍﻟﻠﻴﻞ ﻭﺍﻟﻨﻬﺎﺭ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﺴﻤﻴﻊ ﺍﻟﻌﻠﻴﻢ ﻗﻞ ﺃﻏﻴﺮ ﺍﻟﻠﻪ ﺃﺗﺨﺬ ﻭﻟﻴﺎ ﻓﺎﻃﺮ ﺍﻟﺴﻤﻮﺍﺕ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﻭﻫﻮ ﻳﻄﻌﻢ ﻭﻻ ﻳﻄﻌﻢ ﻗﻞ ﺇﻧﻲ ﺃﻣﺮﺕ ﺃﻥ ﺃﻛﻮﻥ ﺃﻭﻝ ﻣﻦ ﺃﺳﻠﻢ ﻭﻻ ﺗﻜﻮﻧﻦ ﻣﻦ ﺍﻟﻤﺸﺮﻛﻴﻦ ﻗﻞ ﺇﻧﻲ ﺃﺧﺎﻑ ﺇﻥ ﻋﺼﻴﺖ ﺭﺑﻲ ﻋﺬﺍﺏ ﻳﻮﻡ ﻋﻈﻴﻢ ﻣﻦ ﻳﺼﺮﻑ ﻋﻨﻪ ﻳﻮﻣﺌﺬ ﻓﻘﺪ ﺭﺣﻤﻪ ﻭﺫﻟﻚ ﺍﻟﻔﻮﺯ ﺍﻟﻤﺒﻴﻦ ﻭﺇﻥ ﻳﻤﺴﺴﻚ ﺍﻟﻠﻪ ﺑﻀﺮ ﻓﻼ ﻛﺎﺷﻒ ﻟﻪ ﺇﻻ ﻫﻮ ﻭﺇﻥ ﻳﻤﺴﺴﻚ ﺑﺨﻴﺮ ﻓﻬﻮ ﻋﻠﻰ ﻛﻞ ﺷﻲﺀ ﻗﺪﻳﺮ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﻘﺎﻫﺮ ﻓﻮﻕ ﻋﺒﺎﺩﻩ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﺤﻜﻴﻢ ﺍﻟﺨﺒﻴﺮ ﻗﻞ ﺃﻱ ﺷﻲﺀ ﺃﻛﺒﺮ ﺷﻬﺎﺩﺓ ﻗﻞ ﺍﻟﻠﻪ ﺷﻬﻴﺪ ﺑﻴﻨﻲ ﻭﺑﻴﻨﻜﻢ ﻭﺃﻭﺣﻲ ﺇﻟﻲ ﻫﺬﺍ ﺍﻟﻘﺮﺁﻥ ﻷﻧﺬﺭﻛﻢ ﺑﻪ ﻭﻣﻦ ﺑﻠﻎ ﺃﺋﻨﻜﻢ ﻟﺘﺸﻬﺪﻭﻥ ﺃﻥ ﻣﻊ ﺍﻟﻠﻪ ﺁﻟﻬﺔ ﺃﺧﺮﻯ ﻗﻞ ﻻ ﺃﺷﻬﺪ ﻗﻞ ﺇﻧﻤﺎ ﻫﻮ ﺇﻟﻪ ﻭﺍﺣﺪ ﻭﺇﻧﻨﻲ ﺑﺮﻱﺀ ﻣﻤﺎ ﺗﺸﺮﻛﻮﻥ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﺁﺗﻴﻨﺎﻫﻢ ﺍﻟﻜﺘﺎﺏ ﻳﻌﺮﻓﻮﻧﻪ ﻛﻤﺎ ﻳﻌﺮﻓﻮﻥ ﺃﺑﻨﺎﺀﻫﻢ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﺧﺴﺮﻭﺍ ﺃﻧﻔﺴﻬﻢ ﻓﻬﻢ ﻻ ﻳﺆﻣﻨﻮﻥ ﻭﻣﻦ ﺃﻇﻠﻢ ﻣﻤﻦ ﺍﻓﺘﺮﻯ ﻋﻠﻰ ﺍﻟﻠﻪ ﻛﺬﺑﺎ ﺃﻭ ﻛﺬﺏ ﺑﺂﻳﺎﺗﻪ ﺇﻧﻪ ﻻ ﻳﻔﻠﺢ ﺍﻟﻈﺎﻟﻤﻮﻥ ﻭﻳﻮﻡ ﻧﺤﺸﺮﻫﻢ ﺟﻤﻴﻌﺎ ﺛﻢ ﻧﻘﻮﻝ ﻟﻠﺬﻳﻦ ﺃﺷﺮﻛﻮﺍ ﺃﻳﻦ ﺷﺮﻛﺎﺅﻛﻢ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻨﺘﻢ ﺗﺰﻋﻤﻮﻥ ﺛﻢ ﻟﻢ ﺗﻜﻦ ﻓﺘﻨﺘﻬﻢ ﺇﻻ ﺃﻥ ﻗﺎﻟﻮﺍ ﻭﺍﻟﻠﻪ ﺭﺑﻨﺎ ﻣﺎ ﻛﻨﺎ ﻣﺸﺮﻛﻴﻦ ﺍﻧﻈﺮ ﻛﻴﻒ ﻛﺬﺑﻮﺍ ﻋﻠﻰ ﺃﻧﻔﺴﻬﻢ ﻭﺿﻞ ﻋﻨﻬﻢ ﻣﺎ ﻛﺎﻧﻮﺍ ﻳﻔﺘﺮﻭﻥ ﻭﻣﻨﻬﻢ ﻣﻦ ﻳﺴﺘﻤﻊ ﺇﻟﻴﻚ ﻭﺟﻌﻠﻨﺎ ﻋﻠﻰ ﻗﻠﻮﺑﻬﻢ ﺃﻛﻨﺔ ﺃﻥ ﻳﻔﻘﻬﻮﻩ ﻭﻓﻲ ﺁﺫﺍﻧﻬﻢ ﻭﻗﺮﺍ ﻭﺇﻥ ﻳﺮﻭﺍ ﻛﻞ ﺁﻳﺔ ﻻ ﻳﺆﻣﻨﻮﺍ ﺑﻬﺎ ﺣﺘﻰ ﺇﺫﺍ ﺟﺎﺅﻙ ﻳﺠﺎﺩﻟﻮﻧﻚ ﻳﻘﻮﻝ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻔﺮﻭﺍ ﺇﻥ ﻫﺬﺍ ﺇﻻ ﺃﺳﺎﻃﻴﺮ ﺍﻷﻭﻟﻴﻦ ﻭﻫﻢ ﻳﻨﻬﻮﻥ ﻋﻨﻪ ﻭﻳﻨﺄﻭﻥ ﻋﻨﻪ ﻭﺇﻥ ﻳﻬﻠﻜﻮﻥ ﺇﻻ ﺃﻧﻔﺴﻬﻢ ﻭﻣﺎ ﻳﺸﻌﺮﻭﻥ ﻭﻟﻮ ﺗﺮﻯ ﺇﺫ ﻭﻗﻔﻮﺍ ﻋﻠﻰ ﺍﻟﻨﺎﺭ ﻓﻘﺎﻟﻮﺍ ﻳﺎ ﻟﻴﺘﻨﺎ ﻧﺮﺩ ﻭﻻ ﻧﻜﺬﺏ ﺑﺂﻳﺎﺕ ﺭﺑﻨﺎ ﻭﻧﻜﻮﻥ ﻣﻦ ﺍﻟﻤﺆﻣﻨﻴﻦ ﺑﻞ ﺑﺪﺍ ﻟﻬﻢ ﻣﺎ ﻛﺎﻧﻮﺍ ﻳﺨﻔﻮﻥ ﻣﻦ ﻗﺒﻞ ﻭﻟﻮ ﺭﺩﻭﺍ ﻟﻌﺎﺩﻭﺍ ﻟﻤﺎ ﻧﻬﻮﺍ ﻋﻨﻪ ﻭﺇﻧﻬﻢ ﻟﻜﺎﺫﺑﻮﻥ ﻭﻗﺎﻟﻮﺍ ﺇﻥ ﻫﻲ ﺇﻻ ﺣﻴﺎﺗﻨﺎ ﺍﻟﺪﻧﻴﺎ ﻭﻣﺎ ﻧﺤﻦ ﺑﻤﺒﻌﻮﺛﻴﻦ ﻭﻟﻮ ﺗﺮﻯ ﺇﺫ ﻭﻗﻔﻮﺍ ﻋﻠﻰ ﺭﺑﻬﻢ ﻗﺎﻝ ﺃﻟﻴﺲ ﻫﺬﺍ ﺑﺎﻟﺤﻖ ﻗﺎﻟﻮﺍ ﺑﻠﻰ ﻭﺭﺑﻨﺎ ﻗﺎﻝ ﻓﺬﻭﻗﻮﺍ ﺍﻟﻌﺬﺍﺏ ﺑﻤﺎ ﻛﻨﺘﻢ ﺗﻜﻔﺮﻭﻥ ﻗﺪ ﺧﺴﺮ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﺬﺑﻮﺍ ﺑﻠﻘﺎﺀ ﺍﻟﻠﻪ ﺣﺘﻰ ﺇﺫﺍ ﺟﺎﺀﺗﻬﻢ ﺍﻟﺴﺎﻋﺔ ﺑﻐﺘﺔ ﻗﺎﻟﻮﺍ ﻳﺎ ﺣﺴﺮﺗﻨﺎ ﻋﻠﻰ ﻣﺎ ﻓﺮﻃﻨﺎ ﻓﻴﻬﺎ ﻭﻫﻢ ﻳﺤﻤﻠﻮﻥ ﺃﻭﺯﺍﺭﻫﻢ ﻋﻠﻰ ﻇﻬﻮﺭﻫﻢ ﺃﻻ ﺳﺎﺀ ﻣﺎ ﻳﺰﺭﻭﻥ ﻭﻣﺎ ﺍﻟﺤﻴﺎﺓ ﺍﻟﺪﻧﻴﺎ ﺇﻻ ﻟﻌﺐ ﻭﻟﻬﻮ ﻭﻟﻠﺪﺍﺭ ﺍﻵﺧﺮﺓ ﺧﻴﺮ ﻟﻠﺬﻳﻦ ﻳﺘﻘﻮﻥ ﺃﻓﻼ ﺗﻌﻘﻠﻮﻥ ﻗﺪ ﻧﻌﻠﻢ ﺇﻧﻪ ﻟﻴﺤﺰﻧﻚ ﺍﻟﺬﻱ ﻳﻘﻮﻟﻮﻥ ﻓﺈﻧﻬﻢ ﻻ ﻳﻜﺬﺑﻮﻧﻚ ﻭﻟﻜﻦ ﺍﻟﻈﺎﻟﻤﻴﻦ ﺑﺂﻳﺎﺕ ﺍﻟﻠﻪ ﻳﺠﺤﺪﻭﻥ ﻭﻟﻘﺪ ﻛﺬﺑﺖ ﺭﺳﻞ ﻣﻦ ﻗﺒﻠﻚ ﻓﺼﺒﺮﻭﺍ ﻋﻠﻰ ﻣﺎ ﻛﺬﺑﻮﺍ ﻭﺃﻭﺫﻭﺍ ﺣﺘﻰ ﺃﺗﺎﻫﻢ ﻧﺼﺮﻧﺎ ﻭﻻ ﻣﺒﺪﻝ ﻟﻜﻠﻤﺎﺕ ﺍﻟﻠﻪ ﻭﻟﻘﺪ ﺟﺎﺀﻙ ﻣﻦ ﻧﺒﺈ ﺍﻟﻤﺮﺳﻠﻴﻦ ﻭﺇﻥ ﻛﺎﻥ ﻛﺒﺮ ﻋﻠﻴﻚ ﺇﻋﺮﺍﺿﻬﻢ ﻓﺈﻥ ﺍﺳﺘﻄﻌﺖ ﺃﻥ ﺗﺒﺘﻐﻲ ﻧﻔﻘﺎ ﻓﻲ ﺍﻷﺭﺽ ﺃﻭ ﺳﻠﻤﺎ ﻓﻲ ﺍﻟﺴﻤﺎﺀ ﻓﺘﺄﺗﻴﻬﻢ ﺑﺂﻳﺔ ﻭﻟﻮ ﺷﺎﺀ ﺍﻟﻠﻪ ﻟﺠﻤﻌﻬﻢ ﻋﻠﻰ ﺍﻟﻬﺪﻯ ﻓﻼ ﺗﻜﻮﻧﻦ ﻣﻦ ﺍﻟﺠﺎﻫﻠﻴﻦ ﺇﻧﻤﺎ ﻳﺴﺘﺠﻴﺐ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻳﺴﻤﻌﻮﻥ ﻭﺍﻟﻤﻮﺗﻰ ﻳﺒﻌﺜﻬﻢ ﺍﻟﻠﻪ ﺛﻢ ﺇﻟﻴﻪ ﻳﺮﺟﻌﻮﻥ ﻭﻗﺎﻟﻮﺍ ﻟﻮﻻ ﻧﺰﻝ ﻋﻠﻴﻪ ﺁﻳﺔ ﻭﻟﻜﻦ ﺃﻛﺜﺮﻫﻢ ﻻ ﻳﻌﻠﻤﻮﻥ ﻭﻣﺎ ﻣﻦ ﺩﺍﺑﺔ ﻓﻲ ﺍﻷﺭﺽ ﻭﻻ ﻃﺎﺋﺮ ﻳﻄﻴﺮ ﺑﺠﻨﺎﺣﻴﻪ ﺇﻻ ﺃﻣﻢ ﺃﻣﺜﺎﻟﻜﻢ ﻣﺎ ﻓﺮﻃﻨﺎ ﻓﻲ ﺍﻟﻜﺘﺎﺏ ﻣﻦ ﺷﻲﺀ ﺛﻢ ﺇﻟﻰ ﺭﺑﻬﻢ ﻳﺤﺸﺮﻭﻥ ﻭﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﺬﺑﻮﺍ ﺑﺂﻳﺎﺗﻨﺎ ﺻﻢ ﻭﺑﻜﻢ ﻓﻲ ﺍﻟﻈﻠﻤﺎﺕ ﻣﻦ ﻳﺸﺄ ﺍﻟﻠﻪ ﻳﻀﻠﻠﻪ ﻭﻣﻦ ﻳﺸﺄ ﻳﺠﻌﻠﻪ ﻋﻠﻰ ﺻﺮﺍﻁ ﻣﺴﺘﻘﻴﻢ ﻗﻞ ﺃﺭﺃﻳﺘﻜﻢ ﺇﻥ ﺃﺗﺎﻛﻢ ﻋﺬﺍﺏ ﺍﻟﻠﻪ ﺃﻭ ﺃﺗﺘﻜﻢ ﺍﻟﺴﺎﻋﺔ ﺃﻏﻴﺮ ﺍﻟﻠﻪ ﺗﺪﻋﻮﻥ ﺇﻥ ﻛﻨﺘﻢ ﺻﺎﺩﻗﻴﻦ ﺑﻞ ﺇﻳﺎﻩ ﺗﺪﻋﻮﻥ ﻓﻴﻜﺸﻒ ﻣﺎ ﺗﺪﻋﻮﻥ ﺇﻟﻴﻪ ﺇﻥ ﺷﺎﺀ ﻭﺗﻨﺴﻮﻥ ﻣﺎ ﺗﺸﺮﻛﻮﻥ ﻭﻟﻘﺪ ﺃﺭﺳﻠﻨﺎ ﺇﻟﻰ ﺃﻣﻢ ﻣﻦ ﻗﺒﻠﻚ ﻓﺄﺧﺬﻧﺎﻫﻢ ﺑﺎﻟﺒﺄﺳﺎﺀ ﻭﺍﻟﻀﺮﺍﺀ ﻟﻌﻠﻬﻢ ﻳﺘﻀﺮﻋﻮﻥ ﻓﻠﻮﻻ ﺇﺫ ﺟﺎﺀﻫﻢ ﺑﺄﺳﻨﺎ ﺗﻀﺮﻋﻮﺍ ﻭﻟﻜﻦ ﻗﺴﺖ ﻗﻠﻮﺑﻬﻢ ﻭﺯﻳﻦ ﻟﻬﻢ ﺍﻟﺸﻴﻄﺎﻥ ﻣﺎ ﻛﺎﻧﻮﺍ ﻳﻌﻤﻠﻮﻥ ﻓﻠﻤﺎ ﻧﺴﻮﺍ ﻣﺎ ﺫﻛﺮﻭﺍ ﺑﻪ ﻓﺘﺤﻨﺎ ﻋﻠﻴﻬﻢ ﺃﺑﻮﺍﺏ ﻛﻞ ﺷﻲﺀ ﺣﺘﻰ ﺇﺫﺍ ﻓﺮﺣﻮﺍ ﺑﻤﺎ ﺃﻭﺗﻮﺍ ﺃﺧﺬﻧﺎﻫﻢ ﺑﻐﺘﺔ ﻓﺈﺫﺍ ﻫﻢ ﻣﺒﻠﺴﻮﻥ ﻓﻘﻄﻊ ﺩﺍﺑﺮ ﺍﻟﻘﻮﻡ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻇﻠﻤﻮﺍ ﻭﺍﻟﺤﻤﺪ ﻟﻠﻪ ﺭﺏ ﺍﻟﻌﺎﻟﻤﻴﻦ ﻗﻞ ﺃﺭﺃﻳﺘﻜﻢ ﺇﻥ ﺃﺧﺬ ﺍﻟﻠﻪ ﺳﻤﻌﻜﻢ ﻭﺃﺑﺼﺎﺭﻛﻢ ﻭﺧﺘﻢ ﻋﻠﻰ ﻗﻠﻮﺑﻜﻢ ﻣﻦ ﺇﻟﻪ ﻏﻴﺮ ﺍﻟﻠﻪ ﻳﺄﺗﻴﻜﻢ ﺑﻪ ﺍﻧﻈﺮ ﻛﻴﻒ ﻧﺼﺮﻑ ﺍﻵﻳﺎﺕ ﺛﻢ ﻫﻢ ﻳﺼﺪﻓﻮﻥ ﻗﻞ ﺃﺭﺃﻳﺘﻜﻢ ﺇﻥ ﺃﺗﺎﻛﻢ ﻋﺬﺍﺑﻪ ﺑﻐﺘﺔ ﺃﻭ ﺟﻬﺮﺓ ﻫﻞ ﻳﻬﻠﻚ ﺇﻻ ﺍﻟﻘﻮﻡ ﺍﻟﻈﺎﻟﻤﻮﻥ ﻭﻗﺎﻟﻮﺍ ﻟﻮﻻ ﺃﻧﺰﻝ ﻋﻠﻴﻪ ﺁﻳﺎﺕ ﻣﻦ ﺭﺑﻪ ﻗﻞ ﺇﻧﻤﺎ ﺍﻵﻳﺎﺕ ﻋﻨﺪ ﺍﻟﻠﻪ ﻭﺇﻧﻤﺎ ﺃﻧﺎ ﻧﺬﻳﺮ ﻣﺒﻴﻦ ﻭﻟﻮ ﺃﻧﺰﻟﻨﺎ ﺁﻳﺔ ﻓﻲ ﻗﺮﻃﺎﺱ ﻓﻠﻤﺴﻮﻩ ﺑﺄﻳﺪﻳﻬﻢ ﻟﻘﺎﻝ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻔﺮﻭﺍ ﺇﻥ ﻫﺬﺍ ﺇﻻ ﺳﺤﺮ ﻣﺒﻴﻦ ﻭﻗﺎﻟﻮﺍ ﻟﻮﻻ ﺃﻧﺰﻝ ﻋﻠﻴﻪ ﻣﻠﻚ ﻭﻟﻮ ﺃﻧﺰﻟﻨﺎ ﻣﻠﻜﺎ ﻟﻘﻀﻲ ﺍﻷﻣﺮ ﺛﻢ ﻻ ﻳﻨﻈﺮﻭﻥ ﻭﻟﻘﺪ ﺍﺳﺘﻬﺰﺉ ﺑﺮﺳﻞ ﻣﻦ ﻗﺒﻠﻚ ﻓﺤﺎﻕ ﺑﺎﻟﺬﻳﻦ ﺳﺨﺮﻭﺍ ﻣﻨﻬﻢ ﻣﺎ ﻛﺎﻧﻮﺍ ﺑﻪ ﻳﺴﺘﻬﺰﺋﻮﻥ ﻗﻞ ﺳﻴﺮﻭﺍ ﻓﻲ ﺍﻷﺭﺽ ﺛﻢ ﺍﻧﻈﺮﻭﺍ ﻛﻴﻒ ﻛﺎﻥ ﻋﺎﻗﺒﺔ ﺍﻟﻤﻜﺬﺑﻴﻦ ﻗﻞ ﻟﻤﻦ ﻣﺎ ﻓﻲ ﺍﻟﺴﻤﻮﺍﺕ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﻗﻞ ﻟﻠﻪ ﻛﺘﺐ ﻋﻠﻰ ﻧﻔﺴﻪ ﺍﻟﺮﺣﻤﺔ ﻟﻴﺠﻤﻌﻨﻜﻢ ﺇﻟﻰ ﻳﻮﻡ ﺍﻟﻘﻴﺎﻣﺔ ﻻ ﺭﻳﺐ ﻓﻴﻪ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﺧﺴﺮﻭﺍ ﺃﻧﻔﺴﻬﻢ ﻓﻬﻢ ﻻ ﻳﺆﻣﻨﻮﻥ ﻭﻟﻪ ﻣﺎ ﺳﻜﻦ ﻓﻲ ﺍﻟﻠﻴﻞ ﻭﺍﻟﻨﻬﺎﺭ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﺴﻤﻴﻊ ﺍﻟﻌﻠﻴﻢ ﻗﻞ ﺃﻏﻴﺮ ﺍﻟﻠﻪ ﺃﺗﺨﺬ ﻭﻟﻴﺎ ﻓﺎﻃﺮ ﺍﻟﺴﻤﻮﺍﺕ ﻭﺍﻷﺭﺽ ﻭﻫﻮ ﻳﻄﻌﻢ ﻭﻻ ﻳﻄﻌﻢ ﻗﻞ ﺇﻧﻲ ﺃﻣﺮﺕ ﺃﻥ ﺃﻛﻮﻥ ﺃﻭﻝ ﻣﻦ ﺃﺳﻠﻢ ﻭﻻ ﺗﻜﻮﻧﻦ ﻣﻦ ﺍﻟﻤﺸﺮﻛﻴﻦ ﻗﻞ ﺇﻧﻲ ﺃﺧﺎﻑ ﺇﻥ ﻋﺼﻴﺖ ﺭﺑﻲ ﻋﺬﺍﺏ ﻳﻮﻡ ﻋﻈﻴﻢ ﻣﻦ ﻳﺼﺮﻑ ﻋﻨﻪ ﻳﻮﻣﺌﺬ ﻓﻘﺪ ﺭﺣﻤﻪ ﻭﺫﻟﻚ ﺍﻟﻔﻮﺯ ﺍﻟﻤﺒﻴﻦ ﻭﺇﻥ ﻳﻤﺴﺴﻚ ﺍﻟﻠﻪ ﺑﻀﺮ ﻓﻼ ﻛﺎﺷﻒ ﻟﻪ ﺇﻻ ﻫﻮ ﻭﺇﻥ ﻳﻤﺴﺴﻚ ﺑﺨﻴﺮ ﻓﻬﻮ ﻋﻠﻰ ﻛﻞ ﺷﻲﺀ ﻗﺪﻳﺮ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﻘﺎﻫﺮ ﻓﻮﻕ ﻋﺒﺎﺩﻩ ﻭﻫﻮ ﺍﻟﺤﻜﻴﻢ ﺍﻟﺨﺒﻴﺮ ﻗﻞ ﺃﻱ ﺷﻲﺀ ﺃﻛﺒﺮ ﺷﻬﺎﺩﺓ ﻗﻞ ﺍﻟﻠﻪ ﺷﻬﻴﺪ ﺑﻴﻨﻲ ﻭﺑﻴﻨﻜﻢ ﻭﺃﻭﺣﻲ ﺇﻟﻲ ﻫﺬﺍ ﺍﻟﻘﺮﺁﻥ ﻷﻧﺬﺭﻛﻢ ﺑﻪ ﻭﻣﻦ ﺑﻠﻎ ﺃﺋﻨﻜﻢ ﻟﺘﺸﻬﺪﻭﻥ ﺃﻥ ﻣﻊ ﺍﻟﻠﻪ ﺁﻟﻬﺔ ﺃﺧﺮﻯ ﻗﻞ ﻻ ﺃﺷﻬﺪ ﻗﻞ ﺇﻧﻤﺎ ﻫﻮ ﺇﻟﻪ ﻭﺍﺣﺪ ﻭﺇﻧﻨﻲ ﺑﺮﻱﺀ ﻣﻤﺎ ﺗﺸﺮﻛﻮﻥ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﺁﺗﻴﻨﺎﻫﻢ ﺍﻟﻜﺘﺎﺏ ﻳﻌﺮﻓﻮﻧﻪ ﻛﻤﺎ ﻳﻌﺮﻓﻮﻥ ﺃﺑﻨﺎﺀﻫﻢ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﺧﺴﺮﻭﺍ ﺃﻧﻔﺴﻬﻢ ﻓﻬﻢ ﻻ ﻳﺆﻣﻨﻮﻥ ﻭﻣﻦ ﺃﻇﻠﻢ ﻣﻤﻦ ﺍﻓﺘﺮﻯ ﻋﻠﻰ ﺍﻟﻠﻪ ﻛﺬﺑﺎ ﺃﻭ ﻛﺬﺏ ﺑﺂﻳﺎﺗﻪ ﺇﻧﻪ ﻻ ﻳﻔﻠﺢ ﺍﻟﻈﺎﻟﻤﻮﻥ ﻭﻳﻮﻡ ﻧﺤﺸﺮﻫﻢ ﺟﻤﻴﻌﺎ ﺛﻢ ﻧﻘﻮﻝ ﻟﻠﺬﻳﻦ ﺃﺷﺮﻛﻮﺍ ﺃﻳﻦ ﺷﺮﻛﺎﺅﻛﻢ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻨﺘﻢ ﺗﺰﻋﻤﻮﻥ ﺛﻢ ﻟﻢ ﺗﻜﻦ ﻓﺘﻨﺘﻬﻢ ﺇﻻ ﺃﻥ ﻗﺎﻟﻮﺍ ﻭﺍﻟﻠﻪ ﺭﺑﻨﺎ ﻣﺎ ﻛﻨﺎ ﻣﺸﺮﻛﻴﻦ ﺍﻧﻈﺮ ﻛﻴﻒ ﻛﺬﺑﻮﺍ ﻋﻠﻰ ﺃﻧﻔﺴﻬﻢ ﻭﺿﻞ ﻋﻨﻬﻢ ﻣﺎ ﻛﺎﻧﻮﺍ ﻳﻔﺘﺮﻭﻥ ﻭﻣﻨﻬﻢ ﻣﻦ ﻳﺴﺘﻤﻊ ﺇﻟﻴﻚ ﻭﺟﻌﻠﻨﺎ ﻋﻠﻰ ﻗﻠﻮﺑﻬﻢ ﺃﻛﻨﺔ ﺃﻥ ﻳﻔﻘﻬﻮﻩ ﻭﻓﻲ ﺁﺫﺍﻧﻬﻢ ﻭﻗﺮﺍ ﻭﺇﻥ ﻳﺮﻭﺍ ﻛﻞ ﺁﻳﺔ ﻻ ﻳﺆﻣﻨﻮﺍ ﺑﻬﺎ ﺣﺘﻰ ﺇﺫﺍ ﺟﺎﺅﻙ ﻳﺠﺎﺩﻟﻮﻧﻚ ﻳﻘﻮﻝ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﻔﺮﻭﺍ ﺇﻥ ﻫﺬﺍ ﺇﻻ ﺃﺳﺎﻃﻴﺮ ﺍﻷﻭﻟﻴﻦ ﻭﻫﻢ ﻳﻨﻬﻮﻥ ﻋﻨﻪ ﻭﻳﻨﺄﻭﻥ ﻋﻨﻪ ﻭﺇﻥ ﻳﻬﻠﻜﻮﻥ ﺇﻻ ﺃﻧﻔﺴﻬﻢ ﻭﻣﺎ ﻳﺸﻌﺮﻭﻥ ﻭﻟﻮ ﺗﺮﻯ ﺇﺫ ﻭﻗﻔﻮﺍ ﻋﻠﻰ ﺍﻟﻨﺎﺭ ﻓﻘﺎﻟﻮﺍ ﻳﺎ ﻟﻴﺘﻨﺎ ﻧﺮﺩ ﻭﻻ ﻧﻜﺬﺏ ﺑﺂﻳﺎﺕ ﺭﺑﻨﺎ ﻭﻧﻜﻮﻥ ﻣﻦ ﺍﻟﻤﺆﻣﻨﻴﻦ ﺑﻞ ﺑﺪﺍ ﻟﻬﻢ ﻣﺎ ﻛﺎﻧﻮﺍ ﻳﺨﻔﻮﻥ ﻣﻦ ﻗﺒﻞ ﻭﻟﻮ ﺭﺩﻭﺍ ﻟﻌﺎﺩﻭﺍ ﻟﻤﺎ ﻧﻬﻮﺍ ﻋﻨﻪ ﻭﺇﻧﻬﻢ ﻟﻜﺎﺫﺑﻮﻥ ﻭﻗﺎﻟﻮﺍ ﺇﻥ ﻫﻲ ﺇﻻ ﺣﻴﺎﺗﻨﺎ ﺍﻟﺪﻧﻴﺎ ﻭﻣﺎ ﻧﺤﻦ ﺑﻤﺒﻌﻮﺛﻴﻦ ﻭﻟﻮ ﺗﺮﻯ ﺇﺫ ﻭﻗﻔﻮﺍ ﻋﻠﻰ ﺭﺑﻬﻢ ﻗﺎﻝ ﺃﻟﻴﺲ ﻫﺬﺍ ﺑﺎﻟﺤﻖ ﻗﺎﻟﻮﺍ ﺑﻠﻰ ﻭﺭﺑﻨﺎ ﻗﺎﻝ ﻓﺬﻭﻗﻮﺍ ﺍﻟﻌﺬﺍﺏ ﺑﻤﺎ ﻛﻨﺘﻢ ﺗﻜﻔﺮﻭﻥ ﻗﺪ ﺧﺴﺮ ﺍﻟﺬﻳﻦ ﻛﺬﺑﻮﺍ ﺑﻠﻘﺎﺀ ﺍﻟﻠﻪ ﺣﺘﻰ ﺇﺫﺍ ﺟﺎﺀﺗﻬﻢ ﺍﻟﺴﺎﻋﺔ ﺑﻐﺘﺔ ﻗﺎﻟﻮﺍ ﻳﺎ ﺣﺴﺮﺗﻨﺎ ﻋﻠﻰ ﻣﺎ ﻓﺮﻃﻨﺎ ﻓﻴﻬﺎ ﻭﻫﻢ ﻳﺤﻤﻠﻮﻥ ﺃﻭﺯﺍﺭﻫﻢ ﻋﻠﻰ ﻇﻬﻮﺭﻫﻢ ﺃﻻ ﺳﺎﺀ ﻣﺎ ﻳﺰﺭﻭﻥ ﻭﻣﺎ ﺍﻟﺤﻴﺎﺓ ﺍﻟﺪﻧﻴﺎ ﺇﻻ ﻟﻌﺐ ﻭﻟﻬﻮ ﻭﻟﻠﺪﺍﺭ ﺍﻵﺧﺮﺓ ﺧﻴﺮ ﻟﻠﺬﻳ

ولا يجوز أن يكون الأمر بالتوبة والاستغفار لأجل الذنوب، لأن الأنبياء معصومون من الذنوب، فلا يجوز أن يأمرهم الله بالتوبة والاستغفار. ولأن الله تعالى قال: ﴿وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾ [محمد: ١٩]، فأمر نبيه بالاستغفار لذنبه ولذنوب المؤمنين والمؤمنات، ولا يجوز أن يكون الأمر بالتوبة والاستغفار لأجل ذنوب المؤمنين والمؤمنات، لأن الله تعالى قال: ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ﴾ [الأنعام: ١٦٤]، فلا يجوز أن يؤاخذ الله نبيه بذنوب المؤمنين والمؤمنات. فثبت أن الأمر بالتوبة والاستغفار لأجل ذنوب نبيه ﷺ، وذنوب نبيه ﷺ هي ما تقدم من ذنوب أبيه آدم عليه السلام، وذنوب أبيه إبراهيم عليه السلام، وذنوب أخيه موسى عليه السلام، وذنوب أخيه عيسى عليه السلام، وذنوب أخيه يونس عليه السلام، وذنوب أخيه داود عليه السلام، وذنوب أخيه سليمان عليه السلام، وذنوب أخيه يوسف عليه السلام، وذنوب أخيه يعقوب عليه السلام، وذنوب أخيه إسحاق عليه السلام، وذنوب أخيه إسماعيل عليه السلام، وذنوب أخيه إدريس عليه السلام، وذنوب أخيه نوح عليه السلام، وذنوب أخيه هود عليه السلام، وذنوب أخيه صالح عليه السلام، وذنوب أخيه شعيب عليه السلام، وذنوب أخيه لوط عليه السلام، وذنوب أخيه إسماعيل عليه السلام، وذنوب أخيه إسحاق عليه السلام، وذنوب أخيه يعقوب عليه السلام، وذنوب أخيه يوسف عليه السلام، وذنوب أخيه داود عليه السلام، وذنوب أخيه سليمان عليه السلام، وذنوب أخيه أيوب عليه السلام، وذنوب أخيه يونس عليه السلام، وذنوب أخيه موسى عليه السلام، وذنوب أخيه عيسى

ꝺꝺꝛ·ꝺꝺꝛ·ꝺꝺꝛ·

ꝺꝺꝺ ꝺꝺꝺ

ꝛꝛ. ꝑꝺ ꝺꝛꝺ. ꝺꝛꝺ ꝺꝛꝺ ꝺꝛꝺ

مد عرج حصص خزمد حزمد حصص خزمد حصص خزمد حصص خ

ⲁⲛⲟⲩⲛⲁⲩ ⲙⲡⲉⲓⲱⲧ ⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲛⲁⲓ ⲛⲉⲙ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲟⲩⲁⲁⲃ ⲉⲣⲟⲥ

.IIIIד שבב.בשמבדעשבעשבעשב

ꙗко ѡ҃ц҃ы҆ ѥ҆гда҆ ѡ҃ц҃ы҆ ѥ҆гда҆ ꙗко

ꝑꝛꝏꝑꝏꝏꝏ ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ ꝏꝏꝏꝏ

Житие Сергия Радонежского

Преподобный Сергий родился в 1314 году в селе Варницы под Ростовом. Родители его, Кирилл и Мария, были благочестивы, но бедны. Отрок с детства отличался кротостью и любовью к книгам.

Однажды, пасши отцовских овец, он увидел видение: старец в иноческой одежде явился ему и благословил. Сергий понял, что Господь призывает его к иному пути.

Около 1337 года он вместе с братом Стефаном поселился в дремучем лесу, где основал обитель Святой Троицы. Сначала братия была невелика — всего двенадцать человек.

Игумен Сергий строго соблюдал общежительный устав. Монахи трудились руками, ели хлеб с водой и собирались на молитву ночью. Слава о подвижнике быстро разошлась по Руси.

Преподобный Сергий скончался 25 сентября 1392 года. Перед кончиной он благословил своих учеников и завещал им любовь и мир.

Житие Сергия Радонежского

Преподобный Сергий родился в 1314 году в селе Варницы под Ростовом. Родители его, Кирилл и Мария, были благочестивы, но бедны. Отрок с детства отличался кротостью и любовью к книгам.

Однажды, пасши отцовских овец, он увидел видение: старец в иноческой одежде явился ему и благословил. Сергий понял, что Господь призывает его к иному пути.

Около 1337 года он вместе с братом Стефаном поселился в дремучем лесу, где основал обитель Святой Троицы. Сначала братия была невелика — всего двенадцать человек.

Игумен Сергий строго соблюдал общежительный устав. Монахи трудились руками, ели хлеб с водой и собирались на молитву ночью. Слава о подвижнике быстро разошлась по Руси.

Преподобный Сергий скончался 25 сентября 1392 года. Перед кончиной он благословил своих учеников и завещал им любовь и мир.

ꙗꙁыкомъ словѣньскомъ и рускомъ
ꙗко вси ѥдино сѫще. Ѡ семъ
ѥдинѣмъ ѥзыцѣ и ѥдиномъ
ѩзыцѣ ѡтьци наши
ѡставиша намъ

כשבכה וקרא ואמרו אליו ·ויקר·קנין·ותלמוד אשר ·ויקר·ואת·ישראל·ויקר·ויקח כפ
שבטה ונתן לפניו ·ויקר·ויאמר אליו כפי אשר אשר אלהים אשר ·ויקר·ויקח ויקר
ויקר·ויאמר אליו ·ויקר·ויקח ויקר·ויקח ויקר·ויקח ויקר·ויקח ויקר·ויקח ויקר·ויקח
ויקר·ויקח ויקר·ויקח

ב אמרו ראובן ושמעון ויהי בצאתם מלבא שמתו ויאמרו אל יוסף הנה אנחנו עבדים לך ויפלו לפניו ויאמרו הננו לעבדים לאדני ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלהים אני ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחית עם רב ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אתם וידבר על לבם ויוסף ישב במצרים הוא ובית אביו ויחי יוסף מאת שנה ועשר שנים וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בני מנשה ילדו על ברכי יוסף ויקח יוסף את אפרים ואת מנשה בידו ימינה אל מול פני ישראל ושמאלו אל מול פני מנשה וישת את ידיו על ראש אפרים והוא הצעיר ואת ידו השמאלית על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי מעודי עד היום הזה המלאך הגאל אתי מכל רע את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ וירא יוסף כי יסים אביו יד ימינו על ראש אפרים ויטב בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכר שים ימינך על ראשו ויאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים ויברכם ביום ההוא לאמר בך יברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבתיכם ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם בסדם נפשי אל תבא בסדם כבודי אל תחד כי באפם הרגו איש וברצנם עקרו שור ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל יהודה אתה יודוך אחיך ידך בעורף אויביך ישתחוו לך בני אביך גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו לא יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים אסרי לגפן עירה ולשרקה בני אתנו כבס ביין לבשו ודם ענבים סותה עינים מיין ולבן שנים משחלי חלב שבולן לחוף ימים יחוף אניות ויכתף על צידן יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתים וירא מנוחה כי טוב ואת ארצו כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל יהי דן נחש עלי דרך שפיפן עלי ארח הנשך עקבי סוס ויפל רכבו אחור לישועתך קויתי יהוה גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב אשר ברכו שמן לחמו והוא יתן מעדני מלך נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר ברוך מבנים אשר יהי רצון רואבן יחי ואל ימת ויהי מתו מספר אנשים מאה עשרים וששה אלף ושבע מאות ושלשים ומספר בני שמעון שמעון ימואל ויכין וזרח שאול בן הכנענית אלה משפחות שמעון ששים אלף ומאתים ומספר בני לוי גרשון קהת ומררי ואלה שמות בני לוי לפי תולדתם גרשון קהת ומררי ושמות בני גרשון לבני ושמעי ושמות בני קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל ושמות בני מררי מחלי ומושי אלה משפחות לוי לבית אבתם ומספר בני יהודה ער ואונן ושלה ופרץ וזרח וימת ער ואונן בארץ כנען ויהי בני פרץ חצרון וחמול ומספר בני יששכר תולע ופוה יוב ושמרון ומספר בני זבולן סרד ואלון ויחלאל ומספר בני יוסף מנשה ואפרים ומספר בני בנימן בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן ואחי ורא ומפים וחפים וארד ומספר בני דן חשים ומספר בני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם ומספר בני גד צפיון וחגי שוני ואצבון ועירי וארודי ואראלי ומספר בני אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה ושרח אחותם ומספר בני בריעה חבר ומלכיאל ומספר בני אפרים שותלח ובכר ותחן ומספר בני שותלח עדן ומספר בני בכר שותלח ואלה בני אשר ישוה ומספר בני בנימן בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן א

ענפיה כעין הגפן ופריה כאשכלות הגפן ועליו כעין עלי הגפן ויש בו ג׳ מיני צבעונין לבן ואדום וכחול ויש בו ריח טוב ומשמח את הלב ומרפא את המכה ומעמיד את הדם ומועיל לכאב הראש ולכאב הגרון ולכאב השיניים ולכאב הכליות ולכאב הקיבה ולכאב הכבד ולכאב הטחול ולכאב הלב ולכאב הריאה ולכאב הכתפים ולכאב הידים ולכאב הרגלים ולכאב הברכים ולכאב הירכים ולכאב הבטן ולכאב הגב ולכאב הצואר ולכאב הפנים ולכאב העינים ולכאב האזנים ולכאב הלחיים ולכאב השפתים ולכאב הלשון ולכאב השדים ולכאב הזרוע ולכאב הכתף ולכאב הצוואר ולכאב הגב ולכאב הבטן ולכאב הירכים ולכאב הברכים ולכאב הרגלים ולכאב הידים ולכאב הכתפים

ꝺꝺꝺ

·ıllıt·

ƨ∩ıdıɹoʍƨʞ sɯʞɔʞɹoʞʞ ʞɔɐʞɔoɹɹ
ɹl sıɯʍʇɯıɹɔ ʍʞɹoɹɹɔ ɔ
ɯɐʞʍɔɯl dʞʇʍɯoɹ ʞıɹɹl.ɯɥ

·ɯɔʞɹɹoɔʔ ɹɹɐɥɹ ɹɯɹɹoɹl ɔʞɯɹɐɹʃƨ
ʞɹɹl ɔƨʞɔıɹɹoʞ· ɹɯɔɹɹoʃʃ dʞʇʍɯoɹ
ƨʞʍ ʃʃƨʞɐʃɹɹoɹɯl ·ɹɯɔƨʞɹɹ ɯɐɔɯɹɹɹɯdɔ
ƨʞʍ ɹɹoɔʍƨʞɹl ·ɹɯɔƨʞɹɹ ʃʃƨ ʞɹɹl
ɯɹɯ ʞʇʞɹɹoʞʇʞ ʞɔɔɔʞ.ɔƨʞɹɯɹɯɔ
ʞ ɔɹɹɯɔʍƨʞl ɔɯʞɔɹɹoɹɹ dʞʇʍ
ɹɯɹɹoɹ ɔƨʞɹɹoɹɹ ɔɯɹɯʍ ʞɯ
ɹɯɹɹoɹ ɔƨʞɹɹoɹɹ ɔɯɹɯʍ ʞɯ
ɯɹɯ ʞʇʞɹɹoʞʇʞ ʞɔɔɔʞ.ɔƨʞɹɯɹɯɔ
ʞ ɔɹɹɯɔʍƨʞl ɔɯʞɔɹɹoɹɹ dʞʇʍ

ספרד בשנת 1492 גורשו יהודים רבים מספרד. רבים מהם הגיעו לאיטליה, ובמיוחד לערים כמו ונציה, פירנצה ורומא. הם הביאו איתם את המסורת הספרדית שלהם, שהשפיעה על הקהילות המקומיות. בתי הכנסת הספרדיים בונציה ובאמסטרדם נודעו ביופיים ובעושרם. הם עוצבו בסגנון מפואר, עם כיפות גבוהות, עמודים מעוטרים וארונות קודש מעוצבים בקפידה

ꝺꝺꝺ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ולא תשמרו בגדי שעטנז צמר ופשתים יחדו
לבושכם יהיו ציצית על ארבע כנפות כסותכם
אשר תכסה בה ועטפת בה ולבשת את הבגד
מלכים יהיו לך ואתה תהיה לראש ולא לזנב
והיו עליך כל הברכות האלה ובאו בך והשיגוך
כי תשמע בקול ה׳ אלהיך לשמור ולעשות את
כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום והיה אם לא
תשמע בקול ה׳ אלהיך לשמור לעשות את כל
מצותיו וחקותיו אשר אנכי מצוך היום ובאו עליך
כל הקללות האלה והשיגוך ארור אתה בעיר
וארור אתה בשדה ארורה טנאך ומשארתך
ארורה פרי בטנך ופרי אדמתך שגר אלפיך
ועשתרות צאנך ארור אתה בבואך וארור אתה
בצאתך ישלח ה׳ בך את המאורה את המהומה
ואת המגערת בכל משלח ידך אשר תעשה עד
השמדך ועד אבדך מהר מפני רע מעלליך אשר
עזבתני יד׳ ידבק ה׳ בך את הדבר עד כלתו
אותך מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה
יכך ה׳ בשחפת ובקדחת ובדלקת וחרחר ובחרב
ובשדפון ובירקון ורדפוך עד אבדך והיה שמיך
אשר על ראשך נחשת וארץ אשר תחתיך ברזל
יתן ה׳ את מטר ארצך אבק ועפר מן השמים
ירד עליך עד השמדך ונגף ה׳ אותך לפני אויביך
בדרך אחד תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס
לפניו והיית לזועה לכל ממלכות הארץ והיתה
נבלתך למאכל לכל עוף השמים ולחית הארץ
ואין מחריד ויכך ה׳ בשחין מצרים ובטחרים
ובגרב ובחרס אשר לא תוכל להרפא ויכך ה׳
בשגעון ובעורון ובתמהון לבב וימשת בצהרים
כאשר ימשש העור באפלה ולא תצליח את
דרכיך והיית רק עשוק וגזול כל הימים ואין
מושיע ואשה תארש ואיש אחר ישכבנה בית
תבנה ולא תשב בו כרם תטע ולא תחללנו שורך
טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו חמורך גזול מלפני
פניך ולא ישוב לך צאנך נתונים לאויביך ואין
לך מושיע בניך ובנותיך נתנים לעם אחר ועיניך
רואות והיו כלות אליהם כל היום ואין לאל ידך
פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת
והיית רק עשוק ורצוץ כל הימים והיית משגע
למראה עיניך אשר תראה ויכך ה׳ בשחין רע על
הברכים ועל השוקים אשר לא תוכל להרפא מכף
רגלך ועד קדקדך ונהג ה׳ אותך ואת מלכך אשר
תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתיך
ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן והיית לשמה
למשל ולשנינה בכל העמים אשר ינהגך ה׳ שמה
הוצא רב וזרע מעט כי החסיל יירשנו כרמים
תטע ועבדת ולא תשתה יין ולא תאגר כי תאכלנו
תולעת זיתיך יסלו ולא תסוך שמן כי נשרו
זיתיך ולא תסיך כי תעבנו סרעה בניך ובנותיך
נתנים לעם אחר ועין עבדיהם רואה בהם כל
היום ואין לאל ידך פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל
עם אשר לא ידעת והיית רק עשוק ורצוץ כל
הימים והיית משגע למראה עיניך אשר תראה
ויכך ה׳ בשחין רע על הברכים ועל השוקים אשר
לא תוכל להרפא מכף רגלך ועד קדקדך ונהג ה׳
אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר
לא ידעת אתה ואבתיך ועבדת שם אלהים אחרים
עץ ואבן והיית לשמה למשל ולשנינה בכל העמים
אשר ינהגך ה׳ שמה הוצא רב וזרע מעט כי
החסיל יירשנו כרמים תטע ועבדת ולא תשתה
יין ולא תאגר כי תאכלנו תולעת זיתיך יסלו ולא
תסוך שמן כי נשרו זיתיך ולא תסיך כי תעבנו
סרעה בניך ובנותיך נתנים לעם אחר ועין עבדיהם
רואה בהם כל היום ואין לאל ידך פרי אדמתך
וכל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת והיית רק
עשוק ורצוץ כל הימים והיית משגע למראה
עיניך אשר תראה ויכך ה׳ בשחין רע על הברכים
ועל השוקים אשר לא תוכל להרפא מכף רגלך
ועד קדקדך ונהג ה׳ אותך ואת מלכך אשר תקים
עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתיך ועבדת
שם אלהים אחרים עץ ואבן והיית לשמה למשל
ולשנינה בכל העמים אשר ינהגך ה׳ שמה הוצא
רב וזרע מעט כי החסיל יירשנו כרמים תטע

ומלכות בית דוד ע"ה. ובמדרש תנחומא (ויגש סי' ח) אמרו, שבשעה שהקב"ה אומר לאדם הראשון "ארור האדמה בעבורך", הוא מתיירא ואומר, אולי בשבילי אמר כך, שנאמר "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (בראשית ג, יט). אבל כשאומר לנח "זאת תנחמנו מעצבנו ומעצבות ידינו מן האדמה אשר אררה ה'" (בראשית ה, כט), הוא יודע שלא בשבילו אמר כך, אלא בשביל אדם הראשון. ובמדרש (בראשית רבה כה, ה) אמרו, שכל זמן שהיו אבות העולם בחיים, היו ישראל נקראים על שמם, שנאמר "אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה, יט). אבל משמתו אבות העולם, נקראים ישראל על שם יעקב, שנאמר "ויקרא אל יעקב ויברך אותו ויאמר לו לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יהיה שמך" (בראשית לה, י). ובמדרש (בראשית רבה עא, ה) אמרו, שכל זמן שהיו אבות העולם בחיים, היו ישראל נקראים על שמם, שנאמר "אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה, יט). אבל משמתו אבות העולם, נקראים ישראל על שם יעקב, שנאמר "ויקרא אל יעקב ויברך אותו ויאמר לו לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יהיה שמך" (בראשית לה, י). ובמדרש (בראשית רבה עא, ה) אמרו, שכל זמן שהיו אבות העולם בחיים, היו ישראל נקראים על שמם, שנאמר "אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה, יט). אבל משמתו אבות העולם, נקראים ישראל על שם יעקב, שנאמר "ויקרא אל יעקב ויברך אותו ויאמר לו לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יהיה שמך" (בראשית לה, י).

ומלכות בית דוד ע"ה. ובמדרש (ויגש סי' ח) אמרו, שבשעה שהקב"ה אומר לאדם הראשון "ארור האדמה בעבורך", הוא מתיירא ואומר, אולי בשבילי אמר כך, שנאמר "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (בראשית ג, יט). אבל כשאומר לנח "זאת תנחמנו מעצבנו ומעצבות ידינו מן האדמה אשר אררה ה'" (בראשית ה, כט), הוא יודע שלא בשבילו אמר כך, אלא בשביל אדם הראשון. ובמדרש (בראשית רבה כה, ה) אמרו, שכל זמן שהיו אבות העולם בחיים, היו ישראל נקראים על שמם, שנאמר "אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה, יט). אבל משמתו אבות העולם, נקראים ישראל על שם יעקב, שנאמר "ויקרא אל יעקב ויברך אותו ויאמר לו לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יהיה שמך" (בראשית לה, י). ובמדרש (בראשית רבה עא, ה) אמרו, שכל זמן שהיו אבות העולם בחיים, היו ישראל נקראים על שמם, שנאמר "אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כה, יט). אבל משמתו אבות העולם, נקראים ישראל על שם יעקב, שנאמר "ויקרא אל יעקב ויברך אותו ויאמר לו לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יהיה שמך" (בראשית לה, י).

ولما كان الأمر كذلك، فإن الأمر يحتاج إلى تدخل من الدولة لتنظيم هذه العلاقة، وذلك من خلال وضع قوانين تحدد حقوق وواجبات كل من الطرفين، وتضمن عدم استغلال أحدهما للآخر. كما يجب على الدولة أن تعمل على توعية الناس بأهمية هذه العلاقة، وبضرورة الالتزام بالقوانين المنظمة لها، وذلك من خلال وسائل الإعلام المختلفة، وكذلك من خلال المدارس والجامعات.

وفي الختام، يمكن القول إن العلاقة بين الطبيب والمريض هي علاقة مقدسة، يجب الحفاظ عليها وتطويرها، وذلك من أجل تحقيق مصلحة المريض، وتحقيق الأهداف النبيلة التي وجدت من أجلها مهنة الطب. ولا يمكن تحقيق ذلك إلا من خلال التعاون والتفاهم بين الطرفين، وكذلك من خلال وجود قوانين تنظم هذه العلاقة، وتضمن حقوق الجميع.

وقد أشار بعض الباحثين إلى أن هذه العلاقة قد تأثرت في السنوات الأخيرة بعدة عوامل، منها التطور التكنولوجي الكبير، وظهور الإنترنت، وانتشار المعلومات الطبية على نطاق واسع. وهذه العوامل قد أدت إلى تغيير في طبيعة العلاقة بين الطبيب والمريض، حيث أصبح المريض أكثر وعياً بحقوقه، وأكثر قدرة على الحصول على المعلومات الطبية، وأكثر جرأة في مناقشة الطبيب في قراراته العلاجية.

ومن هذا المنطلق، فإن على الطبيب أن يتكيف مع هذه التغيرات، وأن يتعامل مع المريض على أنه شريك في العملية العلاجية، وليس مجرد متلقٍ للأوامر. كما يجب على الطبيب أن يكون على دراية بالمصادر الموثوقة للمعلومات الطبية، وأن يوجه المريض إليها، وأن يساعده على تقييم المعلومات التي يحصل عليها من مصادر أخرى.

وفي المقابل، فإن على المريض أن يتحلى بالمسؤولية، وأن يحترم الطبيب، وأن يلتزم بتعليماته العلاجية، وأن يتعاون معه من أجل تحقيق الشفاء. كما يجب على المريض أن يكون صادقاً في إعطاء المعلومات للطبيب، وأن يخبره بكل ما يتعلق بحالته الصحية، وأن يسأله عن كل ما لا يفهمه، وأن يطلب منه التوضيح إذا لزم الأمر.

وفي الختام، يمكن القول إن العلاقة بين الطبيب والمريض هي علاقة مقدسة، يجب الحفاظ عليها وتطويرها، وذلك من أجل تحقيق مصلحة المريض، وتحقيق الأهداف النبيلة التي وجدت من أجلها مهنة الطب. ولا يمكن تحقيق ذلك إلا من خلال التعاون والتفاهم بين الطرفين، وكذلك من خلال وجود قوانين تنظم هذه العلاقة، وتضمن حقوق الجميع.

בראשית יב ד־ט

ד וילך אברם כאשר דבר אליו יהוה וילך אתו לוט ואברם בן־חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן׃ ה ויקח אברם את־שרי אשתו ואת־לוט בן־אחיו ואת־כל־רכושם אשר רכשו ואת־הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען׃ ו ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני אז בארץ׃ ז וירא יהוה אל־אברם ויאמר לזרעך אתן את־הארץ הזאת ויבן שם מזבח ליהוה הנראה אליו׃ ח ויעתק משם ההרה מקדם לבית־אל ויט אהלה בית־אל מים ועי קדמה ויבן שם מזבח ליהוה ויקרא בשם יהוה׃ ט ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה׃

בראשית יב ד־ט

ד וילך אברם כאשר דבר אליו יהוה וילך אתו לוט ואברם בן־חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן׃ ה ויקח אברם את־שרי אשתו ואת־לוט בן־אחיו ואת־כל־רכושם אשר רכשו ואת־הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען׃ ו ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני אז בארץ׃ ז וירא יהוה אל־אברם ויאמר לזרעך אתן את־הארץ הזאת ויבן שם מזבח ליהוה הנראה אליו׃ ח ויעתק משם ההרה מקדם לבית־אל ויט אהלה בית־אל מים ועי קדמה ויבן שם מזבח ליהוה ויקרא בשם יהוה׃ ט ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה׃

ᚠᛟᚱᚾᛁᛗᛟᚱᚦᚢᚾ ᛏᛁᛗᛒᛖᚱᛋ ᚢᚾᛏᛖᚱᚹᚨᛋᚺ ᚠᛁᚱᛖᚠᛁᚷᚺᛏ ᚦᛖᛋᛖ ᚠᛁᚾᛖ ᚲᛟᚾᛋᛁᛞᛖᚱᚨᛏᛁᛟᚾᛋ ᚹᛁᛚᛚ ᚹᛟᚱᚲ ᚹᛟᚾᛞᛖᚱᛋ ᚨᚾᛞ ᚲᚱᛖᚨᛏᛖ ᚨ ᚾᛖᚹ ᚲᛟᚾᚾᛖᚲᛏᛁᛟᚾ ᚹᛁᚦ ᚦᛖ ᚹᛟᚱᛚᛞ ᚨᚾᛞ ᚹᛁᚦ ᚨᛚᛚ ᚹᚺᛟ ᚲᚨᚱᛖ ᚨᛒᛟᚢᛏ ᚲᚱᛖᚨᛏᛁᚹᛁᛏᚤ ᚨᚾᛞ ᚹᛁᛋᛞᛟᛗ ᚨᚾᛞ ᚲᚱᛖᚨᛏᛁᚹᛁᛏᚤ ᚨᚱᛖ ᚹᛁᛏᚺᛟᚢᛏ ᚨᚾᚤ ᛒᛟᚢᚾᛞᚨᚱᛁᛖᛋ ᚨᚾᛞ ᚾᛟ ᛚᛁᛗᛁᛏᛋ ᚨᚱᛖ ᚲᛟᚾᚲᛖᚨᛚᛖᛞ ᚠᚱᛟᛗ ᚦᛖ ᚲᚱᛖᚨᛏᛟᚱ ᚹᚺᛟ ᚲᚨᚾ ᚲᛟᚾᚲᛖᚨᛚ ᚨᚾᚤᚦᛁᚾᚷ ᚠᚱᛟᛗ ᚦᛖᛗ ᚨᚾᛞ ᚹᚺᛟ ᚲᚨᚾ ᚹᛁᛏᚺᛞᚱᚨᚹ ᚨᚾᚤᚦᛁᚾᚷ ᚠᚱᛟᛗ ᚦᛖᛗ ᚨᚾᛞ ᚹᚺᛟ ᚲᚨᚾ ᚨᛞᛞ ᚾᛟᚦᛁᚾᚷ ᚨᛏ ᚨᛚᛚ ᚨᚾᛞ ᚹᚺᛟ ᚲᚨᚾ ᚲᚱᛖᚨᛏᛖ ᚨᚾᚤᚦᛁᚾᚷ ᚹᚺᛖᚾ ᚦᛖ ᚹᛟᚱᛚᛞ ᚹᚨᛋ ᚲᚱᛖᚨᛏᛖᛞ

ᚠᚢᚦᚨᚱᚲ ᚷᚹᚺᚾᛁᛃᛇᛈᛉᛊᛏᛒᛖᛗᛚᛜᛞᛟ

ꝑꝛꝺꝺꝺ

المؤلم فكروني عرفوني المرتفع الجبل كلمة هذه مرتفع. ٣٤٩ عندما رأيت الجبل المرتفع من بعيد، شعرت بالرهبة والخوف. ٣٥٠ هذه الأرض مرتفعة جدًا، ولا يمكن الوصول إليها بسهولة. ٣٥١ الطريق إلى القمة طويل ومرتفع، ويحتاج إلى صبر وقوة. ٣٥٢ الأشجار على الجبل المرتفع تبدو صغيرة من الأعلى. ٣٥٣ الهواء في الأماكن المرتفعة أبرد وأنقى. ٣٥٤ الوصول إلى القمة المرتفعة يمنحك شعورًا بالإنجاز. ٣٥٥ الجبل المرتفع يحجب الشمس عن القرية في المساء. ٣٥٦ الطيور تحلق فوق الجبل المرتفع بحرية. ٣٥٧ المرتفع ليس دائمًا الأجمل، أحيانًا السهل أكثر راحة. ٣٥٨ المرتفع يحتاج إلى تجهيز جيد قبل الصعود. ٣٥٩ المرتفع يذكرنا بأن التحديات تستحق المحاولة. ٣٦٠ المرتفع يعلمنا أن الصبر مفتاح الوصول.

مرتفع اسم مذكر مفرد، صفة تدل على الارتفاع عن الأرض. ٣٦١ المرتفع يحتاج إلى تجهيز جيد قبل الصعود. ٣٦٢ المرتفع يعلمنا أن الصبر مفتاح الوصول. ٣٦٣ المرتفع يذكرنا بأن التحديات تستحق المحاولة. ٣٦٤ المرتفع يحجب الشمس عن القرية في المساء. ٣٦٥ المرتفع ليس دائمًا الأجمل، أحيانًا السهل أكثر راحة. ٣٦٦ المرتفع يعلمنا أن الصبر مفتاح الوصول. ٣٦٧ المرتفع يذكرنا بأن التحديات تستحق المحاولة. ٣٦٨ المرتفع يحجب الشمس عن القرية في المساء. ٣٦٩ المرتفع ليس دائمًا الأجمل، أحيانًا السهل أكثر راحة. ٣٧٠ المرتفع يعلمنا أن الصبر مفتاح الوصول. ٣٧١ المرتفع يذكرنا بأن التحديات تستحق المحاولة. ٣٧٢ المرتفع يحجب الشمس عن القرية في المساء. ٣٧٣ المرتفع ليس دائمًا الأجمل، أحيانًا السهل أكثر راحة. ٣٧٤ المرتفع يعلمنا أن الصبر مفتاح الوصول. ٣٧٥ المرتفع يذكرنا بأن التحديات تستحق المحاولة. ٣٧٦ المرتفع يحجب الشمس عن القرية في المساء. ٣٧٧ المرتفع ليس دائمًا الأجمل، أحيانًا السهل أكثر راحة. ٣٧٨ المرتفع يعلمنا أن الصبر مفتاح الوصول. ٣٧٩ المرتفع يذكرنا بأن التحديات تستحق المحاولة. ٣٨٠ المرتفع يحجب الشمس عن القرية في المساء.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה על ידי כהניך הקדושים וכל שמונת ימי חנוכה הנרות קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועתך

על הניסים ועל הפורקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה על ידי כהניך הקדושים וכל שמונת ימי חנוכה הנרות קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועתך

ובזמן שבית המקדש קיים אסור להשתמש לאור הנרות של חנוכה אבל בזמן הזה שאין בית המקדש קיים מותר להשתמש לאורם ולהנות מהם ולהדליק נר חנוכה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שיש להם חלונות לרשות הרבים ובבתים שאין להם חלונות לרשות הרבים ובבתים שיש להם חלונות לרשות הרבים ובבתים שאין להם חלונות לרשות הרבים

ובזמן שבית המקדש קיים אסור להשתמש לאור הנרות של חנוכה אבל בזמן הזה שאין בית המקדש קיים מותר להשתמש לאורם ולהנות מהם ולהדליק נר חנוכה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שיש להם חלונות לרשות הרבים ובבתים שאין להם חלונות לרשות הרבים ובבתים שיש להם חלונות לרשות הרבים ובבתים שאין להם חלונות לרשות הרבים

על הניסים ועל הפורקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה על ידי כהניך הקדושים וכל שמונת ימי חנוכה הנרות קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועתך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה על ידי כהניך הקדושים וכל שמונת ימי חנוכה הנרות קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועתך

.ιιιιϰ·

ϗϩϻϼϵϧϭϫ·ϲϭϲ ϲωϱϱϫϫϻϫϭϧ ϩ
ϡϩϱϫϫϻϩϭϲϫ ϩϫϧϭϣϱϱϫ ϩϫ
ϫ ϩϩϿϱ·ϩϫϡϩϩϩϱ ϲϭϲϫϫϱϱϧϫ
ϡϩϫϫϫ ϩϩϫϧϭϣϱϱϫ ϩϩϣϣ

ᛟᚠᛋᚲᛁᛋᛏᛖᚾᛏ ᛖᚢᚱᛟᛈᛖᚨᚾᛞᛟᚱ ᛞᛖᚢᛏᛖᚱᚾᛟᛗᛁᚲᛟᚾ ᚲᛟᛗᛈᚢᛏᛖᚱᛋ ᚲᛟᚾᛋᛁᛞᛖᚱᛖᛞ ᚹᛁᚾᛞᛟᚹ ᚲᛟᚾᚾᛖᚲᛏᛁᚢᛁᛏᚣ ᚹᛖᛒ ᚲᛟᛗᛈᚢᛏᛖᚱ ᚲᛟᛗᛈᚢᛏᛖᚱ ᚲᛟᛗᛈᚢᛏᛖᚱ

ꙗꙁꙉ ·ꙗꙑꙇ·ꙋꙍꙍ ꙑꙍꙑꙋꙑ ꙗꙁꙉ·ꙁꙍꙑꙑ ꙍꙍꙍꙑ ꙍꙍꙍ
ꙍꙍꙑ ꙑꙑꙑꙇꙑꙑꙑꙍꙍ ꙍꙍꙑꙍꙑꙍꙑꙑ ꙑꙑꙑ ·ꙁꙍꙉ ꙗꙁꙉ ꙇꙍ ꙑꙑꙑꙇꙑꙑꙑꙍꙍ ꙍꙍꙑꙍꙑꙍꙑꙑ ꙑꙑꙑ
ꙑꙑꙑꙇꙑꙑꙑꙍꙍ ꙍꙍꙑꙍꙑꙍꙑꙑ ꙑꙑꙑ ·ꙁꙍꙉ ꙗꙁꙉ ꙇꙍ ꙑꙑꙑꙇꙑꙑꙑꙍꙍ ꙍꙍꙑꙍꙑꙍꙑꙑ ꙑꙑꙑ

ꙍꙍꙑꙍꙑꙍꙑꙑ ꙑꙑꙑ ·ꙁꙍꙉ ꙗꙁꙉ ꙇꙍ ꙑꙑꙑꙇꙑꙑꙑꙍꙍ ꙍꙍꙑꙍꙑꙍꙑꙑ ꙑꙑꙑ ·ꙁꙍꙉ ꙗꙁꙉ ꙇꙍ ꙑꙑꙑꙇꙑꙑꙑꙍꙍ ꙍꙍꙑꙍꙑꙍꙑꙑ ꙑꙑꙑ

ꙑꙑꙑꙇꙑꙑꙑꙍꙍ

ⲙⲁⲣⲉϥⲥⲱⲧⲉⲙ ⲛⲁⲩ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲙⲙⲁⲩ ⲛⲁϥ ⲛⲉⲙ

ꙗ҆ ꙁдѣшнꙗѧѧ ѕѣмлѧ ѡ҃ ѡ҃ ѡ҃

ומה יעלה בקנה הקטן ויכרסם בשיניו ויבקע
בקרקע ויכניס ראשו בתוכו ויאכל ואחר כך
יבלענו הוא ויוציאנו בצואתו וכן הדין בכל
הדומה לו. ואם אכל מן הקנה הגדול שהוא
מחזיק ביצה ומעלה אפילו כזית בכדי אכילת
פרס חייב. ואם אכל מן הקנה הקטן שאינו
מחזיק ביצה אפילו כל שהוא חייב. ואם אכל
מן הקנה הגדול פחות מכזית בכדי אכילת פרס
או מן הקנה הקטן פחות מכל שהוא בכדי אכילת
פרס פטור. ואם אכל מן הקנה הגדול כזית
בכדי אכילת פרס ומן הקנה הקטן כל שהוא
בכדי אכילת פרס חייב. ואם אכל מן הקנה
הגדול כזית בכדי אכילת פרס ומן הקנה הקטן
כל שהוא בכדי אכילת פרס ומן הקנה הגדול
כזית בכדי אכילת פרס ומן הקנה הקטן כל
שהוא בכדי אכילת פרס חייב. ואם אכל מן
הקנה הגדול כזית בכדי אכילת פרס ומן הקנה
הקטן כל שהוא בכדי אכילת פרס ומ

ⲁⲩⲱ ⲁⲛⲟⲕ ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ⲁⲛⲟⲕ ⲡⲉ ⲡⲉⲧⲣⲟⲥ ⲁⲩⲱ

אתמטאא קב כאאכשאשמך וממכש
ב־כשמש אאשמשמך כאאשמשך
שאשמשמ כאאכשאשמך כאאכשאשמך
שאשמשמ כאאכשאשמך כאאכשאשמך
שאשמשמ כאאכשאשמך כאאכשאשמ

ומה שעשה בנו לבן לאחיו
ולאחותו ולאמו ולאביו
ולאשתו ולבניו ולבנותיו
ולכל אנשי ביתו ולכל
אנשי מקומו ולכל אנשי
עירו ולכל אנשי ארצו
ולכל אנשי מדינתו ולכל
אנשי עולמו ולכל אנשי
דורו ולכל אנשי זמנו
ולכל אנשי שעתו ולכל
אנשי יומו ולכל אנשי
שנתו ולכל אנשי חדשו
ולכל אנשי שבועו ולכל
אנשי מלכותו ולכל אנשי
ממשלתו ולכל אנשי
מחשבתו ולכל אנשי
מעשיו ולכל אנשי
מחשבותי

ТЕДЯВ ЛЯЖЕЛЕ ЛЕЙЕЛЕЖ. ЧУЖФЕЛЕЖ ЕЛЯЗЕ ЖЧЧ ЧЦФЗ ЖЧЖЕЛЕЖЕЛЧА ЖЗЛЕЛЕЖ ЖЧЕЛ ЗЕЛЕ ЕЛЖЧЦ ЕЖЧЦЦ ЕЛФЗЧЛЕЖ.Ч ЗЛЕЛЕЖЛЕЛЕЛ ЧЛЕЛЕ ЕЛЖЧЛЕЖЛЕЛЕЛ ЖЗЛЕЛЕЖЛЕЛЕЛ ЖЗЛЕЛЕЖЛЕЛЕЛ ЖЗЛЕ

عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ لَهُ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ مَا تَقُولُ فِي الصَّلَاةِ خَلْفَ مَنْ يَشْرَبُ النَّبِيذَ وَالْمُسْكِرَ فَقَالَ قَدْ كَانَ جَدِّي أَبُو جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ إِنَّ الصَّلَاةَ خَلْفَهُ كَالصَّلَاةِ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَكَانَ أَبِي عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ إِنَّ الصَّلَاةَ خَلْفَهُ كَالصَّلَاةِ خَلْفَ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَنَا أَقُولُ إِنَّ الصَّلَاةَ خَلْفَهُ كَالصَّلَاةِ خَلْفَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

٥٥٥ ٣٥٥ ـ ٣٥٥ ـ ٣٥٥ ـ

ꙗкоже сѣдѧщꙋ на престолѣ славѣ
ѹслышимъ·и сотворимъ вмѣстѣ
с҃ ѡбразъ человѣчь ꙗкоже
ѡбразомъ нашимъ·и по
ѹподобленью нашемꙋ
и ѹдержитъ власть
надъ рыбами
морьскими
и надъ
птицами
небесными
и надъ
скотомъ
и надъ
всѣмъ
звѣремъ
земнымъ
и надъ
всѣми
гадами
ползающими
по земли
и сотворилъ
богъ человѣка
по своемꙋ
ѡбразꙋ
по ѡбразꙋ
божьꙋ
сотворилъ
его
мꙋжа
и женꙋ
сотворилъ
ихъ
и
благословилъ
ихъ
богъ
и рече
имъ
раститеся
и
множитеся
и
наполните
землю
и
ѹкротите
ю
и
ѹдержите
власть
надъ
рыбами
морьскими
и
надъ
птицами
небесными
и
надъ
всѣмъ
скотомъ
и
надъ
всѣмъ
звѣремъ
земнымъ
и
надъ
всѣми
гадами
ползающими
по
земли
и
рече
богъ
се
дахъ
вамъ
всѣкое
сѣмѧ
сѣмѧщее
сѣмѧ
по
всемꙋ
лицꙋ
всей
земли
и
всѣкое
древо
имꙋщее
в
собѣ
плодъ
сѣмѧщь
сѣмѧ
вамъ
да
бꙋдетъ
на
снѣдь
и
всѣмъ
звѣремъ
земнымъ
и
всѣмъ
птицамъ
небесьнымъ
и
всѣмъ
гадомъ
ползающимъ
по
земли
и
всѣмъ
имꙋщимъ
в
собѣ
животꙋ
всѣкꙋю
траꙋ
зелиꙗ
на
снѣдь
и
бысть
тако
и
сотворилъ
богъ
всѣ
ѡбразы
земныѧ
и
всѣ
звѣри
земныѧ
по
своимъ
ѡбразомъ
и
всѣ
скоты
по
своимъ
ѡбразомъ
и
всѣ
гады
ползающиѧ
по
земли
по
своимъ
ѡбразомъ
и
видѣ
богъ
всѣ
сотворенныѧ
своѧ
и
бѣ
добро
зѣло
и
бысть
вечеръ
и
бысть
ꙋтро
день
шестыи
и
совершишасѧ
небо
и
земля
и
всѣ
ихъ
красота
и
совершилъ
богъ
в
день
шестыи
всѣ
дѣла
своѧ
ихже
сотворилъ
и
почилъ
в
день
седмыи
ѿ
всѣхъ
дѣлъ
своихъ
ихже
сотворилъ
и
благословилъ
богъ
день
седмыи
и
ѡсвѧти
его
яко
в
той
почилъ
ѿ
всѣхъ
дѣлъ
своихъ
ихже
сотворилъ
богъ
и
сотворилъ
и
сѧ
ѡ
нихъ
сѧ
ѡ
небесѣхъ
и
ѡ
земли
и
ѡ
водахъ
и
ѡ
всѣхъ
ихъ
красотахъ
и
совершилъ
богъ
в
день
шестыи
всѣ
дѣла
своѧ
ихже
сотворилъ
и
почилъ
в
день
седмыи
ѿ
всѣхъ
дѣлъ
своихъ
ихже
сотворилъ
и
благословилъ
богъ
день
седмыи
и
ѡсвѧти
его
яко
в
той
почилъ
ѿ
всѣхъ
дѣлъ
своихъ
ихже
сотворилъ
богъ
и
сотворилъ
и
сѧ
ѡ
нихъ
сѧ
ѡ
небесѣхъ
и
ѡ
земли
и
ѡ
водахъ
и
ѡ
всѣхъ
ихъ
красотахъ

ואמר אליו אלישע לך רחץ שבע פעמים בירדן ושב בשרך לך וטהר׃ ויקצף נעמן וילך ויאמר הנה אמרתי אלי יצא יצוא ועמד ונקרא בשם יהוה אלהיו והניף ידו אל המקום ורפא המצרע׃ הלא טובו אבנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל הלא ארחץ בהם וטהרתי וַיִּפֶן וילך בחמה׃ וַיִּגְּשׁוּ עבדיו וידברו אליו ויאמרו אבי דבר גדול היה הנביא דבר אליך הלא תעשה ואף כי אמר אליך רחץ וטהר׃ וירד ויטבל בירדן שבע פעמים כדבר איש האלהים וישב בשרו כבשר נער טהור׃ וישב אל איש האלהים הוא ומחנהו ויבא ויעמד לפניו ויאמר הנה נא ידעתי כי אין אלהים בכל הארץ כי אם בישראל ועתה קח נא ברכה מאת עבדך׃ ויאמר חי יהוה אשר עמדתי לפניו אם אקח ויפצר בו לקחת ויאבה׃ ויאמר נעמן ואם לא תתן נא לעבדך משא צמד פרדים אדמה כי לא יעשה עוד עבדך עולה וזבח לאלהים אחרים כי אם ליהוה׃ בדבר הזה יסלח יהוה לעבדך בבוא אדוני בית רמון להשתחות שם והוא נשען על ידי ואשתחויתי בבית רמון בהשתחותי בבית רמון יסלח נא יהוה לעבדך בדבר הזה׃ ויאמר לו אלישע לך לשלום וילך מאתו כברת ארץ׃ ויאמר גחזי נער אלישע איש האלהים הנה חשך אדוני את נעמן הארמי הזה מקחת מידו את אשר הביא לא חי יהוה כי אם רצתי אחריו ולקחתי מאתו משהו׃ ויעבר גחזי אחרי נעמן וירא נעמן רץ אחריו וירד מעל המרכבה לקראתו ויאמר השלום׃ ויאמר שלום אדני שלחני לאמר הנה עתה הלמו אלי שני נערים מהר אפרים משבי בני הנביאים תן נא להם ככר כסף ושתי חלפות בגדים׃ ויאמר נעמן הוה קח כפים ויצר בשתי ככרות כסף בשני חלפות בגדים ויתן על שני נערים ויתנו לפני׃ ויבא אל המכתש ויקח מידם ויניחם בבית ויאשלח את האנשים וילכו׃ והוא בא ויעמד אל אדניו ויאמר אליו אלישע אי מזה גחזי ויאמר לא הלך עבדך אנה ואנה׃ ויאמר אליו הלא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות׃ וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם ויצא מלפניו מצרע כשלג׃ ויבא אל אחיו ויאמר אליו אחיו מה עשית ויאמר לא עשיתי׃ ויאמר אליו הלא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות׃ וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם ויצא מלפניו מצרע כשלג׃ ויבא אל אחיו ויאמר אליו אחיו מה עשית ויאמר לא עשיתי׃

ויאמר אליו הלא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות׃ וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם ויצא מלפניו מצרע כשלג׃ ויבא אל אחיו ויאמר אליו אחיו מה עשית ויאמר לא עשיתי׃ ויאמר אליו הלא לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות׃ וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם ויצא מלפניו מצרע כשלג׃ ויבא אל אחיו ויאמר אליו אחיו מה עשית ויאמר לא עשיתי׃

ובמדבר ויקרא בראשית ספר ס"ת
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ובמדבר ויקרא בראשית ספר ס"ת
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ובמדבר ויקרא בראשית ספר ס"ת
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ובמדבר ויקרא בראשית ספר ס"ת
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ובמדבר ויקרא בראשית ספר ס"ת
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ובמדבר ויקרא בראשית ספר ס"ת
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה
ואתחנן ראה שופטים כי תצא וישב
ויחי ויגש מקץ ויצא חיי שרה

ꙗ ѧꙋѡѡꙗꙗꙋꙗꙗꙗ ꙍꙍꙍꙍꙍ ꙍꙍꙍꙍ
ꙗꙗѡѡꙋꙋꙗꙗꙗ ѧꙗꙗѡꙋꙗꙗ ѡѡ
·+·ꙁѧ.ѧꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍ ѧꙗꙗѡꙋꙗꙗ ѡѡ
ꙗꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ
ꙗꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ
ꙗꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ
+ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ
ꙗꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ
+ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ
·+·ꙁѧ.ѧꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ ꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍꙍ
ꙗ

ⲙⲡⲣⲟⲫⲏⲧⲏⲥ ⲉⲃⲟⲗ ϩⲓⲧⲛ ⲛⲓⲙ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲣⲉ ⲡⲉⲛⲧⲁⲩ ⲉ

ꙋ вѣчьнꙋю сꙋдꙋдѹ.·ѡвѣ ѥгоудѹ
ѧшѥ ѧ҃ꙗ҇ꙁꙋмꙋ ѧ҃ꙗ҇ѕꙋ ѡѣсѣи ѡѣ
ѫ҃ ·ѡдѹкѹшѣи ѡдѣѡдѣгъ ѥгоудѹ
ѕѧѡѣдѣ҆ѥ҆ ѡдѣѡѣѕѧ҆ѧ҆ ѡсѣѧѕѡдѣѧ
ѕѧѕѣѧѣ҆ѥ҆ ѡдѣѡѣѕѧ҆ѧ҆ ѡсѣѧѕѡдѣѧ
ꙗѧ҆ ѡѣѕѣ.·ѡѣѥгъ ѥгоудѹ ѧ҃ꙗ҇ѕꙋ
ѕѧ҆ ѧ҃ꙗ҇ѕꙋ ѡѣѕѣ ѧ҃ꙗ҇ѕꙋ ѡѣѕѣ

ꙗ

ꙗкоже сѧ҇ бѣ҆сѣдовавъ ѡ҆ бѣдѣ҇ хрⷭ҇тѣ҇ѣ҆ ѡ҆ ѡ҆ц҃ѣ҇ ѥго҆ ѡ҆ ѥго

сѣдѣ҇ша҇ · ѥ҆мѣ҇ющѧѧ сѣѣмѧ҇ѹ҇
ѥ҆ѻѯѯ ѧ҇ѧшѣ҇ѣ ѧѧѻѣ сѣѣмѧѧ
ѧ҇ѹ҇ ѡ҆ѧѧѹ҇ѧ · ѡ҆ѡѹ҇ѣ ѧѻѯѯ ѣѣ
ѧ҇ѹ҇ѣ҇ѡ҆ѧѧѹ҇ѧ ѡ҆ѡѹ҇ѣ ѧѻѯѯ ѣѣ ѧ҇ѹ҇ѣ҇ѡ҆ѧѧѹ҇ѧ
ѡ҆ѡѹ҇ѣ ѧѻѯѯ ѣѣ ѧ҇ѹ҇ѣ҇ѡ҆ѧѧѹ҇ѧ

ⲙⲁⲣⲓⲁ ⲉⲧⲟⲩⲁⲁⲃ ⲉⲧⲃⲉ ⲡⲛⲟⲩⲧⲉ ⲡⲓⲱⲧ ⲛⲁⲓ ⲛⲁⲛ ⲙ̀ⲡⲉⲕⲣⲁⲛ ⲙ̀ⲡⲓⲱⲧ ⲛⲓⲙ ⲉⲧⲣⲉⲛⲁⲓ ⲉⲣⲟⲥ

ꙗко сѧ҇тоⷭ҇мꙋдрїѧ ѳ҆ц҃е҆ꙁ҇ꙁ҇ѣ
ѡ҆ставлꙗ҇ѥ҇ сѧ҇ ѣ҆дѵ҇сꙋѣ҆ сѧ҇ с҆
ѳ҆ц҃е҆мъ҆ꙗ҇ко҆ ѵ҆ꙁ҇ꙁ҇ѣ҆ ѥ҇ѧ҇ко҆ ѡ҆ц҃е҆ ✣ с҆
ѡ҆ставлꙗ҇ѥ҇ ✣ ѥ҇ѧ҇ко҆ ѡ҆ц҃е҆ ✣ с҆
ѵ҆ꙁ҇ꙁ҇ѣ҆ ѳ҆ц҃е҆мъ҆ꙗ҇ко҆ ѳ҆ц҃е҆ ѳ҆ц҃е҆мъ҆ꙗ҇ко҆
ѧ҇ѵ҇ѵꙋ҇ѣ҆ сѧ҇ѣ҆сѧ҇ѥ҇ѳ҆ѡ҆ сѧ҇ѣ҆ ѧ҇ѳ҆ѡ҆ѥ҇
✣ сѵ҇ѧ҇ѳ҆ѡ҆ѵ҆ѣ҆ ѧ҇ѵ҇ѵꙋ҇ѣ҆ сѧ҇ѣ҆сѧ҇ѥ҇ѳ҆ѡ҆ѵ҆ѣ҆

ѧ҇ѵ҇ѵꙋ҇ѣ҆ сѧ҇ѣ҆сѧ҇ѥ҇ѳ҆ѡ҆ѵ҆ѣ҆ ѳ҆ц҃е҆мъ҆ꙗ҇ко҆
ѳ҆ц҃е҆ ѳ҆ц҃е҆мъ҆ꙗ҇ко҆ ѳ҆ц҃е҆ ѳ҆ц҃е҆мъ҆ꙗ҇ко҆ ѳ҆ц҃е҆
ѳ҆ц҃е҆мъ҆ꙗ҇ко҆ ѳ҆ц҃е҆ ѳ҆ц҃е҆мъ҆ꙗ҇ко҆ ѳ҆ц҃е

ꙗ҆ко҆ ѹ҆бо҆ ѥ҆сть҆ ѡ҆ц҆а҆ ѥ҆гѡ҆ ѹ҆ ѳ

а сѧмѣвшеи · поѣсѡвѧлиⷭ сѧпоⷱ
чаⷭо сѣсѣлъ · поⷭсѣдѣтпо сѡⷣвѣⷱ
чѧⷭѣ ѥгѡпѡвѣдиⷣа · шс
ѧⷭѣа вѣсѣпоⷭѣ кѧсѣдиⷣ · шѣⷭ ѧⷭѣа
шѣдовѣⷱ ѧⷭѣ · шсѣⷭ чѧсѣвѣпо
шѣпо ѧмсѡшѣпоⷭѣⷭвиⷣ ѡ
поⷣѣѧѣшѣпоⷭѣ · сѣⷱѣⷭ сѣⷱѣⷭ
ѧⷭѣ сѡⷣѣⷭпо ѡⷣѣⷭѣ кѧⷣѡⷱѣ
ѧⷭѣ ⁘ · ѡⷣѣⷱ сѡѧⷭѣ
ⷱѡⷣа чѡⷣа
чѧⷭѡⷱо сѣпоⷣѣⷣѡⷱѣⷣа
ⷱѡⷣа · ѧⷣѣⷱ · ѡⷣѣ
чѧⷭѣⷱѧⷣа ѡⷣѣⷱо ⷱѡⷣа
ѡⷣѣⷱо ⷱѡⷣа · ѧⷣѣⷱ

сѹдъ чрьнѣи҆ѧ҇ вьзложи҆ша҆ сѧ҇ на҆ сѹдъ
с҃ѣи҆ѧ҇ бц҃ѣ. и҆ сѹдѧ҇ сѧ҇ с҃ѣи҆ѧ҇ бц҃ѣ
ѡ҆ чрьнѣи҆ѣи҆ѣ҇ ѡ҆ ѡ҆ставлѣнии҆ и҆ ѡ҆ ѡ҆ставлѣнии҆
ѡ҆ ѡ҆ставлѣнии҆ и҆ ѡ҆ ѡ҆ставлѣнии

·ꝛꝺcmꝓꝺꝺ·

cmꝛꝛ ꝛꝓꝓꝺꝛw ꝛꝺꝺ·ȝ·x·ꝛꝛꝺꝛꝓ ꝓꝺꝓꝺ ꝛꝓꝓ
cll ꝓꝺwll·ꝺꝺꝓ·ꝛꝓꝺꝛꝓ·ꝓ·ȼ·ꝓ·ꝺꝺ·ꝛꝓꝺꝛꝓ·llll

ȝ cꝺꝺꝓꝓꝛ ꝛcꝺꝺꝺꝓꝺꝛꝺꝛ ȼȼꝺꝛ
cmꝛꝺꝺꝺꝛꝓꝺꝛ-llꝛꝺꝛwꝓꝺ ꝛꝺꝺ wꝺꝺc
ꝓꝓꝛ cꝛwꝺꝓꝓꝺꝛ llll ·ꝛꝺwꝛꝺꝺ ꝛcwꝺꝺꝺꝓ
ꝛꝺꝓ ꝛꝺwꝺꝺ ꝛwꝺꝛꝺꝺ ꝛꝓꝓꝺꝛ ꝛꝺꝺꝓꝺ
ꝛwꝓꝺꝺ ꝛꝺꝺꝺꝓꝺꝛ ꝛꝺꝺꝺꝓꝺꝛ ꝛꝺꝺꝺꝓꝺ
ꝛꝺꝓ ꝛwcꝓꝺꝺ ꝛꝺꝺꝺꝓꝺꝛ ꝛꝺꝺꝺꝓꝺꝛ ꝛꝺꝺ
ꝛwꝺꝺ ꝛꝺꝺꝺꝓꝺꝛ ꝛꝺꝺꝺꝓꝺꝛ ꝛꝺꝺꝺꝓꝺꝛ
ꝛꝺꝺꝺꝓꝺꝛ

DODATAK

SADRŽAJ MISALA

Kalendar . . . . . I—XII

a1r Početie misala po zakonu Rimskoga dvora 1

Vlastite mise liturgijskih doba

a1r Neděle prve ot prišastva (Rim 13, 11—14; Lk 21, 25—33) 1

a1v Neděle .b. (2) (Rim 15, 4—13; Mt 11, 2—10) 2

a2r Neděle .v. (3) (Fil(!) 4, 4—7; Iv 1, 19—28) 3

a2v V srědu kvьtri (Iz 2, 2—5; 7, 10—15; Lk 1, 26—38) 4

a3v V peti (Iz 11, 1—5; Lk 1, 39—48) 6

a4r V sobotu (Iz 19, 20—22; 35, 1—7; 40, 9—11; 45, 1—8; Dan 3, 47—51; 2 Sol 2, 1—8; Lk 3, 1—6) 7

a5r Neděle .g. (4) ot prišastva (1 Kor 4, 1—5) 10

a6r V navečerie Roĵstva Krstova (Rim 1, 1—6; Mt 1, 18—21) 11

a6r Na Roĵeni Hrstovo misa prva na polь noći (Tit 2, 11—15; Lk 2, 1—14) 11

a7r Druga misa v zore (Tit 3, 4—7; Lk 2, 15—20) 13

a7v K misi velikoi (Heb 1, 1—12; Iv 1, 1—14) 14

a8r Na svetago Stěpana .a. (1) mučenika (Dj 6, 8—10; 7, 54—59; Mt 23, 34—39) 15

a8v Na svetago Ivana (Sir 15, 1—6; Iv 21, 19—24) 16

b1r Na danь svetih mladěnac (Otk 14, 1—5; Mt 2, 13—18) 18

b2r Na danь svetago Tomi biskupa i mučenika (Heb 5, 1—6) 19

b2v Nedila meju oktavu Roĵenič Hrstova (Gal 4, 4—7; Lk 2, 33—40) . . 20

b3r V danь svetago Selvestra papi i ispovědnika 21

b3r Na oktavu Roenič Hrstova (Lk 2, 21) 21

b3v Na oktavu svetago Stěpana 22

b3v Na oktavu svetago Ivana 22

b3v Na oktavu mladěnacь 22

b3v Navečerie Epifanie (Mt 2, 19—23) 22

b3v Na Efifniju (Iz 60, 1—6; Mt 2, 1—12) 22

b4v Nedele meju oktavu Epifanie (Rim 12, 1—5; Lk 2, 42—52) 24

b5r Na oktavu Epifanie (Iv 1, 29—34) 25

U ovom sadržaju sačuvali smo izvorne nazive svetkovina i liturgijskih obrazaca u pojednostavljenoj transliteraciji (ne obilježavajući zagradama kratice glagoljskog teksta). Radi preglednosti unijeli smo u sadržaj i podjelu misala kakva je danas uobičajena, a navedena su i biblijska čitanja u pojedinim liturgijskim obrascima.

b5v Neděle .b. (2) po Epifanii (Rim 12, 6—16; Iv 2, 1—11) 26
b6r Neděle .v. (3) po Efifanii (Rim 12, 16—21; Mt 8, 1—13) 27
b6v Neděle .g. (4) po Epifanii (Rim 13, 8—10; Mt 8, 23—27) 28
b7r Neděle .d. (5) po Epifanii (Kol 3, 12—17; Mt 13, 24—30) 29
b7v Neděla v njuže pušćaet se aleluč (1 Kor 9, 24—27; 10, 1—4; Mt 20, 1—16) 30
b8v Nedele prěd mesopustomь (2 Kor 11, 19—33; 12, 1—9; Lk 8, 4—15) . 32
v1v Neděle na mesopust (1 Kor 13, 1—13; Lk 18, 31—43) 34
v2r V prvu srědu posta. 35
v3r K misi (Je 2, 12—19; Mt 6, 16—21) 37
v4r V četvrtakь .a. (1) posta (Iz 38, 1—6; Mt 8, 5—13) 39
v4v V petakь .a. (1) posta (Iz 58, 1—9; Mt 5, 43—48; 6, 1—4) 40
v5v V sobotu .a. (1) posta (Iz 58, 9—14; Mk 6, 47—56) 42
v6r Neděle .a. (1) posta (2 Kor 6, 1—10; Mt 4, 1—11) 43
v7r V poneděli .b. (2) posta (Ez 34, 11—16; Mt 25, 31—46) 45
v8r V utori .b. (2) posta (Iz 55, 6—11; Mt 21, 10—17) 47
v8v V srědu .b. (2) posta (Izl 24, 12—18; 1 Kr 19, 3—8; Mt 12, 38—50) 48
g1v V četvrtakь .b. (2) posta (Ez 18, 1—9; Mt 15, 21—28) 50
g2r V petakь .b. (2) (Ez 18, 20—28; Iv 5, 1—15) 51
g3r V sobotu .b. (2) (Pnz 26, 15—19; Pnz 11, 22—25; 2 Mak 1, 23—27; Sir 36, 1—10; 1 Sol 5, 14—23; Mt 17, 1—9) 53
g4v Neděle .b. (2) pos(ta) (1 Sol 4, 1—7) 56
g5r V poneděli .v. (3) (Dn 9, 15—19; Iv 8, 21—29) 57
g5v V utori .v. (3) (1 Kr 17, 8—16; Mt 23, 1—12) 58
g6r V srědu .v. (3) (Est 13, 8—11, 15—17; Mt 20, 17—28) 59
g7r V četvrtakь .v. (3) (Jr 17, 5—10; Lk 16, 19—31) 61
g7v V petak .v. (3) (Post 37, 6—22; Mt 21, 33—46) 62
g8v V sobotu .v. (3) (Post 27, 6—40; Lk 15, 11—32) 64
d2r Neděle .v. (3) (Ef 5, 1—9; Lk 11, 14—28) 67
d3r V poneděli .g. (4) (2 Kr 5, 1—15; Lk 4, 23—30) 69
d4r V utori .g. (4) (2 Kr 4, 1—7; Mt 18, 15—22) 71
d4v V srědu .g. (4) (Izl 20, 12—24; Mt 15, 1—20) 72
d5v V četvrtakь .g. (4) (Jr 7, 1—7; Lk 4, 38—44) 74
d6r V petakь četvrti (Br 20, 2—3, 6—13; Iv 4, 5—42) 75
d7v V sobotu .g. (4) (Dn 13, 1—9, 15—17, 19—30, 33—62; Iv 8, 1—11) 78
e1r Neděle .g. (4) (Gal 4, 22—31; Iv 6, 1—14) 81
e2r V poneděli .d. (5) (1 Kr 3, 16—28; Iv 2, 13—25) 83
e3r V utori .d. (5) (Izl 32, 7—14; Iv 7, 14—31) 85
e3v V srědu .d. (5) (Ez 36, 23—28; Iz 1, 16—19; Iv 9, 1—38) 86
e5r V četvrtakь .d. (5) (2 Kr 4, 25—38; Lk 7, 11—16) 89
e6r V petakь .d. (5) (1 Kr 17, 17—24; Iv 11, 1—45) 91
e7r V sobotu .d. (5) (Iz 49, 8—15; Iv 8, 12—20) 93

e8r Neděle .d. (5) (Heb 9, 11—15; Iv 8, 46—59) 95
e8v V poneděli .e. (6) (Jon 3, 1—10; Iv 7, 32—39) 96
ž1r V utori .e. (6) (Dn 14, 27—42; Iv 7, 1—13) 97
ž2r V sredu .e. (6) (Lev 19, 1—2, 11—19, 25; Iv 10, 22—38) 99
ž3r V četrti .e. (6) (Dn 3, 25, 34—45; Lk 7, 36—50) 101
ž3v V petakъ .e. (6) (Jr 17, 13—18; Iv 11, 47—54) 102
ž4v V sobotu .e. (6) (Jr 18, 18—23; Iv 12, 10—36) 104
ž5v V nedělju cvětnu (Izl 15, 27 i 16, 1—7; Mt 21, 1—9) (Fil 2, 5—11; Mt 26, 1—75; 27, 1—66) 106
33v V ponedili velik(o) (Iz 50, 5—10; Iv 12, 1—9) 118
34r V utori veliki (Jr 11, 18—20; Mk 14, 1—72; 15, 1—46) 119
37r V srědu velu (Iz 62, 11; 63, 1—7; Iz 53, 1—12; Lk 22, 1—71; 23, 1—53) 125
z2v V četvrtak ve(liki) (1 Kor 11, 20—32; Iv 13, 1—15) 132
z4v V petakъ veliki (Hoš 6, 1—6; Izl 12, 1—11; Iv 18, 1—40; 19, 1—42) . 136
ï2r Činъ v svetu sobotu (Post 1—2, 2; 5, 31; 6—8, 21; 22, 1—19; Izl 14, 24—15, 4; Iz 54, 17; 55, 1—11; Bar 3, 9—38; Ez 37, 1—14; Iz 4, 1—6; 5, 1—9; Pnz 31, 22—30; 32, 1—4; Dn 3, 1—24; Kol 3, 1—4; Mt 28, 1—7) 147
i3v Neděla svetie Paski (1 Kor 5, 7—8; Šekvencič Žrtvi paskovnie; Mk 16, 1—7) 166
i4v V ponedeli .a. (1) po Pasci (Dj 10, 37—43; Lk 24, 13—35) 168
i5v V utori .a. (1) po Pascě (Dj 13, 16, 26—33; Iv 24, 36—47) 170
i6v V srědu .a. (1) po Pascě (Dj 3, 13—15, 17—19; Iv 21, 1—14) 172
i7r V četvrtakъ (Dj 8, 26—40; Iv 20, 11—18) 173
i8r V peti po Pascě (1 Pt 3, 18—22; Mt 28, 16—20) 175
i8v V sobotu po Pascě (1 Pt 2, 1—10; Iv 20, 1—9) 176
ĵ1r Neděla oktava Paske (1 Iv 5, 4—10; Iv 20, 19—31) 177
ĵ1v Neděla .b. (2) po Pascě (1 Pt 2, 21—25; Iv 10, 11—16) 178
ĵ2r Neděle .v. (3) po Pascě (1 Pt 2, 11—19; Iv 16, 16—22) 179
ĵ2v Neděle .g. (4) po Pascě (Jak 1, 17—21; Iv 16, 5—14) 180
ĵ3v Neděle .d. (5) po Pascě (Jak 1, 22—27; Iv 16, 23—30) 182
ĵ4r Letenie velikie... A misa sič v prvi danъ i v utori. (Jak 5, 16—20; Lk 11, 5—13) 183
ĵ4v V srědu v navečeri Vznesenič Hrstova (Iv 17, 1—11) 184
j4v V danъ Vznesenič Hrstova (Dj 1, 1—11; Mk 16, 14—20) 184
ĵ5v Neděle po Vzneseni Gospodni (1 Pt 4, 7—11; Iv 15, 26—27; 16, 1—4) . 186
ĵ6r V sobotu v navečeri Petikostъ (Dj 19, 2—8; Iv 14, 15—21) 187
ĵ6v Neděle svete petikostně (Dj 2, 1—11; Šekvencič. Pridi Duše sveti) . 189
ĵ7r V poneděli po Petikostehъ (Dj 10, 34, 42—48; Iv 3, 16—21) 191
ĵ7r V utori po Petikostehъ (Dj 8, 14—17; Iv 10, 1—10) 191
ĵ7v V srědu po Petikostehъ (Dj 2, 14—21; Iv 6, 44—52) 192
k1v V četvrtakъ (Dj 8, 5—9; Lk 9, 1—6) 194
k1v V peti po Petikostehъ (Jl 2, 23—24, 26—27; Lk 5, 17—26) 194

k2v V sobotu (Jl 2, 28—32; Lev 23, 9—11, 15—17, 21; Pnz 26, 1—3, 8—11; Lev 26, 3—12; Dn 3,47—51; Rim 5, 1—5); 196
k3v V nedělju na oktavu Petikostь činimo činь ot Troistva (2 Kor 13, 11—13; Iv 15, 26—27; 16, 2—4) 198
k4r Neděle na oktavu Petikostь (1 Iv 4, 8—21; Lk 6, 36—42) 199
k5r V četvrti prvi po oktavi Petikostь činь ot svetago Těla Hrstova (1 Kor 11, 23—29; Iv 6, 56—59) 201
k5v Neděle .b. (2) po Petikostehь (1 Iv 3, 13—20; Lk 14, 16—24) 202
k6r Neděle .v. (3) po Petikostehь (1 Pt 5, 6—11; Lk 15, 1—10) 203
k6v Neděle .g. (4) po Petikostehь (Rim 8, 18—23; Lk 5, 1—11) 204
k7r Neděle .d. (5) (1 Pt 3, 8—15, Mt 5, 20—24) 205
k8r Neděle .e. (6) (Rim 6, 3—11; Mk 8, 1—9) 207
k8v Neděle .ž. (7) (Rim 6, 19—23; Mt 7, 15—21) 208
l1r Neděle .z. (8) po Petikostehь (Rim 8, 12—17; Lk 16, 1—9) 209
l1v Neděle .z. (9) po Petikostehь (1 Kor 10, 6—13; Lk 19, 41—47) . . . 210
l2r Neděle .i. (10) po Petikostehь (1 Kor 12, 2—11; Lk 18, 9—14) . . . 211
l2v Neděle .aï. (11) (1 Kor 15, 1—10; Mk 7, 31—37) 212
l3v Neděle .bï. (12) (2 Kor 3, 3—9; Lk 10, 23—37) 214
l4r Neděle -vï. (13) (Gal 3, 16—22; Lk 17, 11—19) 215
l4v Neděle -gï. (14) (Gal 5, 16—24; Mt 6, 24—33) 216
l5v Neděle .dï. (15) (Gal 5, 25—26; 6, 1—10; Lk 7, 11—16) 218
l6r V srědu kvatri sektebra (Am 9, 13—15; Neh 8, 1—10; Mk 9, 16—29) . 219
l7r V peti sektebra (Hoš 14, 2—10) 221
l7v V sobotu kvatri (Lev 23, 26—32, 39—43; Mih 7, 14, 16, 18—20; Zah 8, 14—19; Dn 3, 47—51; Heb 9, 2—12; Lk 13, 6—17) 222
m1r Neděle -eï. (16) (Ef 3, 13—21; Lk 14, 1—11) 225
m2r Neděle .žï. (17) (Ef 4, 1—6; Mt 22, 34—46) 227
m2v Neděle .zï. (18) po Petikostehь (1 Kor 1, 4—8; Mt 9, 1—8) 228
m3r Neděle .zï. (19) po Petikostehь (Ef 4, 23—28; Mt 22, 1—14) 229
m3v Neděle .i. (20) po Petikostehь (Ef 6, 10—17; Mt 22, 15—21) 230
m4r Neděle .ia. (21) po Petikostehь (Ef 6, 10—17; Mt 18, 23—35) . . . 231
m5r Neděle .ib. (22) (Fil 1, 6—11; Mt 22, 15—21) 233
m5v Neděle .iv. (23) (Fil 3, 17—21; 4, 1—3; Mt 9, 18—26) 234
m6r Neděle .ig. (24) (Kol 1, 9—14; Mt 24, 15—35) 235

Red i čin mise

m6v + Egda se erěi oblači k maši po Rimskago dvora zakonu r'ci sie psalmi. 236
m7r Pristupae popь k' oltaru oblečenь v parametь glagolet'. 237
m8v *Predslovlja* 239
n2r *Kanon* 243
n4r Slava va višnihь Bogu 246

Zavjetne i mrtvačke mise

n4v	Misa v čast' anjelomь	248
	Misa v čьst' božiju apostolu Petra i Pavla	248
	Misa prositi pomoći světihь	248
	Misa .b. (2) prositi pomoći svetihь	249
n5r	Misa za gonećih' crěkav	249
	Misa mira prositi	249
	Misa za papu	249
n5v	Misa za na putь hodećee	250
	Misa za nemoćnie	250
	Misa za lětno zborišće biskupь	250
n6r	Misa eréju za se	251
	Misa druga eréju za se	251
	Misa treta eréju za se	251
n6v	Misa za v'se redi crkvenie	252
	Misa za zborišće	252
	Misa .b. (2) za zborišće	252
n7r	Misa .v. (3) za zborišće	253
	Misa za sreenie brate	253
	Misa skozě blaženie plti	253
n7v	Misa za grěhi	254
	Misa .b. (2) za grěhi	254
	Misa vь otpušćenie grěhь	254
	Misa za otgnati zle misli	254
	Misa prositi slzь	254
n8r	Misa za priětela	255
	Misa .b. (2) za priětela	255
	Misa za spasenie živih'	255
n8v	Misa za obětnie priěteli	256
	Misa prositi dažĵa	256
	Misa prositi vedra	256
	Misa otgnati tuču	256
o1r	Misa navlašćna svetago Avgustina za žive i mrtve	257
	Misa .b. (2) svetago Avgustina	257
o1v	Misa protu poganomь	258
	Misa za ku ljubo skr'bь	258
	Misa druga za ku ljubo skrbь	258
	Misa za cěsara	258
o2r	Misa za krala	259
	Misa za rvače protu zlihь narodь	259
	Misa skozi velike tugi	259
o2v	Misa va vrěme ſvan'e	260
	Misa za ku ljubo potribu	260
	Misa prositi svete mudrosti	260

Misa prositi věri i ljubvi 260
Misa prositi umilenič 260
o3r Misa prositi ljubve 261
Misa prositi utrpěnič 261
Misa za stanovitstvo města 261
o3v Misa za togo iže ispově grěhi svoe 262
Misa za nepriětela 262
Misa za tvorećihь namь almužna 262
Misa za priětela va uzi suća 262
o4r Misa za plavajućih v korablih' 263
Misa za neplodno vrěme skozi gladь 263
Misa egda skoti mrutь 263
Misa egda člověci mrutь 263
o4v Misa za nemoćnika ki e blizь semrti 264
V čast' svete Troice (2 Kor 13, 11 i 13; Iv 15, 26—27; 16, 1—4) . . . 264
o5r Misa prositi svetago Duha milosti (Dj 8, 14—17; Iv 14, 23—31) . . . 265
o5v Druga misa svetago Duha 266
o6r Misa v častь svetago Križa (Fil 2, 8—9; Mt 20, 17—19) 267
Na vspominanie blaženie děvi Marie ot prišastič do Roenič Hrstova . . 267
o6v Ot Roenič Hrstova do Očišćenič misa blaženie Marie děvi 268
o7r Ot Očišćenič do Paske činь blaženie děvi Marie (Sir 24, 14—16; Lk 11, 27—28) 269
o7v Ot Paski do Petikostь čin blaženie děvi Marie (Iv 19, 25—27) . . . 270
Ot Petikost do prišastič 270
Nь dan' ponovlenič crěkve 270
Na ophodno godišće ponovlenič crěk've (Otk 21, 2—5; Lk 19, 1—10) . 270
o8v Na danь ponovlenič oltara 272
Misa v častь svetihь ihže tělesa imut se v městě 272
p1r Misa sič vsagda za mrtvihь (1 Kor 15, 51—57; 1 Sol 4, 13—18; 2 Mak 12, 43—46; Otk 14, 13; Iv 11, 21—27; Iv 6, 37—40; Iv 5, 25—29; Iv 6, 51—55) 272
p2r Misa v danь .v. (3) ili .ž. (7) ili .ĵ. ni (30) 275
Misa treti danь ili .ž. (7) ili .ĵ. (30) ili .k. ni (40) nizloženič umr'všihь 275
p2v Misa za umrvšago biskupa 276
Misa za dušu umr'všago biskupa ili eréě 276
Misa za popi umrvšee 276
Misa za dušu edinogo umr'všago 276
p3r Misa za ženu umr'všihь 277
Misa za bratiju umr'všu 277
Misa za duše počivajućih v cimiteri 277
p3v Misa vь ophodni danь lěta 278
Misa za dušu otьca i matere 278
Misa za vse umr'všee 278
Misa navlašćna za vse věrnie umr(všee) 278

p4r Misa .b. (2) za vse umr'všee 279
Misa .v. (3) za mnogo umr'vših̑ 279
Misa .b. (2) za mnoge umr'všee 279
Misa za umrvšago .v. (3) dan̑ kršćena 279
p4v Misa za želějućih pokore 280
Misa za dušu ot koga dvoit se ot spasenič̑ 280

Vlastite svetačke mise

p4v Početie navlašćnih̑ mis̑ ot svetac̑ ot misala 280

Studeni

Na viiliju svetago An'drěě apostola (Iv 1, 35—51) 280
p5v Sveti dan' Andrěě (Rim 10, 10—18; Mt 4, 18—22) 282

Prosinac

p6r Dektebra .e.(6) dan' Nikuli 283
Dektebra .ï. (10) dan̑ Damasa papi i ispovedn(ika) 283
Dektebra .vi. (13) dan̑ Lucie děvi i mučenice 283
p6v Dektebra .ia. (21) svetago Tomi apostola (Iv 20, 24—29) 284

Siječanj

p7r Envara .gï. (14) Filičič̑ papi 285
Envara .eï (16) Marčela papi mučenika 285
Envara .zï. (18) Priski děvi i mučenice 285
p7v Envara .zï. (19) Mavričič̑ Mar'te Avdifakš̑ i proč(ih̑) 286
Envara .i. (20) Fabiěna i Šebist'ěna 286
p8r Envara .ia. (21) Agnie děvi i mučenice 287
Envara .ib. (22) Vicenca i Nъstasič̑ mučeniku 287
Envara .iv. (23) Merenciěni děvi i mučenice 287
p8v Obraćenie Pavla na věru (Dj 9, 1—22) 288
r1v Envara .iz. (28) drugočь Agnie 290

Veljača

r1v Na Očišćenie svete Bogorodice 290
r2v K' misi na Očišćenie svete Bogorodice (Mal 3, 1—4; Lk 2, 22—32) . . 292
r3r Pervara .v. (3) Blažič̑ mučenika 293
r3v Pervara .d. (5) Agati 294
Svete Skolastiki službi išći .a. (1) děvi. 294
Pervara .gï. (14) Valentina mučenika 294
r4r Pervara .ib. (22) Prěstol̑ svetago Petra apostola (1 Pt 1, 1—7) . . 295
r4v Pervara .ig. (24) Matie apostola (Dj 1, 15—26) 296

Ožujak

r5r Marča .ž. (7) Perpetue i Felicit'ti děvu mučenicu 297
Marča .z. (9) Svetih .k. (40) mučenikъ 297
Marča .bi. (12) Grěgora papi 297
r5v Marča .ia. (21) Benedikta opata 298
Na Blagověščenie svete Bogorodice 298

Travanj

r6r Aprila .gï. (14) Tiborciě i Valeriěna i Maksima mučenikъ 299
r6v Aprila .iv. (23) Jeor'jiě mučenika 300
Aprila ig. (24) Adalberta mučenika činъ išći .a. (1) mučenika 300
Aprila .id. (25) Mar'ka evanjelista 300
Aprila .iз. (28) Vitaliě mučenika 300
r7r Na svetago Petra mučenika reda prodik(avacь) 301

Svibanj

r7r Maě prvi danь Filipa i Ěkova apostolu (Iv 14, 1—14) 301
r7v Maě .v. (3) Obrětenie križa i Aleksandra s družinoju (Iv 3, 1—15) . . 302
r8r Maě Kir'ěka biskupa i mučenika 303
r8v Maě .e. (6) Ivana prěd vlaška vrata 304
r8v Maě .ž. (7) Duima biskupa i mučenika 304
r8v Maě .з. (8) Obrětenie svetago Mihaila arhanjela 304
r8v Maě Gordiěna i Evpimiha 304
s1r Maě .bï. (12) Neriě Arhiliě i Pon'graciě mučenikъ 305
s1r Na svete Potenciěni děvi 305
s1r Na prinesenie blaženago Frančiska 305
s1r Na svetago Orbana papi i mučenika 305
s1v Maě Liberiě ispovědnika 306

Lipanj

s1v Nikomediě i Justina 306
s1v Ijuna .b. (2) Mar'čelina i Petra i Arasina biskupa 306
s2r Ijuna .z. (9) Prima i Felicina mučeniku 307
s2r Ijuna .aï. (11) Svetago Barnabi apostola 307
s2v Ijuna .bï. (12) Basilida i Nabora i Cirina Nazara mučenikъ 308
s2v Ijuna .vï. (13) An'toniě ispovědnidnika reda malihъ bratъ (Mudr 7. 7—15) 308
s3r Ijuna .dï. (14) danь Vida i Mendosta i Krstancie mučenikъ 309
s3v Ijuna .зï. (18) Marčela i Marčelina 310
s3v Ijuna .zï. (19) Er'vasiě i Protasiě 310
s3v Na viįiliju svetago Ivana Krstitela (Jr 1, 5—10; Lk 1, 5—17) . . . 310

s4v Na roistvo svetago Ivana Krstitela (Iz 49, 1—3, 5—7; Lk 1, 57—68) . 312
s5r Ijuna .ie. (26) Ivana i Pavla mučenikъ 313
s5v Lěona papi 314
s5v Na viǰiliju svetoju apostolu Petra i Pavla (Dj 3, 1—10; Iv 21, 15—19) 314
s6r Ijuna .iz. (29) svetiju apostolu Petra i Pavla (Dj 12, 1—11; Mt 16, 13—19) 315
s7r Vspomenutie blaženago Pavla apostola (Gal 1, 11—20) 317

Srpanj

s7v Ijulěě .b. (2) Pročesa i Martiěna mučenikъ 318
s7v Na oktavu svetoju apostolu Petra i Pavla (Mt 14, 22—33) 318
s8r Ijulěě .ï. (10) .ž. (7) brat' mučenik' i svetih' Rufine i proč(ihъ) děvъ i mučenicь (Izr 31, 10—31; Mt 12, 46—50) 319
t1r Ijulěě .vï. (13) Margariti děvi 321
t1r Ijulěě .dï. (14) Kuriki i Juliti muč(enikъ) 321
t1r Ijulěě .ia. (21) Praksidi děvi i mučenice 321
t1r Ijulěě .ib. (22) Marie Magdaleni 321
t1v Ijulěě .iv. (23) Apolinara biskupa i mučenika (Lk 22, 24—30) . . . 322
t2r Ijulěě .id. (25) Ěkova apostola (Mt 20, 20—23) 323
t2r Ijulěě .iz. (28) Nazara i Celsa i pročihъ 323
t2v Ijulěě .ĵ. (30) Filici papi i Simplicië, Fauština, Bëatrica mučenikъ . . 324
t2v Ijulěě .ĵa. (31) Abdona i Sinëna mučenikъ 324

Kolovoz

t3r Avgusta .a. (1) Uza Petra apostola i .g. (4) krun'nici 325
t3r Avgusta .b. (2) Stěpana papi 325
t3v Avgusta .v. (3) Obrětenie Stěpana prvoga mučenika i pročih 326
t3v Avgusta .d. (5)! Dominika ispovědnika otьca prodik(avacь) 326
t3v Avgusta .e. (6) Šiksta papi Feličišima i Agapita 326
t4r Avgusta .ž. (7) Dunata biskupa 327
t4v Avgusta .z. (8) Kirička, Larĵië i Zmaragda mučenikъ (Mk (!) 16, 15—18) 327
t4v V navečeri svetago Lovrěnca 328
t4v Na svetago Lovrěnca danь (2 Kor 9, 6—10) 328
t5r Avgusta .vï. (13) Ipolita i družini ego 329
t5v V navečerie Vznesenië blaženie Marie děvi (Sir 24, 23—31) 330
t6r Na Vznesenie svete děvi Bogorodice Marie (Sir 24, 11—20; Lk 10, 38—42) 331
t6v Na svetago Agapita mučenika 332
t6v Na danь svetago Lodovika biskupa ispovědnika (Sir 50, 6—12) . . . 332
t7r Na oktavu Lovrěnca 333

t7v Avgusta .ib. (22) Timotěě, Ipolita i Šimforična mučenikъ 334
t7v Avgusta .ig. (24) Bar'toloměě apostola 334
t8r Avgusta .id. (25) Lodovika krala Francie 335
t8r Avgusta .iz. (28) Avgustina biskupa ispovědnika 335
t8v Avgusta .iz. (29) Usiknovenie glavi Ivana Krstitela (Mk 6, 17—29) . 336
u1r Avgusta .ĵ. (30) Filicič i Avdakta 337

Rujan

u1v Sektebra .a. (1) Svetih mučenikъ .bï. (12) brat' i Eĵida opata 338
u1v Sektebra .ɜ. (8) Roistvo preslavnie děvi Marie (Izr 8, 22—35; Mt 1, 1—16) 338
u2v Sektebra .ɜ. (8) Gor'gona mučenika 340
u2v Sektebra .aï. (11) Prota i Ačinta 340
u3r Sektebra .gï. (14) Vzdviženie svetago križa (Iv 12, 31—36) 341
u3v Sektebra .dï. (15) Nikomedič mučenika 342
u3v Sektebra .eï. (16) Lucie, Eminiěni, Eufenie děvi mučenice 342
u3v Navečerie svetago Matěě evanĵelista (Lk 5, 27—32) 342
u4r Na danь svetago Matěě apostola i evanĵelista (Mt 9, 9—13) 343
u4v Sektebra .ib. (22) Mauricič i pročih 344
u4v Sektebra .ie. (26) Cipriěna biskupa i mučenika i Justina děvi . . . 344
u4v Sektebra .iž. (27) svetih mučenik' Kuzmi i Dom'ěna i z druž(inoju) . 344
u5r Sektebra .iz. (29) Kršćenie blaženago Mihaila arhanĵela (Otk 1, 1—6; Mt 18, 1—10) 345
u5v Sektebra .iz. (29) Eronima ispovědnika 346

Listopad

u6r Oktebra .g. (4) Frančiska ispovědnika (Gal 6, 14—18) 347
u6v Na roĵenie svete Justine děvi i mučenice 348
u6v Oktebra .ž. (7) Ser'ga Baka mučeniku i Mar'ka papi i Apulič 348
u6v Oktebra .ž. (7) Svetihь mučenik' Děonožič, Ruštika i Eliutorič 348
u7r Na svetago Kališta papi i mučenika 349
u7r Oktebra .ɜï. (18) Luki evanĵelista 349
u7r Oktebra .id. (25) Krisanta i Darič 349
u7v V navečerie apostolu Simuna i Ijudi 350
u7v Oktebra .iɜ. (28) Na danь svetoju apostolu Simuna i Ijudi 350
u7v Na viĵiliju vsih svetih (Otk 5, 6—12) 350

Studeni

u8v Novembra .a. (1) danь vsěhь svetihь (Otk 7, 2—12) 351
h1r Na svetihь mučenik' .g. (4) krun'nikъ 353
h1r Noembra .ɜ. (8) Tiodora mučenika 353

h1v Noebra .aï. (11) Martina biskupa ispovědnika 354
h1v Noebra .vï. (13) Ivana i Brikcič ispovědniku i biskupu 354
h1v Noebra .zï. (19) Elizabeti 354
h2r Noebra .ia. (21) Mavra mučenika 355
h2r Na svete Cicilie děvi mučenice 355
h2r Na svetago Klimanta mučenika 355
h2v Na svetago Krsogona mučenika 356
h2v Na danь svete Katarini děvi i mučenice 356

Zajedničke svetačke mise

h3r Počenjutь općine svetihь ot misala 357
h3r Misa v navěčerie ednoga apostola (Sir 44, 25—27; 45, 2—4, 6—9; Iv 15,12—16) 357
h3v V navečeri mnozimь apostolomь misa 358
(Dj 5, 12—20, 42; Ef 1, 3—8; 1 Kor 4, 9—14; Iv 15, 1—7)
h4v Na roĵenie edinoga apostola 360
h4v Na roĵenie mnogim apostolomь (Ef 2, 19—22; Ef 4, 7—13) Rim 8, 28—39; Ez 1, 10—14; Iv 15, 18—25; Mt 10,16—22; Mt 19, 27—29; Lk 10, 1—9 360
h6v Na roĵenie .a. (1) mučenika biskupa ili papi Sir 39, 6—13; Sir 31, 8—11; Izr 3, 13—20; Sir 14, 22; 15, 3—6; Mudr 10, 10—14; 2 Kor 1, 3—7; 2 Tim 2, 8—10; 3, 10—12; Mt 10, 34—42; Mt 16, 24—28; Iv 12, 24—26; Mt 10, 26—32; Lk 14, 26—33 364
ō1r Na roenie .a. (1) mučenika ne biskupa 369
ō1v Na roĵenie edinogo svetьca ot Paske do Petikostь (Mudr 5, 1—5; Iv 15, 1—7) 370
ō2r Na roĵenie mnozihь mučenikь ot Paske do Petikostь 371
ō3r Na roĵenie množьhь mučenikь po vse lěto iznamše ot Paske do Petikostь (Izr 15, 2—9; Mudr 10, 10—14; Mudr 3, 1—8; Izr 10, 28—32; 11, 1—2, 7, 11—12; Mudr 10, 17—20; Sir 44, 10—15; Sir 2, 18—21; Sir 39, 1—5; 1 Pt 1, 3—7; 4, 1—2; Heb 10, 32—38; Heb 11, 33—39; Mt 5, 1—12; Mt 24, 3—13; Lk(!) 12, 1—8; Lk 6, 17—23; Lk 11, 47—54; Lk 21, 9—19; Lk 10, 16—20; Mt 11, 25—30 . . 371
ō7r Na roĵenie .a. (1) ispovědnika biskupa ili množьhь (2 Tim 4, 1—8; Sir 45, 1—6; Sir 47, 9—13 + 24, 1—4; Mudr 4, 7—15; Heb 13, 9—16; Heb 7, 23—27; Sir 44, 16—27; 45, 3—20; Sir 24, 1—5, 21—22; Mt 5, 13—19; Mt 24, 42—47; Mt 25, 14—23; Lk 12, 35—40; Lk 11, 33—36; Mk 13, 33—37; Lk 19, 12—26) 381
ć2v Na roenie .a. (1) ispovědnika ne biskupa; 388
ć3r Na roenie děvamь prva (Sir 51, 13—17; 2 Kor 10, 17—18; 11, 1—2; 1 Kor 7, 25—34; Sir 51, 1—8 i 12; Mt 13, 44—52; Mt 25, 1—13); 389

ć5v Misa za dobro stanie grada; 394
ć5v Na danь svete Marie Pohoenie k misi. (Pj 2, 8—14; Šekvencič. Veseli se Marie. Lk 1, 39—56); 394
ć6v Misa v častь muki Isuhrstovi (Zah 12, 10—14; 13, 1, 6—7; Iv 19, 31—37); 396
ć7r Misa v častь .d. (5) ranь božihь (Zah 12, 10—11; 13, 6—7; Iv 19, 28—35); 397
ć8r Misa v častь kruni gospodne (Pj 3, 7—11; 4, 1, 8; Iv 19, 1—5) . . . 399

Sekvencije

ć8v Na Pasku Šekvencič Vskrse Hrstь s gorugvoju. Šekvencija Hrstь vskrse iz mrtvihь. 400
c1r Šekvencič na danь světago Těla. Hvali Sione Spasitela. 401
c1v Na Roistvo Bogorodice šekvencič. Roistvo Marie. 402
c1v Na Prěstavlenie Bogorodice šekvencič. Radujut se liki anĵelski. . . . 402
c2r .bï. (12) apostolomь šekvencič. Egda višnee pěnie. 403
c2r Vsihь svetihь šekvencič. Vsi sveti boži. 403
c2r Na kršćenie crěk've šekvencič. Radui se crěki. 403
c2v Šekvencič sič za mrtvihь na misi. Danь gněva. 404

Obredni tekstovi

c3r Věruju vь edinago Boga 405
c3r Znamenie mladěnacь (Mt 19, 14—15; Mt 1, 18—21; Mk 16, 15—18; Mt 28, 18—20) 405
c7r Čin blagosloviti vodu na kršćenie Gospodne. (2 Kralj 2, 19—22; Iv(!) 1, 32—34; Lk 3, 21—23) 413
č2r Znamenati solь i vodu vsaku nedělju. 419
č3r Molitva blagosloviti Barbaru i sočivo. 421
č3r Na svetago Stěpana dьěkona blagosloviti solь i zobь. 421
č4v Na danь svetago Ivana apostola i evanĵelista po misi blagosloviti vino . 424
č5r Molitvi blagosloviti prsten'. 425
č5v Lětь gospodnihь č. u. o. v. (1483) měseca pervara dni .ib. (22) ti misali biše svršeni. 426

Priredio *Josip Tandarić*

NAPOMENE UZ TRANSLITERACIJU ODABRANIH TEKSTOVA MISALA

a) Sredstva latiničke transliteracije tekstova Misala vidljiva su iz priložene tabele. Zbog nastojanja da se suvremenom čitatelju jednog ovakvog izdanja što vjernije prikaže ortografska manira autorâ naših glagoljskih kodeksa, pri transliteraciji nisu u upotrebu uvedeni suvremeni interpunkcijski znakovi, velika slova na početku rečenice, vlastitih imena, toponimâ i hidronimâ, a isto tako nije provedeno ni rastavljanje riječi na kraju retka prema suvremenim pravilima i sl. Glagoljski rukopisni kodeksi XIV.—XV. stoljeća, pisani liturgijskim ustavom — čiju grafiju uglavnom dosljedno podražavaju inkunabule i poslije tiskana djela — nisu, naime, poznavali pravopisnih rješenja u suvremenom smislu, pa od interpunkcijskih znakova u njima npr. dolazi samo točka, i to najčešće ne na mjestu na kojem bismo je očekivali prema našoj današnjoj pravopisnoj empiriji i normativima. Dosljedno tome glagoljaški su pisci i slagari i velika slova upotrebljavali redovito za vizuelno isticanje, upozorenje na pojedina značajnija mjesta u tekstu (naslov, početak stavka), i to bez nekih određenih i sustavno provedenih pravila.

Od zahvata u originalnu grafijsku fakturu tekstova pri transliteriranju provedeno je odvajanje zajedno otisnutih riječi kao i razvezivanje titlâ i ligaturâ. U riječima pod titlom nadopunjeni je dio dan u oblim zagradama, u skladu s piščevom grafijom i normama hrvatskog tipa crkvenoslavenkog jezika, koji je — pod utjecajem živog govora, čakavštine (pa i kajkavštine) — na određen način degradiran u odnosu na staroslavenski jezik iz ranijih razvojnih faza. Tako je npr. o͡cь razriješeno kao ot(a)cь a ne ot(ь)cь, v͡zva kao v(a)zva a ne v(ь)zva, d͡nь kao d(a)nь a ne d(ь)nь. U slučajevima pak kada se *titlom* sugerira tradicionalna, starocrkvenoslavenska fonemska postava s͡rce se npr. transliterira kao sr(dь)ce, o͡ca kao (o(tь)ca, jer dolazi i samo srce, oca, oče, bez titlâ.

U riječima gdje je titliranjem izostavljen *ě* neće se, pri razrješavanju titlâ, uvoditi refleksi *ě* (e / i) prema čakavskom izgovoru, jer se ne može pouzdano utvrditi kakvu bi fonaciju *ě* pisac proveo[1] u pojedinim slučajevima kod titliranih riječi, pa će se stoga npr. v͡rme razriješiti kao vr(ě)me, a ne vr(i)me ili vr(e)me. Otuda i transliteracija c͡rkve kao cr(ь)kve (<scsl. crьkъv-), a ne varijantama cr(i)kve, cr(e)kve, cr(ě)kve, kako ovaj leksem dolazi u hrvatskim glagoljskim tekstovima.

U uglatim zagradama označena su defektna mjesta, mahom izostavljanja pojedinih slova. Da bi se omogućilo što lakše uspoređivanje transliteriranih dijelova s

[1] Dokaz tome su česti primjeri naporedne zastupljenosti obje refleksne dublete u *istom* kontekstu i *istom* leksičkom (ili gramatičkom) morfemu (i to, dakako, ne samo u Misalu, nego i u brojnim drugim glagoljaškim spisima) npr.: pl*i*vĕli : plev(e)li (p. 30a, < stsl. plěvelъ); ne veste bo kogda: ne v*i*ste bo kogda (p. 38ь b, < stsl. věste); sěei (ptcp. prez. akt. m. r. nom. sg) : seěti (p. 33b) : s*i*ělь (p. 30a; < stsl. leksičkom morfemu sěě -); človĕka : človi*k*a (86a) : človekъ (p. 61b, < stsl. člověk -); po svetom tomas*i* (< tomasě, 20a) : na glav*e* ēgo (<stsl. glavě, p. 19b).

odgovarajućim glagoljskim tekstovima, sačuvana je artikulacija po stupcima identična onoj kakva je u originalu, s naznakom stupca (*a* = lijevi, *b* = desni) i stranice prema suvremenoj paginaciji danoj arapskim brojem na dnu svake fotokopije. Treba napomenuti da se brojevi i u prvotisku Misala kao i u svim glagoljskim spisima odvajaju točkama i ponekad su pod titlom (npr. b̄. ī. = 12), što je svakako bilo nužno sačuvati i u latiničkoj verziji. Natpisana slova ostavljena su također iznad retka.

b) Svojedobno je već Jagić upozorio na to da je za transliteraciju glagoljice najprikladnija ćirilica, kojom se, pored ostalog, čuvaju značajke slavenske azbuke, prenosi duh jedne duge i bogate tradicije. Danas je međutim, iz praktičnih razloga, prevladalo transliteriranje glagoljice i ćirilice posredstvom latiničke grafije, što je s obzirom na tehničke mogućnosti tiskara i proširenost latinice normalan posljedak razvoja, na koji je, pred više od devedeset godina, uputio I. Črnčić svojim latiničkim izdanjem Assemanova evanđelistara (1878.). U provedbi transliteracije hrvatske, uglate glagoljice latinicom — to prenošenje ad litteram (dakle, s najvećom mogućom vjernošću) iz jednog grafijskog sustava u drugi, ne pruža još ipak u ovom trenutku jedinstvena i u detaljima ujednačena rješenja. U osnovi jedinstveno prenošenje otežavaju prvenstveno grafemi ⱋ, ⱂⱃ, ⱆ. Teško je, naime, pri sadašnjem stupnju istraženosti grafije i jezika hrvatskih glagoljsih spomenika odrediti točno u kojem se obliku glagoljsko ⱋ (stsl. šta) izgovaralo diftonški (*šć*) odnosno monoftonški (*ć*), prema čakavskom izgovoru. I tako, prihvaćajući kompromis (kako to s pravom nazivlje J. Hamm): prenošenje ⱋ kao *ć* i *šć*, nerijetko ostajemo na tlu približnosti i pretpostavke, jer nismo uvijek sigurni nije li se neko *ć* kojim smo transliterirali ⱋ u pojedinim slučajevima »... u crkvenom jeziku još izgovaralo kao *šć*.«[2] Valja, dakako, primijetiti da takve dvojbe nema u slučajevima poput *kršćь se* (ne krć se) ili *ispušćenъ* < ispust — (a ne ispućen) i slično, to jest u onim slučajevima gdje je polazište za *šć* u konsonantskom skupu *s* + *konzonant* + *j*. U svakom slučaju i takav je kompromis bolji i znanstveno opravdaniji od neprihvaćanja izgovorne realnosti postojećih glasovnih vrijednosti znaka ⱋ u hrvatskom glagoljskom pismu i ostajanja pri *št*, to jest pri starocrkvenoslavenskom izgovoru, koji nije karakterističan za hrvatski tip crkvenoslavenskog jezika. Polazeći od inače razumljivih praktičnih potreba bibliotekarstva za ujednačenim rješenjem, bez spomenute alternacije, takvu je transliteraciju npr. proveo R. Lukin u svojoj transliteraciji misnog obrasca na f. 1 recto prvotiska Misala.[4] Za glagoljaške tekstove u kojima promiscue dolaze ⱋ i ⱌⱋ (za šć) — što pri transliteraciji svakako mora biti naznačeno — prihvatljiv je prijedlog J. Hamma (ibid. 113) o ligaturi šć za ⱋ, čime je spomenuto grafijsko dvojstvo nešto izrazitije markirano od prenošenja ⱋ = šć kurentnim slovima (radi razlikovanja od ⱌⱋ) koje provodi Vj. Štefanić.[3] Može

[2] J. Hamm: *Judita u hrvatskim glagoljskim brevijarima*, Radovi Staroslavenskog instituta 3, Zagreb, 1958., str. 113.—114.

[3] Cf. Vj. Štefanić: *Glagoljski rukopisi o. Krka*, Djela JAZU, knj. 51., Zagreb, 1960., str. 30.

[4] R. Lukin: *Transliteracija glagoljskog teksta na omotu Vjesnika bibliotekara Hrvatske*, »Bibliotekarstvo« 10, Sarajevo, 1964. /2/, str. 47.—52. (O transliteraciji ovog i ostalih spomenutih kritičnih znakova, poglavito sa stanovišta bibliotekarskog sustava, usp. npr. Š. Jurić: *Transkripcijske metode i bibliotekarstvo*, »Vjesnik bibliotekara Hrvatske« 4, Zagreb, 1950., str. 109—118.; M. Bošnjak: *Slavenska inkunabulistika*, Zagreb, 1970., str. 24.—26.; E. Verona: *Pravilnik i priručnik za izradu abecednih kataloga* I, Zagreb, 1970., str. 420.—421.). Karakterističan je za spomenuta shvaćanja problema transliteracije hrvatskoglagoljskog ⱋ Lukinov zaključak: »Slovo *»št«* glasilo je u staroslovenskom posvuda kao *št*, i to treba slijediti, osim da gdjegod osobito gdje ih dolazi više u istoj riječi, ne sili jasnoća izgovora zamijeniti sa *ć*, prema današnjem hrvatskom izgovoru. Tako u riječi originala: *»zaštištenje«* čita se *»zaštićenje«*. (c f. bilj. 8, op. cit.).

se primijetiti da bi oznaka šć (s masnije otisnutim š) za ⱎⱋ mogla, takvim upozorenjem na š, poslužiti također kao prikladno sredstvo razlikovanja grafije ⱎ ⱋ i ⱋ.

Za ⰐⰢ (đervь — u hrvatskom tipu crkvenoslavenskog jezika j, prema čakavskom izgovoru) u upotrebi je čak 5 transliteracijskih oznaka: ĝ, ǵ, j, ĵ, j́. Posljednji je znak uveo u svojim izdanjima spisa naše glagoljske književnosti J. Hamm, pošavši od jedino prihvatljive premise da u našim spomenicima — zbog izgovora tog glasa — rješenje transliteracije ⰐⰢ treba tražiti »... svakako u području znaka j, a ne u području g«.[5] Pri tom svom rješenju J. Hamm očito asocira na ǵ (s kosom crticom) praškog Slovanskog ustava. U traženju vizuelno što markantnijeg znaka ja sam se, u svojim izdanjima tekstova sredjovjekovne glagoljske književnosti, odlučio za ĵ (što upućuje na vezu i kontinuitet s uobičajenim transliteriranjem starocrkvenoslavenskog ⰔⰜ kao ĝ, koje je svojedobno upotrijebio Črnčić). U oba slučaja kada se pri transliteraciji ⰐⰢ polazi od j s dijakritičkim apeksom i kutom (j, ĵ), postiže se jedan sporedni efekt: otpada, naime, potreba da se glagoljsko Ⰹ (ju) transliterira kurzivom, jer se sada jasno vidi kada je u riječi ĵ + u, a kada ju > Ⰹ, što je nesumnjivo zbog jednostavnosti prihvatljivije od kurzivnih interpolacija u tekstu.

Dvojstvo č, ĉ kod transliteracije grafema Ⰶⰵ (jat) ne predstavlja krupan problem, pa upravo stoga držim da bi konvencija ovdje morala konačno izboriti pravo upotrebe samo jednom od ta dva znaka, od kojih sam se odlučio za prvi upravo zbog tradicije, jer ne smatram da je za potrebe transliteracije presudna njegova glasovna funkcija u našem pravopisu 19. stoljeća ili u suvremenom češkom jeziku, koja — kao što ističe J. Hamm — isključuje izgovor 'a[6]. Pokušaj uvođenja u upotrebu ě za Ⰶⰵ kada se čita kao *je*, a ê kada se čita *ja* zaista je nepotrebno opterećivanje sustava transliteracijskih oznaka, jer je ta funkcionalna dvostrukost poziciono uvjetovana pa je nije teško utvrditi i diferencirati.

Ima li se u vidu potreba što veće jednostavnosti i što potpunije vizuelne izjednačenosti sredstava latiničke transliteracije, u slučaju glagoljskog ⰑⰣ (otъ) nesumnjivo je prihvatljivija transliteracijska oznaka ō od — inače češće upotrebljavanog — ćirilskog (adekvatnog grčkom) grafema ѡ.

[5] J. Hamm, nav. dj., str. 112.

[6] J. Hamm, nav. dj., str. 113.

HRVATSKA GLAGOLJSKA AZBUKA

Slovo	Brojna vrijednost	Izgovor i latinička transliteracija	Staroslavenski naziv slova
ⰰ	1	a	azъ
ⰱ	2	b	bukъvi
ⰲ	3	v	vědy
ⰳ	4	g	glagoljǫ[1]
ⰴ	5	d	dobrě
ⰵ	6	e (ili 'e [je] na početku rijeci i u riječi u postvokalnoj poziciji)	estъ
ⰶ	7	ž	živěti

Slovo	Brojna vrijednost	Izgovor i latinička transliteracija	Staroslavenski naziv slova
ѕ	8	dz (u latiničkoj transliteraciji ʒ); upotrebljava se za oznaku brojne vrijednosti	ʒělo
ѕ	9	z	zemli
і	10	i (u lat. transliteraciji ï). U brojnoj vrijednosti, a do 14. st. i glasovnoj.	iže
и	20	i (u lat. transliteraciji i). Funkcionalno višeznačan: pokriva izgovor i, ji, j	(i)
ћ	30	j (čakavski izgovor). U lat. transliteraciji ĵ.	đervь
к	40	k	kako
л	50	l	ljudьe
м	60	m	myslite[2]
н	70	n	našь
о	80	o	onъ
п	90	p	pokoi
р	100	r	rьci
с	200	s	slovo
т	300	t	tvrьdo
у	400	u	ukъ
ф	500	f	frьtъ
х	600	h	hěrъ
ѿ	700	ō (samo za oznaku brojne vrijednosti)	ōtъ
ш	800	šć, ć	šta
ц	900	c	ci
ч	1000	č	črьvь
ш	—	š	ša
ъ	—	ъ (ostaje u lat. transliteraciji)	jerъ
ь	—	ь (ostaje u lat. transliteraciji)[3]	jerь
ѣ	—	ja — na početku riječi i u riječi iza vokala. je — u ostalim pozicijama. Transliteracija = ě	ětь
ю	—	ju	ju

[1] ǫ — lat. transliteracijska oznaka za starocrkvenoslavenski nazalni fonem ѫ (ćir.), ѧ (glag.). Izgovor u stsl : o s nazalnim resonansom.

[2] y — lat. transliteracija stsl. vokalskog fonema jery (u ćir. ы, ъи u glag. ⱁⰡ, ⱁⰹ). Izgovor: kao rusko ы.

[3] Mjesto poluglasa se u hrvatskim glagoljskim tekstovima markira i *apostrofom* (◠) koji se zadržava i u latiničkoj transliteraciji (’). Ponekad je glagoljaškim piscima apostrof služio i kao sredstvo za označavanje jotacije, umekšanog izgovora nekih konzonanata (npr. r, l : ogn’i).

Rođenje Isusovo
(Lk 2, 1—20)

p11a **N(a)sl(ědovanie) s(ve)t(a)go e(van)ĵ(eli)ě o[t] luki**
V (O)NO vr(e)me. Vzide p(o)veľěni
e o[t] avgusta kesara . n //[1]
p11b apisati se vsei vseleněi
Se napis(a)nie prvo bě o[t] vlada
t(e)la surěiskago cirina . I id
ěhu vsi napis(a)ti se každo
v svoi gradь . Vzide že i osipь
o[t] galilěe o[t] grada nazara
ta . v' ijuděju v gradь d(avi)d(o)vь
naricaem' vitlěomь . zane b
ě o[t] domu . i o[t] obitěli d(avi)d(o)vi . d
a napiš(e)t se s m(a)rieju . obruč(e)noju
emu ženoju sućeju neprazdn
oju . I b(i)si sućima ima tu ispl
niše se d(ь)ni da porodiть . I por
odi s(i)nь svoi edinočedi . I pl
ěnami povitь i i položi i v' ěs
leh' . ěko ne bě ima města vь o
bitěli . Pastiri že behu v
straně toi . bdeće i strěgući
e snaže noćnie o stadě s
voemь . I se anĵ(e)lь g(ospodь)nь sta pri n
ihь i s(vě)tь b(o)ži osiě e . i uboěše s
e strahomь veliemь . I r(e)če imь
anĵ(e)lь g(ospodь)nь . Ne boite se . se bo
bl(a)goveśćaju v(a)mь radostь
veliku . ěže budetь vsěm' lju
demь . ěko roenь e(stь) v(a)mь d(a)n(a)sь
sp(a)s /[2]
it(e)lь mira iže e(stь) h(rьst)ь g(ospod)ь v
gradě /
d(avi)d(o)vě . I se v(a)mь e(stь) zn(a)m(e)nie .
Obrě /
ćete mladěn(a)cь plěnami pov
itь . i položenь vь ěslehь . I v
nezapu b(i)si sa anĵ(e)lomь mno
žstvo voi n(e)b(e)skihь . hv(a)leći
h . b(og)a i rekućihь . Sl(a)va v vi
šnihь b(og)u i na z(e)mli mirь v č(lově)cě
p13b hь bl(a)govolenič //
. . . Pastiri . . .
gl(agola)hu meju soboju prěid
ěmь daže do vitleoma . d
a vidimь sie sl(o)vo eže bě eže s
tvori g(ospod)ь i skaza n(a)mь . I preidu
pospěšno i obrětu m(a)riju i osip
a i ml(a)děn(a)cь povitь i položenь
v' ěslehь . Videvše že pozna
še o[t] sl(o)vese eže r(e)čeno bě imь o
otročeti semь . I vsi iže sliš
aše divlahu se o sihь ěže gl(agol)
ahu se o[t] pastiri oněhь . M(a)rič že
sabljudaše vse g(lago)li sie s
kladajući e v srci svoemь . I
vzvratiše se pastiri h'v
(a)leće i sl(a)veće b(og)a . o vsěhь
ěže slišaše i viděše ěkož
e g(lago)lano estь imь .

Poklonstvo mudracâ
(Mt. 2, 1—12)

. . . . . **o[t] matěě** p22a
Egda roenь b(i)si i(su)sь
v' vitlěomě ijuděise
ěmь v(ь) dni iruda c(ěsa)ra se vl
svi o[t] vstoka pridu v(ь) er(u)s(oli)mь p22b
g(lago)ljuće . Gdě e(s)[t](ь) iže roenь e(s)[t](ь)
c(ěsa)rь iju /
děiski Vid(ě)hom bo zvězd
u ego na vstoce . i pridomь pokl
on(i)ti se emu . Sliš(a)v že irud
c(ěsa)rь smet(e) se i vasь er(u)s(o)l(i)mь š ni
mь . I sabra vse arhierěe i kni
žniki ijuděiskie i vpraš(a)še i
hь gdě h(rьst)ь rodil se bi . Oni že
rěše emu . .Vь vitliome ijud
ěiscěemь . Tьko bo pis(a)no e(s)[t] pror(o)
k(o)mь . I ti vitlěome z(e)mle iju
dova . ničimže manši esi vь
vladikahь ijudov(ě)hь Is te
b(e) bo izide vladika iže upa
se[t]ь ljudi moe iz(rai)lь . Tagda ir
udь otai prizva vl(ь)svi i pr
iležno ispita o[t] nihь vr(ě)me ě
vlšu se imь zv(ě)zdu . I posl
a e v vitleomь i r(e)če imь . Id
ete i ispit(a)ite izvěsto o o[t]
ročeti . I egda obrećete e
v'zvěstite mně da i azь
šadь poklonju se emu . Oni že
posluš(a)vše c(ěsa)ra i idu . I se z
vězda juže viděše na v
stoce iděše prěd nimi . doiže[3] pr
iš(a)dši sta svrhu iděže be
o[t]roče . Videć(e) že zvězdu
v'zr(a)dovaš(e) se radostiju
velie[4] zelo . I všadše v
domь obrětu o[t]roče s m(a)rieju m(a)
teriju ego i padše pokloniš
e se emu . I otvrstimi skrovišć

i svoimi prinesu emu dari zl
ato i livanь i murro i o^{t}větь pri
ěmše va sně ne vratiše se k //
p23^{a} ь irudu . na inimь putemь vzr
atiše se v stranu svoju .

Obrezanje
(Lk 2, 21)

p21^{a} V (O)NO vr(ěme) Egda isplni se o
samь d(ь)ni da obr(ě)žutь
o^{t}roče i narěše ime emu i(su)sь . Na
r(e)čenoe o^{t} anĵ(e)la prěĵe neže
začet se v črěvě .

Bijeg u Egipat i pokolj nevine djece
(Mt 2, 13—18)

p18^{b} . . . . . o^{t} **matěě**
V (o)no vr(ěme Anĵ(e)lь g(ospod)nь ěv
i se va sne osipu g(lago)le
Vstani i poimi o^{t}roče i mat(e)rь
ego i běži vь ejuptь i b(u)di t
u . doid(ě)že reku ti . Hoćetь
bo irudь iskati o^{t}ročete d
a pogubit(ь) e . On že vstavь
poět o^{t}r(o)če i mat(e)rь ego noćiju
i běža v(ь) ejuptь i bě tu da
že do umrtiě irud(o)va . Da z
b(u)det es reč(e)noe o^{t} g(ospod)a pror(o)komь g
(lago)ljućimь Otь ejupta v(ь)zvahь
sinь moi Tьgda irudь v(i)děvь
ě^{k}(o) por(u)ganь b(i)si o^{t} vlhavь i prog
n(ě)va se з(ělo) . Poslavь voe izbi
vsa o^{t}roč(e)ta sućaě va v(i)t
lěome i va vsehь pred(ě)lěhь
ego o^{t} dveju l(ě)tu i n(i)že eže po vri
m(e)ni . ispita o^{t} vlhavь Tgd
a zbist se reč(e)noe er(e)miemь pr(o)r(o)
komь g(lago)ljućimь Gl(a)sь vь ur(a)me s
liš(a)nь e(s)^{t}(ь) plačь i rid(a)nie i vьplь
mnogь rah(ě)lь plač(u)ći čedь s
voihь i ne htě ut(ě)šiti se ě^{k}(o) n
ěsut' .

Šimunovo i Anino očitovanje o poslanju Isusovu, povratak u Nazaret
(Lk 2, 33—40)

p20^{b} V (O)NO vr(ěme) bě osipь i m o^{t} **luk(i)**
arině mati i(su)sova čud
eća se o sihь ěže g(lago)lahu se o n
emь . I bl(agoslo)vi semionь b(og)a i r(e)če k
m(a)rii materi ego Se položenь
e(s)^{t}(ь) sa v padenie i vstanie m
nogimь vь iz(rai)li . v zn(a)menie pror(e)
čenoe I t(e)be že samoi d(u)šu pro
idetь oružie . egd(a) o^{t}krijut
se o^{t} mnoz(ě)hь sr(dь)cь pomišl(e)niě . I
bě anna pror(o)čica deći pano
ilova o^{t} kolěne asurova . S
iě zam(a)torěvši v dněhь mno
zěhь . živši priĵe s mužemь
. ž . lětь o^{t} d(ě)vstva svoego
I ta bě vdova do . o . i . g . l
ětь eže ne o^{t}hoěše o^{t} crěk(ь)ve
posti i m(o)l(it)v(a)mi služeći b(og)u
danь i noćь . I ta v ta časь i
že nadь ide ispovedaše se
gospod(e)vě i g(lago)laše o nemь . vsěm
čajućimь izbavlenič vь er
usol(i)me . I ěko iskonč(a)še se vь
sa po zakonu g(ospod)nju vzvra
tiše se v galiléju v gra
dь svoi nazaratь . Otrok ž
e i(su)sь rastěaše i krěplaše s
e . plnь prěmudrosti . I bl(a)go
dětь božiě bě v nemь.

Isus u hramu od 12 godina
(Lk 2, 42—52)

. . . . . o^{t} **luki** p24^{a}
Egda bě i(su)sь . bi . lět' imě
všadšimь imь v(ь) er(u)sol(i)mь po o
bič(a)ju d(ь)ne pr(a)zdn(i)ka i konč(a)vš
im' imь prazdnikь egda izid
u osta o^{t}rok' i(su)sь v (e)r(u)s(o)l(i)mě i ne po
zn(a)sta roditela ego . I mně
sta i v družine sućь . prěid
osta d(a)nь puti . vzisk(a)juće
i v rode i v zn(a)nihь . i ne obrětš
a i vzvratist(a) se v er(u)s(o)l(i)mь
vziskajuća ego . I b(i)s(i) po trěhь
d(ь)neh' obrětost(a) i v cr(ь)kvi se
deć(a) posrede moist'rь skulni
hь . posluš(a)juć(a) ih' i vprašajuće
I užas(a)hu se vsi slišeće i //
o razumě i o o^{t}vetěhь ego . I v p24^{b}
iděvša i divist(a) se . I r(e)če
emu mati ego . Čedo čto st
vori nama t(a)ko . Se o(ta)cь i a
zь skrbeća iskahove tebe
On že r(e)če ima . Čto e(s)t(ь) da me is
kahota . Ne vidist(e) li ě^{k}(o) v(ь) t
ěh' ěže sutь oca moego podobae
t mi biti . I ta ne r(a)zuměst
a slovese eže r(e)če ima . I sni
de š nima i pride v nazar(a)tь
i bě povinue se ima . Mati že e

go sabljud(a)še vse g(lago)li sie
sklad(a)juće i[5] v srci svoemь . O
trok že i(su)sь spěšaše prěm
udrostiju i telomь i blag
odetiju prědь bogomь i č(lově)ki.

Svjedočanstvo Ivana Krstitelja o Mesiji
(Iv 1, 19—28)

p3[a] . . . n(a)s(lědovanie) s(veta)go e(van)ĵ(e)lie o[t] ivana
V (O)NO vr(ěme posl(a)še ijuděi o[t]
er(u)s(o)l(i)ma eręi i levĵiti
kь iv(a)nu da[6] vprosetь i . Ti kto e
si . Isp(o)v(ě)de i ne o[t]vrže se . Isp(o)v
(ě) dě ěk[o] něs(a)mь azь h(rьst)ь . I vpros(i)š
e i da k(ь)to ubo . Iliě li esi ti
I r(e)če něsam' . Pr(o)r(o)k li esi ti . o[t]
veća n(ě)sam' . I reše emu da k
to esi . r(ь)ci n(a)mь da o[t]vetь dam'
posl(a)všim ni . Čto g(lago)l(e)ši o [t]ebě
samomь . I r(e)če azь gl(a)sь vьpi
jućago v pust(i)ni ispravite
putь g(ospodь)nь ěk[o]že r(e)če isaiě
pr(o)r(o)kь /
I iže poslani běhu o[t] pьriseři V
prosiše i i rěše emu . Da čto ub
o kršćaeši aće ti něsi h(rьst)ь ni ili
ě ni pr(o)r(o)kь . On že o[t]veća imь reki
Azь kršću vodoju . po srědě že v(a)
sь stoitь . egože vi ne věst
e . Sa estь gredei po mne . iže pr
ěe mene b(i)si . emuže azь něsa
mь dostoěnь o[t]rěšiti remene
sapogь ego . Sie vь vitanii b
iše ob onь polь ěr(ь)dana ideže
bě iv(a)nь kr(ь)stě .

Kušnja
Mt 4, 1—11)

p43[b] S(ve)t(a)go e(van)ĵ(eli)ě ot m(a)teě
(V O) NO vreme . Vedenь bě
isusь duhomь v pusti
nju da iskusit se ot dьěv
la . I egda posti se četi
rideseti d(ь)ni i četiridese
ti noći , i potomь vzlaka
I pristupi iskusitelь re
če emu . Aće sinь boži esi . r
ci da kamenie sie hlebi bu
dutь . I reče emu isusь . Pis
ano bo estь . Ne o edinomь hl
ebi živetь člověk . Na o
vsakomь slove isьhodeć //
emь iz ustь božihь . Tagda
poetь i dьěvlь v s(ve)ti gradь p44[a]
i postavi ego na krile cr(ь)k(ь)
venčemь i reče emu . Aće sinь
b(o)ži esi vrzi se nizu . Pisan
o bo estь ěko anĵ(e)lomь svoi
mь zapov(ě)dě o t(e)bě . i na rukah
vazmut te da ne pritakn
eši o kamenь nogi tvoee . Reč
e že emu paki i(sus)ь . Pisano es
tь ne iskusi g(ospod)a b(og)a tvoego . P
aki poětь i dьěvlь izvede
i na goru visoku zělo . i pok
aza emu vsa c(ěsa)rstviě mira
i sl(a)vu ihь i reče emu . Siě vs
a damь tebě . aće padь po
kloniši mi se . Tьgda r(e)če em
u i(su)sь . Idi sotono pisano bo e
stь . g(ospod)u b(og)u tvoemu pokloni
ši se . i tomu edinomu poslu
žiši . Tьgda ostavi ego
dьěvalь . i se anĵ(e)li boži pr
istupiše i služahu emu

Prvi učenici
(Lk 5, 1—11)

nas(lědovanie) světago e(van)ĵ(eli)ě o[t] luki p204[a]
(V O)NO vr(ěme) . bisi naležećim' na
rodomь o i(su)sě da bi sliš
ali slovo b(o)žie i ta stoěše
pri ezere ĵenisar(e)tascěemь
I vidě dva korabalca sto
eća pri ezerě . Ribari že iz(a)šli
běhu i prahu mrěže . Vlěz
že i(su)sь vь edinь o[t] korabalcu
iže bě simunov' . m(o)li i o[t] zemle o[t]
vesti malo . I sědei s kora
bla učaše narodi . I ěk[o]že pr
ěsta uče r(e)če k simunu . Vez
i na glubinu i vmećite mrěže
v(a)še v lovitvu . I o[t]većavь //
simunь r(e)če emu nastavnič p204[b]
e ob noćь vsu truždše se ni
česože ěhomь . po g(lago)lu že tv
oemь v(a)vržemь mrěže . I se stvo
rše obьěše množstvo ribь m
nogo . ěk(o) protrzahu se mrěže ihь i po
menuše pričestnikomь svoimь
iže běhu v druzěm' korabli
da priš(a)dše pomogut' imь I prid
u i naplniše oba korabla . t(a)
ko ěk[o] pogružati se ima . Eže
viděvь simunь petrь . pripad
e kь koleněma is(uso)vima g(lago)le g(ospod)i
o[t]stupi o[t] mene . ěk[o] č(lově)kь grěšanь

esamь . Strah bo održaše i i
vsěhь sućihь š nimь . o lovi
tvě ribь eže ěše . Takoe že
i ěkova i iv(a)na s(i)nu zavědě
ovu . ěže běhuta[7] općenik
a simunova . I reče k simunu
i(su)sь . Ne boi se o[t] selě juže bud
eši č(lově)ki love . I izvezše o
ba korabla na z(e)mlju osta
više vsa i vslědь ego id
oše .

Iz ‚Besjede na gori'

(Lk 6, 36—42)

p199[b] **nas(lědovanie) svetago e(van)ĵ(eli)ě o[t] luki**
(V O)NO vr(ěme) R(e)č(e) i(su)sь uč(enikomь)
svoim Bu /
dite m(i)losrdi ě[k]ože i o(ta)cь
v(a)šь n(e)beski m(i)l(o)srdь estь Ne su
dite da ne suditi vačnu
tь vasь . Ne osuěite da ne o
sudetь vasь . o[t]pušćaite i
o[t]pustit se vamь . Dadit
e i dast se vamь Měru dob
ru i natkanu i prělivajuću s
e dadutь na lono vaše . T
ojužde ubo měroju ejuže měr
ili budete v'změrit se v
amь . G(lago)la že i pritču imь . Ed
a možetь slěpь slěpa vo
diti ne oba ili v' ěmu vpad
e[t]a[8] se . Něstь uč(e)n(i)kь nadь u
čitelemь svoimь . Svršen že
budetь vsaki aće budet'
ě[k]o učit(e)lь ego . Čto že vidi
ši sučacь vь očesi brata t
voego . a brvna eže estь vь oče
si tvoemь ne čueši I k(a)ko može
ši reći bratu tvoemu . Ost
avi brate da izmu sučacь
izь očese tvoego a samь brvn
a v' očesi tvoemь ne vide L
iceměri izmi prvee brvno izь
očese tvoego . i potomь izmeš
i sučacь izь očese brata tv
oego .

(Mt 6, 16—21)

p37[b] . . . . . **o[t] matěě**
(V O) NO vrěme reče isuь uč
enikomь svoimь Egda p
ostitě se ne budite ěko u
pokriti sětujuće . Prosmr
ždajut bo lica svoě da
ěvili se bi človekomь pos
teće se . Amenь glagolju v
amь vspriěše mazdu svo
ju . Ti že poste se pomaži g
lavu tvoju i lice . tvoe omi
i . da ne ěviši človekomь
poste se na ocu tvoemu iž
e estь v taině . I otacь tv
oi viděv(ь) te v taině vzd
astь tebě ěvě . Ne skriva
ite sebě skrovišća v zeml
i . iděže črvi ědetь i tla
tlitь . iděže tati pod
kopavajutь i kradutь . Skr
ivaite že sebě skrovišća
na neběsi . ideže črvi ne ě
detь ni tla tlitь ni ta
ti podkopavaju ni kradu
tь . Ideže bo estь skrovišć
e tvoe . tu i [s]rce tvoe.

Čudesa poslije besjede na gori i po povratku u Nazaret

(Mt 8, 1—4)

. . . . . **o[t] mateě** p27[a]
V (O)NO vr(eme) . Egda izide i(su)sь o[t]
gori . n(a)slěd(o)vahu i naro
di mnozi . I se prokaženь priš
adь klan(a)še emu g(lago)le . g(ospod)i
aće hoć(e)ši možeš(i) me očisti
ti . I prostrь i(su)sь ruku kosnu i re
ki . hoću očist(i) se . I abie oči
sti se o[t] nego prokazь . I r(e)če em
u i(su)sь . Vii na nik(o)muže ne pověi
na idi i pok(a)ži se eręomь i prin(e)si
darь iže pov(e)lě moiseě v sv(ě)dě
t(e)lstvo imь

(Iv. 2, 1—11)

. . . . . **e(van)ĵ(eli)e o[t] ivana** p26[a]
V (O)NO vr(ěme) . brakь bisi v kaně
galiležiscei i bě tu m
ati i(su)sova zvan že bě tu
i(su)sь i uč(e)nici ego na brakь . I ne
dost(a)všu vinu r(e)če m(a)ti i(su)so
va k nemu . Vina ne imutь g(lago)l
a ei i(su)sь čto e mně i tebě žen
o . Ne ju[že] pride godina moě . R(e)če
že mati ego k slug(a)mь . Eže k
oliždo r(e)četь vamь tvori
te . I bě tu vodonosь kamen
nihь . ē . ležećь . po očišćeniju iju
děiskomu vměsteću po dvě
ma ili tremь měramь . g(lago)la imь is

us . Naplnite vodonosi vodi
I naplniše e daže do vr(ъ)ha
I r(e)če imь i(su)sъ . Počrpite n(i)ne i n
esite arhitriklinu oni že ne
se . I egda vkusi arhitrikl
inь vina o^{t} vodi stvorena ne
věd(ě)še o^{t} kudu e(s)^{t} . a slugi v
ěděhu počr(ъ)pšei vodu . I pri
glasi arh(i)triklinь ženiha i r
(e)če emu . Vsaki č(lově)kь prie dobro
e vino p(o)daetь . I egda se o
pijutь se tagda to eže hui
še e(s)t . ti že sabljude dobroe v //
p26b ino do selě . Se prvo zn(a)menie s
tvori i(su)sъ v kani g(a)liléiscěi
i ěvi sl(a)vu svoju . I věrova
še va nь uč(e)nici ego .

(Lk 7, 11—16)

p89b . . . . . **n(a)s(lědovanie) e(van)ĵ(eli)ě o^{t} luki**
V (O)NO vr(ěme) Iděše i(su)sъ v gra
dь naricaemь nainь . i po n
emь iděhu uč(e)nici ego i narodь
mnogь . I egda približi se k
vratomь grada i se iznoš
ahu edinočedago sina umr
vša materi svoei . I ta bě
vdova i narodь mnogь ot g
rada bě š neju . I viděvъ ju
i(su)sъ plačući m(i)l(o)srdova ju i
reče ei . Ne plači se . I pristu
palь kosnu se odra . Noseće
že i staše . I reče i(su)sъ junoši
t(e)bě glagolju junoša vst
ani Vsta i sede iže bě mr
t(ь)vi i poče glagolati . i ě
mь za ruku dviže i i dastь i
materi svoei . .Ona že priětь
i radujući se . I priětь str
ahь vsakь i veličahu b(og)a g
lagoljuće . Ěko pror(o)kь veli s //
p90a ta v(ь) n(a)sь ě^{k}(o) poseti b(og)ь ljudi s
voe .

(Mt 14, 22—33)

p318a . . . . . **e(van)ĵ(eli)e o^{t} matěě**
V (O)NO vr(ěme) povelě i(su)sъ
učenikom svoimь vni
ti v korabalь i prěš
adše čekati na onomь pol
u mora doiděže o^{t}pustitь
narodi . I o^{t}pušćь narodi vzi
de na goro[9] edinь pom(o)liti se
Večeru že bivšu samь bě
tu korabal že bě posrěd
e mora valae se vlnami bě b
o vetar(ь) protivanь imь V če
tvrtu že stražu noći prid
e k nim' po moru hode . I viděv
še i po moru h*u*deća[10] smeše se
g(lago)ljuće ěko prizrakь estь . I o^{t} s
traha vzapiše Abie že g(lago)la
imь i(su)sь reki . Upvaite azь es(a)m(ь) //
ne boite se . o^{t}već(a)v že pet(a)rь p318b
r(e)če emu . g(ospod)i aće ti esi p(o)v(e)li m
i priti k t(e)bě po vodam' . On že r
(e)če emu . Pridi . Izlězь petrь
is korabla iděše po vodam' pr
iti kь i(su)su . Viděv že věta
rь veli protivanь i uboě se . I
egda načе pogrezati vza
pi g(lago)le . g(ospod)i sp(a)si me . I abie
pros /
tarь i(su)sь ruku svoju priětь i i r
(e)če emu Malověri počto s
e usumni . I vlězšima ima v
korabalь prěsta větarь
Sući že v korabli pridu i p
okloniše se emu g(lago)ljuće . V i
stinu s(i)nь b(o)ži ti esi.

(Mt 17, 1—9)

n(a)s(lědovanie) s(ve)t(a)go e(van)ĵ(eli)ě o^{t} m(a)těě / p53b
V (O)NO vr(eme) . Poětь i(su)sь petra i
ěkova i iv(a)na brata e
go izvede e na goru visoku
zělo i osobь edinь i prěobrazi
se prěd nimi . I prosvěti se lice
ego ěko sln(ь)ce i rizi ego běše
běli ěko i sněgь . I se ěvist
a se imь ilič i moisei . š nimь g(lago)lju
ća . Otvećav že petrь i r(e)če
kь i(su)su . g(ospod)i dobro e(s)^{t}(ь) n(a)mь
sadě b /
iti . Aće hoćeši da stvori
mь sadě tri krovi t(e)bě edin(ь)
moisěju edinь ilii edinь . I ošće
emu g(lago)ljuću se oblakь svě
talь osiě e . I b(i)si gl(a)sь iz ob
laka reki . Se e(s)^{t}(ь) s(i)nь moi vzlju
bleni o nemže mně bl(a)goizvo
lihь togo poslušaite . I s
lišavše uč(e)nici padoše n
icь na lica svoě . i uboěš(e) se z
ělo . I pris'tupl ь i(su)sь kosnu se
ihь i r(e)če imь . Vstanite i ne b

case se . I v'zdvigoše oči
voi nikogože videše takmo
i(su)sa edinogo . Ishodećim že i
mь z gori zap(o)v(ě)de imь i(su)sь rěki
Nikomuže ne pověite vidě
nič doiděže s(i)nь č(lověča)ski o^{t} mrtvi
hь v(ь)skrsnetь.

Iz poukâ učenicima, puku i glavarima
(Mt 18, 18—22)

p71^{a} . . . . . .e(van)ĵ(eli)ě o^{t} matěě
. . . . . Am(e)nь g(lago)
lju vamь eže koliždo svež
ete na z(e)mli budutь svez
ani i n(a) n(e)besěhь . I eže koliždo r
azdrěšite na z(e)mli budu
tь razdrěšeni i n(a) n(e)b(e)sehь . I o
šće g(lago)lju vamь aće dva o^{t} va
sь svećaeta na z(e)mli o vs
akoi veći eže koliždo vspr
osita budetь ima o^{t} oca moe
go iže estь n(a) n(e)besěhь . Iděže bo
dva ili tri zberut se va im
e moe tu azь es(a)mь po srědě i
hь . Tagda pristupi i knemu
petrь i r(e)če . G(ospod)i koliko kratь
aće sagrěšitь mně bratь moi
o^{t} pušću li emu do . ž . kratь
R(e)če emu i(su)sь . Ne g(lago)lju tebe li
do . ž . kr(a)t(ь) . n(a) do . n . kr(a)tь .
sedme / riceju.

(Iv 15, 12—16)

p357^{b} **naslě(dovanie) s(ve)t(a)go e(van)ĵ(e)liě o^{t} ivana /**
V (O)NO vr(ě)me . r(e)če i(su)sь uč(e)nikomь
svoimь . Se estь zapo
vědь moě da ljubite s
e meju soboju ěkože azь vz
ljubih vi . Bolše see ljubv
i niktože imatь neže da d
ušu svoju položitь kto z
a drugi svoe . Vi druzi moi
este aće tvorite eže azь
zapovědaju vamь . Juže ne r
eku vasь rabь rab(ь) bo ne věs
tь čto tvoritь g(ospod)ь ego . Vi že
rěhь drugi moe ěko vsa ěž
e koliždo slišah o^{t} . o(tь)ca m
oego skazahь vamь . Ne vi me
izbraste na azь izbrah v
i i položih vi da vi idete
i plodь prinesete i plodь
vašь prěbivati vačnetь
Da eže aće vsprosite . o^{t} o
(tь)ca va ime moe dastь vamь .

(Iv 8, 1—11)

. . . . . o^{t} iv(a)na
V ((O)NO vr(eme . Vzide i(su)sь v goru p78^{a}
maslinsku . jutrom že pri
de v cr(ь)kvь . I vsi ljudi prid
oše k nemu i sědь učaše e . I pr
ivedoše k nemu knižnici i p
ariseи ženu ětu v prěljubo
děěni I post(a)više ju po srědě
ihь g(lago)ljuće emu . Učitelju siě
žena n(i)ne ěta e(s)^{t}(ь) v prěljubod
ěěni . V zakoně že moiseи pov(e)lě
n(a)mь takovie kamenov(a)ti . a t
i čto veliši . Se že g(lago)lahu is
kušajuće i . da mogli bi obv
aditi ego . I(su)sь priklon(ь) se
dolu prstomь pisaše po z(e)ml
i . I egda pr(ě)dstoěhu vpraša
juće i v(ь)skloni se i r(e)če imь . Iž
e v(a)sь bez grěha estь ta prě //
e vr(ь)zi kamenь na nju . I paki pri p78^{b}
klon se pisaše po z(e)mli I sli
šavše edinь po edinomь izi
du načanše o^{t} staracь i do
poslědnihь . I osta samь i(su)sь
i žena po srědě stavši . I vs
klon se i(su)sь r(e)če ei . Ženo kadě
sutь iže na te vaěhu . Nikto
že li te ne osudi . Ěže reče
niktože g(ospod)i . I r(e)če ei i(su)sь . Ni azь
te osuju . Idi i k tomu juže ne
sagreši .

Lk 18, 9—14)

V (O)NO vr(ěme) g(lago)laše i(su)sь o^{t} luki p211^{a}
kь eterimь nadějućim se
na se ě^{k}o pr(a)v(a)dni bili bi a hule
pročee pritču siju g(lago)le . Č
(lově)ka dva vnidosta v cr(ь)kvь
pom(o)liti se . edino bě paris
ěi a drugo mitarь . Pariseи že
stavь m(o)laše se v sebě sic // p211^{b}
e glagole . b(ož)e hv(a)lu tebě
vzdaju ěko něsamь ěko proči
č(lově)ci hićnici neprav(a)dnici pre
ljuboděivi ili ošće ěko sa mi
tarь . Pošću se dva kratь v
sobotu desetinu daju vs
ego eliko pritežu . A mitarь

izdaleka stavъ ne hotě
še ni očiju svoeju vzvest
i n(a) n(e)bo . na biěše se v prsi svo
e g(lago)le . b(ož)e m(i)l(o)st(i)vь budi mně
grěšniku . Am(e)nь g(lago)lju v(a)mь sni
de sa opravdanь v dom(ь) sv
oi pače onogo . Ěko vznosei s
e směrit se . a směraei vz
nosit se .

Mesijanski ulazak u Jerusalem
(Mt 21, 1—9)

. . . . . **s(veta)go e(van)ĵ(eli)ě o^{t} matěě**
p106a V (O)NO vr(ěme) . Egda približi s
e i(su)sь erusolimu i prišadь v
a vitpagiju k gori maslins
koi togda posla dva uč(e)nik
a svoě reki ima . Idita va v(a)
sь ěže e(s)^{t}(ь) prěmo v(a)ma i abie obreće
ta oslicu privezanu i žrě
bacь š neju . Otrěšša prived
ita mi ě . I aće vama kto čto re
četь . rcita ě^{k}(o) g(ospod)ь trěbuetь
eju i abie pustit' vama . Se
vse b(i)si da isplnit[11] se eže r(e)č
eno e(s)^{t}(ь) pr(oro)komь g(lago)ljućimь . Rcite
dećeri sionovi se c(ěsa)rь tvoi pr
ide t(e)bě krotakь side na os
lici i na žrěbeti ošli s(i)ně
ěramniči . Šadša že uč(e)n(i)ka
stvorista ě^{k}(o)že r(e)če ima i(su)sь
I privesta oslicu i žrěbc
a š neju . i položiše na na rizi
svoe i vsadiše ego vrhu ihь
Mnozi že narodi prostirah
u rizi svoe po puti a druzi
rězahu větvie o^{t} drěvь i pr
ostirahu po puti . Narodi
že prědь iduće i iže vslě
dь ego iděhu vapiěhu g(lago)lju //
p106b će . Osan'na s(i)nu davidovь
bl(agoslovle)nь iže pride v ime g(ospod)ne

Zadnja pasha — Isus pere noge učenicima
(Iv 13, 1—7, 12—15)

p132a . . . . . **o^{t} iv(a)**
Pr[1] dne prazdnik . **na**
a paski . vidě i(su)sь ě^{k}(o) pri
de emu godina da preidetь
o^{t} mira sego kь o(tь)cu . vzlubal
svoe sućei v mirě i do konьca
vzljubi e . I večerě bivьš
i . i dьěvlu . juže vlezьšu
v sr(d)ce ijudě sim(u)nu skario^{t}sk
omu da i prědastь . Vidě že i
(su)sь ě^{k}(o) vsa da emu ot(a)cь v rucě . i
ě^{k}(o) o^{t} b(og)a izide i k b(og)u gredet' . V
sta s večere i položi rizi s
voe . I pričmь lentionь prěpoěsa
se . I vlič vodu va umival
nicu i načetь umivati noz
ě uč(e)nikomь svoimь i otirati
lentionomь imže be prepoěsa
nь pride že k simunu petru i g(lago) //
la . emu . petarь . G(ospod)i ti li u p132b
mieši nozi moi Otveća i(su)sь i
r(e)če emu Eže azь n(i)ne tvoru
ti ne vesi na uvěši po sihь . . .
. . . . . Egdaž
e umi nogi ihь . priětь rizi svoe
i vzlegь paki r(e)če imь . Věs
te li čto stvorihь vam(ь) . Vi
vzivaete me učitelju i g(ospod)i
i dobrě g(lago)lete esam bo . Aće
ubo azь g(ospod)ь i učitelь v(a)šь u
mihь nogi vamь . i vi dlžni e
ste drugь drugu umivat
i nozě. Obraz bo dahь vamь
da ě^{k}(o)že azь stvorih v(a)mь t(a)
ko i vi d(a) tvorite.

Muka po Mateju
(ulomci)
(Mt 26, 1—5)

. . . . . **M** p112a
. . . . . **uka g(ospod)a n(a)šego is(u)h(rьst)a po**
matěju
V (O)NO vr(ěme) R(e)če i(su)sь uč(e)n(i)
komь svoim . † Věs
te ě^{k}(o) po dvoju dnu p
aska budetь i s(i)nь
č(lověča)ski prědanь budetь na ras
petie . Tagda sabraše s
e arhierei i knižnici staréiš
ini ljud(ai)skie na dvorь arhiere
ě . naricaem(a)go kaěpi . i světь
stvoriše da i(su)sa lastiju
ěmutь i ubijutь . I g(lago)lahu
Ne ne v d(a)nь prazdnikь . Da n // p112b
e mlva budetь v ljudehь . . . (Mt26,
. . . . . Tagda i 14—16)
de edinь o^{t} oboju na deste n
aricaemь ijuda skario^{t}ski (id
e)[12] kь arhierěomь i r(e)če im' Čto mi
hoćete dati i azь vamь pr
edamь i . Oni že postaviše e
mu . ĵ . srebrnikь . I o^{t} tolě iskaš

e podobna vremene da i prěda
stь . . . /
p113a . . . . I stvoriše uč(e)n(i)ci ěk(o)
Mt26, že pov(e)le imь i(su)sь . ugotovaše
19—31) pasku . Večeru že bivšu v
zležaše i(su)sь sa . bï . uč(e)n(i)k(o)m
a svoima . I ědućimь im' r(e)če im'
† . Am(e)nь g(lago)lju v(a)mь ěk(o) edinь
ot v(a)s /
prědast me . I skrbeće zě
lo načeše po edinomь g(lago)l(a)ti
. Eda azь es(a)mь g(ospod)i . On že
r(e)če imь † Iže omače sa mnoju
v zdělu ruku ta me prěda
stь . Sin že č(lověča)ski ideть ěk(o)že
pisano e(s)t(ь) o nemь . Gore že č(love)ku
tom /
u imže s(i)nь č(lověča)ski prědast se
Bole bi emu bilo . aće i neroe
nь bil bi č(lově)kь ta . Otveća
ijuda iže predaěše i reki . E
da azь es(a)mь ravvi . I(su)sь
že g(lago)la emu † . Ti r(e)če Ve
ćerajuć(i)m že imь priětь i(su)sь hl
ěbь bl(agoslo)vi i prělomi i da uč(e)ni
komь svoimь i r(e)če . † . Primite i ě
dite se estь tělo moe . I
priěmь času hv(a)lu vzdav
da imь g(lago)le . † . Piite iž nee
vsi Se estь kr(ь)vь moě novago
zavěta ěže za mnogie izl
iet se vь otpušćenie grěhovь
g(lago)lju že v(a)mь ěk(o) ne imamь piti
juže ot sego ploda loznago
do togo d(ь)ne egda piti va
čnu novь v c(esar)stvě o(tь)ca moego
. I vspivše izidu v goru
maslinskuju . . . //
p113b . . . . . Tьgda r(e)če imь †
(Mt26, Priskrbna e(s)t(ь) d(u)ša moě do sem
38—51) rti . Požditе zdě i bdit
e sa mnoju . I otstuplь malo
pade nicь na z(e)mli m(o)le se i g
(lago)le . † . O(tь)če moi aće vzmožno e(s)t(ь)
da mimoideть čaša siě ot me
ne . Obače ne ěkože azь hoću
na ěk(o) ti . I pride ka uč(e)n(i)komь s
voimь i obrěte e speće . I r(e)če p
etru . † . Tako li ne vzmože e
dinь časь pobděti sa mnoju
Bdite i m(o)lite se da ne vni
dete v napastь . D(u)h(ь) bo ba //
p114a darь e(stь) a pltь nemoćna . I paki
vtoriceju šadь pomoli se g(lago)le
. † . Oče moi aće n(e) možetь čaša s
iě mimo iti ot mene takmo da is
pьju ju budi vola tvoě . I pr

ide paki i obrete e sp(e)će . Bě
hu bo očesa ihь otegotěla . I
ostavalь e šadь tretice
ju pom(o)li se toe slovo reki . Tag
da pride kь uč(e)n(i)k(o)mь svoimь i r(e)č
e imь . † . Spite juže i počiva
ite . Se približi se godina i
sinь č(lověča)ski pr(ě)dast' se v rucě gr
ěšnikomь . Vstanite idimo . S
e približi se prědadei me .
Ošće že emu g(lago)ljuću se ijuda e
diь ot . bï . .i š nimь narodь mno
gь sь oružiem i z drkolami po
slani ot arhierei i starišinь
ljudaiskihь . I iže pred(a)st' i da
st' imь zn(a)menie reki . Egože az
celuju ta est' ěmite ego I
abie pristupi kь i(su)su i r(e)če .
zdravь ravi . I celova i
i r(e)če emu i(su)sь . † . Druže načto
esi prišalь . Tьgda pristu
piše i ruki vzložiše na is(us)
a . i ěše i . . . . . / p114b
Tьgda uč(e)n(i)ci vsi ostava (Mt26,
lše i běžaše . Oni že ěmše is(us) 56—58)
a veše i kaěpě arhierěju . idě
že knižnici i starěišini sa
brali se běhu . . .
. . . . . I vsta (Mt26,
vь arhierěi r(e)če emu . Ničto 62—68)
že li otvećaeši k simь ěkože
si na te svědět(e)lstvuju
tь . I(su)sь že mlčaše . arhier
ěi že rěše[13] emu . Zaklinaju t
e b(ogo)mь živimь da r(e)češi n(a)mь a
će ti esi h(rьst)ь s(i)nь b(og)a živago //
R(e)če emu i(su)sь . † . Ti r(e)če . Oba p115a
če g(lago)lju v(a)mь ot selě uzrite
s(i)na č(lověča)sk(a)go . Sed(e)ća o desnu
ju sili b(o)žie . i greduća na obь
lačěhь n(e)b(e)skihь . Tьgda a
rhierěi razdri rizi svoe reki
ěk(o) vlaspim(i)ju r(e)če . Čto ošće tre
buemь sv(ě)d(ě)t(e)lstva . Se nin
e sliš(a)ste blaspim(i)ju ego č
to se v(a)mь mnit' Oni že otveća
še i reše . Povinanь e(s)t(ь) semr
ti . Tьgda zapljuv(a)še l
ice ego i za l(a)nitě tepoše i . D
ruzi že po lanit(a)ma biěhu i g
(lago)ljuće . Pror(ь)ci n(a)mь h(rьst)e kto
e(s)t(ь) /
iže te udari . . . . .
. . . . . jutru že bivšu sv(ě)t p115b
stvoriše . vsi arhierei i st (Mt27,
arišini ljudskie na i(su)sa ěk(o) da 1—3)

ubijutь i . I svezana veše i
i predaše i puntaskomu pil
atu ĵemunu . . . /
. . . I(su)sь že staše prě
(Mt27, dь emunomь . I vprosi ego emunь
11—39) reki . Ti li esi c(ěsa)rь ijudeiski
Reče že emu i(su)sь . † . Ti r(e)če
. I egda g(lago)lahu na nь arhier
ěi i starišini . ničtože otv
eća[14] imь . Tьgda r(e)če emu pil //
p116a atь Ne sliš(i)ši li elika si n
a te svěd(ě)t(e)lstvujut' .
I ne o[t]veća emu ni kь edin(o)mu ž
e g(lago)lu t(a)ko ě(k[o]) divit(i) se ĵimu
nu zělo Na vsaki že d'nь praz
dnikь običai bě ĵimunu o[t]pu
st(i)ti ljudem' edinogo o[t] sve
zaniь egože hotěhu . Iměš
e že tьgda edin(o)go svezana
naročita naricaem(a)go vara
vu iže za etero ubiistvo pos
tavlen(ь) bě v(ь) tamnicu . Sabr
animь že im' r(e)če im' pilat' Ko
go hoć(e)te da o[t]pušću v(a)mь v
aravu ili i(su)sa naric(a)em(a)go . h(rьst)a
. Viěše bo ě[k]o zavisti ra
di pred(a)še i . Sědeć(u) že emu n
a sud(i)šći posla k nemu žena e
go rekući . Ničesože t(e)bě
i prav(a)dniku tomu mnogo bo pos
trad(a)hь d(a)n(a)sь va sni ego radi
. Arhierěi že i stareišini na
ustiše narodь da isproset
varavu i(su)sa da pogube
tь . o[t]večav že pilatь r(e)če i
mь . Kogo hoć(e)te o[t] oboju da o[t]
pušću v(a)mь . Oni že rěše V
aravu . R(e)če imь pilat(ь)
Čto ubo stvoru o[t] i(su)sa narica
em(a)go h(rьst)a . I reše vsi . Da r
aspetь budetь R(e)če imь p
ilatь Čto ubo zlě stv
ori . Oni že izliha vapiěhu
g(lago)ljuće Na križe propni i V
ide že pilatь ě[k](o) ničtože usp
p116b ěvaet[ь] narodь n(a) pače množě //
e mlva bivьetь priěmь vodu
umi ručě prěd ljudmi g(lago)le
Čistь es(a)mь azь o[t] krvi sego pr
av'dnika vi uzrite o[t]v
eća v(a)sь narodь i r(e)če Kr(ь)vь
ego bodi[15] n(a) n(a)sь i na čedihь n(a)š(i)h
T(a)gda o[t]pusti imь vara
vu a i(su)sa teрь prěda imь da
i propnutь Tьgda voini ĵim
unovi priěmše i(su)sa na sud(i)šći
sabraše na nь vsu družbu
I svlěše š nego rizi ego i od
ěše i hl(a)midoju črvlenoju I s
pletše věnacь trnovь polo
žiše na gl(a)vu ego i trst(ь) d
aše v desnicu ego I kolěna
prěgib(a)juće pred nimь i rug(a)hu
se emu g(lago)ljuće Zdrav(ь) c(ěsa)r
u ijuděiski . I pljujuće na n
vzeše trstь o[t] nego i biěhu i
trstiju po gl(a)vi ego I egda
porug(a)še se emu i svlěše š ne
go hlam(i)du i oblěše i v rizi
ego i veše i na r(a)spetie Isho
deće že obrětu č(lově)ka kuriněisk
a greduća s sela imenem(ь) si
muna I semu zadiše da pone
setь križь ego I priš(a)dše na m
ěsto naricьemo golgota eže e(s)[t](ь) k
alvarie město I daše emu
piti vino s žlčiju smišan
o I vkušь ne hotěše piti po
tom že eg(ь)da razpeše i . raz
děliše sebě rizi ego žrěb
i meć(u)će Da isplnit se r(e)čeno
e pr(o)r(o)k(o)mь g(lago)ljućim' Razděliš //
e sebi rizi moe . i o mantizě moe p117a
m' metaše žrebь I sedše s
trežahu i . I položiše nadь
glavu ego vinu napisanu
se estь i(su)sь nazaraninь c(ěsa)rь iju
deiski . Tьgda raspeše š n
imь ina dva razboinika . edin
ogo o desnoju a drugoga o šu
ju . I mimo hodeće hulahu pok
ivajuće gl(a)vami svoimi . . . /

(Mt 27, 45—66)

. . . . . o[t] š
estoe godini tma bi po vsei
z(e)mle do godini deve[t]oe . pri
deve[t]oi godini vzapi i(su)sь g
l(a)s(o)mь veliemь g(lago)le . † . Eli . El
i . lema savahtani . eže e(s)[t](ь) . † . b(o)že
b(o)že moi vskuju me esi ost(a)vilь
Eteri že stoećei tu sli
šavše gl(agola)hu . Sa iliju zo
ve[t]ь . I abie tekь edinь o[t] nih
vazam' spugu oc(ь)ta i polo
ži na trst(ь) i daěše emu pit
i . A proči v istinu gl(agola)hu . O //
stavi i da vidimь aće pri p117b
de[t]ь ilič izbavi i . Isu(sь) že ošće
v(a)zьpi gl(a)somь veliem(ь) ispus

ti d(u)h(ъ) . *tu prekloni se pop na*[16]
I se opona crk(ъ)vnaě razdri s
e s višnago kraě do nižnago
na dvoe . I z(e)mla potrese se i s
lnce pomrče kamenie raspa
de se grobi o^{t}voriše se i mnog
a tělesa s(ve)tihъ usapšihъ
vstaše izšadše o^{t} grobъ
po vskrsnoveni ego vnidu
v s(ve)ti gradъ i ěviše se mnoz
im(ъ) . Satnik že i sući š nim(ъ) str[ě]
guće i(su)sa viděvše trusъ
z(e)mli . i ta ěže bivahu . uboě
še se zělo g(lago)ljuće . V isti
nu s(i)nъ b(o)ži sa bě . Běhu že
tu ženi mnogie izdaleka z
reće eže hodiše po i(su)se o^{t} gali
lěe služeće emu . V nih že
bě m(a)rič magd(a)lena i m(a)rič ě^{k}o
vla i osipova m(a)ti . i m(a)ti s(i)nu
zavedeovu . Več(e)ru že bi
všu pride č(lověkъ e^{t}erъ bog(a)t' o^{t} a
ramatie im(e)nem' osipъ iže i ta
bě taino uč(e)niь i(su)sov' . Sa pri
stuplь k pilatu . Isprosi t
ělo i(su)sovo . Tъgda pil(a)t(ъ) po
vele dati emu telo isus
ovo . I priěmı(ъ) osipъ telo isus
ovo i obv(i)t(ъ) e v platno č(i)sto
i položi e v grobě svoem(ъ) nov
em(ъ) iže bě issěkal(ъ) v k(a)meni . I pr
ivali kamen(ъ) veli na dvari
groba i o^{t}ide . Běhu že tu m(a)ri //
ě magdalena i drugaě m(a)ri
p118^{a} ě seděće premo grobu . *r(ъ)ci sie*
v tonъ e(van)ĵ(eli)ě[17] jutrešni že d(a)nь iže
e(s)t(ъ) po paraskavii sabraše se a
rhierei i parisei k pilatu g
(lago)ljuće . G(ospod)i vspomenuhom se ě^{k}(o)
lasьtacь onь egda ošće ži
vь beše r(e)če . po trěhъ dnehъ
vstanu . Pov(e)li ubo strěći
grobъ do tretago dne . eda k
ako noćiju prišadše uč(e)n(i)ci e
go ukradutь i i rekut' ljudem'
vsta o^{t} mrtvihъ . I budetь
poslědna lastь gorša prv
ihъ . I r(e)če imь pilatь . Imate
stražu . iděte i strězite
ě^{k}ože věste . Oni že šadše u
tvrdiše . grobъ i nazn(a)menaše
kamenь sь stražami /
p164^{a} *Na e(van)ĵ(e)lie ponesutь sviće*
dupliri i kadilnikъ i pok(a)dit'
popъ knige ili žakanъ eva
nĵ(e)lski[18] Evanĵ(e)lie ot matěě

(V)Ečerь sobotni svita
jući v prvuju sobotu pri
de m(a)rič magdalena i dru
gaě m(a)rič viděti grobъ . I se
trusъ veli b(i)si zělo anĵ(e)(ъ)
bo g(ospod)nь snide s n(e)b(e)se . I pristu
plь otvali kamenь o^{t} dvari
groba i siděše na nemь . Bě že
zrakь ego ě^{k}o mlnii i rizi ego be
li ě^{k}o sněgь . Strahom že ego
ustrašiše se strěgućei i b
iše ě^{k}o mrtvi . Otveća že an
ĵ(e)lь i r(e)če ženamь . Ne mozite
boěti se . Věmь ě^{k}o i(su)sa išćete
propetago . Něstь sadě . Vs
ta bo ě^{k}ože r(e)če . Pridite i
vidite město iděže polož
enь bě g(ospod)ь . I edro šadše r(ъ)ci
te uč(e)nikomь ego i petru ě^{k}(o) vs
ta . . . .

Primjeri misnih tekstova

Iz Ordo missae (početne rubrike, versi, odgovori)

† Egda se eręi ob p236^{b}
lači k maši po rimskoga dvo
va zakonu r(ъ)ci sie psalmi . a .
Kolь vzljublena sela tv(oě)
. b . Bl(agoslo)vilь esi g(ospod)i z(e)mlju
tvo(ju) /
. v . Prikloni g(ospod)i . g . Věrovah'
těmže . d . Iz glubinь vaz(vahь)
An(tifon) . Ne vspominai grěhъ moihъ p237^{a}
g(ospod)i l /
jubo roditelь moihъ ni masti vzi
mai o grěsěhъ moihъ . G(ospod)i pom(i)lui
H(rьst)E Pom(i)lui G(ospod)i pom(i)lui
O(tь)če n(a)šь
B(e)r(a)^{š} . Azь rěhъ g(ospod)i pomilui me .
O^{t}V(ětь) . I /
scěli d(u)šu moju ěko sagrěšihъ t
ebě . . . . p237^{b}
Pristupae popь k(ъ) oltaru
obl(ě)čenь v paramentь g(lago)let'
B(e)r(a)^{š} . Vnidu k oltaru b(o)žiju O^{t}već
ava dьěkь .I k b(og)u veselećumu ju
nostь moju P(ě)s(nь) . Sudi mi b(ož)e .
K(o)n(a)c li /
cu moemu . Paki g(lago)let' popь . Vnid
u k olt(a)ru b(o)žiju O^{t}ve(t) . I k b(og)u vese
leć(u)mu junost(ъ) moju B(era)^{š} . Pomoćь
n(a)ša v /

ime g(ospod)ne . O^{t}(větъ) . Stvoršago nebo i
zemlju . I /
svrš(ь)še isp(o)v(ě)dь r(ь)ci B(era)^{s} . B(ož)e
ti ob /
raćь živiši ni . O^{t}(větъ) . I ljudi tvoi vz
veselet(ь) se o t(e)be . B(era)^{s} . Ěvi namъ
g(ospod)i /
milostь tvoju . O^{t}(větъ) . I spasenie tvoe
dai namъ . . .

(votivne mise)

p249b **Ꙗomisa mira prositi . or(acię̆)**
(Bož)e o^{t} negože s(ve)ta želěnię̆
rěsni sveti i prav(a)dna su
tь děla . dai rabom' tvoimъ
onь mirъ . egože sa mirъ ne možet
dati da i sr(d)ca n(a)ša tvoimъ
zap(o)v(ě)demъ poddana i o^{t} vragъ
o^{t}ěta užasti vr(ě)mena bodi
te[19] tvoimъ zašćić(e)niem(ъ) tiha
(Bož)e iže věrujućei v(ь) te lju . **n(adь)**
d(ari) /
di nikimi že ostavlaeši st
repetati užasti . spodob
i molenię̆ i žr(ь)tvi narečenie
t(e)bě o^{t} ljudi tvoihъ priěti d
a mirъ o^{t} tvoee milosti podanъ
krstьěnski prěděli o^{t} vsě
hь nepriětelь stvoritь bit
i svodobni . g(ospodo)mь našimь Po(brašanci)
B(ož)e sazdatelju mira i lju
bitelju egože znati ži
viti i emuže rabotati v
ladati estь . zašćiti pok
ornihь tvoihь o^{t} vsčhь branь
da iže v(ь) tvoe zašćićenie u
pvaemь niedinogo nepriěte
lь oružię̆ ne uboim se . g(ospodo)mь na
šimь / Ꙗo **Misa za papu . or(a)c(i)ě̆**
(Bož)e vsěmь věrnimь pastir
u i stroit(e)lju raba tvoego
im(e) r(eki) . egože cr(ь)kvi tvoei pas //
tira postaviti izvolilь p250a
esi m(i)lostivь prizri i dai emu
m(o)l(im) te sl(o)vom' i obrazom' imže s
tvorit' e prospěti da životь
v(ě)čni edinako sa stadomь
tebě věrnimь prěidetь . **nad(ь dari)**
(P)rinesenimi dari m(o)l(im) te g(ospod)i
ugodanь budi i raba tvoego
im(e) r(eki) . egože pastira cr(ь)kvi tv
oei postaviti izvolilь esi
krěpkimь zaštićeniem' stroi . **po(brašanci)**
(S)ie ni m(o)l(imь) te g(ospod) i b(o)žestvenie
taini priětie da zašćite
tь raba tvoego im(e) r(eki) egože p
astira cr(ь)kvi tvoei post(a)vi
ti izvolilь esi edinako sa
vkupleno sebě stado sp(a)s
etь vsagda i zaodětь.

Eduard Hercigonja

[1-2] Kosom crticom (/) označen je kraj retka u originalnom tekstu, jer iz tehničkih razloga nisu u dvostupačni otisak mogli biti složeni reci s većim brojem znakova. Dvjema kosim crtama (//) označen je svršetak stupca.

[3] umj. *doiděže*

[4] umj. *velieju*

[5] umj. skladajući *e* (stsl. skladajošti ję = nom. sg. ptcp. prez. akt. žen. r. + akuz. pl. pron. *iže)*

[6] otisnuto *dъ*

[7] umj. *běhota*

[8] u originalu [d]

[9] Zamjena *o* : *u* nije rijetka pojava u prvotisku Misala. Razloge toj zamjeni valja tražiti u sličnosti glagoljskih grafema *o* i *u*, a nije isključeno da se u ovakvim slučajevima ponekad radilo o posljedicama djelovanja živa govora na crkvenoslavenski jezik Misala (kajkavski elementi)

[10] umj. *hodeća*

[11] u orig. greškom slagara inverzija s/i: *siplnit se*

[12] ponovljeno

[13] umj. *reče*

[14] u orig. greškom slagara inverzija: *tvoeća* umj. *otveća*

[15] ponovno *o* umj. *u* (budi) što je, najvjerojatnije dijalektalna crta unijeta od strane redaktora kodeksa.

[16] rubrika kao uputa svećeniku za postupak (poklon) pri čitanju Evanđelja.

[17] rubrika

[18] rubrika

[19] umj. b*u*dite

O HRVATSKOM GLAGOLJSKOM PRVOTISKU

I.

U povodu drugog izdanja glagoljskog prvotiska *Misala po zakonu rimskoga dvora*, koje izlazi u reprint izdanju izdavačkog poduzeća »Liber«, potrebno je kazati ono najbitnije što je poznato o tom našem dragocjenom kulturnom spomeniku iz 15. stoljeća. To je prva hrvatska inkunabula koja se izdaje reprintom. Istina, hrvatske inkunabule tiskane latinskim i gotskim slovima doživjele su ponovno izdanje, transliterirano suvremenim slovima: T. Maretić izdao je *Evanđelistar*, tiskan god. 1495. u Veneciji,[1] a Ć. Gianelli *Molitvenik* i *Oficij sv. krsta* i *Oficij sv. duha*, tiskane oko god. 1490. negdje u Hrvatskoj ili u inozemstvu[2]. Za znanost bi svakako bilo potrebnije i korisnije da su i ta djela izišla reprintom, pa se je nadati da će doskora i biti izdana.

Prve tiskane knjige, inkunabule — od izuma tiska do god. 1500. — smatraju se rijetkostima, kao dragocjena grafička, a često i likovna umjetnička ostvarenja. Nema dvojbe da su prvi tiskari bili umjetnici koji su mnogo svoga osobnog dali i ostvarili u svojim tiskanim proizvodima. Zbog toga su inkunabule predmet stalnog proučavanja ne samo knjižničara, nego i drugih stručnjaka s područja kulturnohistorijskog, povijesti umjetnosti, književnosti, jezikoslovlja, bogoslužja i mnogih drugih znanstvenih disciplina, sve do prirodnih i egzaktnih znanosti.

Prve tiskane knjige u svemu se povode za kodeksima koji su se do potkraj srednjega vijeka prepisivali u posebnim školama, ponajviše po raznim samostanima, jer je potreba za knjigama neprestano rasla i bilo je pitanje samo vremena kada će doći do izuma tiska, do bržeg i jeftinijeg umnažanja knjiga. Poradi toga prvotisci ispočetka nemaju naslovne strane, nego se naslov određuje obično po prvim riječima, ne broje se stranice, pa ni listovi, a zbog knjigoveže stavljaju se oznake pod tekst, u desni kut, na snopiće, arke, kvaternione, kvinternione, seksternione itd. Podaci o knjizi nalaze se u zadnjem odlomku, kolofonu, koji nam u mnogome nadomješta naslovnu stranu.

Sve osobine inkunabula imadu i hrvatski prvotisci, a u prvom redu naš glagoljski editio princeps. Svakako začuđuje da su Hrvati tiskali već tridesetak godina nakon izuma tiska svoje knjige, na svom jeziku i svojim posebnim pismom — glagoljicom. Na latinskom jeziku tiskano je prvo djelo hrvatskoga autora već god. 1474. No najveći domet književnih i znanstvenih djela ostvaruje svaki narod samo na svom jeziku.

Od međunarodnog je kulturnog značenja uspjeh Hrvata da u kratkom vremenu nakon izuma tiska objelodanjuju na svom osebujnom pismu glagoljici — premda su se tada služili i latinicom i trećim svojim pismom, posebnom hrvatskom ćirilicom, nazivanom u znanosti zapadnom ćirilicom ili bosančicom — velebno liturgijsko djelo rimokatoličke crkve *Misal po zakonu rimskoga dvora*. Bio je to prvi tiskani misal

[1] T. Maretić: *Lekcionarij Bernardina Splječanina*, Zagreb, 1885., Djela JAZU, knj. 5.

[2] Ć. Gianelli: *Najstariji štampani hrvatski molitvenik*. Dodatak knjizi: F. Fancev: *Vatikanski hrvatski molitvenik i Dubrovački psaltir*, Zagreb, 1934., Djela JAZU, knj. 31.

[3] Nikola Modruški: *Oratio in funere Petri Cardinalis S. Sixti.* Romae, 1474.

koji nije bio pisan na latinskom jeziku, prije grčkoga prijevoda, dakle jezika koji je u liturgijskom pogledu smatran ravnopravnim latinskome. Bilo je to zapravo 49. potpuno izdanje misala, premda ga Weale-Bohatta[4] nabrajaju kronološki kao 55., računajući njegovo datiranje (22. veljače 1483.) kao »more Veneto«, jer je po venecijanskom računanju godina počinjala 1. ožujka, te bi prema tome naš prvotisak bio dovršen god. 1484. Međutim venecijansko računanje, kako je utvrđeno, ne može se primijeniti na naš misal. Među ostalim i zbog čisto formalnih razloga, budući da je 22. veljače 1484. bila nedjelja, a istoga dana 1483. subota, pa rad na tiskanju prvotiska nije mogao biti dovršen na dan odmora, koji se tada iz vjerskih razloga striktno provodio.

Naziv naših glagoljskih misala i brevijara »po zakonu rimskoga dvora« dolazi otuda što je tip misala rimske kurije u zapadnoj crkvi prevladao već u 13. stoljeću, sve do Tridentinskog koncila, kao najopćenitiji, a u nas su ga širili osobito franjevci. I mnoge druge biskupije i redovi imali su svoje tipove misala, ali na našem području to je pravo uživala samo zagrebačka biskupija, koja svoj prvi tiskani misal objavljuje god. 1511. na latinskom jeziku,[5] a brevijar,[6] također na latinskom, već god. 1484.

Prvi opis našega misala napisao je na latinskom jeziku ukrajinski grkokatolički svećenik Mihajlo K. Bobrowski god. 1820. kao uvod za prvi primjerak misala koji se nalazi u Vatikanskoj knjižnici, te bez obzira na ondašnju arhaičnu terminologiju donosi, za razliku od drugih kasnijih opisa, mnogo pouzdanih i ispravnih podataka, kao npr. broj stranica i dr. Bobrowski kaže za naš misal da je »rjeđe od bijeloga gavrana«, da je »zlata vrijedno«, te da ga treba cijeniti »kao neki rukopisni kodeks«.[7] Pa ipak, do danas se od prvotiska sačuvalo deset primjeraka i nekoliko fragmenata, više nego od bilo koje druge hrvatske inkunabule. Jedan je primjerak tek nedavno nastradao, prigodom bombardiranja Nacionalne biblioteke u Beogradu god. 1941. To je najvjerojatnije primjerak iz Ricmanja kod Trsta, koji se spominje u literaturi.[8] Sačuvalo se 5 do 10% od čitave naklade, jer u ono doba naklade se kretahu obično od 100 do 200 primjeraka, što je posve odgovaralo tadanjim potrebama. Najveći broj sačuvanih primjeraka prve hrvatske inkunabule govori očito da se naš prvotisak u narodu oduvijek cijenio kao osobita dragocjenost, premda nije nikada bio dobro gledan, tek toleriran od najviše crkvene vlasti, kao i sav hrvatski glagoljizam od svoga početka.

O velikoj važnosti prvotiska govori nadalje i to što je tiskan ne samo na papiru, nego i na pergameni, kao i prvotisak glagoljskog brevijara iz god. 1491. Kod toga treba posebno istaknuti da su to jedine dvije slavenske inkunabule uopće tiskane na papiru i pergameni.

II.

Misal obuhvaća 219 listova kvart formata, tiskano dvostupačno s 36 redaka, lijepim slovima uglate glagoljice. Tisak je dvobojan, crno-crveni. Ljepotom slova nije ga nadmašila ni jedna druga glagoljska tiskara, sve do 19. stoljeća, kad su po uzoru na slova prvotiska lijevana nova slova za ondašnje i današnje potrebe. Pobliže o tome, kao i o transliteraciji, govori se u knjizi u posebnom poglavlju.

[4] W. H. J. Weale — H. Bohatta: *Bibliographia liturgica,* London, 1928., No 1330.

[5] *Missale cum Chorum et Rubricam Almi episcopatus Zagrabiensis Ecclesiae.* Venetiis, in officina Petri Lichtenstein, 20. VI. 1511.

[6] *Breviarium iuxta consuetudinem ac quotidianam obseruantiam chori Ecclesiae Zagrabiensis.* Venetiis, Erhardt Radtolt, 1484.

[7] M. Bošnjak: *Sačuvani primjerci prve hrvatske tiskane knjige* — »Slovo« (»Vajsov zbornik«), 6—8 /1957/297—310, Zagreb.

[8] Isto.

Nepoznati tiskar prvotiska upotrijebio je 201 grafički znak[9] (početnih slova 30, većih slova s apostrofom bez title i s titlom 70, isto tako manjih slova 39, ligatura većih slova s titlom i bez također 39, ligatura manjih slova 10, kratica 7, posebnih znakova 4 i latinskih slova 2). Kad se uzme u obzir da su u tiskari manjkali mnogi znakovi (inicijali, mnoge ligature i dr.), svakako je to velik broj, pogotovo ako se usporedi da je za remek djelo tiskarskog umijeća, za Gutenbergovu 42-rednu Bibliju, koja je tekstovno više nego trostruko veća od našega misala, upotrijebljeno ukupno 290 grafičkih znakova.

Ali i naš glagoljski prvotisak, kao tiskarski dotjerano djelo, proizvod je svakako velikog tiskarskog majstora, unatoč tomu što je ostao nepoznat, kao i svi oni koji su naš misal pripremali, brinuli se oko njegova izlaženja i raspodjele. Ostalo je nepoznato i samo mjesto gdje je misal izdan, a nije se dapače sačuvao ni jedan potpuni primjerak. Naše reprint izdanje zapravo je idealni kompletni primjerak. Sastavljen je od triju primjeraka: od prvog i drugog primjerka iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te od prvog primjerka iz Vatikanske knjižnice.

Sačuvani primjerci prvotiska nalaze se u Hrvatskoj ovako raspoređeni:

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu nalaze se dva primjerka. Prvi (sign. R I — 4° — 62 a) ima sačuvano 211 listova, a drugi (sign. R I — 4° — 62 b) ima 205 listova. U Knjižnici Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti nalazi se jedan primjerak s ukupno 129 listova. Primjerak iz samostana oo. trećoredaca sv. Franje u Glavotoku na otoku Krku nalazi se u Knjižnici samostana istoimenog reda na Ksaveru u Zagrebu, a ima 209 listova. Peti, oštećeni, primjerak u Hrvatskoj, tek s 46 listova, nalazi se u Knjižnici samostana oo. dominikanaca u Bolu na otoku Braču.

[9] J. Tandarić: *Grafički znaci prve hrvatske tiskane knjige* — »Slovo«, 14/1964/110—120, Zagreb.

U Hrvatskoj je pored toga sačuvano šest raznih listova, od kojih su tri na papiru i tri na pergameni. Dva lista na papiru čuvaju se u arhivu samostana oo. trećoredaca u Krku, a jedan list na papiru, koji potječe iz Novog Vinodolskog, sada je u posjedu Staroslavenskog instituta u Zagrebu. U spomenutom samostanu oo. trećoredaca u Krku čuva se jedan fragmentarni list (*s*) na pergameni, drugi list na pergameni (*dz*), iz Parčićeve ostavštine, čuva se među fragmentima Staroslavenske akademije u Krku, a treći list istoga kvaterniona (*dz*) nalazi se u Knjižnici oo. franjevaca na otočiću Košljunu kod Krka.

Vrijednost sačuvanih fragmenata na pergameni sastoji se u tome što su dva lista blizu početka, a treći blizu svršetka, pa se time svakako potvrđuje da je prvotisak bio tiskan u cijelosti i na pergameni. No listovi na koži služili su i za druge svrhe: kao trajniji i skuplji materijal, kad su zastarijevali, za uvez drugih knjiga, a bit će da su se brisanjem prijašnjega teksta ponovno upotrebljavali za nove tekstove (palimpsesti). To je sudbina i mnogih nestalih pergamentnih kodeksa u nas i u svijetu.

U inozemstvu nalaze se primjerci našega prvotiska u slijedećim knjižnicama:

U Vatikanskoj knjižnici u Rimu nalaze se dva primjerka. Prvi primjerak (sign. Inc. 733) ima 217 listova, a drugi (sign. Inc. 734) 171 list i rukopisne nadopune koje vjerojatno potječu od spomenutog poznavaoca hrvatske stare književnosti, od Mihajla Bobrowskoga. Jedan primjerak nalazi se u Nacionalnoj knjižnici u Beču i ima 215 listova. Primjerak iz Državne javne knjižnice Saltykov-Ščedrin u Lenjingradu ima 218 listova i ujedno je najkompletniji. Peti primjerak u inozemstvu nalazi se u Kongresnoj knjižnici u Washingtonu, ima 213 listova, ali ni jedan list kalendara.

Pregled svih sačuvanih primjeraka našega prvotiska, odakle se vidi što u kojem primjerku nedostaje, odnosno kamo pri-

PREGLED LISTOVA PRVE HRVATSKE TISKANE KNJIGE

Kvaternioni			Koliko svega treba imati listova	U Hrvatskoj									U inozemstvu				
Redni broj	Glagoljicom	Latinicom		Sveučil. knj. RI-4°-62a	Sveučil. knj. RI-4°-62b	Knjižnica J. akad. Ink. 14	Primjerak iz Glavotoka	Primjerak iz Bola	Pergamena Košljun	Pergamena u Krku	Fragment u Krku	Fragment iz N. Vinodola	Beč	Lenjingrad	Washington	Vatikan Inc. - 783	Vatikan Inc. - 734
Kalendar	—	—	6	2—6	2—6	—	5, 6	—	—	—	—	—	2—6	1—6	—	1,2,5,6	2,3
1	ⰰ	a	8	1,3-6	1—8	—	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—7	1—8	1—8	1—8
2	ⰱ	b	8	1—8	1—8	—	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
3	ⰲ	v	8	2—7	1—8	—	1—8	2,3,6,7	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
4	ⰳ	g	8	2—8	1—8	8	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1,2,7,8
5	ⰴ	d	8	1—8	1—8	4—7	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	—
6	ⰵ	e	8	1—8	1—8	1—8	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	—
7	ⰶ	ž	8	1—8	1—8	1—8	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	—
8	ⰷ	dz	8	1—8	1—8	1—8	1—8	—	1	1	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
9	ⰸ	z	8	1—8	1—8	1—8	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
10	ⰹ	ï	8	1—8	1—8	1—8	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
11	ⰺ	i	8	1—8	1—8	1—8	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
12	ⰻ	j	8	1—8	1—8	1—8	1—8	6—8	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
13	ⰼ	k	8	1—8	1—8	1-3,6-8	1—8	1—8	—	—	—	—	1—8	1—8	1—9	1—8	1—8
14	ⰽ	l	8	1—8	1—8	1,3-8	1—8	1—8	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
15	ⰾ	m	8	1—8	1—8	1,2,4-8	1—8	1—8	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—6
16	ⰿ	n	8	2—8	2—8	2,3,6,7	2—7	4—8	—	—	—	—	1-3,6-8	1—8	1—8	1—8	1—8
17	ⱀ	o	8	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
18	ⱁ	p	8	1—8	1—8	1—8	1—8	2,3	—	—	—	6	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
19	ⱂ	r	8	1—8	1—8	1—8	1—8	—	—	—	2,3	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
20	ⱃ	s	8	1—8	1—8	2—8	1—8	—	—	6	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
21	ⱄ	t	8	1—8	1,2,6-8	1—8	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
22	ⱅ	u	8	1—8	1—8	2—6	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
23	ⱆ	h	8	1—8	1—8	—	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
24	ⱇ	ō	8	1—8	1—8	—	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—8
25	ⱈ	št	8	1—8	2—7	—	1—8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	1—7
26	ⱉ	c	8	1—8	2—7	—	1,2,7,8	—	—	—	—	—	1—8	1—8	1—8	1—8	—
27	ⱊ	č	5	1—5	2, 5	—	1—5	—	—	—	—	—	2—5	1—5	1—5	1—5	—
Svega listova:			219	211	207	129	209	46	1	1	2	1	215	218	213	217	171

pada pojedini fragment, donosimo u tabeli. Brojevi listova preuzetih iz pojedinih primjeraka za naše reprint izdanje doneseni su u izvještaju uredništva.

Tekstovno knjiga ima, kako je navedeno, 219 listova, a 220. list bio je vjerojatno prazan, jer originalni nije sačuvan. Na zadnjem tekstovnom listu otisnut je skromni i nepotpuni kolofon (Lět' gnih č. u. o. v. (= 1483.) mca pervra dni i. b. (= 22.) ti misli biše svršeni). Zadnji arak (č) bio je svakako ternion, kao i prvi na kojem je otisnut kalendar, jer je pet listova tehnički najpraktičnije tiskati kao ternion, što potvrđuje i činjenica da su drugi i peti, treći i četvrti list tiskani zajedno, a šesti, koji se tiska s prvim, ionako je potreban na kraju knjige prigodom uveza. Ali taj nesačuvani zadnji list navodi na pomisao da je na njemu, možda, bio tiskan pregled kvaterniona, kao kod kalendara prvog tiskanog brevijara, a eventualno i još neki podaci koji bi nam upotpunili kratki i nepotpuni kolofon. To na žalost ne možemo znati ni tvrditi, nego samo nagađati, jer nije sačuvan ni jedan originalni papir zadnjega, 220. lista iz vremena tiskanja prvotiska.

III.

Prvotisak misala ima jednu praznu stranicu, predviđenu da se na nju nalijepi drvorez raspeće, tzv. kanonska slika, jer dolazi uz tekst mise zvani kanon. Te su slike osobito karakteristične za misne knjige, a počele su se tiskati tek nakon god. 1480. Slika je predviđena na verso stranici prvoga lista kvaterniona **n**. Taj list manjka u svim primjercima sačuvanim u Hrvatskoj, a imadu ga samo inozemni primjerci. Samo se po sebi nameće pitanje je li postojao koji drvorez izrađen baš za naš prvotisak?

Od inozemnih primjeraka nalijepljene drvoreze imadu primjerci u Beču, Lenjingradu i Washingtonu, ali je svaki drvorez drukčiji. Drvorez iz primjerka u Beču svakako je najmlađi, nalijepljen je naknadno, najkasnije 20. ožujka 1656. Toga je dana glagoljskim slovima napisana margina nad slikom, a jedno slovo prelazi preko okvira nalijepljenog drvoreza (sl. 1). Pored bilješke načinjen je ornamentni crtež tropleta, s desne strane još je jedna glagoljska bilješka, a na donjem je rubu neka nepismena ruka ispisala glagoljska slova od *a* do *s*. Po tehnici crtanja drvorez nije mogao nastati prije Albrechta Dürera (1471.—1528.). Sadržajno je najbogatiji od svih triju sačuvanih drvoreza. Oko križa je okupljeno 11 osoba, a pod križem nacrtana mrtvačka glava. Pozadinu ispunjaju planine i na lijevoj strani dio nekog utvrđenog grada. Sve je to smješteno na minijaturi veličine 13× ×7,5 cm.

Drvorez iz lenjingradskog primjerka podsjeća nas na jednu od prvih tiskanih kanonskih slika u benediktinskom misalu objelodanjenom 1481. u Bambergu. Odlikuje se jednostavnošću, upravo rustikalno-

Sl. 1 — Drvorez iz primjerka u Beču

Sl. 2 — Drvorez iz primjerka u Lenjingradu

šću izraza. Pod slikom je bosančicom napisana molitva o križu. Veličina slike je 13,5×8,5 cm. Latinski natpis INRI nije ovdje čitljiv, jer je na crtežu naknadnim bojenjem primitivno prikazano kapanje krvi iz rana. Dodavanjem je crtež jako zamrljan (sl. 2). Kompozicija podsjeća na treći nađeni drvorez iz primjerka u Washingtonu, što posebno vrijedi za stereotipni položaj Marije i Ivana, s tom razlikom da u Washingtonskom primjerku Ivanov pogled nije usmjeren u gledaoca, nego u Isusa. Drvorez lenjingradskog primjerka sličan je drvorezima u boji u ostrogonskim misalima, no ti su misali tiskani nakon našeg prvotiska.[10] To navlastito vrijedi za *Missale Strigoniense*, Venetiis 1486. i *Missale Strigoniense*, Brunnae 1491.

O drvorezu u Washingtonu može se reći da je svakako dotjeraniji od lenjingradskog primjerka. Oko gornjeg dijela križa vide se oblaci koji slici daju veću izražajnost i lijepo ispunjaju prazni prostor (sl. 3). Veličine je 23×14 cm i odgovara formatu knjige. Marijino držanje gotovo je identično onome na lenjingradskom primjerku. Pogled Ivana, koji je i ovdje uz lijevu stranu Kristovu, usmjeren je, kako je rečeno, u patničko lice Isusovo, a ne u gledaoca. Ni ovom drvorezu, kako se naknadno ispostavilo, ne zna se autor, pa dolazi u obzir da je, kao i drvorez lenjingradskog primjerka, bio namijenjen za naš prvotisak. Lako je moguće da su to radovi nepoznatih domaćih umjetnika, što do sada nije pouzdano utvrđeno, a isto tako da je jedan od tih dvaju drvoreza bio izrađen upravo za prvotisak i bio tiskan posebno, možda pače u drugoj oficini u inozemstvu.

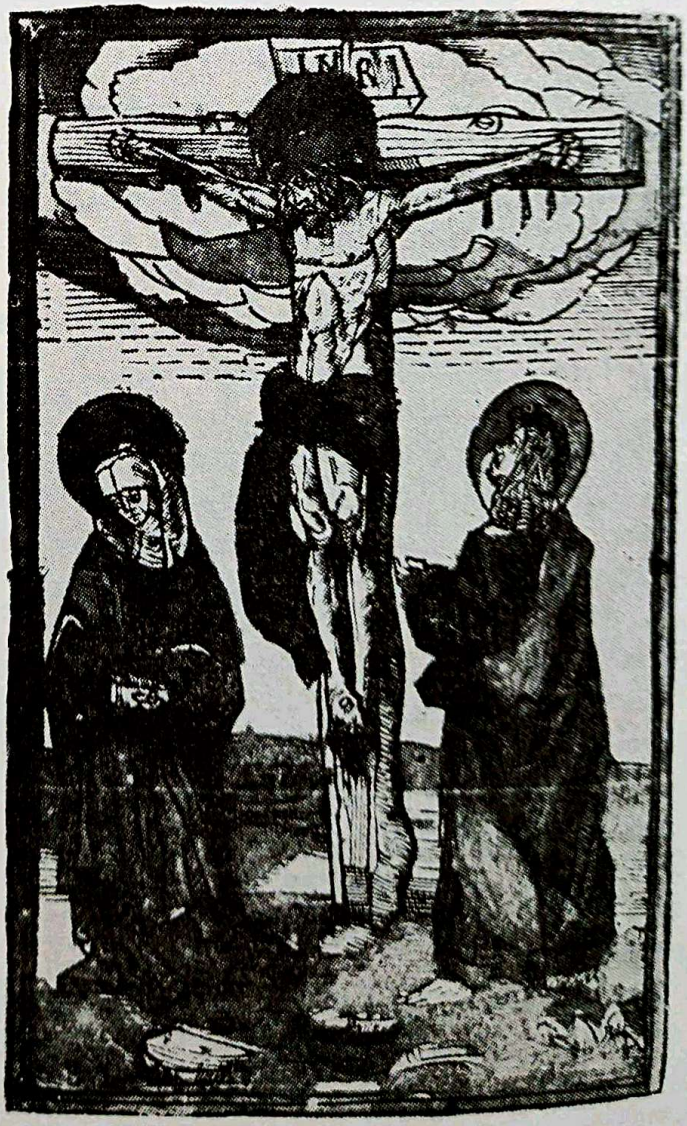

Sl. 3 — Drvorez iz primjerka u Washingtonu

[10] I. Hubay: *Missalia Hungarica*. Budapest, 1938. Usporedi osobito tablu 3 i 5.

IV.

U našoj, a i u inozemnoj literaturi raspravljalo se u vezi s problemima oko našega prvotiska, najviše o mjestu izdanja, tiskaru i njegovu izdavaču, jer se ti bitni podaci ne navode u spomenutom šturom kolofonu. Autori iz prošlog i polovice ovog stoljeća pretežno su smatrali da je misal tiskan u inozemstvu, ponajviše poradi toga što su neke hrvatske inkunabule bile tiskane u Veneciji. U prilog tomu govorilo je i to što misal odaje visoki domet grafičkog umijeća i odlikuje se ljepotom svojih lijevanih slova. Postojao je doduše historijski dokument iz 17. stoljeća od biskupa Sebastijana Glavinića, koji je vidio glagoljski brevijar na kojem je pisalo da je tiskan u Kosinju. Dokument je objelodanio M. Sladović,[11] ali ni povjesnici, ni slavisti, ni knjižničari, a ni sam Sladović, kao povjesnik, nisu htjeli ni mogli primijeniti zapis S. Glavinića na misal, budući da je izričito spomenuo brevijar i mjesto Kosinj u kolofonu, a misal nije brevijar i nema u kolofonu spomenuto mjesto.

Ali kad je ponovno otkriven brevijar[12] iz god. 1491., bilo je tek pitanje vremena kada će se zapis S. Glavinića primijeniti na taj brevijar i zaključiti da potpuno odgovara zapisu i da je zapis vjerodostojan dokument. Time je riješeno pitanje mjesta tiskanja prvoga brevijara, sačuvanog samo u jednom primjerku, i to bez zadnjega kvaterniona na kojem u kolofonu piše da je tiskan u Kosinju, kako je to čitao S. Glavinić. Želimo li pak za neko djelo tvrditi da je tiskano u nekoj već poznatoj tiskari, kao što se pomišljalo da je i prvi misal tiskan u Kosinju, tada inkunabulistika traži, ako nema drugih dokaza, da su kod utvrđenog djela iz dotične tiskare i onoga djela za koje se tvrdi da je tiskano u istoj tiskari — upotrijebljeni neki isti grafički znakovi. Takvih potvrda na žalost nema, jer se u prvotisku misala i brevijara nalaze slova različitih veličina. Misal ima za tekst veća i manja slova, a brevijar samo jednu vrst slova, koja su neznatno manja od manjih u misalu. Ligature su različne, a brevijar ima nekih znakova kojih misal nema (različit oblik slova, tri slova *e* i dr.). Nema dakle potvrde da bi djela proizišla iz iste oficine.

S pomoću istovjetnih slova utvrđeno je da je glagoljska inkunabula *Spovid općena,* koja je dovršena 25. travnja 1496. (prijevod talijanskog djela *Confessionale* što ga je napisao Michael de Carcano, a preveo Jakov Blažiolović), tiskana u gradu Senju, premda Senj nije spomenut u kolofonu, ali kako ima ista slova kao i glagoljski *Misal po zakonu rimskoga dvora,* u kojem je naznačeno da je početak i dovršen u Senju 7. kolovoza 1494., Senj je u znanosti prihvaćen kao mjesto izdanja *Spovidi općene.* Takav je postupak uobičajen i u drugih naroda kada znanost raspolaže samo slovima i grafičkim znakovima kao sredstvima za identifikaciju tiskare.

Da je naš glagoljski prvotisak tiskan negdje na hrvatskom području, a ne u inozemstvu, tomu u prilog govori ovih sedam razloga:

1. U knjizi nema potpunog kolofona s imenom tiskara i izdavača, a u to je doba u Veneciji i drugdje više-manje ustaljen način pisanja kolofona. Tako skromnim kolofonom (Lѣt' g(ospod)nihь . $\overline{1}$. $\overline{4}$. $\overline{8}$. $\overline{3}$. m(ѣse)ca perv(a)ra dьni . $\overline{1}$. $\overline{2}$. ti mis(a)li biše svršeni), kao što je u prvotisku misala, mogla se predstaviti samo tiskara koja je tek počela s radom, te je uz to, najvjerojatnije, bila i bez potrebne tiskarske dozvole. U Hrvatskoj je u to doba, kako na mletačkom tako na carskom i madžarskom području, dozvolu za rad tiskare davala (odnosno uskraćivala)

[11] M. Sladović: *Povĕsti biskupijah senjske i modruške ili krbavske,* Trst, 1856.

[12] A. Cronia — L. Cini: *Rivalutazione di una scoperta di Emilio Teza: »L' editio princeps« dei breviari glagolitici* — »Atti dell'Istituto Veneto di scienze, lettere et arti«. Classe di scienze morali e lettere, 113/1954—55/71—117, Venezia.

svjetovna vlast. Tiskar se dičio dozvolom, jer je štitila tiskarske proizvode njegove oficine, i zbog toga, kao i zbog drugih razloga, ne bi zaboravio u kolofonu istaknuti sebe i svoju tiskaru.

2. Činjenica da se više ne javljaju slova iz prve glagoljske tiskare, jer do sada nije poznato ni jedno drugo djelo tiskano istim slovima, isključuje mogućnost da je tiskara bila negdje na sigurnom tlu, kao što je Venecija, nego se vjerojatno nalazila na nekom nesigurnom terenu i nastradala u ratnom vihoru ili na bijegu. Teško je vjerovati da bi tiskar uništio slova (da bi tek jednom upotrijebljena nova slova prelio i od legure odlio druga slova) nakon tiskanja misala, jer lijevanje slova, kao i tiskarski pribor, bijaše neobično skupo. Tiskari su se htjeli istaknuti nečim novim, do tada nepoznatim na tiskarskom području, pa je taj motiv često puta bio važniji od novčanog uspjeha. Zbog čega bi onda inozemni tiskar izostavio svoje ime? Sve to govori da se tiskara nalazila negdje u Hrvatskoj.

3. Druge glagoljske knjige tiskane u inozemstvu imadu inicijale s latinskim slovima (usporedi potonje izdanje misala Pavla Modrušanina, tiskanog 1528. u Veneciji, *Hrvatski misal Šimuna Kožičića,* tiskan u Rijeci 1531. i dr.). Da je prvi misal tiskan u kojoj poznatoj tiskari u inozemstvu — sigurno bi i kod njega bili otisnuti latinski inicijali. U prvotisku misala izostali su inicijali, jer tiskara nije imala drugih slova i inicijala, budući da je bila tek nastala.

4. Tiskar je morao biti Hrvat koji je dobro poznavao jezik i kodekse misala. Svakako je to djelo velikog tiskara, koji ne bi, da je boravio u inozemstvu, ostao nepoznat, a sigurno bi se dičio svojim umijećem i prvim tiskanim glagoljskim djelom.

5. Kao dokaz da je glagoljski prvotisak tiskan u inozemstvu iznosilo se da tako dotjerano izdanje, koje ljepotom slova nije dostiglo nijedno potonje glagoljsko djelo, nije moglo nastati u tiskari bez tradicije. Isti je međutim slučaj s ukrajinskim i crnogorskim inkunabulama, pa i prvim ćirilskim knjigama tiskanim u Rumunjskoj na početku 16. stoljeća, koje se također ističu ljepotom slova, grafičkom i umjetničkom opremom. Po jedinstvenom mišljenju stručnjaka Makarijeve inkunabule nadmašuju sva potonja crnogorska i srpska ćirilska izdanja, sve do 18. stoljeća. Slova glagoljskog misala vjerojatno su bila lijevana u inozemstvu, ali je tiskara radila u Hrvatskoj (i danas se naručuju tiskarski strojevi i matrice u inozemstvu). U ono vrijeme postojale su i pokretne tiskare, koje su selile od mjesta do mjesta i tiskale po narudžbi razna djela za velikaše i crkvene potrebe, sve do jednolistovnih oprosta grijeha. Prema zapisu u kodeksu Novakova misala — tiskara glagoljskog prvotiska selila je godine 1482. nekamo iz Izole u Istri.

6. Podrijetlo papira ne bi kod glagoljskog prvotiska potvrđivalo da je time misal i tiskan u Italiji, kad bi papir i bio talijanske provenijencije. Međutim, upotrijebljeni papir s vodenim znakom volovske glave s crtom i krunom među rogovima, na kojemu je tiskano tri četvrtine misala, najvjerojatnije potječe iz Njemačke. Isto je tako pretežnim dijelom na papiru njemačkog podrijetla tiskan i prvi hrvatski brevijar u Kosinju. Papir iz Njemačke dolazio je Dunavom u podunavske zemlje, pa tako i u Hrvatsku, gdje je zbog kvalitete imao dobru prođu i često se upotrebljavao.

7. Dvije hrvatske sačuvane inkunabule tiskane su u inozemstvu, u Veneciji: Brevijar, 1493. i Evanđelistar, 1495. Prva imade pored glagoljicom tiskanog hrvatskog kolofona i skraćeni kolofon na latinskom jeziku, a druga, premda je tiskana latinicom, zapravo ima pravi kolofon samo na latinskom. Bila je to vjerojatno obveza tiskarova da, tiskajući djelo na stranom jeziku, otisne kolofon ako ne na talijanskom, onda barem na univerzalnom, latinskom jeziku. Prema tome bi, da je bio tiskan u Italiji, glagoljski prvotisak imao

dvostruki, makar i onako nepotpun kolofon. Da je pak za tiskare doista morala postojati takva obveza, potvrđuje najbolje Evanđelistar, koji je tiskan latinicom, pa bi ga barem svatko od vlasti mogao pročitati, ako već ne i razumjeti, a ipak je kolofon tiskan na latinskom, dok je za editio princeps vrlo malo vjerojatno da bi je cenzor uopće mogao pročitati, a još manje razumjeti kolofon, gdje je, pored toga, i datum, kao i kod brevijara 1493., tiskan njemu nepoznatim slovima, a ne brojkama.

U novije vrijeme neki su autori na razne načine nastojali utvrditi mjesto izdanja hrvatskog prvotiska. Spomenut ćemo pojedine autore i njihove hipoteze, a potanje o tome može se naći u njihovim radovima koji su navedeni u literaturi o glagoljskom prvotisku.

Na osnovi zapisa S. Glavinića tvrdi Z. Kulundžić da je prvotisak tiskan u Kosinju. Nadalje da je tiskara u Kosinju, Senju i Rijeci jedna te ista tiskara, što zastupa i A. Lj. Lisac. Kulundžić obećaje da će iznijeti i dokaze za svoju tvrdnju, ali od 1966. do danas nije pobio rezultate mnogobrojnih autora, od Kukuljevića do suvremenih stručnjaka, koji su utvrdili različitost slova, tehnike i svega ostalog kod prvotiska misala i brevijara, a napose od senjske i riječke tiskare.

V. Putanec drži da je tiskara prvotiska selila iz Izole u Istri 1482. i da je misal tiskao 1483. u Modrušu neki Nikola »ordinis eremitarum«. U prilog Izole govori zapis žakna Jurja iz Novakova misala, a Modruš utvrđuje Putanec na osnovi zapisa NOEMIL iz drugog primjerka prvotiska u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Glagoljički zapis napisan je rukom naknadno na kraju teksta. V. Putanec shvatio je zapis kao nadopunu kolofona i protumačio ovako: *Nicolaus Ordinis Eremitarum Modrussiae Impressit Loco.* U Gvozdu kraj Modruša postojao je tada samostan, a po Putancu zapis bi se odnosio na pripadnika toga samostana Nikolu, ali o njemu nema nikakvih podataka. Latinski zapis u hrvatskoj knjizi, koji uz to može biti i ime vlasnika, tumači Putanec kao tajno pismo, budući da je na djelu bio neki srh heretizma, a željelo se postići da svaki vizitator ne uoči kakvu knjigu upotrebljava njezin posjednik.

Autor ove rasprave također drži da je Izola, spomenuta u zapisu žakna Jurja, stvarni podatak o mjestu tiskare prvotiska, te da je tiskara dovezena brodom iz Venecije u Izolu. Tada je Izola bila čisto hrvatsko mjesto. Da je doista tiskara prvotiska mogla biti pokretna, nagovješćuje i kolofon glagoljskog misala tiskanog 1494. u Senju, gdje izričito stoji da ovi »misali biše početi i svršeni v seni«, kao da se želi istaknuti razlika od prvotiska koji je, vjerojatno, drugdje započet i drugdje dovršen.

Pokojni rumunjski učenjak Virgil Molin, u novije vrijeme, iznio je pred smrt hipotezu da su prve glagoljske i prve ćirilske knjige iz Cetinja i iz Rumunjske na početku 16. stoljeća sve tiskane u jednoj tiskari (kao Kulundžić i Lisac), ali u tiskarskoj kući specijaliziranoj za potrebe Balkana, Torresani—Aldus Manutius u Veneciji. V. Molin ne poznaje svu noviju hrvatsku literaturu; on se pretežno osvrće na rad Z. Kulundžića, pobijajući njegove argumente da prvotisak nije tiskan u Veneciji. Pretpostavke V. Molina nemaju čvrstih osnova, i doista nema razloga da samo kod navedenih djela ne prihvatimo podatke iz kolofona, što je za inkunabulistiku inače glavni i najpouzdaniji podatak.

M. Pantelić studiozno je obradila pitanje predloška prvotiska i došla do zaključka da je predložak nastao negdje na području oko Roča, pa o tome potanje govori i u svojem radu u ovoj knjizi. Iz razlaganja M. Pantelić može se povući zaključak da je tiskara bila vjerojatno tamo gdje je napisan predložak. Ali za sve izneseno potrebni su i drugi dokazi, kojih na žalost nema.

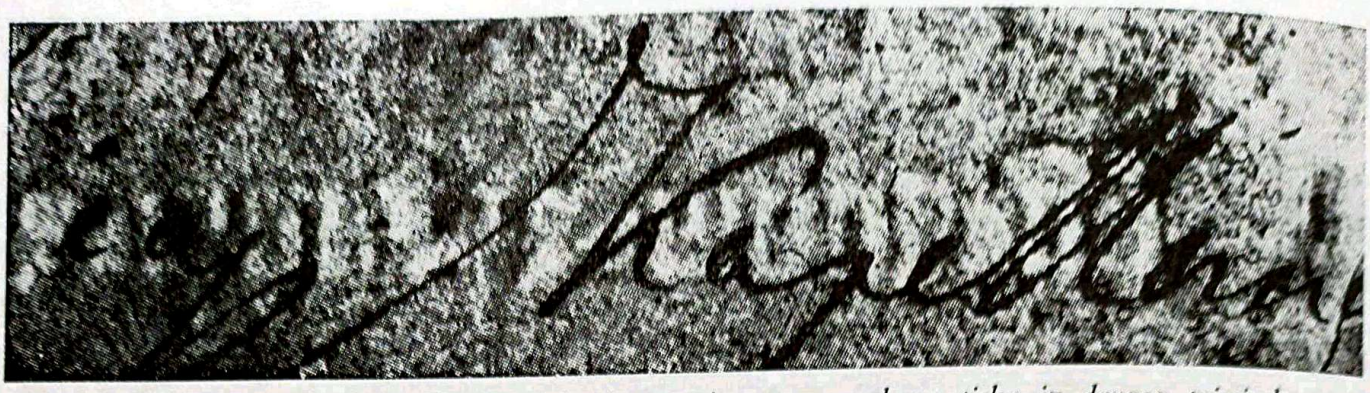

Sl 4 — Najnoviji snimak ultravioletnim zracima tzv. »suhog« tiska iz drugog primjerka u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu

V.

Za potencijalne tiskare prvotiska misala dolazi u obzir više osoba. Pored žakana Jurja iz Roča i Vite, V. Putanec, kako je spomenuto, drži da je to bio neki nepoznati pavlin Nikola iz Modruša. Ali na prvome mjestu mnogi su autori od prošlog stoljeća do danas pomišljali na poznate hrvatske tiskare koji su u ono vrijeme radili u inozemstvu, kao Andrija Paltašić, koji u vrijeme izdavanja prvotiska radi u Veneciji, pa bi mogao imati udjela barem kod izrade slova, Dobrić Dobrićević (Bonino Boninis), koji tada boravi u Veroni, gdje od god. 1481. do 1483. tiska šest djela i mogao je imati nekog udjela u prvoj fazi organiziranja prve hrvatske tiskare.[13] Zatim Bartul Pelušić (Pelusius) iz Kopra, a i mnogi drugi. Ipak najviše autora pomišlja na Grgura Dalmatina (Grgur Senjanin, odnosno Grgur Kraljić), koji se kao tiskar i knjigoveža u ono vrijeme javlja pod tri razna imena, a osobito je aktivan u drugoj fazi senjske tiskare od god. 1507.—1508. Za Grgura Senjanina osobito se zalaže N. Žic, a navode ga V. Štefanić, V. Putanec, M. Bošnjak i drugi.

Kod tzv. »suhog tiska« zadržali su se posebno Z. Kulundžić i V. Putanec na onomu mjestu koje dolazi na drugom listu kalendara kod mjeseca ožujka pod danom 30. ožujka. Suhog tiska ima inače na više mjesta u prvotisku, kao i u drugim inkunabulama, u dvobojnim, ali na spomenutom mjestu, određenom za imena svetaca i blaženika, tekst kod tiskanja nije bio premazan, nego je otisnut »suho«. Z. Kulundžić čita niz od deset slova: GBDKG BROZŽ, a V. Putanec niz od devet slova, koliko ih doista i ima, GBDVGBVZŽ, što se može vidjeti i na najnovijoj snimci načinjenoj pod ultravioletnim zrakama u Zavodu za kriminalistička i kriminološka istraživanja Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove SRH u Zagrebu. Snimak je načinjen iz drugog primjerka u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, gdje je suhi tisak najteže čitljiv poradi rukom pisane bilješke. Vidi se da postoji samo jedno slovo , a ne dva slova . Sporno mjesto nalazi se tamo gdje je napisana riječ »Kapellan« i počinje sa završetkom prvog napisanog slova *a* i svršava s početkom slova *e* (Sl. 4).

Z. Kulundžić protumačio je suhi tisak »*G*ospodu *B*ogu *D*ika i *K*raljevstvo Grišni *BROZ* Žakan« i tvrdi da je p r e p i s i v a č kodeksa »Kvarezimal« Broz Kolunić iz god. 1486. bio t i s k a r prvotiska i da se na taj način tajno potpisao, jer mu je javno bilo zabranjeno. Kada bi doista bila namjera nepoznatog tiskara da neprimjetno tiska ime Broz, tada je to mogao učiniti sa samo dva znaka, s ligaturom *br* i *z*:

[13] M. Breyer: *Prilozi k staroj književnoj i kulturnoj povijesti hrvatskoj*, Zagreb, 1904.

[14] M. Valjavac: *Kolunićev zbornik*, Zagreb, 1882., Djela JAZU, knj. 12.

V. Putanec protumačio je devet slova ovako: »God Blažene DeVi Gračinske Bogorodice V ZaŽični«, što odgovara mjestu u kalendaru, ali nigdje drugdje u knjizi nema oznake za blagdane samo s kraticama. Pavlini su imali u Žažičnu ispostavu i slavili su toga dana taj god.

Kod inkunabula se više puta nailazi na suhi tisak umjesto praznina. Tiskar, kad mu ponestane potrebnih dijelova za ispunjavanje određenih prostora za praznine, poreda suvišna slova. Obično su to sami vokali koji se manje upotrebljavaju, kao što su i na ovom mjestu u našem prvotisku, gdje su trebale doći praznine, suho otisnuti sami vokali bez ikakve namjene.

Za potencijalne izdavače prvotiska navode autori više osoba, velikaša, crkvenih dostojanstvenika i ustanova. Često se navodi humanist i veliki pobornik glagoljice, biskup Nikola Modruški, autor prve hrvatske tiskane knjige na latinskom, koji je mogao osigurati sredstva i dati pobudu za tiskanje prve knjige na hrvatskom jeziku, premda je umro u Rimu god. 1480. Za Nikolu Modruškog zalaže se osobito N. Žic, navodeći dalje da je to mogao biti i Matej Bošnjak Zadranin, koji je god. 1492. izdao *Ispovid* u Veneciji, djelo od kojeg se nije sačuvao ni jedan primjerak.

Od hrvatskih velikaša dolaze u obzir u prvome redu članovi porodice Frankopan, kao Bernardin i drugi, ali treba dopustiti mogućnost da bi to mogli biti pojedinci i iz koje druge velikaške porodice, U vrijeme izdavanja prvotiska u Veneciji prisilno boravi znatna hrvatska emigracija na čelu s knezom Ivanom Frankopanom, u čijoj se pratnji nalazi Luka Rinaldis, kojega V. Štefanić označuje kao potencijalnog izdavača[15]. Z. Kulundžić navodi Anža Frankopana, zbog toga što je u ono vrijeme držao u zakupu tvrđavu Kosinj. V. Putanec ističe kao mogućeg izdavača prvotiska crkvenog dostojanstvenika Kristofora Dubrovčanina, poslije biskupa krbavsko-modruške biskupije. Pomišlja se nadalje iz mnogih razloga da su izdavači prvotiska bili redovnici. Pomišljalo se na franjevce trećoredce, pavline, augustince, benediktince i druge. Međutim, sve su to nagađanja, jer do sada nema dokumenata koji bi nam pouzdano utvrdili bilo mjesto tiskanja, bilo osobu tiskara, bilo izdavača, ili bilo koju drugu osobu koja se trudila oko izdavanja našega prvotiska.

[15] V. Štefanić: *Kločev glagoljaš i Luka Rinaldis*, Zagreb, 1955., Radovi Staroslavenskog instituta, knj. 2.

VI.

U intenzivnom proučavanju našega prvotiska u novije su vrijeme proučeni i vodeni znakovi (filigrani), i to u prvom redu radi utvrđivanja podrijetla papira. Proučavanje nije pomoglo da se utvrdi mjesto i izdavač prvotiska, ali se u tijeku istraživanja potpuno izmijenilo dotadanje mišljenje da je papir jedinstvenog venecijansko-lombardskog, odnosno talijanskog podrijetla. No sve kad bi papir i bio talijanskog podrijetla, to ne bi značilo da je prvotisak i tiskan u Italiji, kao što ni to da je pretežni dio papira najvjerojatnije njemačkog podrijetla nikako ne vodi zaključku da je tiskan u Njemačkoj.

Kod proučavanja papira treba voditi računa da je neki filigran iz konkurentskih razloga upotrebljavalo više mlinova papira iz raznih zemalja. Stanoviti znak značio je za potrošača kvalitetu, a znakovi nisu bili zakonom zaštićeni. Zbog toga je dolazilo do raznih dodataka na znaku, do kontramarke i sličnih nadopuna. Svakako je malo vjerojatno da bi papir glagoljskog prvotiska potjecao iz bilo kojeg nepoznatog domaćeg mlina, jer u Hrvatskoj, a ni na Balkanu, koliko je poznato, nisu tada postojali.

Glavni upotrijebljeni papir u prvotisku ima vodeni znak volovske glave s crtom

i krunom među rogovima, na njemu je tiskano tri četvrtine djela i najvjerojatnije je njemačkog podrijetla, ali bi mogao biti francuskog i švicarskog, dok je vrlo malo vjerojatno da je talijanskog. Papir za prvotisak dobavljao je vjerojatno posrednik, odnosno zastupnik, koji ga je prodavao na veliko. Prodavači su na skladištima imali papir iz raznih krajeva, sortiran po kvaliteti, bez obzira na mjesto i mlin koji ga je proizveo. U podunavske zemlje, pa i u Hrvatsku, papir je dolazio ponajviše Dunavom iz Njemačke.

Na žalost, u arhivima Hrvatske nije pronađen nikakav ugovor, narudžba ili nešto slično o prodaji papira, pa bi podatke trebalo tražiti u inozemstvu, kao npr. u osobito bogatom arhivu za filigranologiju u Stuttgartu, zatim u Nürnbergu i drugdje, jer je gotovo sigurno da je pretežni dio papira za prvotisak proizveden, a vjerojatno i nabavljen, u Njemačkoj.

Proučavanje vodenih znakova imalo je za svrhu među ostalim i to da utvrdi nije li možda koji velmoža, velikocrkveni dostojanstvenik, ustanova ili samostan upotrebljavao isti papir koji je upotrijebljen za tiskanje prvotiska (ili koje druge hrvatske inkunabule)? Na taj bi se način otkrio izdavač prvotiska, ili drugih hrvatskih inkunabula za koje ne znamo tko ih je izdao i gdje su tiskane. Ali i ta namjera ostala je na žalost bez rezultata. Svakako je zanimljivo da su se slični vodeni znakovi istog njemačkog podrijetla često upotrebljavali u Panonskoj Hrvatskoj, a osobito se često nailazilo na njih u arhivskim spisima pavlinskih samostana. Nije dakle nađeno da bi se identični papir iz prvotiska upotrebljavao baš na jednom mjestu kod pojedinog velikaša, biskupije ili samostana.

U prvotisku je nađeno pet vodenih znakova. Kod toga nisu uzimane u obzir mnogobrojne varijante, koje su često puta dosta karakteristične i koje mnogi autori uzimaju kao posebne znakove. To poglavito vrijedi za prvi, najčešći znak volovske glave, pa za četvrti znak vage u krugu sa strijelom, za koji su znak u prethodnom radu donesene pored toga i dvije varijante koje mogu biti i posebni znakovi. Naime, vodeni znak koji se prigodom prešanja stavlja u papirnu masu često se dosta mijenja, ali te promjene nisu uzimane u obzir, premda ih neki autori broje kao posebne znakove, što nije opravdano. Zanimljivo je da 75% upotrijebljenog papira za glagoljski prvotisak nosi znak volovske glave s crtom i krunom, a slični filigrani dolaze i kod čeških inkunabula. Taj papir najvjerojatnije potječe iz mlinova u Ravensburgu, odakle pouzdano potječe i papir s vodenim znakom volovske glave, upotrijebljen za tiskanje Gutenbergove 42-redne biblije, kako je to dokazala L. Sporhan-Krempel. Autorica kaže da je papira s volovskom glavom u Ravensburgu proizvedeno toliko da bi bilo dovoljno da se njime umjesto kamenjem izgradi čitav mali grad.[16] Nadalje, isto tako veliku sličnost s češkim inkunabulama, koje su tiskane pretežno na njemačkom papiru, imadu i filigrani vage iz glagoljskog prvotiska.

Nije ipak isključeno da bi glavni papir našega prvotiska mogao potjecati i iz Strasbourga, gdje se još mnoge kuće nazivaju, u spomen na nekadanje mlinove za papir, po volu, psu, zvonu itd. Ch. Schmidt[17] donosi i reprodukciju vodenog znaka »Tête de boeuf avec une couronne entre les cornes«. Identični znak volovske glave iz našega prvotiska imadu i papiri drugih raznih inozemnih inkunabula, tiskanih u razdoblju od godine 1470. do 1496. pretežno u Njemačkoj, Švicarskoj i Francuskoj.

[16] L. Sporhan-Krempel: *Ochsenkopf und Doppelturm.* Die Geschichte der Papiermacherei in Ravensburg. Stuttgart, 1953.

[17] Ch. Schmidt: *Filigranes de papiers employés à Strasbourg de 1343 à 1525* — »Bulletin de la Société industrielle de Muhlhouse«, 47/1887/518—550, Strasbourg.

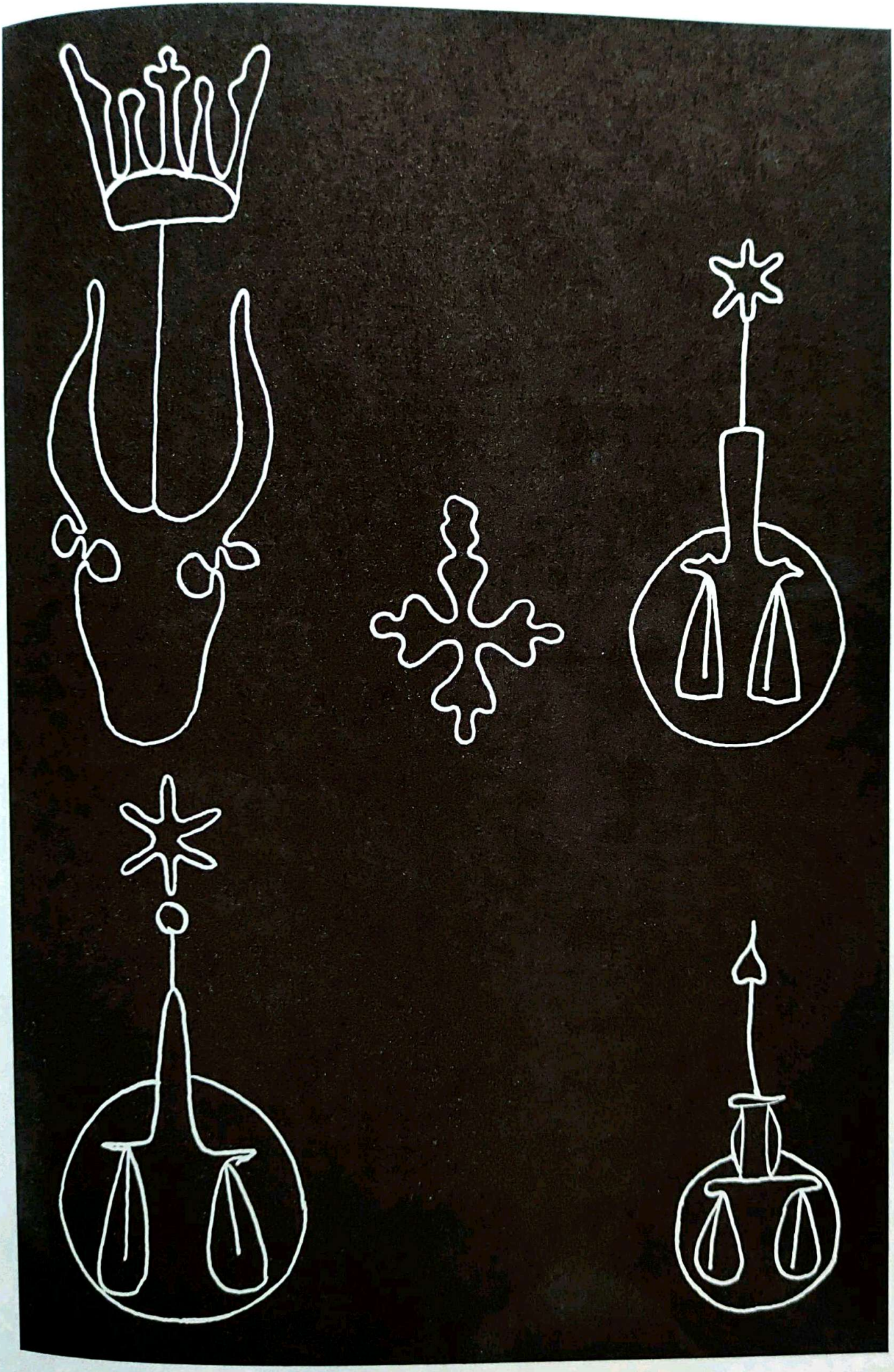

Nađeni vodeni znakovi na papiru našega glagoljskog prvotiska dakle jesu:

1. Volovska glava s crtom na kojoj stoji kruna
2. Vaga u krugu sa zvijezdom i prstenom
3. Vaga u krugu sa zvijezdom bez prstena
4. Vaga u krugu sa strijelom
5. Grčki križ

Filigrani su u nas reproducirani prvi put u naravnoj veličini i negativno, što je danas u filigranologiji prihvaćeno kao najpogodnije.[18]

Završavajući ovaj sažeti prikaz, htjeli bismo napomenuti da smo, u vezi s problematikom o našem glagoljskom prvotisku, nastojali dati najbitnije rezultate do kojih se do danas došlo. Za pobliže pojedinosti zainteresirani se čitatelj upućuje na literaturu o glagoljskom prvotisku. Napominjemo da je sastavljena literatura, kao gotovo sve bibliografije, daleko od kompletnosti, ali je svakako navedeno sve najznačajnije.

[18] C. M. Briquet: *Les filigranes,* Vol. 1.—4., Jubilee edit., Amsterdam, 1968.

Mladen Bošnjak

SADRŽAJ I KULTURNOPOVIJESNA KOMPONENTA MISALSKIH TEKSTOVA

Misal je najvažnija bogoslužbena knjiga zapadne Crkve, jer su u njoj sintetizirani vjekovi sa svojim kulturnim dometima, potrebama i običajima. U prva kršćanska vremena, kad su knjige bile rijetkost, misali su bili izvor vjerskog i moralnog odgoja i kršćanske prosvjete. Tu se nalazi izbor najljepših odlomaka iz Staroga zavjeta, u kojima se saznaje za Božja otkrivenja patrijarsima i prorocima odabranoga izraelskog naroda, o dolasku Mesije na zemlju, o njegovoj ulozi i liku, kako ga crta Izaija, koji u svojem vidovitom zanosu kliče: »Nek se uzraduje pustinja, zemlja sasušena, neka kliče stepa, neka ljiljan procvjeta. Nek bujno cvatom cvate, da, neka od veselja kliče i nek se raduje. Sljepačke će oči progledati, uši će se gluhih otvoriti, tad će hromi skakati ko jelen, njemakov će jezik klicati. Jer će u pustinji provreti voda, i u stepi potoci, sažgana će zemlja postat jezero, a tlo žedno izvori. U brlozima gdje ležahu čaglji izrast će rogoz i trska. Bit će ondje čista cesta, a zvat će se sveti put« (Iz 35, 1—2; 5—8).

Centralni događaji Novoga zavjeta — dolazak Kristov na zemlju, njegovo djelovanje, otkupljenje, uskrsnuće, uzašašće — oblikuju crkvenu, liturgijsku godinu. Tekstovi misala poredani su i raspoređeni tako da prate tu godinu.

Crkvena godina počinje adventom, došašćem, tj. pripravom za Božić. Ta četiri tjedna simboliziraju vjekovnu čežnju čovječanstva za otkupljenjem, koja je utkana u sve sastavne dijelove adventskih misa: psalme, molitve i čitanja. U to doba glavnu riječ ima mesijanski prorok Izaija, čiji pjesničko-vizionarski tekstovi idu u najljepše stranice Staroga zavjeta, i preteča Kristov sv. Ivan Krstitelj, koji simbolički crta duhovnu pripravu na doček Kristov: »Pripravite put Gospodnji; poravnajte mu staze! Neka se svaka dolina ispuni, svaka gora i brežuljak neka se slegne; neka krivudavi putovi postanu pravi, a neravni ravni. Svaki će čovjek vidjeti spasenje Božje« (Lk 3, 4—6).

Nakon radosnih kliktaja uz događaje Kristova rođenja slijedi 40 korizmenih dana, u kojima bogoslužje preko svetopisamskih čitanja crta Kristovo djelovanje u različitim palestinskim mjestima. Tu Krist traži slijepe, gluhe, hrome, gubave i mrtve da im uz tjelesno zdravlje vrati i duševni vid, sluh, zdravlje i život, da uzmognu shvatiti njegovu uzvišenu i revolucionarnu nauku: ljubav prema bližnjemu, pa i prema neprijateljima. Milosrdno očevo praštanje rasipnom sinu spada među najdirljivije stranice evanđelja. Krist oprašta slabost Magdaleninu, oslobađa od kamenovanja ženu zatečenu u preljubu, ali uz uvjet da se prestane griješiti. Krist je najviše kazao o sebi Samaritanki, slijepcu od rođenja i Nikodemu. Svoju je nauku potvrdio mučeničkom smrću, ali je i smrt i neprijatelje nadvladao svojim božanskim uskrsnućem. Sva korizmena svetopisamska čitanja odrazuju Božje zahvate u čovjekov život tražeći odziv spoznanjem vlastitih grijeha. Crkva predlaže u ime ljudi i njihovih prestupaka u misalskim tekstovima suzdržavanje od hrane, post jezikom, darivanje potrebnih, zatim kajanje i priznanje grijeha kao čovjekov osobni udio u spasenju što je u perspektivi vječnosti i njegovo uskrsnuće na vječni život. Nakon

posebnih uživljavanja u Kristovu muku u Velikom tjednu po tekstovima Muke kako su ih zabilježila 4 evanđelista, zatim misnih tekstova uskrsnoga ciklusa koji veličaju Kristovu pobjedu nad sotonom i grijehom, dolazi kruna Kristova života, njegovo uzašašće na nebo i sjedanje o desnu Očevu u kraljevstvu stečenu tjelesnim mukama, u kojem će kraljevstvu i njegovi sljedbenici uz vlastito sudjelovanje moći uza nj zauzeti svoje mjesto.

Krist je za svoga života i apostolskoga djelovanja postavljao temelje svojoj Crkvi, nakon Uskrsnuća dao joj je ustrojstvo i svoju vlast, a silaskom Duha Svetoga dovršio je duhovnu formaciju apostola, po kojoj su postali prosvijetljeni i učvršćeni da svjedoče i propovijedaju Kristovu nauku i tako počnu s obnovom svijeta.

Svetopisamski tekstovi u misalu ističu Oca kako upravlja izabranim izraelskim narodom i posebno ga pripravlja na Kristov dolazak na zemlju, na što podsjeća advent; kristološki božićni, korizmeni i uskrsni ciklus (od Božića do Uzašašća) prikazuje Kristovo otkupljenje. Krist uzima ljudsku narav da može trpjeti, Duh Sveti provodi u djelo plodove otkupljenja u cijeloj Crkvi i objavljuje se nevidljivo od Duhova pa sve do konca svijeta, o kojemu govori Matejevo evanđelje (24, 15—35) na posljednju, 24. nedjelju po Duhovima.

Ovakva struktura misala, tijesno povezana s uspomenama na sveta vremena i događaje u njima, bila je uglavnom završena na prijelazu iz 4. u 5. stoljeće, čime je bila stvorena okosnica za crkvenu godinu, po kojoj su misalski tekstovi dobili naslov: *Proprium de tempore* ili *temporal.* Međutim, Kristovu su nauku propovijedali i posvjedočili svojim životom i smrću apostoli i velik broj mučenika, a i procvat herojskoga života pojedinih kršćana po evanđelju vjekovima nije prestao, pa je trebalo komemorirati važne svetačke datume bilo njihova rođenja, bilo smrti. Na taj su se način infiltrirale u crkvenu godinu svetkovine različitih kategorija: mučenika, priznavalaca i djevica, a u misalu su dobile naslov: *Proprium sanctorum* ili *sanktoral.* Svi blagdani Gospodnji i svetački raspoređeni su na jednom mjestu po mjesecima i njihovim danima i oblikuju *kalendar* misala. Kako je broj svetaca prelazio broj dana u godini, to se s vremenom provela njihova klasifikacija na taj način da samo velike svetkovine imaju sve misne dijelove, dok za ostale postoje zajedničke mise (obrasci), osim oracija u kojima se posebno citiraju svetačka imena, ističu njihove zasluge i moli za njihov zagovor. Ovaj se dio misala zove: *Commune sanctorum.*

Na formiranje rimskoga misala u okviru jeruzalemsko-grčko-rimske civilizacije, tj. mjestâ koja je Krist posvetio svojom nazočnošću a apostoli propovijedanjem, pridolazi i utjecaj seobe naroda, zatim patrijarhatskih i metropolitanskih centara, kao i procvat monaštva, a bilo je i privatnih osoba koje su se često angažirale za širenje rimskoga bogoslužja, kao npr. franački kralj Karlo Veliki. Tako su se najstarijim tekstovima temporala dodavale, navlastito na Zapadu, različite zavjetne (votivne) mise. One odrazuju mentalitet, duhovne, materijalne i različite privatne potrebe starih kršćana, a registriraju i nevolje koje su često ugrožavale njihov mir, imovinu i opstanak, kao što su to bile: invazije, ratovi, pljačke, epidemije, suše i poplave. Trebalo je moliti za svjetovne i duhovne poglavare, za bližnje, za sve žive i mrtve. Postoji oko 70 zavjetnih i 10 mrtvačkih misa, a u misalu se redaju pod naslovom: *Missae votivae.*

Misalski tekstovi nisu samo prosvjećivali i odgajali kršćanina, nego su pratili njegov život od kolijevke do groba različitim *obredima (Rituale),* koji obiluju simbolikom i analogijama: obred krštenja s blagoslovom krsne vode na Veliku subotu, blagoslovom vode na Bogojavljenje i svake nedjelje; blagoslov prstena s misom i obredom vjenčanja; blagoslov leće na sv. Barbaru, blagoslov životinjske hrane na

sv. Stjepana i blagoslov vina na dan sv. Ivana evanđelista.

Ovo je uglavnom struktura potpunoga latinskoga misala, *Missale plenum*, kojega su razvojnu fazu dovršili franjevci u 13. st. Naime, najstariji su misali bili razdijeljeni u više knjiga prema tekstu i ulogama kod mise: *Sakramentar* je bila zbirka misnih molitava zajedno s obredom mise *(Ordo missae)* što ih je pjevao ili citirao celebrant, svećenik; čitanja iz Staroga i Novoga zavjeta (perikope) nalazila su se u *Lekcionaru*, dok su tekstovi određeni za pjevanje (Introitus, Graduale, Offertorium, Communio, te Kyrie, Gloria i Credo) bili sakupljeni u knjizi *Antifonar* ili *Graduale*. Kako su se mise sve više služile privatno, a prosjački redovi, franjevci i dominikanci, trebali na svojim putovanjima manje, džepne potpune misale, to je i Rim prihvatio i odobrio franjevačku redakciju rimskoga misala pod naslovom: *Missale plenum secundum consuetudinem Romanae curiae*, koji su franjevci širili na sve strane. U Zadru je bio vrlo rano jaki franjevački centar sa sijelom provincijala za cijeli Balkan. Provincijal fra Jerolim te »slavenske provincije« postaje generalom reda, a god. 1288. papom pod imenom Nikola IV., pa je Zadar izgleda zbog njega odmah prihvatio taj misal. U Zadru su također postojali benediktinski i franjevački skriptoriji za pisanje crkvenih knjiga na prijelazu iz 13. u 14. st. Te su knjige poslužile kao predlošci hrvatskim glagoljašima i sadržajem i opremom, tj. ukrašavanjem knjiga.

I Prvotisak hrvatskoglagoljskoga misala (Pt) iz 1483. god. je potpuni misal *po zakonu rimskog dvora* s istim sadržajem, rasporedom kao i s infiltracijom misnih obrazaca franjevačkih svetkovina: sv. Franjo, prijenos sv. Franje, sv. Antun, sv. Klara, sv. Elizabeta i sv. Ljudevit, Anžuvinac, tuluški biskup, koji do danas nije ušao u sve misale. I premda je glagoljski Pt liturgijska knjiga po obredu zapadne, univerzalne Crkve, on ipak odrazuje sredinu u kojoj je nastao njegov predložak, kao i on sâm — s mnoštvom regionalnih elemenata, s kultom lokalnih svetaca, s domaćim potrebama i običajima. On također sintetizira stare benediktinsko-franjevačke zahvate i naslojavanja misalskih tekstova, po kojima se mogu pratiti linije utjecaja na glagoljske misale: južna Italija — Dalmacija i obratno, glagoljaški jug i sjever, infiltracija akvilejsko-germanskih svetaca i većega broja sekvencija koje su karakterizirale zapadne, pa i akvilejske latinske misale.

Uz vrlo stare misne tekstove i perikope staroslavenskoga Lekcionara, koje u osnovi pripadaju najstarijem fondu ćirilometodskih svetopisamskih prijevoda iz 9. st., po kojima su Slaveni ušli u kulturni kršćansko-europski krug, upozorit ćemo na sredinu koja se odrazila u predlošku i na samom Prvotisku glagoljskoga misala, u njegovu kalendaru, sanktoralu, votivnim misama i u obredima.

1. *Kalendar.* Nalazi se na početku misala [⟶ 1—6] kao i kod suvremenih latinskih misala. Predstavlja mozaik svetačkih datuma, gdje su s imenima rimskoga sloja svetaca pomiješana imena iz svih glagoljaških regija na liniji Split—Istra. U regionalni dalmatinski sloj svetaca ušli su: sv. Dujam (Split), sv. Ivan (Trogir), sv. Donat, Krševan, Zoilo, Simeon (Zadar), sv. Ambroz i sv. Ivan pustinjak (Nin). Kako svi rukopisni hrvatskoglagoljski misali odrazuju zadarsku provenijenciju iz 14. st. (vatikanski Illyrico 4 oko 1327. i misal kneza Novaka iz 1368.), kad vlada hrvatsko-ugarski kralj Ljudevit Veliki (1342.—1382.), Anžuvinac, ljubitelj knjiga, kao i njegovi napuljski rođaci Karlo Drački i njegov sin Ladislav Napuljski, uz kojega je vezan postanak Hrvojeva misala oko 1404. god., to su u njihove kalendare ušla sva imena svetaca mađarske krune: sv. Stjepan — kralj, Ladislav i Emerik, sv. Elizabeta i sv. Ljudevit — biskup. Kulturnopolitičko strujanje između dalmatinskih gradova i južne Italije, domena napuljskih

Anžuvinaca, odrazilo se u infiltraciji istočnih svetkovina u glagoljaške kalendare. Naime, južna je Italija bila impregnirana orijentalnim utjecajima preko vlasti Bizanta, a bila je vjekovima utočište afričkim, sirsko-palestinskim i drugim izbjeglicama. Kult svetaca prelazio je iz zapadne na istočnu stranu Jadrana i obratno. Ankonski sv. Kirijak i Liberij upisani su u sve glagoljske kalendare i sanktorale. Zanimljivo je da kult slavnih salonitanskih mučenika sv. Venancija i Anastazija nije bio raširen u Dalmaciji. Oni su se posebno štovali na drugoj strani Jadrana, u gradu Camerino provincije Macerata. Odavle im se kult širio na sve strane po talijanskim provincijama, a istom god. 1670. uvodi njihovo čašćenje na 18. svibnja za cijelu Crkvu bivši biskup Camerina papa Klement X. Vjerojatno su ovim putem, preko starih lat. misala iz susjedne Italije, njihova imena ušla u neke glagoljske kalendare, pa i u Prvotisak, ali pogrešno: Vicenca i Anastazie ili samo Vicen'ca kao u Hrvojevu misalu na 18. svibnja. Uz imena slavenskih apostola sv. Ćirila i Metodija i panonskih mučenika sv. Kvirina i Dmitra ušle su u kalendar Pt svetkovine istarskoga bloka u narodnom obliku: tršćanski sv. Žust, Lazar, Sucĕrb (Servulus), porečki Mavar i pićanski Nećipr (Nicephorus), kao i svetkovine povezane s njemačkim podrijetlom goričkih grofova, odvjetnika akvilejskoga patrijarha, koji su u njegovo ime upravljali Istrom. To je augsburški sv. Udalricus, Ulricus, istarski vulgarno Vorih, koji je ostavio tragove u istarskoj onomastici i toponomastici. U Pt kalendaru registrirana je osamljena svetkovina: *Prenesenie s(ve)tago Eronima* na 9. svibnja, koju je na taj datum fiksirao papa Pijo II. (Aenea Silvio Piccolomini, 1447.—1451.), bivši tršćanski biskup. Ne donose je ni glagoljski ni latinski suvremeni kalendari, jer se ta svetkovina ne slavi u cijeloj Crkvi, nego samo u S. Maria Maggiore u Rimu, kamo je u 13. st. preneseno svečevo tijelo iz Betlehema. Izgleda da je komemoriranje Jeronimova prijenosa uneseno u kalendar Pt zbog toga što je u to vrijeme bila uskrsnula istarska teorija (Flavio Biondo, 1435.—1464.) da je sv. Jeronim rodom Istranin iz Zrenja (Sdrigna) kod Buzeta u tršćanskoj biskupiji. I istarski beramsko-ljubljanski misal (II C 162 a/2) ima jedini od glagoljskih misala cijelu misu, a ne samo 3 oracije za svetkovinu sv. Jeronima 30. rujna, pa se ubacivanje ove svetkovine u kalendar Pt može vezati za istarsko tlo.

2. *Proprium de tempore* (Ⱋ 1a — Ⰿ 6d). Ovo je uz Kanon mise najstariji i najstandardniji dio misala s mnogim čitanjima iz Sv. pisma. Ta čitanja predstavljaju uz orijentalne, grčke i latinske prijevode Biblije najstarije prijevode na nacionalne europske jezike. Njemački Ulfilin prijevod potječe iz 4. st., engleski iz 8.—10. st., a staroslavenski iz 9. st. Perikope Pt misala pripadaju hrvatskoj redakciji crkvenoslavenskoga jezika s mnogim mlađim jezičnim i tekstovnim zahvatima u stari ćirilometodski prijevod, koji su se odvijali od 13. st. dalje, kad su se glagoljske liturgijske knjige morale uskladiti s latinskima. Pt predstavlja vrhunac jezičnih i tekstovnih inovacija pa pruža dragocjen materijal za povijest prijevoda biblijskih tekstova kao i za povijest razvitka hrvatskoga jezika (čakavskoga narječja).

3. *Ordo missae* s kanonom i molitvama prije i poslije mise (Ⰿ 6 d — Ⱂ 4b). Istraživači kanona (Vajs, Vašica) upozorili su filološkom analizom na mnoge grecizme i srodnost s kanonom Kijevskih listića (10.—11. st.) i stavili ga u fond prijevoda Solunske braće.

4. *Missae votivae s mrtvačkim misama* (Ⱂ 4c — Ⱋ 4d →). Do 13. st. nalazilo se mnoštvo votivnih (zavjetnih) misa u starim Sakramentarima. Missale plenum preuzeo je njihov izbor (oko 90) i svrstao ih u dvije vrste: tjedne votivne mise (missae votivae per hebdomadam) i votivne mise za različite potrebe (missae votivae ad diversa). U Pt misalu miješaju se ove dvije

vrste zavjetnih misa. Na prvom je mjestu tjedna: *Misa v častъ anĵ(e)lomъ* (3 molitve). Bila je propisana za ponedjeljak ili utorak. Iza *misa v čast' b(o)žiju ap(osto)lu P(e)tra i P(a)vla* (3 oracije) i *misa prositi pomoći s(ve)tihъ* (3 oracije) niže se 55 votivnih misa ad diversa: za crkvenu hijerarhiju (5—18); za materijalne potrebe (19—36); za svjetovne poglavare i njihove potrebe (37—42); za različite kreposti (43—47); za potrebe bližnjega (48—57) itd. Zatim opet dolaze tjedne zavjetne mise (58—66) s potpunim misama: *misa v čast' s(ve)te Troice*, koja se čitala nedjeljom; *misa prositi S(ve)tago Duha* za nedjelju ili četvrtak (59 i 60); u petak se od najstarijih vremena sjećalo muke i smrti Kristove, što se odrazilo u misi *v častъ s(ve)t(a)go Kr(i)ža* (61). Subota je bila posvećena Majci Božjoj, koja za različita vremena liturgijske godine ima svojih 5 misa (62—66). Ovaj niz zaključuju mise koje su važne za svaku mjesnu crkvu, naime kad se slavio dan posvete crkve ili oltara, ili se iskazivala počast relikvijama koje su se čuvale u dotičnom mjestu (67—70). Nakon zavjetnih misa dolazi 20 mrtvačkih, bilo općenitih, bilo klasificiranih po duhovnom ili rodbinskom srodstvu, koje komemoriraju treći, sedmi, trideseti, četrdeseti dan ili godišnjicu smrti (71—90).

5. *Proprium sanctorum — Početie navlašćnih misъ ot s(ve)tacъ ot mis(a)la* (𝔘 4d — 𝔨 3a). Budući da kalendar Pt odrazuje veliko šarenilo, jer su se u nj u srednjem vijeku slobodnije unosile različite svetkovine, sanktorali su bili stabilniji, pa se među svetkovinama strogo rimskoga sloja rjeđe nađe i poneka regionalna svetkovina, koja je zbog toga još zanimljivija. U sanktoralu Pt nalaze se svetkovine koje upućuju na provenijenciju njegova predloška kao i ostalih hrvatskoglagoljskih misala. Njihova je prvobitna veza toliko izblijedjela, da one u većini slučajeva nisu ni naznačene u kalendarima, a i u samim sanktoralima nalaze se ili prekrižene, ili pod drugim naslovom, ili opet s drugim atributom. To su svetkovine *sv. Kirijaka* (4. svibnja) i *sv. Liberija* (27. svibnja). Kalendar Pt registrira na 26. svibnja *Eleuterija*, papu i mučenika, čije ime, grčkoga podrijetla, znači isto što i Liberije, ali je to posve drugi svetac. Zato sv. Liberije ispovjednik ima često u kalendarima i sanktoralima atribut »papa« i grčko ime Eleuterije; na nj se u sanktoralu odnose molitve u kojima se u vezi sa značenjem njegova imena traži sloboda. I sv. Kirijak, biskup i mučenik (u Hrvojevu misalu ima i svoju minijaturu), kao i sv. Liberije (vulgarno Oliver), benediktinac iz samostana S. Maria di Portonuovo kraj Ancone, bili su patroni grada Ancone i slavili se tamo uz velike svečanosti. Njihov je kult došao preko latinskih kodeksa i u hrvatskoglagoljske misale. I oracije u čast *sv. Justine*, padovanske mučenice i zaštitnice benediktinskoga samostana, dolaze u svim glagoljskim sanktoralima na 6. rujna, ali bez oznake njezina imena u kalendarima. Njezino ime, zajedno sa sv. Liberijem, ostatak je starih benediktinskih latinskih misala koji su se prepisivali i po hrvatskim benediktinskim cntrima, navlastito u Zadru, a onda se prevodili na staroslavenski jezik i prepisivali glagoljicom.

6. *Commune sanctorum* (𝔨 3a — 𝔚 4c) — *Počenjut općine s(ve)tihъ ot misala.* Na prvom mjestu dolazi misa: *V navečerie ednoga ap(osto)la*, a posljednja, 14., jest: *Misa za dobro stanje grada.* To su zapravo 3 misne molitve (oratio, secreta i postcommunio), što ih od glagoljskih misala ima još samo Novakov misal. Kako se u njima traži zdravlje, mir i zaštita od meteža u gradu po zagovoru sv. Marije, sv. Krševana i sv. Nikole, dakle zaštitnika triju najstarijih zadarskih benediktinskih samostana, zadužbina hrvatskih narodnih vladara, to se one neposredno odnose na grad Zadar. Poznato je da je Zadar u 10 pobuna protiv Mlečana (od 1154.—1409.) teško stradavao, a u borbama je sudjelovao i

samostan Sv. Krševana. Tako su redovnici sa svojim sugrađanima bdjeli nad slobodom svoga grada, dijelili s njima strah i nemir te se obraćali za zaštitu svojim patronima grada i samostana.

Uobičajeni redoslijed Commune sanctorum i ritualne, obredne tekstove prekida u Pt umetanje četiriju zavjetnih misa (Ѫ 5d — Ѫ 8c):

Na d(a)nъ s(ve)te M(a)rie pohoenie (!) *k mi(si)* i tri pasionske mise: u čast Muke, pet rana i Kristove krune. Misu Pohođenja Marijina na 2. srpnja uveo je za cijelu Crkvu papa Urban VI. god. 1389. — da se na Zapadu isprosi mir Crkvi. Ovu misu imaju i neki drugi glagoljski misali, ali je važno da Pt zajedno s istarskim misalima Ročkim i Kopenhagenskim ima u perikopi Lukina evanđelja 1, 39—57 i cijeli Magnificat, a drugi ga nemaju. Također u Pjesmi nad pjesmama (Cant 2, 8—14), koji se tekst sačuvao jedino u glagoljskim misalima, Pt zajedno s Ročkim, Ljubljansko-beramskim i Kopenhagenskim ispušta posljednji dio 12. retka: *vrěme ot rězaniê pride; glasъ grlice slišanъ estъ*. Osim toga Pt s istarskim misalima ima i istu sekvenciju za taj blagdan s hipokoristikom *milostivice* koji zvuči kao kajkavizam:

Veseli se M(a)rie m(a)ti s(vě)tlaê
k(a)ko izbrana světlostь tvoê.
Poščćena m(i)l(o)stivice
Marie.

Tri navedene pasionske mise bile su vrlo popularne u srednjem vijeku i pripadale su ciklusu tzv. mrtvačkoga gregorijanskog septenara, tj. neprekinuta niza od 7 misa, što je odgovaralo uspomeni na stari sedmodnevni odsjek žalosti.

Za ovim zavjetnim misama niže se 12 različitih sekvencija, koje su se pjevale nakon čitanja poslanice. Te liturgijske pjesme imao je u zapadnoeuropskim misalima gotovo svaki blagdan. Rimsko ih bogoslužje nije poznavalo, jedino su franjevačkom redakcijom misala ušle u nj četiri sekvencije. Odavle su ih preuzeli i glagoljski misali u prozi. Jedino Pt ima 8 sekvencija više, koje se mogu naći u starim latinskim misalima i himnologijima. To su 3 uskrsne: *Žrtvi paskovnie požirajutъ h(rъst)bêni;* (Victimae paschali laudes); *Vskrse H(rъst)ъ s gorugvoju* (!) (Surrexit Christus cum tropheo); *H(rъst)ъ vrskr(ъ)se iz mrtvihъ, semr(ъ)tiju na semrt' nastupi* ... Ova sekvencija vjerojatno spada u fond ćirilometodskih kompozicija, jer se sastoji od najljepših starih istočnih tropara, uskrsnih kliktaja radosti i latinskih antifona. Ona dolazi još jedino u Vrbničkom 3. brevijaru kao himna uz proslavu Uskrsnuća, a u Vrbniku se stoljećima pjevala. Svoje sekvencije imaju Duhovi: *Pridi D(u)še s(ve)ti* (Veni, Sancte Spiritus); Tijelovo: *Hvali Sione Sp(a)s(i)t(e)la* (Lauda, Sion). Od Marijinih blagdana imaju sekvenciju Velika Gospa: *N(a) prě(stavlenie) B(o)g(o)r(odi)ce š(e)k(venciê). Radujut se liki anĵ(e)lski* (Congaudent angelorum chori); Mala Gospa: *Roistvo M(a)rie d(ě)vi* (Nativitas Mariae virginis). Blagdani apostola imaju zajedničku sekvenciju: *12 ap(osto)lomъ šekv(e)nciê. Egda višnee pěnie zvaniť* (In caelesti hierarchia Sonat dulcis melodia). Svi Sveti imaju također posebnu sekvenciju: *Vsi s(ve)ti B(o)ži serafinъ, herubinъ* (Omnes sancti seraphim, cherubim), zatim blagdan posvećenja mjesne crkve: *Radui se cr(ě)ki m(a)ti neposkvr'nena* (Psallat Ecclesia, mater illibata). I mrtvačka sekvencija Dies irae, prevedena u prozi, a poslije i versificirana, ušla je u glagoljske misale (1368.) prije nego u latinske (1480.). Ovaj odsjek »Commune sanctorum« zaključuje tekst *Věruju* (Credo Ѫ 8c — Ѱ 3a).

7. *Rituale, obredni tekstovi* (Ѱ 3a — Ѫ 5d). Glagoljski misali kriju obilje obrednih tekstova koji se ne susreću u suvremenim latinskim misalima. Svi glagoljski misali imaju obred krštenja s blagoslovom krsne vode na Veliku subotu, dok obred striženja kose varira. Svi kodeksi imaju blagoslov vode na Bogojavljenje i svaku nedjelju bla-

goslov soli i vode, blagoslov vina na dan sv. Ivana, zatim blagoslov prstena. Blagoslovi hrane variraju. Blagoslov leće na dan sv. Barbare, blagoslov voća na dan sv. Blaža i blagoslov grožđa na dan sv. Siksta ili sv. Agapita. Uglavnom svi glagoljski misali imaju blagoslov soli i zobi na dan sv. Stjepana.

Prvotisak ima na prvom mjestu obred krštenja (Ѵ 3a — Ѵ 7b): *Zn(a)m(ena)nie ml(a)d(ě)n(a)cъ. pop nar(e)čet ime emu.* To je stari, svečani obred krštenja odraslih na Veliku subotu, premda se već u to doba krste mala djeca, a obred obavlja običan svećenik, a ne biskup, kako je to bio običaj do 11. st. Za vrijeme obreda blagoslivljala se i krsna voda, a uz taj blagoslov recitirale su se litanije svih svetih, u kojima je od starine vladala velika raznolikost, jer su u njima dolazili mnogi zazivi lokalnih svetaca. Na taj je način svaki narod, svaka biskupija i svaka veća zajednica imala svoje litanije. U našim su krajevima bile poznate litanije sirmijskih mučenika, a proučavanje misala kneza Novaka iz 1368. i komparacija s Pt otkrila je uz zajednički rimski fond imena svetih i apostrofiranje neobičnih svetaca. Najstariji sloj predstavljaju u našim litanijama imena benediktinskih svetaca: sv. Benedikta, Mavra i Placida, njegovih najbližih suradnika, zatim Makarija, Martina, Germana, Zenona, Lava i Skolastike, Apolinara i Vincencija. Od imena mučenika i priznavalaca registriraju se ona kojih su se relikvije častile po zadarskim crkvama: sv. Krševan, Krištofor, Hadrijan, Dmitar, Teodor, Jakov perzijski i Vital; zadarski sv. Donat i ninski sv. Asel. Od ženskih imena nižu se sv. Anastazija, Margareta, Marina, Eufemija, Irena, Sofija, Barbara i Katarina, od kojih su neke imale i svoje crkve u Zadru. Zanimljivo je da zadarski sv. Simeon, čije relikvije dobiva Zadar god. 1243., nije ušao u katalog imena zadarskih litanija. U nizanju zaziva za najrazličitije potrebe vjernika nalazi se po običaju latinskih litanija u srednjem vijeku i poseban zaziv za vjersku zajednicu, samostan: *Da stado s(ve)te M(a)rie v mirě i blazě shr(a)niti i ukrěpiti ra(čiši),* u kojem se moli za mir i blagostanje samostana Sv. Marije. Premda nemamo neposrednih dokumenata da se u samostanu zadarskih benediktinaka glagoljalo, ipak se može pretpostavljati da je za predložak misalu kneza Novaka poslužio jedan njihov latinski misal, odnosno da su one za crkve i hrvatski puk na svojim imanjima imale glagoljske misale.

Od ostalih obrednih tekstova Pt sadrži: *Činъ bl(agoslo)viti vodu na kršćenie g(ospodъ)ne* (Ѵ7b); *Zn(a)m(e)nati solъ i vodu vsaku n(e)d(ě)lju* (𝔄 2b); *M(o)l(i)tva bl(agoslo)v(i)ti Barbaru* (!) *i sočivo* (𝔄 3 ab); *Na s(veta)go Stěpana dъêkona bl(agoslo)v(i)ti solъ i zobъ* (𝔄 3b); *N(a) d(a)nъ s(veta)go Iv(a)na ap(osto)la i e(van)ĵ(e)l(i)sta po m(i)si bl(agoslo)v(i)ti vino* (𝔄 4 c); *M(o)l(i)tva bl(agoslo)viti prsten'* (𝔄 5 b).

Za hrvatsku kulturnu povijest i povezanost naših glagoljaških regija važan je obred blagoslova soli i zobi na dan sv. Stjepana, koji se može ubrojiti među vrlo stare obrede. Naime, istraživači ovoga obreda (Franz) nalaze ga u latinskim misalima istom u 15. st., a od glagoljskih misala donosi ga već Novakov misal (1368.). Zazivi *viteza Kr'sogona* (Krševana) *i blaženago Benedik'ta čast'nago opata* odaju predlošке benediktinskih misala, posebno zadarskoga Sv. Krševana. Povijest toga obreda zasijeca duboko u poganska vremena kad se vjerovalo da antikna božanstva u noći zimskoga solsticija dolaze na konjima blagosloviti životinjsku hranu, jer se vjerovalo da rosa koja te noći padne na žito ima ljekovitu moć. Kršćanstvo je prihvatilo taj običaj i dalo mu oblik kulta. Ono je u srednjem vijeku zamišljalo mučenike, svoje vjerske heroje, također kao vitezove na konju. I kako je blagdan sv. Stjepana, prvoga mučenika, 26. prosinca, bio najbliži zimskom solsticiju, to su njegov dan pretvorili u svečani dan konjâ s procesijama

i blagoslovom njihove hrane. Tako je poganski običaj, posvećen kršćanskim ceremonijama, ostao do današnjih dana reminiscencija na antikne običaje, koji su u Hrvata dobili i posebne folklorne oblike (Gavazzi).

Slika jezika u Prvotisku. Dok je Pt sadržajno vjeran odraz Novakova misala, zadarskoga podrijetla, dotle je po književno-crkvenoslavenskoj strukturi jezika Pt izrazito hrvatsko-čakavskog karaktera; osobito u dodanim tekstovima (4 mise + 8 sekvencija) izbijaju tragovi lokalnoga govora i pravopisa. Individualni zahvati redaktora opažaju se u fonetskim, morfološkim, sintaktičkim, semantičkim i stilističkim normama. Na području staroslavenskoga vokalizma za hrvatsku je redakciju najkarakterističniji refleks jata (ě) u *i* ili *e*. Novak je u svojem misalu pretežno *ě* pretvarao u *i*, a redaktori Pt aktualiziraju na tim mjestima *e* ili opet *ě* i odaju izrazito izgovor svoga doba i svoga kraja, a to je sjevernočakavska ekavska jezična regija. I tretiranje stsl. konzonantskih grupa *žd* pruža više varijanata. U mlađim glagoljskim spomenicima hrvatske recenzije zamjenjuje se *žd* s »đervom«, koji se u čakavskom izgovoru čita kao *j*. U Pt većinom ga nestaje, jer su se redaktori na njegovu mjestu ispomagali ortografskim sredstvima, tj. upotrebom grafema *i*, *ъ*, ili ga jednostavno izostavljaju bez ikakve naknade, jer je često postao suvišan. Tako je nastalo u Pt *roistvo* mj. *roždstvo; temъe* mj. *těmžde; dosaenie* mj. *dosaždenie; takoe* mj. *takožde; preě* mj. *prežde* itd. U deklinaciji Pt opaža se pomlađivanje oblika, koje se najviše odrazilo u lokativu singulara, gdje se nastavak *ě* zamjenjuje s *i* ili *e*, pa su tako nastale morfološke dublete koje su se mogle i smjele paralelno upotrebljavati. U dodanim tekstovima, navlastito u sekvencijama, ističu se mlađi oblici glagola u 2. l. prezenta sg. s nastavkom *-šъ*, tj. bez stsь.*i: premešъ, ishodeć', zel(e)nějuć'*; postoje i oblici part. prez. na *i: potamneći, trepećući; pres(ve)toi* mj. *pres(ve)tei* itd. Od leksičkoga fonda redaktori su unijeli mnogo mlađih, poznatijih riječi, osobito u biblijske tekstove (evanđelja i psalme), koje su iz česte ili svakodnevne prakse znali napamet. Tako Pt ima *sudacъ* mj. *sudii; ê* mj. *azъ; va višnih'* mj. *v' isperʏ'* itd. Na mjestima gdje pojedine riječi u Pt imaju drukčije značenje, ili je trebalo popuniti ili ispraviti pogrešna mjesta predloška, Novakova misala, Pt se slaže s najstarijim hrvatskoglagoljskim vatikanskim misalom Ill_4, koji je nastao u Omišlju, a na koji se oslanjaju sačuvani istarski misali — Ročki, Ljubljansko-beramski i Kopenhagenski. Gdje Novak ima: hoteća me *igrati se im'* — Pt s Ill_4: hoteća *rugat se emu;* Nk: *raz'misliv' bo* — Pt s Ill_4 *razuměv bo;* Nk: ne imućima ima *otkudu* v'zdati — Pt, Ill_4: ne imućima ima *česo* vzdati itd. Osim navedenih jezičnih inovacija i srodnosti s kvarnersko-istarskim misalima naziru se u Pt i dijalektalni kajkavsko-čakavski elementi prijelaznoga bezjačkoga ili buzetskoga područja, kamo su istraživači istarskih dijalekata (Małecki i Ribarić) uključili i Roč s Nuglom. To je zamjena vokala *u* s *o* na nekoliko karakterističnih mjesta u osnovi i u padežnim nastavcima:

1. věranъ rabъ i *modarъ* (mudar) (Ꙗ 1c);
2. č(lově)kъ iže ob(rě)te *modrostъ* i iže obiluetъ mudrostiju (Ⱁ 7a);
3. položiše *tropi* (trupi) rabъ tvoih' brašna pticamъ (Ⱁ 72d);
4. 5 *suprog'* (stsl. sǫprǫgъ) kupihъ (Ⱄ 6 a);
5. Kr(ъ)vь ego *bodi* n(a) n(a)sь (Ⱁ 2d);
6. vr(ě)mena *bodite* t'voimь zaštić(e)niem tiha (Ⱃ 5b);
7. Č(lově)kъ eterь stvori *večero* veliju (Ⱄ 5d);
8. b(la)ž(e)n(o)mu *Avgustino* isp(o)v(ě)dniku (Ⱁ 7c):

Premda je ovo malo potvrda za 220 folija jedne inkunabule, ipak s obzirom na istu vrstu varijanata, kojih nikako nema predložak, možemo pomišljati da ovi

kajkavizmi zajedno s hipokoristikom *milostivice Marie* u dodanoj sekvenciji upućuju na redaktore iz Istre. Slika jezičnih varijanata po kojima se Pt razlikuje od svoga glavnog predloška, Novakova misala, otkrila je sjeverne — istarske redaktore Prvotiska hrvatskoglagoljskoga misala iz 1483., koji su, spremajući ga za tisak, popravljali Novakov tekst prema svojim istarskim kodeksima i unosili u nj mlađe jezične inovacije i elemente svoga govora i ortografije.

Marija Pantelić

POPIS BIBLIJSKIH ODLOMAKA (PERIKOPA - LEKCIONARA) U PRVOTISKU GLAGOLJSKOGA MISALA*

Gen

1, 1—31	ï 3c—4b
2, 1—2	ï 4b
5, 32	
6, 1—7; 13—22	ï 4bcd
7, 6; 11—14; 18—21; 23 i 24	ï 4d—5a
8, 1—3; 6—12; 15—21	ï 5ab
22, 1—19	ï 5cd—6a
27, 6—40	g 8d—d 1abcd
37, 6—22	g 7d— 8ab

Ex

12, 1—11	z 5ab
14, 24—31	
15, 1—4; 27	ï 6ab
16, 1—4; 6—7	ž 5cd
20, 12—24	d 4d—5a
24, 12—18	v 8d
32, 7—14	e 3ab

Lev

19, 1—2; 11—19; 25	ž 2bc
23, 9—11; 15—17; 20—21	k 2d
23, 26—32; 39—43	l 7cd—8a
26, 3—12	k 3b

Num

20, 2—3; 6—13	d 6cd

Deut

11, 22—25	g 3bc
26, 1—3; 7—11	k 3a
26, 15—19	g 3ab
31, 22—30	
32, 1—4	ï 8bc

III Reg

3, 16—28	e 2bc
17, 8—16	g 5d—6a
17, 17—24	e 6ab
19, 3—8	g 1a

IV Reg

2, 19—22	c 7cd— č 2b
4, 1—7	d 4b
4, 25—38	e 5bcd
5, 1—15	d 3bcd

Neh

8, 1—10	l 6bcd

Esth

13, 8—11; 15—17	g 6c

* Donosimo transliteriranu paginaciju kojoj smo dodali arapske brojke uz slova dalje od broja 4 i slova a b c d za stupce jednoga folija.

Prov

3, 13—20	h 7ab
8, 22—35	u 1d—2a
10, 28—29; 31—32	ō 3c
11, 1—2; 7	
15, 2—4; 6—9	ō 3ab
31, 10—31	s 8cd

Cant

3, 7—11	
4, 1 i 8	ć 8ab

Sap

2, 8—14	ć 5d
3, 1—8	ō 3bc
4, 7—11; 13—15	ō 8ab
5, 1—5	ō 1d
5, 16—20 i 22	ō 3b
7, 7—15	s 2d—3a
10, 10—14	h 7bc
10, 17—20	ō 3d

Eccli

2, 18—21	ō 3d—4a
14, 22	
15, 3—4, 6	h 7b
15, 1—6	b 1a
24, 1—4	ō 7d—8a
24, 11—13; 15—20	t 6ab
24, 14—16	o 7a
24, 1—5; 21—22	ō 8cd
24, 23—31	t 5cd
31, 8—11	h 7a
36, 1—10	g 3d
39, 1—5	ō 4a
39, 6—13	h 6d—7a
44, 10—15	ō 3d
44, 16—17	
45, 3 i 8; 19—20	ō 8bc
44, 25—27	
45, 2—4, 6—9	h 3ab
45, 1—6	ō 7cd
47, 9—13	ō 7d
50, 6—12	t 7a
51, 1—8 i 12	ć 4bc
51, 13—17	ć 3d—4a

Is

1, 16—19	e 4b
2, 2—5	a 2d
4, 1—6	ï 7d
7, 10—15	a 3a
11, 1—5	a 3c
19, 20—22	a 4a
35, 1—7	a 4b
38, 1—6	v 4b
40, 9—11	a 4c
45, 1—8	a 4cd
49, 1—3; 5—7	s 4cd
49, 8—15	e 7bc
50, 5—10	ʒ 3d—4a
53, 1—12	3 7cd
54, 17	
55, 1—11	ï 6bcd
55, 6—11	v 8ab
58, 1—9	v 4d—5ab
58, 9—14	v 5d—6a
60, 1—6	b 4a
62, 11; 63, 1—5 i 7	ʒ 7bc

Jer

1, 4—10	s 4a
7, 1—7	d 5d—6a
11, 18—20	ʒ 4bc
17, 5—10	g 7ab
17, 13—18	ž 4a
18, 18—23	ž 4cd

Bar

3, 9—38	ï 6d—7b

Ez

1, 10—14	h 5bc
18, 1—9	g 1d
18, 20—28	g 2bc
34, 11—16	v 7bc
36, 23—28	e 4a
37, 1—14	ï 7bc

Dan

3, 1—24	ï 8cd—i 1ab
3, 25; 34—45	ž 3ab
3, 47—48; 49—50	a 4d—5a
3, 50—51	a 5a
3, 52—54	a 5a
9, 15—19	g 5ab
13, 1—9	d 7d—8a
13, 15—17	d 8a
13, 19—30	d 8ab
13, 33—62	d 8b—e 1a
14, 27—42	ž 1cd

Os

6, 1—6	z 4d—5a
14, 2—10	l 7b

Joel

2, 12—19	v 3bc
2, 23—24; 26—27	k 1d—2a
2, 28—32	k 2c

Am

9, 13—15	l 6b

Jon

3, 1—10	e 8d—ž 1a

Mich

7, 14; 16 i 18—20	l 8ab

Hab

3, 2—3	z 5a

Zach

8, 14—19	l 8bc
12, 10, 12, 14	
13, 1, 6, 7	ć 6d—7a
12, 10—11	
13, 6—7	ć 7bc

Mal

3, 1—4	r 2d—3a

II Mach

1, 2—5	g 3cd
1, 23	g 3c
12, 43—46	p 1b

NOVI ZAVJET

Matth

1, 1—16	u 2bc
1, 18—21	a 6b i c abc
2, 1—12	b 4ac
2, 13—18	b 1d—2a
2, 19—23	b 3d
4, 1—11	v 6d—7a
4, 18—22	p 5d—6a
5, 13—19	ć 1ab
5, 20—24	k 7d
5, 43—48	v 5b
6, 1—4	v 5bc
6, 16—21	v 3d
6, 24—33	l 5bc
7, 15—21	k 8d—l 1a
8, 1—13	b 6cd

8, 5—13	v 4bc
8, 23—27	b 7ab
9, 1—8	m 2d—3a
9, 9—13	u 4bc
9, 18—26	m 5d—6a
10, 16—22	h 5d—6a
10, 26—32	h 8c
10, 34—42	h 8ab
11, 2—10	a 2a
11, 25—30	ō 6c
12, 38—50	g 1abc
12, 46—50	s 8d—t 1a
13, 24—30	b 7cd
13, 44—52	ć 4d—5a
14, 22—33	s 8ab
15, 1—20	d 5bc
15, 21—28	g 2a
16, 13—19	s 6d—7a
16, 24—28	h 8b
17, 1—9	g 4b
18, 1—10	u 5cd
18, 15—22	d 4cd
18, 23—35	m 4cd
19, 13—15	c 4ab
19, 27—29	h 6ab
20, 1—16	b 8ab
20, 17—19	o 6b
20, 20—23	t 2ab
20, 17—28	g 6cd
21, 1—3; 7—9	ž 7b
21, 1—9	ž 6ab
21, 10—17	v 8bc
21, 33—46	g 8bcd
22, 1—14	m 3bc
22, 15—21	m 5bc
22, 34—46	m 2b
23, 1—12	g 6ab
23, 34—39	a 8cd
24, 3—13	ō 5bc
24, 15—35	m 6bcd
24, 42—47	ć 1b
25, 1—13	ć 5ab
25, 14—23	ć 1bc
25, 31—46	v 7cd
26, 1—75	ž 8cd—ʒ 2b
26, 39, 41	ž 6a
27, 1—66	ʒ 2b—3c
28, 1—7	i 2c
28, 16—20	i 8b
28, 18—20	c 4c

Marc

6, 17—29	t 8d—u 1a
6, 47—56	v 6ab
7, 31—37	l 3b
8, 1—9	k 8bc
9, 16—28	l 6d—7a
13, 33—37	ć 1d
14, 1—72	ʒ 4c—6a
15, 1—46	ʒ 6a—7a
16, 1—7	i 4ab
16, 14—20	ĵ 5b
16, 15—18	t 4b, c 4c

Luc

1, 5—17	s 4bc
1, 26—38	a 3ab
1, 39—48	a 3d
1, 39—56	ć 6ab
1, 57—68	s 4d—5a
2, 1—14	a 6cd
2, 15—20	a 7b
2, 21	b 3c
2, 22—32	r 3ab
2, 33—40	b 2d
2, 42—52	b 5ab
3, 1—6	a 5bc
3, 21—38	č 1d—2ab
4, 23—30	d 3d—4a
4, 38—44	d 6ab
5, 1—11	k 7ab

5, 17—26	k 2ab
5, 27—32	u 4a
6, 17—23	ō 5d
6, 36—42	k 4d
7, 11—16	e 5d—6a;
	e 5d—6a
7, 36—50	ž 3bcd
8, 4—15	v 1bc
9, 1—6	k 1cd
10, 1—9	h 6bc
10, 16—20	ō 6bc
10, 23—37	l 3d—4a
10, 38—42	t 6bc
11, 5—13	ĵ 4bc
11, 14—28	d 2d—3a
11, 27—28	o 7b
11, 33—36	ć 1d
11, 47—54	ō 5d—6a
12, 1—8	ō 5cd
12, 35—40	ć 1cd
13, 6—17	l 8d—m 1b
14, 1—11	m 1cd
14, 16—24	k 5d—6a
14, 25—33	h 8cd
15, 1—10	k 6cd
15, 11—32	d 1d—2b
16, 1—9	l 1bc
16, 19—31	g 7bc
17, 11—19	l 4cd
18, 9—14	l 2cd
18, 31—43	v 2ab
19, 1—10	o 8b
19, 12—26	ć 1d—2b
19, 41—47	l 2ab
21, 9—19	ō 6ab
21, 25—33	a 1bc
22, 1—71	ʒ 8a—z 1b
22, 24—30	t 1d—2a
23, 1—53	z 1b—2c
24, 13—35	i 5bcd
24, 36—47	i 6ab

Joan

1, 1—14	a 8a
1, 19—28	a 2c
1, 29—34	b 5c
1, 32—34	c 7d
1, 35—51	p 5ab
2, 1—11	b 6ab
2, 13—25	e 2cd
3, 1—5	r 7d—8a
3, 16—21	ĵ 8b
4, 5—42	d 6d—7c
4, 46—53	m 4ab
5, 1—15	g 2cd—3a
5, 25—29	p 1d—2a
6, 1—14	e 1d—2a
6, 37—40	p 1cd
6, 44—52	k 1bc
6, 56—59	k 5bc
7, 1—13	ž 1d—2a
7, 14—31	e 3bcd
7, 32—39	ž 1ab
8, 1—11	e 1ab
8, 12—20	e 7cd
8, 21—29	g 5bc
8, 46—59	e 8bc
9, 1—38	e 4bcd—5a
10, 1—10	ĵ 8cd
10, 11—16	ĵ 2ab
10, 22—38	ž 2cd
11, 1—45	e 6bcd—7b
11, 21—27	p 1c
11, 47—54	ž 4ab
11, 47—48; 49—50; 53	ž 5d—6a
12, 1—9	ʒ 4ab
12, 10—36	ž 4d—5b
12, 12—13; 14—15	ž 7c
12, 24—26	t 4d; h 8bc
12, 31—36	u 3b

13, 1—15	z 3ab
14, 1—13	r 7bc
14, 15—21	ĵ 6d—7a
14, 23—31	o 5cd
15, 1—7	h 4ab
15, 5—11	ō 2a
15, 12—16	h 3b
15, 17—25	h 5d
15, 26—27; 16, 1—4	ĵ 5d; k 4a; o 5a
16, 5—14	ĵ 3ab
16, 16—22	ĵ 2cd
16, 23—30	ĵ 3d
17, 1—11	ĵ 4cd
18, 1—40	z 5c—6b
19, 1—6	ć 8b
19, 1—42	z 6b—7b
19, 25—27	o 7c
19, 28—35	ć 7cd
19, 31—37	ć 7a
20, 1—10	i 8d—ĵ 1a
20, 11—18	i 7d—8a
20, 19—31	ĵ 1cd
20, 24—29	p 6d
21, 1—14	i 6d—7a
21, 15—19	s 6ab
21, 19—24	b 1ab

Act

1, 1—11	ĵ 5ab
1, 15—26	r 4cd
1, 15—16; 2, 1—11	i 5a
2, 14—21	ĵ 7bc
3, 1—10	ĵ 8d—k 1a
3, 13—15; 17—19	s 5d—6a
5, 12—16	i 6cd
5, 12—21	k 1ab
6, 8—10	h 3cd
7, 54—60	t 3a
8, 5—8	a 8bc; t 3a
8, 14—17	k 1c
8, 26—40	o 5bc
9, 1—22	i 7bcd
10, 34; 13, 16	p 8cd—r 1a
10, 34 i 42—48	i 6c
10, 37—43	ĵ 8a
12, 1—11	i 5ab
13, 16; 26—33	s 6cd
19, 1—8	i 5d—6a
	ĵ 6d

Rom

1, 1—6	a 6a
5, 1—5	k 3c
6, 3—11	k 8ab
6, 19—23	k 8d
8, 12—17	l 1b
8, 18—23	k 6d—7a
8, 28—39	h 5ab
10, 10—18	p 5cd
12, 1—5	b 4d—5a
12, 6—16	b 5d—6a
12, 16—21	b 6bc
13, 8—10	b 7a
13, 11—14	a 1b
15, 4—13	a 1d

I Cor

1, 4—8	m 2cd
4, 1—5	a 5d
4, 9—14	h 4a
5, 7—8	i 4a
7, 25—34	ć 4ab
9, 24—27	b 7d
10, 1—4	b 7d—8a
10, 6—13	l 1d—2a
11, 20—32	z 2d—3a

11, 23—29	k 5ab
12, 2—11	l 2bc
13, 1—13	v 1d—2a
15, 1—10	l 3ab
15, 51—57	p 1a

II Cor

1, 3—7	h 7cd
3, 4—9	l 3cd
6, 1—10	v 6bc
9, 6—10	t 4d
10, 17—18; 11, 1—2	ć 4a
11, 19—33	b 8cd— v 1a
12, 1—9	v 1a
13, 11 i 13	k 3d; o 4d—5a

Gal

1, 11—20	s 7b
3, 16—22	l 4bc
4, 1—7	b 2c
4, 22—31	e 1cd
5, 16—24	l 5a
5, 25—26	
6, 1—10	l 5cd
6, 14—18	u 6ab

Eph

1, 3—8	h 3d—4a
2, 19—22	h 4d
3, 13—21	m 1bc
4, 1—6	m 2a
4, 7—13	h 4d—5a
4, 23—28	m 3ab
5, 1—9	d 2c
5, 15—21	m 3d—4a
6, 10—17	m 4bc

Phil

1, 6—11	m 5ab
2, 8—11	o 6a
2, 5—11	ž 8b
3, 17—21	m 5cd
4, 1—3	m 5d
4, 4—7	a 2b

Col

1, 9—14	m 6b
3, 1—4	i 2b
3, 12—17	b 7bc

I Thess

4, 1—7	g 4cd
4, 13—18	p 1ab
5, 14—23	g 4ab

II Thess

2, 1—8	a 5ab

II Tim

2, 8—10	
3, 10—12	h 7d
4, 1—8	ō 7bc

Tit

2, 11—15	a 6c
3, 4—7	a 7b

Hebr

1, 1—12	a 7cd
5, 1—6	b 2ab
7, 23—27	ō 8b
9, 2—12	l 8cd
9, 11—15	e 8ab
10, 32—38	ō 4b
11, 33—39	ō 4bc
13, 9—16	ō 8ab

Jac

1, 17—21	ĵ 3a
1, 22—27	ĵ 3cd
5, 16—20	ĵ 4ab

I Petr

1, 1—7	r 4ab
1, 3—7	
4, 1—2	ō 4ab
2, 1—10	i 8cd
2, 11—19	ĵ 2c
2, 21—25	ĵ 2a
3, 8—15	k 7cd
3, 18—22	
4, 1	i 8ab
4, 7—11	ĵ 5cd
5, 6—11	k 6b

I Joan

3, 13—20	k 5cd
4, 8—21	k 4bc
5, 4—10	ĵ 1bc

Apoc

1, 1—6	u 5b
5, 6—12	u 8ab
7, 2—12	u 8cd
14, 1—5	b 1cd
14, 13	p 1bc
21, 2—5	o 8a

Priredila *Marija Pantelić*

GRAFIČKI ZNAKOVI PRVOTISKA

Kad se piše o prvoj hrvatskoj tiskanoj knjizi, glagoljskom misalu iz 1483., tada se o njegovoj grafičkoj opremi redovito, možda tek uz koju dopunu, navodi ono što je o tome prije šezdeset godina napisao V. Jagić: »Možemo samo reći, da je karakter slova ovog izdanja vrlo lijep, izrađen prema najljepšim pergamenim rukopisima XIV. i XV. stoljeća. Nijedno potonje izdanje nije tako ugledno, kao ovo, sve dok nije Šafařik obnovio glagoljska slova u Pragu polovicom prošlog stoljeća, upravo po uzoru prvog izdanja. Može se dakle reći da je izdanje 1483. godine oživjelo opet u XIX. stoljeću.«[1] U tome Jagića nitko nije bitno nadopunio. I M. Breyer, koji se mnogo bavio našim najstarijim tiskom, samo nešto određenije kaže: »Glagoljska se inkunabula iz godine 1483. odlikuje uglednim svojim folio-formatom, a osobito lijepim slovima rezanim i livenim po uzoru najljepših starih glagoljskih rukopisa. Od ovih valja u prvom redu spomenuti sadržajem gotovo istovjetni, raskošno minijaturama ukrašeni Misal kneza Novaka, »viteza silnoga i velikoga gospodina Loiša kralja ugarskoga« (»Magister Novak Disislavich de Ostrovica de genere Mogorovich«) iz godine 1386., kojega pisana slova najviše nalikuju onima mletačkoga prvotiska. Po mišljenju vještaka mogu se sa slovima ove prve glagoljske knjige porediti samo najsavršenija glagoljska slova uopće, izrađena u minulom devetnaestom stoljeću za novo izdanje Misala iz rimske Propagande.«[2]

Slova što ih je za Propagandinu tiskaru pripremio Dragutin A. Parčić doista su rađena prema slovima prvotiska iz 1483.[3] i više na njih podsjećaju negoli prije spomenuta Šafařikova slova; a pod »vještacima« u Breyerovu citatu krije se vjerojatno ime prof. Stjepana Ivšića.[4]

Breyer kao da predložak za rezanje slova prvotiska vidi u Novakovu misalu. Kada poslije u svom prikazu *O starim i rijetkim jugoslavenskim knjigama* bude pisao o misalu iz 1483., dodat će doduše obilnu bilješku o misalu kneza Novaka i o Hrvojevu misalu, a da ništa ne spomene o tome da bi Novakova slova poslužila kao predložak za rezanje slova prvotiska.[5] Počinit će međutim drugu pogrešku i ustvrditi da pored vrlo karakterističnih pismena »i inicijali (početna slova) ove vrijedne editio princeps nadvisuju ljepotom i osebujnošću sve kasnije glagoljicom štampane knjige«[6], a u prvotisku misala inicijali uopće nisu otisnuti. Ali, o tome će poslije biti riječ.

U literaturi o prvotisku misala iz 1483. i kasnije će biti pozivanja na Novakov misal kao predložak za rezanje slova.[7] J. Vajs, međutim, uspoređivao je tekst Novakova misala s tekstom prvotiska i ustanovio »potpuno slaganje među kod. bečkim (misalom Novakovim) i prvotiskom iz 1483.«[8],

[1] V. Jagić: *Hrvatska glagoljska književnost.* U: B. Vodnik: *Povijest hrvatske književnosti,* Zagreb, 1913., knj. 1., str. 37.

[2] M. Breyer: *Senj — kolijevka hrvatskog tiskarstva.* Hrvatski kulturni spomenici. I. Senj, Zagreb, 1940., str. 53.

[3] — — —, *Dragutin A. Parčić,* Krk, 1903., str. 18., 22.

[4] M. Breyer: n. dj., str. 58., bilješka.

[5] M. Breyer: *O starim i rijetkim jugoslavenskim knjigama.* Bibliografsko-bibliofilski prikaz. Zagreb, Izdavački zavod JAZU, 1952., str. 8.

[6] Isto, str. 8.

[7] Zv. Kulundžić: *Kosinj, kolijevka štamparstva slavenskog Juga,* Zagreb, 1960., str. 67.

[8] J. Vajs: *Najstariji hrvatskoglagoljski misal.* S bibliografskim opisima svih hrvatskoglagoljskih misala. Djela JAZU, knj. 38., Zagreb, 1948., str. 45.

ali ne govori ništa o sličnosti slova, nego samo spominje da je tekst prvotiska »štampan glagoljskom uncijalom, u dva stupca, svaki po 36 redaka.«[9]

Određenije o grafičkoj opremi misala, i opet bez obzira na neki određeni predložak za rezanje slova, bio je pisao Lj. Gregov: »Samo je kalendar tiskan preko cijele stranice, a ostali tekst u dva stupca, svaki po 36 redaka. Slova su vrlo lijepa glagoljska uncijala, srednje veličine. Introit, gradual, ofertorij i pričesna pjesma tiskani su nešto sitnijim slovima od ostaloga. Rubrike su crvene boje, a isto tako važnije svetkovine u kalendaru. Mjesto za inicijale ostavljeno je prazno, možda za naknadno tiskanje, ili, što je vjerojatnije, da ih se rukom naslika. Nekoji su inicijali doista i naslikani običnom tintom, ponekada bojom i jednostavnim uresima. U ovom kao i u ostalim predtridentinskim misalima nema nota.«[10]

U ovom prilogu o našoj prvoj tiskanoj knjizi želio sam poći nešto dalje i odgovoriti na pitanje, koji su znakovi upotrijebljeni kod tiskanja misala i koliko ih je na broju.[11] Pri radu sam se služio primjercima misala koji se čuvaju u Zagrebu (u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, te u knjižnici samostana trećoredaca na Ksaveru).[12]

Po uzoru na te primjerke rađen je pretežno i ovaj pretisak knjige, pa se čitatelj može u svim pojedinostima tiska (boji, slogu, veličini i izboru slova i dr.) osloniti na ovo izdanje.

M. Bošnjak je utvrdio da bi »potpuni primjerak morao imati 6 listova kalendara, 213 listova ostalog teksta i na kraju jedan prazni list«.[13] Radi se dakle o 219 listova tiskanih s obje strane. Ipak valja odmah napomenuti da je list n 1^{v} ostao prazan kod tiskanja misala.[14] Vatikanski sačuvani primjerci misala imaju tu stranicu i danas praznu, dok su na drugim inozemnim primjercima (bečkom, washingtonskom i lenjingradskom) naknadno nalijepljeni različiti drvorezi raspeća.[15] Ovdje nam je važno utvrditi činjenicu da drvorez nije upotrijebljen već kod samog tiskanja misala.

Tekst misala tiskan je dvobojno, crnom i crvenom bojom. Crvenom su bojom tiskane rubrike i pojedini blagdani u kalendaru, dok je ostali dio teksta tiskan crnom bojom. Sav tekst — osim kalendara — tiskan je u dva stupca, u svakom po 36 redaka. Širina je stupca 6,7 cm, a visina oko 21,5 cm. Osim početnih slova, koja se ističu i veličinom i oblikom, upotrijebljene su još dvije vrste slova, veća i manja, uz veći broj kratica i ligatura. Manjim su slovima tiskani antifonalni dijelovi (introitus, graduale, offertorium, communio), a drugi dijelovi misala (molitve, čitanja i sl.) većim slovima. Inicijali nisu tiskani, nego je za njih ostavljen neispunjen prostor visine dvaju ili triju redaka; katkada je i u samom retku ostavljeno prostora za nešto veće početno slovo. U nekim primjercima misala, kao što se to vidi i u ovom izdanju, takve su praznine poslije ispunjene, ali često vrlo nevješto i s premalo ukusa.

Početna slova visoka su prosječno 4,5 mm, ukoliko zbog svoga posebnog oblika ne prelaze redovitu visinu retka. Od početnih slova ne nalazimo u misalu nijedan primjerak za slova , , , i . Dok

[9] Isto, str. 44.

[10] Lj. Gregov: *Kalendar prvog tiskanog glagoljskog misala.* Izvadak iz doktorske disertacije: *Prvi tiskani glagoljski misal.* Zagreb, 1952., str. 20.

[11] H. Barge u *Geschichte der Buchdruckerkunst von ihren Anfängen bis zur Gegenwart* (Leipzig, 1940., str. 38.) navodi da je za Gutenbergovu »Bibliju 42« upotrijebljeno »nicht weniger als 290 verschiedene Zeichen«.

[12] Za listove kojih nema nijedan zagrebački primjerak (prvi list kalendara i list n 1) poslužio sam se reprodukcijama iz lenjingradskog primjerka.

[13] M. Bošnjak: *Može li se ustanoviti broj listova prve hrvatske tiskane knjige.* Separat iz »Republike« XI/62—68, str. 6.

[14] M. Bošnjak: *Sačuvani primjerci prve hrvatske tiskane knjige* — »Slovo« 6—8 (»Vajsov zbornik«), Zagreb, 1957., str. 304. s.

[15] M. Bošnjak: *Drvorezi u primjercima prve hrvatske tiskane knjige* — »Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti JAZU«, 10/1962., 1—2, str. 54.—62.

su neki znakovi vrlo rijetki (ѡ, ѽ), za slovo ѻ postoje tri različito oblikovana znaka, a za slovo ꙗ dva. Svega ima 30 znakova za početna slova.

Običnih slova, kao što je spomenuto, ima dvije veličine: veća i manja. Tu međutim treba odmah razlikovati slova bez title i slova s titlom ili apostrofom. Ali, o slovima s titlom i apostrofom bit će poslije govora.

Veća slova bez title visoka su 3 mm. Između pojedinih redaka također je razmak 3 mm. Već je prije spomenuto da su slova misala glagoljska uncijala. Svojim oblikom općenito potpuno odgovaraju rukopisnoj glagoljici XV. stoljeća. O pojedinim slovima treba posebno spomenuti slijedeće:

ⰻ srednjim potezom prelazi visinu retka, a poprečna linija nalazi se nešto iznad polovice visine retka.

ⰾ prelazi posve malo ispod donje crte retka.

ⰵ, ukoliko nije u ligaturi, nema u sredini ertice.

ⰸ dolazi samo u brojnoj vrijednosti (8); petljica na srednjem vertikalnom potezu okrenuta je ulijevo.

ⰾ prelazi preko gornje i donje crte, a kvadratić s desne strane sjedi na donjoj crti i dosiže nešto iznad polovice visine retka.

ⰿ se upotrebljava samo za oznaku brojne vrijednosti (10), a dolazi u dva oblika: s jednom nožicom, odnosno s ukriženim nožicama. Ne dolazi u glasovnoj vrijednosti, pa ni kao početno slovo, što je u rukopisnim liturgijskim kodeksima čest slučaj.

Kod slova ⰽⰠ dvije lijeve vertikalne linije nisu odozgor spojene, nego samo po sredini crtom koja dolazi s desnog dijela slova.

ⰾ kvadratićem prelazi gornju liniju.

Ⱐ dolazi u dva oblika; u jednom obliku vertikalni potez nagnut je ulijevo posve neznatno, u drugom obliku nagnut je znatno više. Ovaj drugi oblik upotrijebljen je mnogo rjeđe.

ⰾ glavnim potezom prelazi ispod retka, a četverokut ispunja svu visinu retka.

ⰲ kružnicom leži na donjoj liniji, a okomitim potezom prelazi ispod donje linije.

ⰽ ima gotovo okomit glavni potez i ne prelazi ispod donje linije.

ⰶ u hrvatskoglagoljskim liturgijskim i neliturgijskim spomenicima dolazi samo u brojnoj vrijednosti (700), a u našem prvotisku za oznaku kvaterniona.

ⰰ se sastoji od tri kvadratića, dva gore i jedan dolje; vanjski potez gornjega lijevog kvadratića vertikalno je produžen prema gore, dok se drugi vertikalni potez diže iz sredine desnoga kvadratića; tim crticama slovo neznatno prelazi visinu retka.

Znak za poluglas | jest okomit potez bez strogo određene visine; katkada ispunja svu visinu retka, a katkada tek nešto prelazi polovicu visine. Potez na gornjoj liniji ne završava nikakvim pojačanjem, kako je to običaj u rukopisnoj glagoljici. Nekoliko puta nad potezom se nalazi točka. Istog oblika kao poluglas jest također znak što se nalazi uz slova kojima su na dnu listova označeni kvaternioni.

Manja slova visoka su 2 mm; razmak je između redaka 4 mm. Prema tome razlika u vrsti slova ne utječe na broj redaka u stupcu. Ukoliko u istom retku dolaze veća i manja slova, podudaraju se u gornjoj crti retka. Oblikom se manja slova od većih razlikuju tek u par slučajeva. Tako npr. kvadratić kod slova ⰾ ispunja svu visinu retka; vertikalni potez kod ⰽ prelazi donju liniju; vanjski potez na gornjem lijevom kvadratiću slova ⰰ nije okomit, nego nagnut udesno. Kao početna slova u tekstu s malim slovima dolaze redovito isti oni znakovi kao i u tekstu s većim slovima, ali katkada dolaze i obična veća slova.

Što se tiče slova s titlom i slova s apostrofom, valja naglasiti da titla, odnosno apostrof, nisu poseban znak koji bi se umetao samostalno u slog, nego su sastavni

AZBUKA	POČETNA SLOVA	VEĆA SLOVA			MANJA SLOVA	
		BEZ TITLE	S TITLOM	S APOSTROFOM	BEZ TITLE	S TITLOM
a						
b						
v						
g						
d						
e						
ž						
ʒ						
z						
i						
i						
j́						
k						
l						
m						
n						

AZBUKA	POČETNA SLOVA	VEĆA SLOVA			MANJA SLOVA	
		BEZ TITLE	S TITLOM	S APOSTROFOM	BEZ TITLE	S TITLOM
o						
p						
r						
s						
t						
u						
f						
h						
ō						
ć, šć						
c						
č						
š						
b						
ê						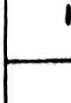
ju						

LIGATURE

VEĆA SLOVA BEZ TITLE		

S TITLOM

MANJA SLOVA BEZ TITLE			

S TITLOM

SKRAĆENICE

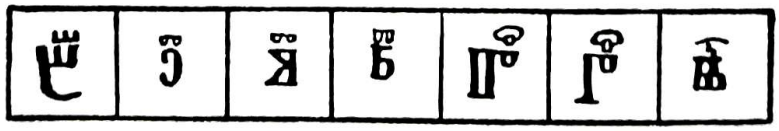

POSEBNI ZNAKOVI

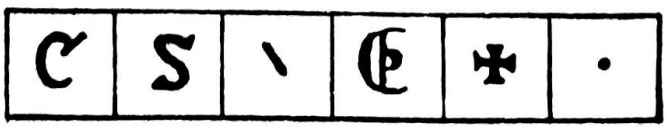

dio određenoga slova. To pokazuju slova kao ⰐⰆ, Ⰵ, ⰢⰒ, na kojima je uvijek posve kratka titla, ili slovo Ⰼ, koje ima uvijek oštru titlu, dok je nad drugim slovima titla u obliku izduženoga položenog slova s (∾). U prilog tvrdnji da slova s titlom sačinjavaju jedan grafem govori i to što se neka slova ponešto razlikuju ako su pod titlom od istih slova bez title (npr. Ⱑⰰ, Ⰶⰰ).

Titlu imaju sva veća slova osim Ⱃ, ⰖⰖ, Ⰸⰰ, ⰭⰭ, ⰀⰒ, ⰣⰣ, Ⰺⰰ, ⰐⰐ, Ⰿ. Slovo ⰸ s titlom ima oblik dvaju istostraničnih trokuta koji se jednim vrhom dodiruju. Slovo ⰣⰣ dolazi pod titlom samo u tipu s ukriženim nožicama. Od manjih slova grafemi s titlom postoje kod Ⱏⰰ, Ⱗⰰ, ⰖⰃ, ⰖⰖ, Ⰶⰰ, Ⱑⰰ, Ⱔⰰ, ⰩⰩ, Ⱝⰰ.

Kao što je već napomenuto, osim title uz slova možemo naći i apostrofe. Ti su apostrofi zapravo samo okrnjene title, kako se to vidi kod nekih tipičnih titla (npr. kod slova Ⰼⰰ, ⰖⰖ i dr.), a dolaze uz Ⱏⰰ, ⰖⰖ, Ⱗⰰ, ⰖⰃ, Ⰵ, ⰖⰖ, Ⰼⰰ, ⰢⰒ, Ⱈⰰ, ⰖⰖ, Ⰶⰰ, Ⱔⰰ, Ⱑⰰ. Neka od tih slova vrlo su česta na završetku glagolskih i imenskih oblika, npr. ⰖⰖ, Ⰼⰰ, ⰖⰖ, Ⰶⰰ. Znakova za veća slova bez title ima 34, s titlom 23, a s apostrofom 13. Svega ukupno 70.

Manjih slova bez title ima 30 (nisu upotrijebljena slova ⰈⰈ, ⰣⰣ, a samo u jednom obliku dolaze slova ⰣⰣ i ⰒⰒ); s titlom ima 9 malih slova, a malih slova s apostrofom uopće nema. Upotrijebljeno je dakle kod tiskanja 39 znakova za mala slova.

I title i apostrofi, odnosno slova s titlama i apostrofima, upotrijebljeni su u prvotisku misala na onim mjestima gdje se upotrebljavaju i u rukopisnoj ustavnoj glagoljici XIV. i XV. stoljeća. Stoga titlu najčešće imaju ona slova koja dolaze u riječima koje su se obično skraćivale.

I mala i velika slova dolaze također u ligaturama, a i one mogu biti s titlom i bez title. Ligature velikih slova brojnije su od ligatura malih slova; isto su tako u većem broju ligature bez title nego ligature s titlom.

Ligatura velikih slova bez title ima 30. Sve su to ligature što ih nalazimo i u rukopisnoj glagoljici. Posebno ipak treba istaknuti znak ⰜⰜ, koji po svom obliku podsjeća na Ⱌⰵ, slovo koje u hrvatskoj glagoljici nalazimo samo u najstarijim spomenicima (u Bečkim listićima i na Baščanskoj ploči), a također u zapisima glagoljske azbuke. Inače nam u hrvatskoj glagoljici taj znak nije poznat, i u prvotisku on služi kao malo neobična ligatura e+e, kako se to može zaključiti iz teksta (npr. ⰸ ⰗⰑⰆⰔⰌⰌⰜ ⰓⰠⰌⰔⰗⰸ i obrete e speći«, 1. z. 1.). Što je rezača slova potaknulo na stvaranje nove ligature, strane glagoljskom ustavu XIV. i XV. st., na to pitanje još uvijek tražimo odgovor (usp. M. Pantelić: *Prvotisak glagoljskog misala iz 1483. prema misalu kneza Novaka iz 1368.*, Radovi Staroslavenskog instituta VI, Zagreb, 1967., str. 87.).

Ligatura s titlom ima 9, a bez title 30. Apostrof uz ligature ne nalazimo.

Ligatura malih slova ima svega 10 (i ovdje nalazimo ligature e+e), bez title 8, a s titlom 2.

Na počecima tekstova često stoje kratice b+š (berašь), p+s (pěsnь); u samom tekstu dolaze kratice e+t, o+t, r+t, ê+k (posljednja s titlom!). Kratica p+s dolazi katkada i u samom tekstu. Svega dakle 7 kratica.

Od posebnih znakova upotrijebljena su i latinska slova C i S, ali samo u tekstu Muke, zatim znak ⰧⰐ kao oznaka za početak novoga liturgijskog teksta, prije uvodne rubrike. Na određenim mjestima u misalu (npr. u tekstu kanona, u molitvama različitih blagoslova), kao upozorenje svećeniku da molitveni obrazac treba popratiti križanjem, nalazimo znak križa (+). Katkada na koncu retka stoji i znak ⧹, koji nema druge funkcije nego da ispuni prostor. Kao poseban znak nalazimo još samo točku, koja u tekstu s većim slovima stoji na polovici visine retka, a u tekstu s malim slovima na donjoj liniji. Ukupno dakle 6 znakova za posebne oznake i interpunkcije.

Ako zbrojimo početna slova, zatim manja i veća obična slova s njihovim ligaturama, i napokon kratice i ostale znakove, dobivamo zbroj od 201 tiskarskog znaka. Svakako lijep broj za prvo naše tiskano djelo. Međutim, ne samo brojem znakova, nego također izborom ligatura i kratica, grafički materijal upotrijebljen za tiskanje glagoljskog misala iz 1483. takav je da se njime dade gotovo vjerno predočiti, pače u pojedinostima transliterirati prosječan hrvatskoglagoljski tekst pisan ustavnom glagoljicom.

Očito je da je onaj tko je radio oko rezanja i odabiranja slova dobro poznavao potrebe i mogućnosti koje mogu nastati kod tiskanja nekoga glagoljskog teksta, i svoj je posao obavio znalački i uspješno. Tako je i slagar, a mogao je to biti isti čovjek, ili više ljudi, koji je radio na rezanju slova, izvrsno poznavao dani materijal, te je znakove kojima je raspolagao znao uspješno upotrijebiti — ako je zatrebalo — i u slučajevima za koje znakovi prvotno nisu bili namijenjeni. Tako ćemo npr. naići na grafička rješenja , 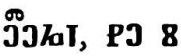 , (1. z 2r), premda znak redovito služi kao kratica za *estъ* ili stoji u skraćeno tiskanoj riječi *čtenie* (prije poslanice). Na isti su način upotrijebljene i druge kratice u slučajevima kada nije u retku bilo dovoljno mjesta da se sve otisne, npr. 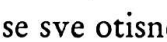 (1. z 2r), iako kratica pretežno stoji samo na početku poslanice u skraćeno tiskanoj riječi *bratiê*.

Koji je upravo rukopis služio kao predložak za rezanje slova, ne može se reći. Novakov je misal često spominjan u tom smislu, budući da je služio kao predložak teksta. Danas međutim znamo da to nije bio jedini predložak.[16] Uostalom, slova Novakova misala u nekim se važnijim pojedinostima razlikuju od slova prvotiska (npr. HP u Novakovu misalu ima dvije lijeve vertikalne crte spojene odozgor, a poprečna crta dosiže samo srednju vertikalu). Po broju ligatura Novakov je misal daleko bogatiji, što je i posve naravno s obzirom na gotovo neograničene mogućnosti pri pisanju. Ipak, prvotisak nema nekih kratica i ligatura koje u Novaka susrećemo vrlo često, te ih možemo smatrati tipičnima za Novakov misal, npr. **nž, nr, bsi, sh** i sl. Teško je uopće govoriti o predlošku za rezanje, jer je rezanje samo po sebi bez obzira na odabrani predložak (a dobar poznavalac glagoljice nije se ni morao vezati uz određeni predložak!) postavilo svoje zahtjeve po kojima se sve ono što je posjedovao predložak nije moglo ostvariti u rezanim i lijevanim grafičkim znakovima.

Zapaženo je odavna da slova prvotiska svojom dotjeranošću i skladom nadvisuju kasnija glagoljska izdanja. Jednako nas tako iznenađuje to da se nije sačuvala koja druga glagoljska knjiga tiskana istim slovima. Slova upotrijebljena za tiskanje slijedeće naše glagoljske inkunabule, brevijara iz 1491., razlikuju se od slova misala i po veličini i po obliku, nalazimo i nova početna slova i nove ligature.[17] Poslije će tiskare uz glagoljske često upotrebljavati i latiničke inicijale, uvesti npr. novu tehniku lomljenja ligature, itd.

Usprkos lijepu početku vrijeme i ljudi nisu bili glagoljici skloni, i što dalje, glagoljska su izdanja sve rjeđa. Parčićevo izdanje misala 1893. bilo je u mnogome, pa i u slovima, vraćanje na izvore, ali na žalost u isto vrijeme i častan završetak četiristogodišnje glagoljaške tiskarske tradicije.

Josip Tandarić

[16] V. M. Pantelić: *Prvotisak glagoljskog misala iz 1483. prema misalu kneza Novaka iz 1368.*, Radovi Staroslavenskog instituta VI, Zagreb, 1967., str. 5.—108.

[17] Vj. Štefanić: *Jedna hrvatskoglagoljska inkunabula iz god. 1491.*, Rad JAZU, knj. 285., Zagreb, 1951., str. 55., 58.; A. Cronia — L. Cini: *Rivalutazione di una scoperta di Emilio Teza: »L'editio princeps« dei breviari glagolitici* — »Atti dell'Istituto Veneto di scienze, lettere et arti«, t. 113, Venezia 1955, p. 84 ss.

O MJESTU TISKANJA OVOGA MISALA

Problem koji nas na ovom mjestu zanima i kojemu tražimo rješenje nastao je zbog toga što na kraju knjige u kolofonu nije baš izrijekom označeno gdje je ona tiskana. Sve što iz tog kolofona saznajemo jest: Lětъ g(ospod)nihъ . 1 . 4 . 8 . 3 . m(ěse)ca perv(a)ra dьni . 1 . 2 . ti mis(a)li biše svršeni. (što znači da je ovaj *Misal* završen 22. veljače 1483. — op. Z. K.).

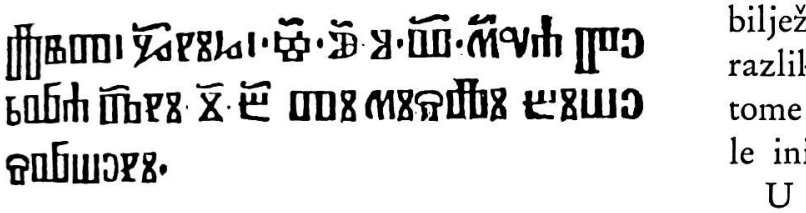

Stoga nam je odgovor na to kardinalno važno historiografsko pitanje potražiti deduktivnim putem, na osnovi poznatih nam i utvrđenih činjenica, kao što se to u sličnim slučajevima radi u historiografijama svih naroda ovoga svijeta, kao što je to u znanosti uopće nešto što se samo po sebi razumije, nešto što i čini bit i sadržaj znanstvenog rada kao takvog; njegovu zanimljivost i ljepotu.

Koliko nam je do danas poznato, najstariji registrirani (i to tiskani) bibliografski podatak o ovom *Misalu* zabilježio je naš Splićanin Matej Karaman (1700. — 1771.), potonji biskup osorski i nadbiskup zadarski. Kao nastavnik u zadarskom Sjemeništu, a poslije i u Propagandinu Kolegiju u Rimu, Karaman je predavao neko vrijeme staroslavenski jezik i književnost. Kao istaknutoj i cijenjenoj ličnosti u Vatikanu, njemu je bila povjerena zadaća da revidira sve crkvene knjige za glagoljaše, što je on obavio tako da ih je zapravo rusificirao, udaljivši ih od narodnog govora. Uz to je prouzročio i zabranu pape Benedikta XIV. od 15. kolovoza 1754., kojom se zabranjuje upotreba narodnog jezika u crkvi, dakle glagoljanje. U predgovoru svoga, po tim načelima uređenog glagoljaškog *Misala* što ga je izdao u Rimu god. 1741., on u *Apologiji*, gl. XXXIX., govoreći o raznim glagoljaškim misalima, poglavito onima koje su izdali Pavle Modrušanin (1528.) i Šimun Kožičić (1531.), kaže da je vidio fragment ovog našeg *Misala*, i to kod otaca Svetog Ivana u Zadru, bilježeći uz to da se ovaj *Misal* od drugih razlikuje po krupnim slovima, kao i po tome što mu manjkaju početna slova, dakle inicijali.

U određivanje mjesta tiskanja ovoga *Misala*, odnosno u puka nagađanja o tome gdje bi on mogao biti tiskan, ne upušta se ni Karamanov suvremenik i kolega, naš filolog, Cresanin Matej Sović (rođ. početkom XVIII. st., umro 1774.), nastavnik staroslavenskog jezika i književnosti u Propagandinu Kolegiju u Rimu. U opširnom predgovoru svog prijevoda *Gramatike slavenskaje* ukrajinskog arhiepiskopa Meletija Smotrickoga (1578.—1633.) na latinski *(Grammatica Slavonica Meletii Smotricki Rutheni . . .)* — Matej Sović kaže:

»Misal po propisima rimske kurije, kome prethodi kalendarium (manjkav), bez velikih slova, b e z o z n a k e m j e s t a, godine gospodnje 1483 . . .« To Sovićevo djelo ostalo je u rukopisu, i danas se čuva u Ljubljani, u Zoisovoj ostavštini, a kako nam Sović ne daje nikakve nove podatke o problemu koji nas ovdje zanima, možemo zaključiti da su oni posuđeni od Karamana.

Prvi koji je došao na ideju — šezdeset i osam godina nakon Karamanove *Apolo-*

gije — da tiskanje *Misala* stavi u neko talijansko mjesto, bio je poznati i inače svakako vrlo zaslužni filolog Jernej Bartolomej Kopitar (1780.—1844.), đak ljubljanskog Liceja, tajnik isto tako zaslužnog slovenskog prosvjetitelja i mecene baruna Žige Zoisa (1747.—1819.), a poslije cenzor za slavenske i novogrčke knjige, te skriptor i bibliotekar Dvorske knjižnice u Beču. Služeći se svakako već poznatim nam Sovićevim rukopisom, koji mu je bio pri ruci, Kopitar je god. 1808. u svojoj *Grammatik der Slavischen Sprache in Krain, Kärnten und Steyermark*[1] otišao korak dalje i, koliko nam je do danas poznato, prvi došao na ideju da tiskaru tog *Misala* potraži u nekom talijanskom mjestu, a kako mu je Rim kao centar katoličke crkve i propagande prvi pao na pamet, on je bez mnogo predomišljanja nabacio ideju o Rimu — »... ein Missale stampato con carattere Gerolimiano a Roma(?) von Jahre 1483« — ali je ipak bio toliko skrupulozan da je pored »a Roma« stavio upitnik, da bi tako jasno označio da je to samo njegova nabačena ideja.

Dvanaest godina nakon Kopitara, godine 1820., Poljak, unijatski svećenik Mihajlo Bobrowski, koji je dosta pisao o nama, prvi je taj *Misal* obradio bibliografski, i to dosta iscrpno, na listu papira što ga je ulijepio na samom početku knjige, u jednom od ona dva primjerka koji se čuvaju u Vatikanu. Tu on, kao prvi, postavlja točno one iste probleme koji nas i danas još zanimaju, a kojima se za daljnjih stotinu i četrdeset godina nitko nije ozbiljnije pozabavio, o kojima nitko nije predložio neka prihvatljivija rješenja: »Ovo je prvo izdanje i rjeđe od bijeloga gavrana... Djelo može veoma mnogo pridonijeti naučnoj kritici, tako reći zlata je vrijedno... Dodaj k tome, da se on jezikom i pravopisom mnogo više približava staroslavenskom jeziku, koji se također naziva književni ilirski, od svih ostalih kasnijih izdanja ilirskih misala koja su slijedila i koja su vrlo često bila ispravljana i dotjerivana prema pučkom dalmatinskom govoru. Uostalom za povijest slavenskog tiska važnije bi bilo da daje siguran podatak o mjestu gdje je tiskan, o osobi koja ga je priredila i o rukopisnom kodeksu prema kojem je tiskan. Ali početke mnogih stvari pokriva gusta magla.«[2]

Ta Bobrowskijeva metafora o *gustoj magli* tu je zaista vrlo dobro primijenjena, i mi bismo se ovdje mogli slobodno poslužiti adekvatnom metaforom, pa kazati da je svaku maglu, već po samoj njezinoj naravi, moguće rastjerati, a isto se tako i kroz nju probiti, dakako uz povećane napore, do zamišljenog cilja. Nevolja je što se kroz skoro stoljeće i pol nije našlo nikoga tko bi bio voljan učiniti taj nedvojbeno riskantan napor. Ali, razgonjenje takvih »magla« i jest ono što čini bit, sadržaj i ljepotu znanstvenoga rada.

Međutim, samo nepunu godinu dana kasnije, 12 listopada 1821., taj isti Bobrowski, u jednom pismu iz Pariza Kopitaru, spominje taj *Misal* kao prvu knjigu tiskanu u Slavenstvu, ali da se ne zna gdje je tiskana. On u tom pismu doslovno kaže: »Romae in Vaticana bibliotheca inter rei Slavonicae cimelia vidi Missale glagoticū in fol. impressum anno 1484 (sic.) ut elucescit ex nota ad calcē eius posita (slijedi kolofon iz ovog *Misala* glagoljskim slovima). Liber sane primus, qui in lingua slavonica impressus lucem espexerat. Sed ignotum ubi? Nun Venetiis? Eius duo exemplaria ibi extant, quorum alterum integgrum est, habens litteras initiales manu pictas, alterum manu sine litteris initialibus.«[3] (U Rimu, u Vatikanskoj knjižnici, među stvarima sa slavenskim sadržajem vidio sam glagoljaški *Misal* tiskan u folio-formatu god. 1484., kao što to jasno proizlazi iz bilješke utisnute na kraju knjige... To je

[1] Laibach, 1808., str. 387.

[2] »Slovo«, Časopis Staroslavenskog instituta, br. 6—8, Zagreb, 1957., str. 305.—306.

[3] »Archiv für slavische Philologie«, Berlin, 1901., sv. 23., str. 317.

prva tiskana knjiga u slavenskom jeziku, koja je ugledala svjetlo. Ali, nepoznato gdje? Možda u Veneciji? Dva njezina primjerka postoje tu, od kojih je jedan čitav i ima inicijale ukrašene rukom, a drugi je bez rukom izvedenih inicijala.)

Dakle, postavivši pitanje »gdje« je ta knjiga »ugledala svjetlo« — Bobrowski se samo dosjeća »Možda u Veneciji« — i mi bismo danas bili i previše strogi kad bismo ga činili odgovornim za nekritično ponavljanje te samo nabačene ideje. Svatko ima prava nabacivati ideje, što u znanosti može biti vrlo plodonosno, ali samo pod uvjetom da tako nabačene ideje ostanu samo nabačene ideje, radne hipoteze i da se pod utjecajem autoriteta koji su ih nabacili ne pretvore u nešto što se uzima kao dokazana znanstvena činjenica.

A baš se to u slučaju ovog *Misala* i dogodilo. Za nas bi bilo vrlo zanimljivo pratiti što se kroz proteklo stoljeće i pol događalo s te dvije samo usputno nabačene dosjetke, kao eventualne mogućnosti, kojima njihovi autori sigurno ni izdaleka nisu pridavali onu važnost koju su im pridala pokoljenja učenjaka koja su došla nakon njih; što je ponavljanjem kroz stotinu i četrdesetak godina, osobito zbog autoriteta koji su to činili, steklo u znanosti u neku ruku »pravo građanstva«. Siguran sam da bi i Bobrowski i Kopitar najenergičnije protestirali kad bi mogli saznati da se netko poziva na njih kao na začetnike jedne ničim dokazane i ni na čemu zasnovane tvrdnje, zapravo znanstvene zablude, koja se nekritično provlači evo već stoljeće i pol.

Međutim, zaista bi nas predaleko odvelo kad bismo sad pokušali pratiti kako su se te njihove nabačene ideje s vremenom transformirale u znanstvene zaključke u stilu od »po svoj prilici u Mletcih« (Ivan Berčić, 1869.),[4] »pod izvjesno u Mletcih« (Bogoslav Šulek,[5] 1883.), »učeni ljudi se domišljaju da će biti štampan u Mletcima« (Ivan Broz, 1888.),[6] »samo se nagađa da je mogao biti tiskan u Mlecima« (Ivan Milčetić, 1890.),[7] »gdje je štampan nije zabilježeno, ali se nagađa da je tiskan u Mlecima« (Vjekoslav Klaić, 1911.)[8] — preko tvrdnja, bez ikakve ograde, »gedruckt zuerst in Venedig« (Matija Murko, 1908.)[9], »izišao u Mlecima 1483« (David Bogdanović, 1914.),[10] »poslije prvog u Mlecima tiskanog glagoljskog Misala 1483« (Mihovil Kombol, 1945.)[11] — sve do apodiktičnih tvrdnja »bez dvojbe u Mletcih« (Vatroslav Jagić, 1863.),[12] »i to kako sa sigurnošću držimo u Mlecima« (Vjekoslav Štefanić, 1933.)[13] — odnosno još više, kako to god. 1951. dokazuje isti autor: »... s obzirom na uglednost izdanja uopće, a posebno na čitkost i ljepotu samih slova, sva literatura uzima kao sigurno, da je prvi glagoljski Misal morao biti štampan u tadašnjem središtu tipografske vještine, tj. u Veneciji. S tim se mišljenjem možemo složiti, jer za nj govore sve okolnosti.«[14]

[4] Ivan Berčić: *Njekoliko staroslavenskih knjiga, što pisanih, što štampanih glagoljicom*, Rad JAZU, knj. 159.—185. Ta Berčićeva radnja primljena je za tiskanje još god. 1869., ali je tiskana tek nakon njegove smrti, kako je to navedeno u bilješci pred njom.

[5] Bogoslav Šulek: *Tiskarstvo ili pečatnja*, »Novovjeki izumi u znanosti, obrtu i umjetnosti«, knj. II., Zagreb, 1883., str. 102.—238. Ovo na str. 126.

[6] Ivan Broz: *Crtice iz hrvatske književnosti*, knj. II., Zagreb, 1888., str. 112.

[7] Ivan Milčetić: *Prilozi za literaturu hrvatskih glagoljskih spomenika*, II. *Nepoznata glagoljska knjižica tiskana god. 1496.*, Starine JAZU, knj. XXIII., Zagreb, 1890., str. 80.—83.

[8] Vjekoslav Klaić: *Povjest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća*, sv. III., Zagreb, 1911., str. 44.

[9] Matija Murko: *Geschichte der älteren südslawischen Literaturen*, Leipzig, 1908., str. 176.

[10] David Bogdanović: *Pregled književnosti hrvatske i srpske*, knj. I., Zagreb, 1914., str. 64.

[11] Mihovil Kombol: *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, Zagreb, 1945., str. 34.

[12] Vatroslav Jagić: *Evanđelije u slovenskom prievodu, Tisućnica Slovjenskih apostolah sv. Ćirila i Metoda*, Zagreb, 1863., str. 20.—66. Ovo na str. 41.

[13] Vjekoslav Štefanić: *Jedan primjerak prve slovenske štampane knjige*, »Glasnik Jugoslavenskog profesorskog društva«, god. XIV., 1933./34., Beograd, studeni 1933., str. 361.

[14] Vjekoslav Štefanić: *Jedna hrvatskoglagoljska inkunabula iz god. 1491.*, Rad JAZU, knj. 285., Zagreb, 1951., str. 57.

Sve te tvrdnje, kako vidimo, nemaju savršeno nikakve znanstvene podloge, sve se one zasnivaju samo na nabačenoj ideji, na razmišljanju Bobrowskoga, Kopitara i nekih drugih autora, a kad bismo se upustili u prikazivanje razvitka te ideje, mi bismo se na tome mogli zadržati vrlo dugo, što bi bilo bez prave svrhe, tim više što sam o toj problematici dosta iscrpno govorio na nekim drugim mjestima.[15]

Ipak, moramo vidjeti bar kako je o tom problemu mislio Ivan Kukuljević Sakcinski — i tko je na nj u tom pogledu utjecao — jer je njegovo mišljenje iz njegove pionirske i vrlo značajne rasprave *Tiskari jugoslavenski XV. i XVI. věka* odigralo u tom pogledu svakako najpresudniju ulogu.

Nasuprot svojoj jedino ispravnoj i jedino znanstvenoj konstataciji iz god. 1826., da na *Misalu* nije označeno mjesto tiskanja, Pavle Josip Šafarik je četvrt stoljeća kasnije, u jednom privatnom pismu Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom, bez ikakvih ograda naveo »ed Romae«,[16] što je iste godine ponovio na drugom mjestu,[17] da bi već slijedeće godine, u jednoj drugoj knjizi, uz stanovitu ogradu napustio Rim i vratio se na već tri desetljeća staru Bobrowskijevu ideju o Veneciji: »Tišten bez mista, najpodobneji v Benetkach.«[18]

Kad stvari tako stoje, nije zapravo ni čudno da Ivan Kukuljević Sakcinski, čije zasluge za našu historiografiju neobično cijenim, iako on nije bio uvijek i dovoljno kritičan, u svojoj raspravi *Tiskari jugoslavenski XV. i XVI. věka*[19] odlazi još dalje i utvrđuje god. 1851. da je — što sam već naveo — »bez dvojbe u Mletcih tiskan glagoljski službenik ili *Misal*, ova prva štampana knjiga u jugoslavenskom jeziku«. Ponesen tim svojim inače dragocjenim radom o našim tiskarima koji su radili u Veneciji, Kukuljević dapače dolazi na ideju da je taj *Misal* po svoj prilici tiskao tadašnji poznati mletački tiskar Andrea Thoresanis, ali zašto bi baš on bio taj koji ga je tiskao, za tu svoju tvrdnju Kukuljević nije naveo ni najmanji dokaz.

Devet godina kasnije Kukuljević je prihvatio Šafarikovu tezu da je predmetni *Misal* tiskan u »Mletcih ili u Rimu«,[20] ali je već sedam godina nakon toga, kad je taj isti tekst redigirao za inozemstvo, napustio Rim i p r v i došao na ideju — za što mu svakako treba odati dužno priznanje — da je ta knjiga ipak mogla biti tiskana i na domaćem tlu, i kaže: »U Mletcih ili Senju«.[21] Iako je do tog časa prošlo već sedamnaest godina otkako je Manoilo Sladović u svojoj knjizi *Povĕst biskupijah senjske i modruške ili krbavske* — o kojoj će poslije biti govora — objavio putopis biskupa Glavinića, u kojem se izričito spominje da je u Kosinju bila tiskara glagoljskih knjiga, ni Kukuljević, ni bilo tko drugi kroz daljnjih više od stotinu godina nije došao na ideju, koja se zapravo nametala sama po sebi, da bi taj *Misal* mogao biti jedan od proizvoda te tiskare.

Naprotiv, zarobljeni navedenim autoritativnim mišljenjima, svi su kao neospornu znanstvenu istinu ponavljali Bobrowskijevu i Kopitarovu dosjetku o Veneciji.

[15] Zvonimir Kulundžić: *Kosinj, kolijevka štamparstva Slavenskog juga*, Zagreb, 1960. — *Problematika najstarijeg hrvatskog štamparstva*, »Riječka revija«, god. XV., br. 3—7, i kao posebna knjiga, Rijeka, 1966., str. 82. — *Glagoljaška štamparija XV—XVI stoljeća — Kosinj—Senj—Rijeka*, »Senjski zbornik«, knj. II., str. 167.—304., Senj, 1966. — *Tragedija hrvatske historiografije*, Zagreb, 1970. — i neki drugi radovi.

[16] M. Speranski: *Dopisy Pavla Jos. Šafařika Janu Kukuljeviću Sakcinskom z let 1852—1858*, Praha, 1890., str. 4.—7. Ovo na str. 6.

[17] Pavel Josef Šafařik: *Pohled na prvověk hlaholskeho pisemctvy*. Vynato z časopisu »Cech. Museum«, I, Praha, 1952., str. 27.

[18] Pavel Josef Šafařik: *Památky hlaholskeho pisemnictvi*, Praha, 1853., II, str. 78.

[19] Ivan Kukuljević Sakcinski: *Tiskari jugoslavenski XV. i XVI. věka*, »Arkiv za povĕstnicu jugoslavensku«, knj. I., str. 126./7., Zagreb, 1851.

[20] Ivan Kukuljević Sakcinski: *Bibliografija hrvatska*, dio I., Zagreb, 1867., str. 84.

[21] Ivan Kukuljević Sakcinski: *Bibliotheque sud-slave*, str. 84., Agram, 1867.

Tako je na primjer Fran Miklošić, iako je godine 1859. pisao »Missale 1483, ohne Druckort, wahrscheinlich zu Venedig«,[22] samo dvije godine kasnije napustio svaku ogradu, pače i upozorenje, te ustvrdio: »Missale glagol. croat. typis editum Venetiis 1483« — i to u jednom *Leksikonu*, kao dokazanu i općeprihvaćenu činjenicu.[23]

Nakon Miklošića, godinu dana kasnije, 1863., jedan drugi veliki i nedvojbeni znanstveni autoritet, Vatroslav Jagić, vrlo olako ustvrđuje: »Glagoljski Misal od god. 1483, tiskan bez dvojbe u Mletcih«.[24] Zašto bi to bilo »bez dvojbe u Mletcih«, to Jagić nije naveo, ali je iduće godine na dva mjesta prezentirao neke razloge iz kojih možemo zaključiti što ga je na to navelo: »Na posljednjim liste se čte, že byla kniha 1483. dostištena, ale kde nerika se. Pravde se podobá, že v Benétkách, což se soudi z toho, že druchy misal, jenž byl r. 1526 take v Benetkach vytišten.«[25]

Zahvaljujući, dakle, ne više-manje slučajno nabačenim dosjetkama Bobrowskoga i mladog Šafarika, nego njihovu nekritičnom preuzimanju i plasiranju u znanstvenu literaturu kao č i n j e n i c a, te su dosjetke s vremenom u znanstvenoj literaturi dobile »pravo građanstva«, odakle su prešle u školske udžbenike i leksikone, pa se kao takve više nisu ni provjeravale, ni dokumentirale. One su se jednostavno uzimale kao nešto što je dokazano i općeprihvaćeno.

Međutim, iako je Ivan Kukuljević Sakcinski bio onaj koji je za zabunu s Mlecima jedan od najodgovornijih, on je bio i onaj koji je prvi došao na ideju da je taj *Misal* mogao biti tiskan i negdje na domaćem tlu, konkretno u Senju. Istina, za tu svoju samo nabačenu ideju on nije pružio nikakve dokaze, ali je ona za nas ovdje vrlo značajna, jer nam svjedoči da se na domaću tiskaru pomišljalo još pred više od jednog stoljeća, konkretno još godine 1867.

Prihvaćajući tu Kukuljevićevu misao, skoro stotinu godina kasnije, Valentin Putanec je nabacio ideju da tiskaru ovog *Misala* treba tražiti negdje u Istri, ali gdje — on za to nije pružio nikakve dokaze. Oslonac na čakavsko-ikavske jezične elemente, koji su karakteristični za današnju Istru, mora otpasti, jer je u XV. stoljeću to narječje vladalo ne samo u Istri, nego i u cijelom hrvatskom primorju, sve do Splita, obuhvaćajući i zapadnu Hrvatsku do Siska, a i neka područja današnje Bosne i Hercegovine.[26]

Godine 1957. Mladen Bošnjak je iznio ideju da je taj *Misal* »mogao biti štampan i u hrvatskim krajevima ugroženim od Turaka« — ali gdje, o tom Bošnjak, kao ni Putanec za svoju ideju, nije pružio nikakvih podataka.

Na prvi sigurniji podatak koji je upućivao na jedno posve određeno mjesto tiskanja *Misala* ukazao je autor ovih redaka u interviewu u »Večernjem vjesniku« (22. studenog 1958.), u kojem je upozorio na već posve zaboravljeni putopis-vizitaciju senjskog biskupa Sebastijana Glavinića, koji je putovao po Lici i Krbavi nakon što su one bile pripojene njegovoj biskupiji naredbom cara Leopolda od 3. ožujka 1691.

[22] Franz Mikloschich: *Glagolitisch*, »Allgemeine Enzyklopedie der Wissenschaften und Künste«, I. Section, B. LXVIII, Leipzig, 1859., str. 403.—422. Ovo na str. 421.

[23] F. Miklosich: *Lexicon palaeoslovenio-graeco-latinum-emendatum auctum*, Vindobona, 1862.—1865., str. XIV. (compendia).

[24] Vatroslav Jagić: *Evangelije u slovenskom prievodu, Tisućnica apostolah sv. Ćirila i Metoda*, 1863., str. 20.—66. Ovo na str. 41.

[25] V. Jagić: *Jihoslované, Obraz národnopisno-literární*, Vynato ze »Slovnika Naučného«, V Praze, 1864., str. 158.—159.

[26] Vidi geografsku *Kartu predmigracionog rasporeda hrvatsko-srpskih narječja*, koja prikazuje stanje između dvanaestoga i petnaestoga stoljeća, u okviru rasprave *O početku hrvatskog jezičnog standarda*, od Dalibora Brozovića, u »Kritici«, god. III., br. 10, siječanj—veljača 1970., str. 38. Usporedi to s kartom današnjih čakavskih narječja, na str. 40.

U tom putopisu, koji je objelodanjen još 1856.,[27] biskup Glavinić posve jasno i određeno kaže:

»Hinc Montibus Superatis, et Sylvis ad inferiora discendendo pertingitur in Kossin. Castrum est in Edito Situm rudera tantumodo Supersunt. Aquis indeficientibus est Dives. Hunc locum prioribus Christianis fuisse Celebrem, et late patentem foris et intus, indicio Sunt impressa Breviaria Illyrica, uti legitur ad Calcem eorum, quo nunc Sacerdotibus Glagolitis in recitandis Horis Canonicis Serviunt, hic impressa. In Septem Templis prius Deum adorabat populus in hoc Districtu ... Superest adhuc locus Monasterii Eremitarum S. Pauli primi Anachoritae.«

A to u prijevodu na suvremeni hrvatski jezik znači: »Odavde prešavši planine i šume, stiže se u Kosinj (tj. grad). Utvrda se nalazi na uzvisini i od nje su preostale samo ruševine. Bogata je nepresušnim izvorima. Da je ovo mjesto za vrijeme onih kršćana koji su tu prije obitavali bilo slavno i nadaleko poznato — vani i u zemlji — dokaz su ovdje tiskani ilirski brevijari, kao što se to čita u bilješci onih brevijara kojima se sada služe svećenici glagoljaši pri čitanju kanonskog časoslova. Prije je narod slavio Boga u ovom kraju u sedam crkava ... Još sada postoji mjesto gdje je bio samostan pustinjaka (eremita) Svetoga Pavla, prvog anahoreta.«

Ispitamo li — prije nego što stvaramo bilo kakve zaključke — vjerodostojnost Sebastijana Glavinića kao povijesnog svjedoka, utvrdit ćemo da se u njegove podatke može imati puno povjerenje, jer se on pokazao kao vrlo pouzdan u svim drugim podacima koje smo mogli provjeriti, što njegov putopis čini povijesnim izvorom prvoga reda.[28]

Time smo došli do pouzdanog povijesnog svjedočanstva o postojanju tiskare u Kosinju, koja je tu djelovala »za vrijeme onih kršćana koji su tu prije obitavali«, što u tom kontekstu ne može značiti ništa drugo nego da je tiskara djelovala prije Krbavske bitke 1493. i prije dolaska Turaka u te krajeve. Nakon toga se postavilo pitanje, kad je ta tiskara mogla započeti s radom? Sva je prilika da na to pitanje nalazimo odgovor u prekrasnom i bogato iluminiranom rukopisnom kodeksu (koji se danas čuva u Nacionalnoj knjižnici u Beču) što ga je svojom rukom, glagoljicom, na početku XIV. stoljeća, ubrzo nakon godine 1317., pisao hrvatski knez Novak, po komu se kodeks u znanosti i naziva *Misal kneza Novaka*, a za koji je već odavno konstatirano da je poslužio kao predložak, kao rukopis pri tiskanju knjige koju čitatelj drži u rukama.

Na kraju *Misala kneza Novaka*, na jednoj praznoj stranici, nalazi se slijedeći, u znanosti već odavno poznati, ali historiografski neiskorišteni zapis:

Cito, cito,[29] štampa naša gori gre
tako ja oću da naša gori gre
č.u.o.b. m(jese)ca ijuna i.i.e. dni
(tj. 26. lipnja 1482.)
to be pisano u grade izule
to pisa juri žakan iz roča
b(og) mu pomagai i v'sem' ki mu
dobro ote.

Ako ovo »gori gre« ne protumačimo, kao što se to prije činilo, u metaforičnom, poetskom smislu, nego u bukvalnom, da ta tiskara ide nekamo gore, s nižega na više, konkretno uz brda Ćićarije i dalje na Ve-

[27] *Brevis et compendiosa duorum Comitatum Regni Croatiae Likae et Corbaviae descriptio* — Objavljeno u »Povĕsti biskupijah senjske i modruške ili krbavske«, trudom Manoila Sladovića, Trst, 1856., na str. 29.—30., po prijepisu iz godine »oko-lo 1496«. Citirani odjeljak nalazi se na str. 37. Faksimil te stranice rukopisa vidi na posebnoj tabli uz str. 22. autorove knjige *Kosinj*.

[28] Opširnije o tome vidi u autorovoj knjizi *Kosinj*.

[29] Raniji su autori ovo mjesto čitali kao *Vita, Vita*, ali je Marko Orešković dobro upozorio da ga treba čitati *cito, cito*.

lebit, onda ćemo vidjeti da nas taj put vodi baš prema Kosinju: tako ono požurivanje na početku zapisa — *cito, cito,* tj. brzo, brzo — nalazi svoj realni smisao, koji u zapisu poetskog karaktera ne može imati.

Očito je da taj zapis o štamp(arij)i, koji se nalazi na rukopisu što je poslužio za slaganje ovoga *Misala,* treba dovesti u vezu sa samim slaganjem, odnosno tiskanjem, a to znači da smo došli do datuma kojim možemo s maksimalnom sigurnošću označiti početak rada te kosinjske tiskare. To moramo učiniti tim prije što je to jedina poznata nam tiskara iz onog vremena, pa sve kad bismo i htjeli, ne bismo taj zapis mogli dovoditi u vezu ni s kojom drugom tiskarom.

Tako smo našli odgovor na pitanje — kad je tiskara u Kosinju mogla započeti s radom, kao što smo već prije našli odgovor na pitanje kad je prestala djelovati. Njezino je trajanje, dakle, omeđeno s jedne strane zapisom žakna Jurja (26. lipnja 1482.), a s druge katastrofalnim ishodom Krbavske bitke (9. rujna 1493.), nakon koje su Turci prodrli i u kosinjski kraj, dakle vremenom od 1482. do 1493.

Kad smo tako došli do vremenskog razdoblja u kojem je djelovala kosinjska tiskara, postavlja se pitanje, koje su sačuvane ili bar poznate nam knjige mogle — ili još bolje — m o r a l e biti u njoj tiskane. Prema onom što za sada znademo, to mogu — ili još bolje — to m o r a j u biti u prvom redu ovaj *Misal,* na kojem izričito piše da je doštampan 22. veljače 1483., a zatim *Brevijar,* za koji Glavinić svjedoči da je u njemu bio zapis u kolofonu (ad calcem) u kojem se izričito navodi da je tiskan u Kosinju, a to je svakako onaj *Brevijar* od kojeg se jedan primjerak sačuvao u venecijanskoj knjižnici San Marco. (Taj primjerak je na žalost fragmentiran i list s tim kolofonom manjka, ali to za nas na ovom mjestu nije od bitnijeg značenja.)

Nesreća za koju mi Hrvati nemamo pravo okrivljivati nikoga drugoga osim same sebe, htjela je da spomenuti Glavinićev putopis, koji je objavljen još pred više od stotinu godina, ostane posve izvan vidokruga naše kulturne povijesti, navlastito povijesti književnosti i bibliologije, pa se zbog toga i nisu mogli stvarati oni zaključci koji proizlaze iz tog svjedočanstva, niti ono dovoditi u vezu s drugim poznatim nam povijesnim činjenicama.

Tek najnovija istraživanja posljednjih godina, koja su išla za tim da svestrano ispitaju osnovanost ili neosnovanost tog povijesnog svjedočanstva, na temelju gospodarskih, geopolitičkih i kulturnohistorijskih aspekata onoga vremena na samom terenu, dokazala su, nedvojbeno i posrednim putem, da su tadašnje prilike na tom terenu upravo same uvjetovale jedan takav kulturni pothvat.[30]

Kosinj je nakon godine 1479. bio stolno mjesto vrlo moćnog hrvatskog feudalca Anža Frankopana VIII. Brinjskog, koji je stajao na čelu onih hrvatskih velmoža koji su odbili priznati legalnost izbora mađarskoga kralja Matije Korvina za hrvatskog kralja i koji je poveo protiv njega regularni rat. Prema sačuvanim historijskim dokumentima znademo da se Anž Frankopan nastanio u Kosinju, nakon što ga je iz njegova očinskog Brinja protjerala vojska Matije Korvina, koja ga ipak nikad nije bila kadra uništiti.

Anž je za vrijeme svojih čestih boravaka u Veneciji, tada središtu već bogato razvijene tiskarske djelatnosti, svakako morao upoznati blagodati novopronađene tiskarske vještine — i ništa nije logičnije nego da — na osnovi poznatih nam povijesnih činjenica — zaključimo da je on tu naručio da mu se nacrtaju i isijeku tiskarska slova, jer mu je svakako moralo biti jeftinije osnovati jednu takvu tiskaru nego

[30] O tome vidi opširnije u mojoj knjizi *Kosinj, kolijevka štamparstva Slavenskog juga,* u raspravi *Kosinj i perspektive koje on otvara pred našom historiografijom,* »Dostignuća«, god. I., br. 2, str. 11.—27., Gospić, 1964.

i dalje plaćati skupe pisare za prepisivanje svetih knjiga, što ih je darivao raznim crkvama i samostanima, kao što je činio do tada. Kao uzorak za crtanje i rezanje tih slova Anž Frankopan je izabrao rukopisna slova svog bliskog rođaka kneza Novaka, iz njegova već poznatog nam *Misala,* kojemu je Anž u tom času možda bio i vlasnikom. Kad su ta slova bila gotova, prenoseći ih iz Venecije zajedno s tim rukopisnim *Misalom,* iskrcao se isto tako već poznati nam žakan Jurij u Izoli dana 26. lipnja 1482., i tu požurivao nekoga na neki određeni posao, jer da »štampa(rija) naša gori gre«.

Što je on to zapisao na d a n a s malo neobičnom mjestu, to nas ne bi smjelo nimalo zbunjivati, jer se tada, krajem XV. stoljeća, papiri za pisanje nisu nalazili na svakom koraku kao danas, nego se u pravilu iskorištavao i svaki slobodni kutak u kakvoj knjizi da se nešto zapiše. Takvih su zapisa prepune sve onodobne knjige, pa i stoljećima nakon tih vremena.

Sve te zaključke vrlo snažno podupire i čitav niz daljnjih novopronađenih činjenica, koje ovdje ne možemo sve navoditi, ali ću spomenuti samo još jednu siglu u slijepom tisku, u kojoj nalazimo i ime žakna Broza, inače dobro nam poznatog prepisivača knjiga s tog istog terena i iz tog istog vremena. U historiografskoj građevini o Kosinju — toj prvoj hrvatskoj, a time i južnoslavenskoj tiskari uopće — sigla, na koju je u najnovije vrijeme ukazao autor ove raspravice, igra prvorazrednu ulogu, potvrđujući kao podatak iz druge ruke već stvorene logičke zaključke.

U ovom *Misalu,* u tom hrvatskom i južnoslavenskom prvotisku, *editio princepsu,* pronađena je dakle sigla od deset glagoljskih slova, otisnuta u slijepom tisku:

ⰳ	ⰱ	ⰴ	ⰽ'(?)	ⰳ	ⰱ	ⰱ	ⰹ	ⰸ	ⰶ
G	B	D	K	G	B	R	O	Z	Ž
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Sigla se nalazi na drugom listu kalendara (što ovdje nije bilo moguće reproducirati na zadovoljavajući način, s obzirom na strukturu upotrijebljenog papira)[30a], i to ne na jednom, nego na svima poznatim nam primjercima kod kojih se sačuvao taj list, a izvedena je istim glagoljskim slovima (srednje veličine) kao i sam *Misal.*

Nakon pomnih proučavanja, kompariranja i korigiranja ustanovljeno je da prva četiri slova predstavljaju očito abrevijaturu sastavljenu od početnih slova riječi za općepoznatu adoraciju u stilu onoga vremena — kakve nalazimo i u mnogim drugim, osobito crkvenim knjigama toga doba — koja se potrebnim konjektiranjima čita ovako: »G(ospodu) B(ogu) D(ika i) K(raljevstvo)«.

Zatim, šesto do deseto slovo predstavljaju vrlo često prezime iz naših krajeva: BROZ, koje je nastalo svakako od imena Ambroz. Peto slovo G, ispred imena, u ono vrijeme predstavlja neizbježivi epiteton koji si pripisuju sami prepisivači i prvi tiskari tadašnjih knjiga: G(rešni), a zadnje slovo Ž, osobito kad dolazi iza imena, očito je uobičajena oznaka zvanja: Ž(akan), što je bio niži svećenički čin, između župnika i kapelana (a mogao je biti i svjetovni prepisivač). Dakle, čitavu tu siglu treba pročitati ovako: »G(ospodu) B(ogu) D(ika i) K(raljevstvo) G(rešni) BROZ Ž(akan)«.

Taj žakan Broz inače je vrlo dobro nam poznata povijesna osoba, prepisivač jednog *Kvarezimala* ili *Knjige Svetoga Bernardina,* koju je on prepisivao samo tri godine kasnije, godine 1486., nešto malo dalje od Kosinja, »u kući vikara gatanskog«, u buškoj župi kojoj je pripadao i Kosinj.

[30a] U naknadu za to ovoj raspravici je priložena fotokopija te stranice (vidi treću nepaginiranu stranicu kalendara), na kojoj je u donjem desnom kutu ucrtanim četverokutom označeno mjesto na kojem se nalazi taj slijepi tisak. — Detaljne fotokopije tog slijepog tiska vidi u autorovoj knjizi *Kosinj* (usporedi bilješku 15) na tabli III, gdje je taj detalj reproduciran iz primjeraka *Misala* koji se čuvaju u Nacionalnoj i Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (oba primjerka), u Beču, Vatikanu i Lenjingradu.

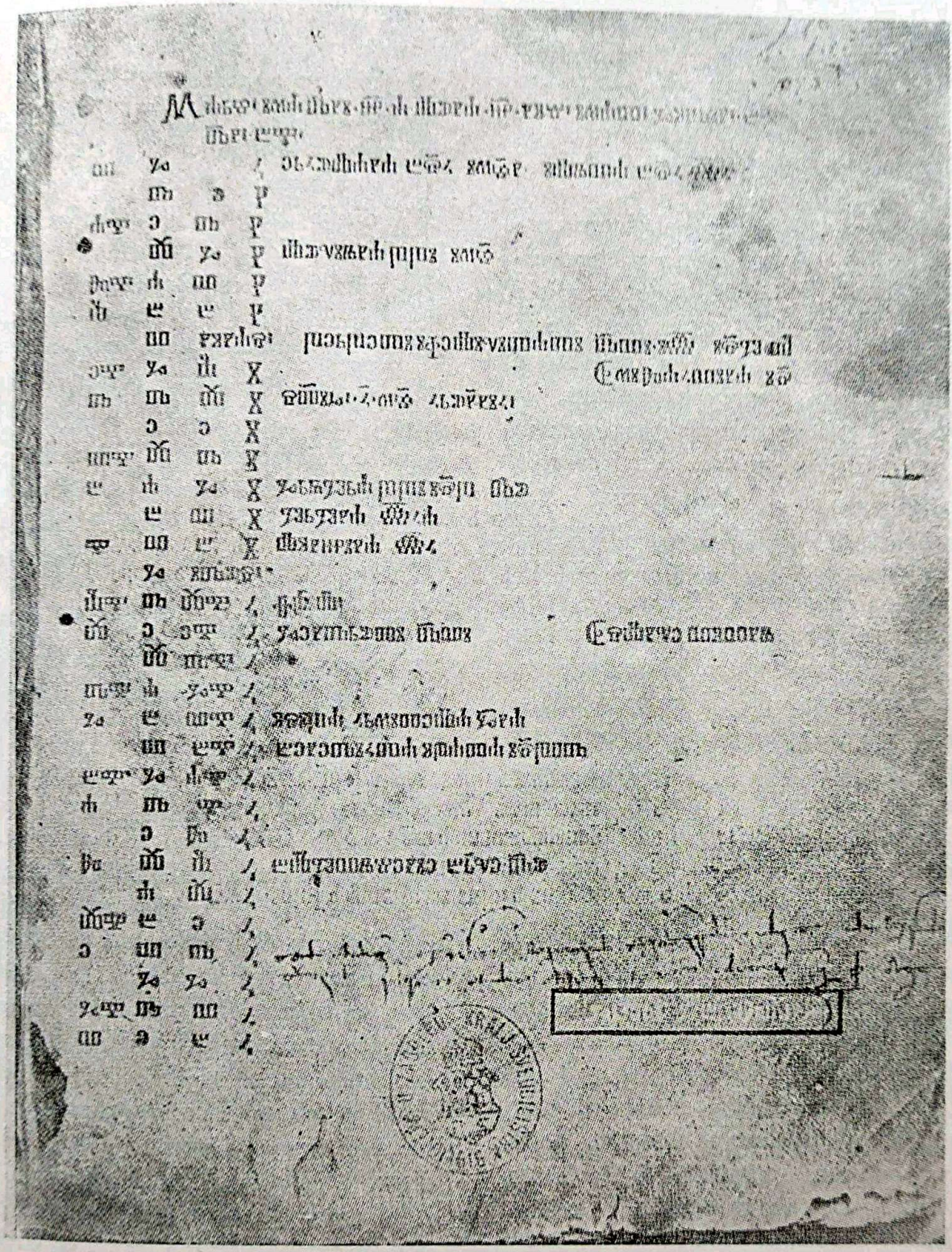

Taj se *Kvarezimal* čuva u originalu u Historijskom arhivu Jugoslavenske akademije u Zagrebu. Na listu 170. žakan Broz je o sebi ostavio podugačak zapis, u kojem nalazimo niz dragocjenih podataka biografskog karaktera, među ostalim i podatak o Anžu Frankopanu.

Sve te dosadašnje zaključke potvrđuje i vrlo snažna tradicija o toj tiskari na samom terenu, u Kosinju, a koja se kao tkava može pratiti i u pisanim izvorima unatrag stotinu godina. Svakom strancu koji dođe u taj kraj narod i danas pokazuje ruševine Kule Ribnik, gdje se po tradiciji nalazila ta tiskara, s čime se slažu i neki detaljniji podaci koje nam je u svom putopisu ostavio biskup Glavinić. Narod isto tako govori da su tu nekad pronalažena metalna slova u zemlji, kao i neki dijelovi od metala koji su pripisivani toj tiskari.

Kako su u toj tiskari bila izvedena dva tako krupna posla, može se uzeti kao sigurno da su tu morali biti izvedeni i neki drugi, manji, neugledniji radovi, koji su se u međuvremenu izgubili, pa se o njima i ne može ništa reći.

Kako vidimo, sve ispitane okolnosti moraju nas dovesti do posve jasna i nedvojbena zaključka: da je u Kosinju postojala naša najstarija tiskara i da je ovaj *Misal* morao biti tiskan u njoj. Dok god se ne nađe neka druga glagoljaška tiskara, za koju bi se s više znanstvenih argumenata moglo reći da je postojala i da je u njoj bio tiskan ovaj *Misal,* Kosinj ostaje kao jedina znanstveno utemeljena alternativa.

Pri tome nas ne treba nimalo smetati činjenica što na samom *Misalu* nije baš i eksplicitno zabilježeno da je tiskan u Kosinju, jer isto tako ni na Gutenbergovoj *Četrdesetdvorednoj Bibliji* ne stoji da ju je tiskao baš Gutenberg, a ipak se danas u svijetu ne može naći nikoga tko bi negirao znanstvene zaključke da to magistralno djelo svjetskog tiskarskog umijeća nije upravo iz njegove radionice. Apstrahirajući detalje, mogli bismo reći da je i naš *Misal* ubiciran u Kosinj skoro istom znanstvenom metodologijom kojom je i ta *Četrdesetdvoredna Gutenbergova Biblija* identificirana kao djelo Gutenbergove radionice.

Ako godinu osnutka naše prve dosad nam poznate nacionalne tiskare (1482.) kompariramo s godinama osnutka prvih tiskara u ostalim europskim gradovima i državama, vidjet ćemo da je naša kosinjska tiskara osnovana samo 37 godina nakon osnutka prve Gutenbergove tiskare u Mainzu; 12 godina nakon Pariza; 10 godina nakon Budimpešte; 8 godina nakon Valencije; 6 godina nakon Londona i Venecije; 4 godine nakon Ženeve i 1 godinu nakon Leipziga — odnosno da je naš Kosinj dobio svoju nacionalnu tiskaru istodobno kad i Beč i Odensee, 1 godinu prije Štokholma, 6 godina prije Rige, 11 godina prije Krakova, 50 godina prije Berlina i 71 godinu prije Moskve.

Na velikoj zemljopisnoj karti prvih tiskara u svijetu, koja se nalazi na prostranom zidu u svjetskom muzeju tiskarskog umijeća, u Gutenbergovu muzeju u Mainzu, našao je svoje mjesto i naš Kosinj, a isto tako i na zidnoj karti prvih tiskara svijeta[31] koja je izišla u Njemačkoj pred nekoliko godina i koja je kao takva raširena diljem cijelog svijeta. Na tabelama prvih tiskara u svijetu u izdanjima tog svjetskog centra za znanstvena istraživanja povijesnog razvitka tiskarskog umijeća[32] Kosinj se nalazi vrlo blizu samom vrhu: po njemu se mi ubrajamo među najkulturnije narode Europe pri kraju Srednjega vijeka. I to je nedvojbeno najveće priznanje koje je nama Hrvatima do danas iskazano na bilo kojem području kulture.

Govoreći o otkriću Kosinja i perspektivama koje on otkriva pred našom historiografijom, ja sam još godine 1964. konstatirao:

»Dubljim zalaženjem u to pitanje, bolje rečeno u čitav kompleks pitanja koja se pred nama otvaraju s tim konstatacijama, doći ćemo do zaključka da je Lika, osobito kraj oko Kosinja, u vremenima prije Turaka bila veoma plodna, a isto tako i veoma kulturna. Fakat pak da se na tom terenu na kojem je nastao čitav niz prekrasnih i monumentalnih glagoljaških rukopisnih kodeksa, od kojih je čuveni *Novakov misal* samo umjetnički najizrazitiji, te da je na tom terenu djelovala čak i jedna tiskara, i to takva koja je proizvodila čak i djela prvorazredne grafičke izvedbe, govori veoma uvjerljivo, jezikom neoborive

[31] Wissenschaftliche Bearbeitung Dr Helmut Pressr, Mainz, Gestaltung und Graphik Hermann Ahrens, Walldorf, Frankfurt/Main, Reproduktion Supremus Reproduktion, Falch & Co Mainz, Druck und Verarbeitung: Erasmusdruck Gottfried Krausse mit Betriebszeig Bind und Pack, Mainz, šesterobojni tisak, vel. 85 × 54 cm; smanjenu reprodukciju te karte naš čitatelj može naći u »Senjskom zborniku« II, uz moj prilog naveden u bilješci br. 15.

[32] Vidi na primjer *Festkatalog zum Gutenberg-Jahr 1968*, Gutenberg-Museum, Mainz, 1968., tabelu na str. 73. i 77.

kulturnopovijesne argumentacije, da je to morao biti centar tadašnje autohtone glagoljaške hrvatske kulture, koji je stodevedesetiosmo godišnje tursko palenje i razaranje tako temeljito razorilo da je on pao u totalni zaborav ... Ali da se tu na tom historiografski sasvim zanemarenom terenu, pred našim mlađim historičarskim snagama otvaraju najsjajnije perspektive rada, to možemo uzeti kao sigurno. I baš ta spoznaja, to je po mom skromnom mišljenju, ono najbitnije što nam je donijelo otkriće Kosinja, koje nas sve istovremeno obavezuje na dalje napore u tom pravcu. Perspektive koje nam se tu otvaraju zaista su najblistavije ...«[33]

Dakle, pitanje mjesta tiskanja ovoga Misala nije ni u kojem slučaju neki uski biblioloski problem, koji kao takav zanima samo mali zatvoreni krug znanstvenih radnika, stručnjaka za tu problematiku, te koji bi dosljedno tomu trebao ostati isključivo u njihovoj domeni, nego je ono prvorazredni historiografski problem od najšireg značenja, koji je kao takav od bitnog nacionalnog interesa za cijeli hrvatski narod, pa stoga za taj problem treba zainteresirati cijelu naciju.

Svi izneseni podaci jasno govore da je ovaj *Misal* morao biti tiskan u Kosinju, dakle na našem autohtonom hrvatskom, glagoljaškom terenu, a to nas po najelementarnijoj logici vodi daljnjem primarno važnom zaključku — da je područje oko Kosinja u ono vrijeme moralo biti na nedvojbeno višem kulturnom nivou nego što je to bila jadranska obala, jer se u njemu izgradila potreba da se tu osnuje tiskara, što u onom koje je bilo pod snažnim utjecajem latinaško-talijanaške kulture nije bio slučaj. Treba naime imati na umu da su u ono vrijeme tiskare (što danas nije uvijek tako, jer danas tu odlučuju i komercijalne potrebe) nastajale s a m o o n d j e gdje su se kulturne potrebe za knjigom već toliko razvile, da ih tadašnja prepisivačka djelatnost nije mogla više zadovoljavati.

U tom kontekstu ovaj *Misal* stoji kao snažan i neoboriv dokument blistavih dometa hrvatske kulture onog vremena, koju tek treba pobliže otkriti — i tu je njegovo osnovno značenje.

Zvonimir Kulundžić

[33] Zvonimir Kulundžić: *Kosinj i perspektive koje on otvara pred našom historiografijom*, »Dostignuća«, god. I., br. 2, str. 11.—27., ovo na str. 15. i 18.

OTVORENA PITANJA OKO NASTANKA MISALA IZ GODINE 1483.

Danas ne raspolažemo materijalnim podacima koji bi nas upućivali na mjesto gdje je *Misal* tiskan, niti takve podatke nalazimo u samoj knjizi. Stoga je i razumljivo što mišljenja o tome nisu jedinstvena. Po jednima (Bobrowski, Kukuljević, Berčić, Jagić, Vajs, Štefanić i dr., u najnovije doba i Rumunj V. Molin) *Misal* je tiskan u Veneciji, a po drugima negdje u Hrvatskoj (Bošnjak, Kulundžić, Putanec). Prvima je ljepota sloga indicij da je knjiga tiskana u centru tipografske vještine, što je u ono doba bila Venecija. Drugima je pak nepotpunost podataka u kolofonu (u kojemu je označen samo datum svršetka, bez imena tiskara i tiskare) polazište da je *Misal* tiskan na hrvatskom području, pa su do sada predložena tri mjesta: Kosinj, Modruš (Lika) i Izola (Istra).

Za Kosinj se zalaže publicist Zvonimir Kulundžić oslanjajući se na zapis senjskog biskupa Sebastijana Glavinića, koji je potkraj 17. st. putovao po Lici i Krbavi i o Kosinju zapisao među ostalim: »... indicio sunt impressa breviaria illyrica, uti legitur ad calcem eorum, quae nunc sacerdotibus glagolitis in recitandis horis canonicis serviunt, hic impressa . . .«. Dakle na Glavinićevu podatku da su se u Kosinju tiskali »ilirski brevijari« zaključuje Kulundžić da je u Kosinju bila prva hrvatska tiskara i da je u njoj tiskana prva hrvatska knjiga, tj. naš *Misal*. Taj podatak dopunjuje čitanjem slova koja su u *Misalu* otisnuta bez boje na listu kalendara za mjesec ožujak. Tu je niz slova koji je Kulundžić nekoliko puta različito čitao (posljednje čitanje: GBDKGBROZŽ), smatrajući da on m o r a biti u nekoj vezi s tiskanjem knjige. Stoga u nizu nalazi ime BROZ i povezuje ga sa žaknom Brozom, koji je god. 1486. prepisao zbornik s korizmenim propovijedima i traktatom o sedam smrtnih grijeha *(Kolunićev zbornik)*. Kulundžić smatra da je žakan Broz u istoj tiskari (Kosinju) tiskao i glagoljski *Brevijar* god. 1491. Naime i od toga je *Brevijara* sačuvan samo jedan nepotpuni primjerak (bez kolofona) u knjižnici San Marco u Veneciji i fragment kalendara (6 pergament listova) u negdašnjoj Propagandinoj knjižnici u Rimu. Po uskrsnoj tablici, koja počinje god. 1492., može se pretpostaviti da je knjiga tiskana godinu dana prije, tj. 1491.

Međutim Valentin Putanec smatra da je tiskanje *Misala* započeto u Izoli (Istra), a dovršeno u Modrušu (Lika). Svoje mišljenje osniva na dva zapisa u Novakovu misalu, koja potječu iz g. 1482., i to: *Vita Vita. štampa naša gori g're /tako ê oću da naša gori gre/ č.ū.ō.b̄. (= 1482) m(ěse)ca ijuna .i. i e. (= 26) d'ni / to bě pisano v grade Izule / to pisa Juri žakanъ iz' Roča / b(ogъ) mu pomagai i v'sem ki mu dobro otě;* — *č.ū.ō.b̄.* (= 1482) / *to pisa onъ něki měs(e)ca nov(e)bra / d(ъ)ni .dï.* (= 15) *ě.ě.ě.ě.ě.* Ovima Putanec dodaje i glagoljski zapis NOEMIL na posljednjem listu primjerka *Misala* u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (R 313 b). Riječi *Vita Vita* čita kao vlastito ime (ne usklik, radost), a izričaj *gori gre* uzima u stvarnom značenju geografskog kretanja prema gore i misli da se može odnositi na »bilo koje mjesto u Istri pa čak u smjeru prema Rijeci, Senju, Modrušu ili drugom kojem mjestu«. Zapis pak NOEMIL shvaća kao kraticu i razrješuje ju kao dopunu kolofonu *Misala*, pod kojim se i nalazi: *N*icolaus Ordinis *E*remitarum *M*odrussiae *I*mpressit *L*oco (a to bi po Putančevu tu-

mačenju značilo da je *Misal* tiskao u Modrušu Nikola redovnik reda pustinjaka). Putančevo čitanje i tumačenje slova bez boje na listu kalendara za mjesec ožujak razlikuje se od Kulundžićeva: on ih čita: GBDVGBVZŽ i povezuje s datumom 30. ožujka, pod kojim se nalaze, videći u njima kraticu za God *B*lažene *De*Vi Gračinske *B*ogorodice *V* ZaŽićni. Tako je dobio Gračinsku Bogorodicu, poznato krbavsko-modruško svetište. Na osnovi kalendara u *Misalu* i *Brevijaru* iz 1491. Putanec zaključuje da su njihovu redakciju obavili krbavsko-modruški crkveni krugovi, najvjerojatnije pavlini.

Mladen Bošnjak (autor ideje da je *Misal* tiskan na hrvatskom području, v. ovdje, str. XXXVII.) također misli da je tiskara bila i započela s radom u Izoli i odatle selila nekamo — u za sada nepoznatom pravcu. Na Istru upućuju osobito rezultati Marije Pantelić, po kojima je *Misal* priređen za tisak u Istri (v. Radovi Staroslavenskog instituta u Zagrebu, knj. 6., Zagreb, 1967., str. 5.—107. i ovdje, str. XLVII.—LIII.). Izrazito istarska provenijencija teksta po Bošnjakovu mišljenju govori u prilog tomu da lokalitet prve hrvatske tiskare treba tražiti u Istri. A kako je spomenuti zapis Jurja žakna u Novakovu misalu (direktnom predlošku *Prvotiska*) napisan u Izoli, to je tiskara tu započela s radom.

Jednako danas nemamo podataka o osobama koje su sudjelovale u iniciranju i tiskanju *Misala.* Nagađa se da su ga mogli tiskati poznati hrvatski majstori tipografi: Andrija Paltašić (u ono doba radi u Veneciji), Dobrić Dobrićević (od 1481. do 1483. u Veroni tiska šest djela), Istranin Bartul Pelušić, a ponajprije Grgur Senjanin, koji se izrijekom spominje u kolofonu senjskog izdanja *Naručnika plebanuševa (I bi štampa svršena po meštru Grguru Senaninu ki navlaš*^{ć}*ъ na to dělo pridě iz' Benetakъ).* Za nj se dakle zna da je sudjelovao u tiskanju glagoljskih izdanja u Senju, ali ni njegov rad, kao ni rad navedenih naših uglednih tipografa, nije dovoljno istražen. Nagađa se nadalje (na osnovi zapisa iz 1482. u Novakovu misalu) da je pri tiskanju mogao sudjelovati žakan Jurij iz Roča, zatim Vita (ako se uopće *Vita Vita* može odnositi na vlastito ime), pa nepoznati pavlin iz Modruša (zapis NOEMIL) i žakan Broz Kolunić.

Inicijativa za tiskanje pripisuje se pak nekim hrvatskim velikašima i crkvenim dostojanstvenicima. U prvom redu knezovima iz porodice Frankopana, koji su bili poznati ljubitelji glagoljske knjige (svoje isprave pišu glagoljicom). U posjedu Ivana Frankopana bio je npr. *Kločev glagoljaš* (glagoljski rukopis iz poč. 12. st. koji ide u kanon staroslavenskih, tj. ćirilometodskih tekstova), kojega je ukrašena zlatom i srebrom čuvao kao relikviju. Kada je u travnju 1480. s obitelju i nekim službenicima (među kojima i Krčaninom Lukom Rinaldisom) napustio Krk i otišao u Veneciju, ponio je Kločev glagoljaš. Nagađa se da je upravo u krilu te krčke »emigracije« u Veneciji (na čelu s Ivanom Frankopanom i njegovom ženom Elizabetom, odnosno don Lukom Rinaldisom) potekla inicijativa za tiskanje *Misala.* U to doba u Veneciji živi i jedna snažna hrvatska etnička jezgra okupljena oko bratovština sv. Jurja i sv. Trifuna kojima su glagoljaši obavljali službu Božju na crkvenoslavenskom jeziku, pa su i oni mogli sudjelovati u iniciranju i financiranju, jer im je takva liturgijska knjiga itekako bila potrebna. Za takav posao i jedni i drugi imali su materijalne mogućnosti. Iz porodice Frankopan spominju se još kao izdavači Bernardin i Anž VIII. (Brinjski). Od crkvenih dostojanstvenika pomišlja se na istaknutog hrvatskog humanističkog pisca, biskupa senjskog i modruškog — Nikolu Modruškog (umro u Rimu 1480.), koji se osobito zalagao za glagoljicu, pa je mogao dati pobudu i osigurati sredstva za tiskanje *Misala.* Pomišlja se napokon i na razne crkvene redove: franjevce trećoredce (predložen je fra Matej Zadranin, kojega na-

vodi zapis u Tkonskom zborniku, zapravo kolofon *Spovidi* zasvjedočen u tom glagoljskom rukopisu iz prve četvrti 16. st.), zatim na pavline, benediktince i dr.

Iz ovog kratkog pregleda hipoteza o lokalitetu prve hrvatske tiskane knjige kao i osoba koje su oko tiskanja mogle sudjelovati vidi se da za konkretna rješenja nema još dovoljno čvrstih uporišta: s jedne strane ljepota sloga, a s druge nepotpunost podataka u kolofonu, različita čitanja kratica i tumačenja zapisa u Novakovu misalu zahtijevaju daljnja istraživanja. Po nepotpunosti kolofona naš *Misal* nije iznimka među najranijim tiskopisima. Za ono doba nije neobično da se liturgijske knjige izdaju s nepotpunim podacima u kolofonu, pa i bez kolofona. Npr. za ugarsko-hrvatsku pavlinsku provinciju tiskale su se liturgijske knjige izvan zemlje: god. 1480. *Missale ad usum dominorum Ultramontanorum* u Veroni bez imena tiskara; pavlinski misal *(Missale fratrum heremitarum Ordinis divi Pauli primi heremiae)* tiskao je J. Amerbach u Baselu bez oznake godine (jedini potpuni primjerak nalazi se u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu); *Breviarium Ordinis Fratrum heremitarum sancti Pauli primi heremitae* bez kolofona (između 1486. i 1491.); *Missale fratrum heremitarum Ordinis divi Pauli primi heremitae* također bez kolofna (oko g. 1490.), kao i jedna varijanta *Missale Gnesnense-Cracoviense*, itd., itd. Naposljetku ni u kolofonu glagoljske *Spovidi općene* iz god. 1496. ne spominje se mjesto tiskanja *(ĵa popъ Blažъ Bar(o)m(o)vъ sinъ z Vrbnika štampahъ ovu spovidъ . a stumači ju s knigъ latinskihъ počtovani g(ospo)d(i)nъ Êkovъ Blažiolovićъ na letъ g(ospod)nih c̄.ū.p.ē (= 1496) aprila .ī.d̄ (= 25) danъ)*. Komparativnim putem nije bilo teško utvrditi da je tiskana u Senju. Prema tome za nepotpunost podataka u kolofonu našega *Misala* ne treba tražiti osobite razloge, posebice ne političke.

Niz slova koja se bez boje nalaze utisnuta na listu kalendara za mjesec ožujak također nisu pouzdana dokumentacija u dokazivanju da se u njima kriju inicijali tiskara ili da znače kraticu kakva svetišta ili crkvenog goda. Naime u knjizi se još najmanje na tri mjesta nalaze utisnuti znakovi bez boje. Na jednom je znak »jat« utisnut tridesetak puta (ujedno upozoravamo da je na kraju citiranog zapisa u Novakovu misalu znak »jat« dopisan 5 puta). Na listu kalendara za ožujak neobojeni niz slova ne sadrži ime BROZ, jer znak između B i Z nije posve čitljiv. Koliko se može zaključiti po lijevom elementu i po prostoru, to je znak V. Prostor između B i Z premalen je za dva znaka, ligaturi RO također nema traga, niti u tekstu *Misala* ima za nju potvrda. Stoga je traženje imena BROZ u navedenom nizu nepremazanih slova doista isforsirano. Isforsirano je — bar na način kako se to do sada činilo — povezivanje tiskanog *Brevijara* iz 1491. sa žaknom Brozom Kolunićem. Tipografsko-tehnička ispitivanja *Misala* iz 1483. i uspoređivanje s *Brevijarom* iz 1491. ne potvrđuju tezu da se u obje knjige pojavljuju isti znakovi. Slova u *Brevijaru* razlikuju se po veličini od slova u *Misalu* (ne odgovaraju manjim slovima *Misala*) i po svojim oblicima. U *Brevijaru* se nalaze novi oblici početnih slova, a upotrijebljene su i ligature koje nemaju ni veća ni manja slova *Misala*. U *Misalu* je upotrijebljen znak ⁊ za ligaturu *e* + *e*, na nekoliko mjesta i među običnim slovima, dok taj znak ne nalazimo u ostalim glagoljskim tiskopisima, kao što u njima ne nalazimo ni slova iz *Misala* (v. ovdje, str. LXVII.). Pogotovo se slova *Misala* i *Brevijara* razlikuju od rukopisnog zbornika žakna Broza Kolunića. Uopće je vrlo nezahvalno tiskana slova dovoditi u izravnu vezu s određenim rukopisom, jer se zna da su tipografske mogućnosti rezanja slova, a pogotovo njihovo kombiniranje (ligature), daleko ograničenije od mogućnosti koje za to ima rukopis. To lijepo po-

tvrđuje primjer slova u našem *Misalu*. Ona su rezana po uzoru na slova Novakova misala, ali je brojem ligatura Novakov misal ipak daleko bogatiji od tiskanog, a u nekim im se pojedinostima razlikuju i slova. Prema tome tipografsko-tehnička strana *Misala* iz 1483. i *Brevijara* iz 1491. ne upućuje na istu tiskaru, niti ona potvrđuje sudjelovanje žakna Broza Kolunića u njihovu tiskanju. *Brevijar* se s mnogo više vjerojatnosti može smatrati djelom kosinjske tiskare (za koju se odavno zna), dok se to za *Misal* ne može reći, jer jedino poznato svjedočanstvo (zapis senjskog biskupa Sebastijana Glavinića) jasno kaže da su se u Kosinju tiskali b r e v i j a r i (brevijar i misal posve su različite liturgijske knjige, koje svaki svećenik, a pogotovo biskup, vrlo dobro razlikuje). U najnovije doba rumunjski inkunabulist Virgil Molin na osnovi proučavanja glagoljskih i ćirilskih inkunabula pokušava rehabilitirati tezu o venecijanskoj tiskarskoj provenijenciji našega *Misala* (tiskara A. Torresanija), smatrajući Veneciju kolijevkom glagoljskog i ćirilskog tiskarstva (v. *Venise, berceau de l'imprimerie glagolitique et cyrillique,* »Studi Veneziani«, vol. 8/1966/, p. 347—445, Venezia—Firenze 1968).

A što se tiče onih koji su tiskanje organizirali, možemo reći da Anž VIII. (Brinjski) Frankopan jedva može doći u kombinaciju, jer za financiranje tako skupog posla kao što je u ono doba tiskanje knjige — teško da je mogao imati sredstava. Od g. 1477. do 1490. (do smrti kralja Matije Korvina) bio je u kritičnoj situaciji zbog neprestanih i oštrih sukoba s kraljem Matijom. God 1479. ostaje bez svog stolnog grada Brinja i od tada luta punih jedanaest godina. U jednom glagoljskom pismu koje je pisao knezu Benediktu Ratkaju ispričava se što mu ne može vratiti uzajmljeni novac. A da je bio bez novca, potvrđuju dokumenti o prodaji zemlje crkvenim ustanovama (3 sela prodana su za 544 dukata). »Teško je, čini mi se, povjerovati da je u svim nedaćama progonstva, sukobima i osiromašenju, knez Anž mogao, ma koliko to moguće želio, iz svojih sredstava, pokrenuti tiskaru, imati glavnu ulogu u tom značajnom činu« (E. Hercigonja: *Društveni i gospodarski okviri hrvatskog glagoljaštva od 12. do polovine 16. stoljeća),* »Croatica«, god. II., sv. 2., Zagreb, 1971., str. 80., bilj. 251).

Zaključujući ovaj sumarni sažetak hipoteza o tikari našega *Misala,* možemo ponovno konstatirati da one ne pružaju uvjerljive dokaze o tome da on jest ili da nije tiskan u Veneciji, odnosno na hrvatskom području. Ipak nam temeljit analitički i komparativni studij teksta *Misala* i njegov odnos prema ostalim poznatim glagoljskim misalima (u prvom redu prema Novakovu) pruža uvjerljive dokaze da su ga redigirali istarski Hrvati. Za to govore: istarske svetkovine u kalendaru, jezične osobine, naslanjanje na istarske misale (Ljubljanski, Ročki i Kopenhagenski) tamo gdje se razlikuje od svojega predloška. Istarska provenijencija *Misala* upozorava da bi trebalo proučiti kulturnopovijesnu podlogu na kojoj je *Misal* nastao, tj. u prvom redu političko-crkveni krug: cara Fridrika III., koji je bio gospodar Pazinske i Devinske grofovije s Rijekom, gospodar Trsta i dijelova Furlanije, a na njegovu teritoriju boravili su Ivan Frankopan (nakon bijega iz Venecije 1481.) i don Luka Rinaldis. Fridrik je bio crkveni patron Pićanske i Tršćanske biskupije i imao pravo imenovati njihove biskupe, a pod njihovu jurisdikciju spadala su istarska glagoljaška područja. Trebalo bi proučiti i pićanskog biskupa Paskazija, akvilejskog vikara za austrijske zemlje (on je mogao biti carev — Fridrikov — poslanik koji je 1483. došao u Veneciju da zagovara vraćanje Krka knezu Ivanu Frankopanu). To je stadij do kojega je došla današnja znanost u istraživanju tiskare i onih koji su oko tiskanja mogli sudjelovati.

Anica Nazor

RIJEČ NA KRAJU — OD UREDNIŠTVA

Odlučivši se za izdavanje pretiska MISALA iz godine 1483., uredništvo se već od samog početka suočilo s raznim dilemama, koje su ovaj vrlo složen i odgovoran izdavački posao pratile kroz sve faze rada do samog završetka. Iako nigdje ne postoji sačuvan cjelokupni korpus MISALA, njegov je sadržaj precizno definiran u raznim znanstvenim radovima, posebno u radu inkunabulista Mladena Bošnjaka *Može li se ustanoviti broj listova prve hrvatske tiskane knjige?* (vidi »Bibliografiju« na kraju ovog dodatka). Nije dakle bilo sadržajnih problema oko kompletitranja predloška, ali sve tehničke dileme još su uvijek ostale otvorene. Ručni posao starih štamparskih majstora nužno je za sobom ostavio neujednačenu kakvoću otiska unutar iste knjige i, još više, među dvjema knjigama istoga izdanja. Različite sudbine sačuvanih primjeraka kroz duga stoljeća, nejednaki uvjeti kroz koje su prošli, doveli su do još većih razlika u njihovu sadašnjem stanju. Na koji se kriterij trebalo osloniti prigodom izbora za pretisak? Tražiti tehnički najbolje sačuvane stranice iz raznih primjeraka ili maksimalno koristiti bolje uščuvani i relativno dobro kompletirani primjerak »A« u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu? Vjerno preslikati sadašnje stanje stranica sa svim oštećenjima i mrljama — ili izborom izbjegavati loše stranice, a filterima i drugim tehničkim sredstvima otklanjati oštećenja kako bi se postigla maksimalno moguća vjernost predlošku kakav je izgledao u času kad je otisnut, dakle godine 1483.?

Vođeno prije svega načelnim, ali također i praktičnim razlozima, uredništvo se odlučilo za slijedeći izbor:

1. Preslikati četiri prva arka iz primjerka »B« u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, jer su oni u tom primjerku kompletni i relativno dobro sačuvani.

2. Za sve daljnje arke pretiska maksimalno se služiti primjerkom »A«, također iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, jer je on u tim dijelovima knjige najkompletniji i tehnički također relativno dobro sačuvan.

3. Izuzeti i u tim dijelovima pretiska one stranice iz primjerka »A« koje imaju krupnija tehnička oštećenja, pa ih nadomjestiti stranicama iz primjerka »B«.

4. Četiri stranice koje su i nakon takvog nadopunjavanja nedostajale, jer ih u Zagrebu uopće nema, te još četiri stranice koje su u oba zagrebačka originala vrlo loše — presnimiti u Vatikanskoj biblioteci iz tamošnjeg prvog primjerka.*

Na taj smo način prilično uspjeli sačuvati tehničku ujednačenost pojedinih cjelina (araka), a ipak smo izbjegli one stranice koje bi nagrdile iznimno spomenički karakter pretiska. Ujedno smo pretežnim osloncem na zagrebačke primjerke imali veću

* Iz primjerka »B« u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu preslikane su stranice od 1. do 66., te stranice 72., 140., 153., 163., 169., 249. do 260., 272., 273., 276., 285., 308., 414.

Iz primjerka »A« u Vatikanskoj biblioteci preslikane su ove stranice: prva i druga stranica kalendara, te stranice 241., 243., 244., 245., 246., 247. i 248. Misala.

Sve ostale stranice preslikane su iz primjerka »A« u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

mogućnost neprestanog uspoređivanja pretiska s originalom, mogućnost kontrole filmova, retuša i klišea, a bio nam je olakšan i delikatni posao na razdvajanju boja. Srdačno zahvaljujemo knjižničarima Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, posebno čuvarima rariteta i trezora, te dru Marku Japundžiću u Vatikanu, koji su nam svesrdno i obilno pomogli u svim fazama rada s originalima.

Sve neujednačenosti ipak nismo mogli otkloniti. One su odraz stanja sačuvanih predložaka. U zagrebačkom primjerku »B« mnoga su slova naknadnim šaranjem ispunjena; uklanjanje te boje s pomoću retuša dovelo bi nas u opasnost da iznevjerimo originalni rez slova. Zatim, neujednačenosti u intenzitetu i kakvoći tiska pojedinih predložaka nužno su se odrazile i u pretisku. Osobito prvi arci, te poglavlja kanona (str. 239.—250.) i kraj knjige — očito zbog češćeg listanja — u svim su originalnim predlošcima znatno izgubili prvobitnu jasnoću sloga, što se ni pretiskom više nije dalo popraviti.

Posebno velike neujednačenosti čitatelj će svakako uočiti kod inicijala, ali to već ne možemo ubrajati u važne probleme pretiska. Naime, inicijali u inkunabulama — pa ni u našem Prvotisku — nisu bili tiskani, nego su naknadno ucrtavani na unaprijed predviđena slobodna mjesta. Tako se dogodilo da je često puta u istu knjigu više ljudi s različitim rukopisima upisivalo inicijale, ponekad i vrlo nevješto, dok su neki slobodni prostori za inicijale naprosto ostali neispunjeni. Pretisak nužno teži za vjernom reprodukcijom sloga, a naknadno se ucrtani inicijali kod reproduciranja inkunabula ponekad izostavljaju. U ovom izdanju, radi potpunijeg dojma o izgledu knjige kakva je bila u upotrebi, sačuvali smo inicijale tamo gdje su bili dobro uklopljeni u slog, ne težeći za kombinacijama iz raznih predložaka koje bi eventualno dale još bogatiju ili raznolikiju grafičku sliku, ali bi iznevjerile autentičan izgled knjige.

Iz svega što je dosad rečeno proizlaze i načela što smo ih primijenili kod retuša, svakako najosjetljivije faze rada na svakome pretisku. Retušerskim zahvatima može se težiti za idealnom rekonstrukcijom sloga kakav je bio u trenutku originalnog otiskivanja; može se ići još i dalje, pa popravljati slabosti što ih je propustio tadašnji tisak; a može se biti i mnogo skromniji, pa naprosto reproducirati sadašnje stanje predložaka sa svim naknadnim oštećenjima. S obzirom na karakter ovoga izdanja odlučili smo otkloniti što je moguće više naknadnih oštećenja i mrlja, ne dirajući suviše u slog. Tako smo dobili relativno čist tisak, ali slabosti prvobitnog tiskarskog rada i nejasnoće nekih slova nastale oštećivanjem u toku vremena — nismo otklonili. Tim smo postupkom izbjegli sve opasnosti da iznevjerimo original, sačuvali smo patinu starine, a ipak tu starinu prezentirali u čitkom obliku. Zahvaljujemo snimateljima, retušerima, cinkografima i ostalom tehničkom osoblju u Grafičkom zavodu Hrvatske, koji su s mnogo strpljivosti, truda i umijeća radili na svim fazama ovog posla, ne prezajući od ponovnih slikanja i presnimavanja, ponovljenih retušerskih zahvata i korekcija, kao ni od višestrukih cinkografskih korektura — sve s ciljem da zajednički postignemo primjerno dobar pretisak ove kulturno i nacionalno toliko značajne knjige.

Od naših težnja da budemo što vjerniji originalu odstupili smo samo u jednoj pojedinosti: pri dnu svake stranice ubacili smo paginaciju arapskim brojkama, kojih nije bilo u Prvotisku. Stručnjacima ta naša intervencija vjerojatno nije bila potrebna, ali će ostalim čitateljima, ljubiteljima i posjednicima MISALA paginacija svakako olakšati snalaženje u pretisku. Nismo se držali originala ni pri izradi korica, naprosto zato jer nam je to bilo nemoguće: nijedne originalne korice nisu sačuvane. Akademski slikar Boris Dogan nastojao je opremom i pergamentnim uvezom sačuvati neke elemente oprema starih misala.

Na prednjem i stražnjem zaštitnom listu otisnuti su glagoljski tekstovi koji ilustriraju razvoj srednjovjekovnog glagoljskog pisma do hrvatskog Prvotiska. Papir za ovo izdanje izrađen je po posebnoj narudžbi s ciljem da bojom i strukturom istakne osobine originalne stare štampe.

Materijali što ih donosimo u »Dodacima« ove knjige olakšat će nestručnjaku snalaženje u složenoj problematici vezanoj uz ovaj kodeks, pružiti mu osnovna saznanja o karakteru MISALA, približiti vrijednosti kulturnog spomenika što ga drži u rukama. Štoviše, upute za čitanje i transliteracija odabranih tekstova omogućit će svakom malo upornijem čitatelju, pa i onom koji nikad nije učio glagoljicu, da sam pročita bilo koji tekst. Pri latiničkoj transliteraciji prednost je upravo stoga dana ne misnim tekstovima, nego čitanjima iz Evanđelja, koja su po sadržaju — u hrvatskoj verziji — zacijelo poznata i širem krugu zainteresiranih čitatelja. Osim toga ovakvim je izborom bilo moguće dati i jedan sadržajno cjelovit slijed tekstova, svojevrsnu »Vita Christi«.

Priređujući te dodatne materijale, uredništvo se suočilo s nekim otvorenim pitanjima oko nastanka MISALA iz godine 1483., pitanjima poznatim i široj javnosti iz dugogodišnje javne polemike, koja je u posljednjim fazama na žalost poprimila posve neznanstveni karakter. Osvjedočeno da za vrijednost ove knjige nije odlučno pitanje gdje je ona nastala i gdje je tiskana, uredništvo ipak nije željelo zaobići taj otvoreni problem, tim više što on živi i u široj javnosti. Naprotiv: pozvali smo sve najangažiranije sudionike poznate polemike da u dodatku knjige pored ostalih problema sumarno iznesu i svoje teze o nastanku i mjestu tiskanja MISALA, zamolivši ih da se ovom prigodom suzdrže od polemičkih invektiva koje bi narušile karakter izdanja. Srdačno im zahvaljujemo što su se spremno odazvali takvome pozivu. Vjerujemo da njihove usporedno iznesene teze o mjestu tiskanja MISALA iz godine 1483., prvi put na ovako pregledan način otkad traje polemika, omogućuju svakom čitatelju da uz malo truda stvori svoje vlastite zaključke i po svojoj vlastitoj ocjeni ustanovi do koje je točke u ovome trenutku došla egzaktna znanost, odnosno — od koje točke dalje zasad još uvijek imamo posla s nedokazanim tezama. Urednici se ne ustručavaju ovom prigodom rezimirati i svoje vlastito mišljenje ostavljajući i nadalje svakom čitatelju da ih dopunjuje ili korigira sam za sebe.

Ogolivši sve iznesene teze i argumente od posve razumljivih emocionalnih primjesa, mislimo da je nedvojbeno:

1. MISAL iz godine 1483. pisali su, redigirali, slova slagali i raspoređivali hrvatski pisci i tiskarski majstori; neustanovljeno mjesto tiskanja ne može bitno utjecati na činjenicu da je Prvotisak djelo hrvatskih stručnjaka i prema tome prvi tiskani spomenik hrvatske kulture.

2. Predložak za sadržaj Prvotiska bio je rukopisni Misal kneza Novaka iz godine 1368., koji se sada čuva u Beču. Zapis pri kraju Novakova kodeksa (folija 269 cd) kaže nam da je taj rukopis prodan godine 1405. samostanu u Nuglu kraj Roča (nedaleko od Buzeta) u Istri. Često citirani zapis žakna Jurja na posljednjoj foliji istog Novakova kodeksa (folija 270 d) potvrđuje da se rukopis i u lipnju godine 1482. nalazio u Istri, i to u Izoli, koja je tada bila jedan od hrvatskoglagoljaških centara; isti nam zapis kaže da se u tom trenutku s Novakovim rukopisom zbiva nešto u vezi sa štampanjem. Nema nikakovih podataka da je Novakov misal u međuvremenu bilo kamo odnošen iz Istre.

3. Komparativna tekstološka i liturgijska analiza Novakova misala i Prvotiska, koju je provela dr. Marija Pantelić u svojem radu *Prvotisak glagoljskog Misala iz 1483. prema Misalu kneza Novaka iz 1368.* (vidi »Bibliografiju«) i sažeto je prikazala u ovom »Dodatku«, uvjerava nas

da su se redaktori Prvotiska u biti držali Novakova predloška, a neke sitne liturgijske i jezične korekture ili dopune potkrepljuju tezu o istarskom podrijetlu redaktora (istarski sveci, narječje itd.).

Logično je dakle zaključiti — iako čak ni to još ne možemo smatrati posve dokazanim — da je hrvatski Prvotisak priređen za štampu u Istri.

Gdje je obavljen tiskarski posao — ostaje na žalost i dalje otvoreno pitanje. To nimalo ne sputava, nego naprotiv upravo stimulira prirodnu želju da se sve postojeće teze o mjestu tiskanja i dalje razrađuju, da se dopunjuju eventualno novim argumentima i novim tezama, sve dok naposljetku ne dođemo do nedvojbenog dokaza, koji ćemo spremno pozdraviti i prihvatiti. Uredništvo je međutim uvjereno da taj neriješeni, a manje bitni problem ne može zasjeniti sve ustanovljene vrijednosti Prvotiska kao jedinstvenog kulturnopovijesnog spomenika, kao što ni polemika oko tog problema ne bi smjela zasjeniti činjenicu da prva hrvatska tiskana knjiga ovim pretiskom opet postaje pristupačno kulturno dobro širokog kruga stručnjaka i ljubitelja knjige.

Na kraju, urednici osjećaju svojom dužnošću da se ispričaju budućim kupcima zbog visoke cijene ovog pretiska. Pomni pripremni radovi koji su trajali gotovo godinu dana, složen tehnički proces i oprema čak su i skuplji nego što bi to pokazale kalkulacije na osnovi pretplatne cijene. Izdavač »Liber« pokušao je sniziti cijenu tražeći dotaciju od Fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti SR Hrvatske i od Fonda za naučni rad SR Hrvatske. Prvi Fond odbio je zamoljeno sufinanciranje pripremnih radova s objašnjenjem da nema sredstava, dok je drugi Fond umjesto dotacije odobrio kredit — doduše pod vrlo povoljnim uvjetima, ali ipak samo kredit. Time se na žalost cijena nije mogla sniziti. Ipak je, zahvaljujući tom kreditu, a još više zahvaljujući dobrom odzivu pretplatnika, ova knjiga mogla biti objavljena. Stoga uredništvo s velikim zadovoljstvom na kraju ovog »Dodatka« objavljuje imena svih pretplatnika kojih su predbilježbe stigle izdavačima zaključno do dana kad su »Dodaci« morali ući u tisak — dakle do 2. studenoga 1971. Naknadno prispjele pretplatnike uvrstit ćemo u popis uz novo izdanje.

I, posve na kraju, ali s posebnim zadovoljstvom, urednici zahvaljuju našem vodećem slavistu, Nestoru naše slavistike, prof. dru Josipu Badaliću, na korisnim uputama i materijalima kojima je pomogao pripreme i rad na ovom izdanju.

U Zagrebu, 2. studenoga 1971.

Urednici:
Slavko Goldstein
Ivo Frangeš
Edo Hercigonja
Katica Zorzut

LITERATURA O GLAGOLJSKOM PRVOTISKU

Badalić, J.: *Američko javno knjižničarstvo,* Zagreb, 1939.

Badalić, J.: *Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj,* Zagreb, 1952. — Djela JAZU, knj. 45.

Badalić, J.: *Jugoslavica usque ad annum MDC.* Bibliographie der südslavischen Frühdrucke. 2. Aufl., Baden-Baden, 1966.

Badalić, J.: *Karakter i struktura najstarije jugoslavenske štampe* (XV — XVI st.) — »Umjetnost riječi«, 3/1959/21—38, Zagreb.

Badalić, J.: *Um den Druckort und den Drucker des ältesten südslawischen Wiegendruckes Missale Glagoliticum 1483* — »Gutenberg Jahrbuch«, 35/1960/122—125, Mainz.

Berčić, I.: *Njekoliko staroslavenskih i hrvatskih knjiga što pisanih, što tiskanih glagoljicom, kojima se u skorašnje doba u trag ušlo* — Rad JAZU, 59/1881/158—185, Zagreb.

Berčić, I.: *Čitanka staroslavenskog jezika,* Praha, 1864.

Berčić, I.: *Chrestomathia linguae vetero-slovenicae charactere glagolitico,* Praha, 1859.

Bošnjak M.: *Može li se ustanoviti broj listova prve hrvatske tiskane knjige* — »Republika«, 11/1955/62—68, Zagreb; (Preštampano s dodanim Zusammenfassung: *Kann die Zahl der Blätter des ersten kroatischen gedruckten Buches bestimmt werden?* i s tabelom: *Pregled kvaterniona pojedinih primjeraka u Hrvatskoj,* Zagreb, 1955.)

Bošnjak, M.: *Sačuvani primjerci prve hrvatske tiskane knjige* — »Slovo« (»Vajsov zbornik«), 6—8/1957/297—310, Zagreb.

Bošnjak, M.: *Drvorezi u primjercima prve hrvatske tiskane knjige* — »Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti JAZU«, 10/1962/54—62, Zagreb.

Bošnjak, M. — V. Hofman — V. Putanec.: *Vodeni znakovi hrvatskih inkunabula* — »Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti JAZU«, 11/1963., br. 3, str. 20.—50., Zagreb.

Bošnjak, M..: *O problemu glagoljskog prvotiska* — »Telegram«, 7/1966/, br. 299, str. 2., Zagreb.

Bošnjak, M.: *O problemu prvih hrvatskih tiskara u svjetlu slavenske inkunabulistike* — »Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti JAZU«, 13/1965/167—183, Zagreb.

Bošnjak, M.: *Osvrt na raspravu V. Molina »Venecija, kolijevka glagoljske i ćirilske štamparije«* — »Starine«, 54/1969/223—228, Zagreb.

Bošnjak, O.: *O kolijevci glagoljske i ćirilske štamparije* — »Jadranski zbornik«, 7/1966—1969/657—662 + Résumé, Rijeka—Pula.

Bošnjak, M.: *A Study of Slavic Incunabula,* Zagreb—München, 1968.

Bošnjak, M.: *Slavenska inkunabulistika,* Zagreb, 1970.

Bošnjak, M.: *O prvoj hrvatskoj tiskari u Kosinju* — »Informatologia Yugoslavica«, 1/1969/43—49, Zagreb.

Bošnjak, M. — J. Bratulić — Z. Črnja — A. Nazor — M. Pantelić: *Razgovor o prvotisku* — »Dometi«, 4/1971., br. 1—2, str. 107.—116., Rijeka.

Breyer, M.: *Südslawische Rara und Rarissima,* Wien—Leipzig—Zürich, 1937.

Breyer, M.: O *starim i rijetkim jugoslavenskim knjigama.* Nadopunili i za štampu priredili B. i T. Jakić. Zagreb, 1952.

Broz, I.: *Crtice iz hrvatske književnosti,* Zagreb, 1888., sv. 2.

Deželić, V.: *Inkunabule (prvotisci) zagrebačke Sveučilišne biblioteke,* Zagreb, 1902.

Deželić V.: *Dvije glagoljske inkunabule* — »Hrvatski bibliofil«, 1/1905/12—13, Zagreb.

Deželić, V.: *Osvrt na četiri sto godina hrvatskog tiska* — »Narodni list«, 22/1883., br. 22—25, Zagreb.

Dobrowsky, J.: *Institutione Linguae Slavicae,* Vindobonae, 1852.

Fancev, F.: *Prvi izrađivači hrvatskog štamparstva* — »Grafička revija«, 4/1926/226—229, Zagreb.

Gregov, Lj.: *Kalendar prvog tiskanog glagoljskog misala.* Izvadak iz doktorske disertacije *Prvi tiskani glagoljski misal.* Zagreb, 1952.

Goff, F. R.: *Incunabula in American Libraries.* A third census of fifteenth — century books recorded in North American collections. New York, 1964., No M 695.

Hamm, J.: *Lj. Gregov: Kalendar prvog tiskanog misala* — »Slovo«, 1/1952/57—58, Zagreb.

Jagić, V.: *Slovinske pratiskovine na pergamentu* — »Hrvatska«, 1890., br. 275, str. 3., Zagreb.

Jagić, V.: *Slavische Incunabeln aus Pergament* — »Anzeiger der k. Akademie der Wissenschaften der Philosophisch-historischen Classe«, 27/1890/ 87—89, Wien.

Jagić, V.: *Hrvatska glagolska književnost.* Predgovor knjizi: B. Vodnik: *Povijest hrvatske književnosti.* Zagreb, 1913., knj. 1.

Jagić, V.: *Slavenske inkunabule na pergameni* (preveo s njem. i napomene napisao M. Bošnjak) — »Republika«, 10/1954/747, Zagreb.

Jakić, T.: O *postanku i sastavu biblioteke Ivana Kukuljevića* — »Rad«, 324/1962/ 145—170, Zagreb.

Jelić, L.: *Fontes historici liturgiae glagolitico-romanae a XIII ad XIX saeculum,* Krk, 1906.

Jurić, Š.: O *inkunabulistici i njezinim zadacima u Hrvatskoj* — »Vjesnik bibliotekara Hrvatske«, 6/1960., br. 1—2, str. 1.—37., Zagreb.

Kopitar, B.: *Grammatik der Slavischen Sprache in Krain, Kärnten und Steyermark,* Laibach, 1808.

Krader, B.: *The Glagolitic Misal of 1483* — »The Library of Congress Quaterly Journal of Acquisitions«, 20/1963/93—98, Washington.

Kukuljević-Sakcinski, I.: *Bibliografija Hrvatska,* Zagreb, 1860., dio 1.

Kukuljević-Sakcinski, I.: *Bibliothèque sud-slave,* Zagreb, 1867.

Kukuljević-Sakcinski, I.: *Marko Marulić i njegovo doba* — Stari pisci hrvatski, Zagreb, 1869., sv. 1.

Kulundžić, Z.: *Problem najstarije štamparije na slavenskom jugu* — »Narodna knjižnica«, 3/1959/21—28, Zagreb.

Kulundžić, Z.: *Kosinj, kolijevka štamparstva slavenskog juga,* Zagreb, 1960.

Kulundžić, Z.: *Kosinj, die Wiege der Buchdruckerkunst im slawischen Süden* — »Gutenberg Jahrbuch«, 39/1964/66—74, Mainz.

Kulundžić, Z.: *Kosinj, kolijevka štamparstva Slavenskog juga* — »Republika«, 20/1964/ 430—433, Zagreb.

Kulundžić, Z.: *Glagoljska štamparija XV — XVI stoljeća, Kosinj—Senj—Rijeka* — »Senjski zbornik«, 2/1966/167—308, Senj.

Kulundžić, Z.: *Nekoliko neophodnih o Kosinju* — »Jadranski zbornik«, 6/1963—1965/419—458, Rijeka—Pula.

Kulundžić, Z.: *Problematika glagoljaškog štamparstva* — »Riječka revija«, 15/1966/ 269—300, Rijeka.

Lisac, A. Lj.: *O prvoj glagoljskoj tiskari na domaćem tlu* — »Kritika«, 3/1970., br. 14, str. 628. — 641., Zagreb.

Lukin, R.: *Transliteracija glagoljskog teksta na omotu »Vjesnika bibliotekara Hrvatske«* — »Bibliotekarstvo«, 10/1964., br. 2, str. 47. — 52., Sarajevo.

Ljubić, Š.: *Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske,* Rijeka, 1864., knj. 1.

Milčetić, I.: *Najstarija hrvatska tiskana knjiga* — »Vienac«, 26/1894/ 547, Zagreb.

Milčetić, I.: *Prethodni izvještaji o izučavanju hrvatske glagoljske književnosti* — »Ljetopis JAZU«, 23/1909/182—183, Zagreb.

Milčetić, I.: *Berčićeva glagoljska zbirka u Petrogradu* — »Ljetopis JAZU«, 26/1911/ 265—271, Zagreb.

Milčetić, I.: *Berčićeva zbirka glagoljskih rukopisa i štampanih knjiga u Lenjingradu* — Radovi Staroslavenskog instituta, 2/1955/93—128, Zagreb.

Molin, V.: *Venice, berceau de l'imprimérie glagolitique et cyrillique* — »Studi Veneziani«, 8/1966/347—445, Venezia—Firenze, 1968.

Morović, H.: *Editio princeps Glagoljskog misala u biblioteci Franje Karare* — U autorovoj knjizi *Povijest biblioteka u gradu Splitu.* Zagreb, 1971., dio 1.

Nazor, A.: *Osvrt na povijest naših najstarijih štamparija.* (U povodu rasprave Z. Kulundžića *(Glagoljaška štamparija XV — XVI stoljeća, Kosinj—Senj—Rijeka)* — »Vjesnik bibliotekara Hrvatske«, 13/1967., br. 1—2, str. 1. — 22., Zagreb.

Orešković, M.: *Osnutak i djelatnost glagoljaških štamparija u 15. stoljeću* — »Bibliotekar«, 21/1969/226—245, Beograd.

Pantelić, M.: *Prvotisak iz glagoljskog misala iz 1483. prema misalu kneza Novaka iz 1368.* — Radovi Staroslavenskog instituta, 6/1967/5—108, Zagreb.

Peruško, T.: *Istarski su Hrvati izdali prvu hrvatsku štampanu knjigu* — »Riječka revija«, 1/1952/16—18, Rijeka.

Petešić, Ć.: *Najstarija štamparija Južnih Slavena* — »Telegram«, 4/1963., br. 152, str. 2., Zagreb.

Platzer, S.: *Izum i razvoj štamparstva u Hrvata* — »Grafička revija«, 8/1930/151—164, Zagreb.

Putanec, V.: *Zapis žakna Jurja u Novakovom misalu.* Još jedno tumačenje — »Riječka revija«, 2/1953/127—130, Rijeka.

Putanec, V.: *Prva tiskara u Hrvatskoj i Jugoslaviji, Modruš 1482—1484.,* Zagreb, 1959.

Putanec, V.: *Problem predsenjskih tiskara u Hrvatskoj (1482—1493)* — »Jadranski zbornik«, 4/1959—1960/51—107, Rijeka—Pula.

Putanec, V.: *Tri sitna priloga za povijest prve hrvatske inkunabule (glagoljski misal 1483)* — »Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti JAZU«, 13/1965/183—189, Zagreb.

Strohal, R.: *Hrvatska glagolska knjiga,* Zagreb, 1915.

Strohal, R.: *O kolijevci hrvatske knjige* — »Obzor«, 70/1929., br. 42, str. 2., Zagreb.

Šafařik, P. J.: *Geschichte der Südslavischen Literatur,* Praha, 1864., Bd. 1. *Slowenisches und Glagolitisches Schrifthum.*

Štefanić, V.: *450-godišnjica prve hrvatske štampane knjige* — »Obzor«, 74/1933., br. 214, str. 2., Zagreb.

Štefanić, V.: *Jedan primjerak prve slovenske štampane knjige* — »Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva«, 14/1933—34/361—365, Beograd.

Štefanić, V.: *Josip Vajs: »Najstariji hrvatsko-glagoljski misal«* — »Slovo«, 1/1952/47—55, Zagreb.

Štefanić, V.: *Hrvatskoglagoljske inkunabule* — »Enciklopedija Jugoslavije«, 4/1960/ 365—366, Zagreb.

Šulek, B.: *Tiskarstvo ili pečatnja.* Novovjeki izumi u znanosti, obrtu i umjetnosti — Zagreb, 1883., knj. 2.

Tandarić, J.: *Grafički znaci prve hrvatske tiskane knjige* — »Slovo«, 14/1964/110—120, Zagreb.

Vajs, J.: *Předloha hlaholského prvotiska z r. 1483.* — »Sbornik prof. Fr. Pastrnkovi«, Praha, 1923.

Vajs, J.: *Editio princeps Glagoljskoga misala štampanoga 1483.* — »Bulićev zbornik«, Zagreb—Split, 1924.

Vajs, J.: *Najstariji hrvatskoglagolski misal.* S bibliografskim opisima svih hrvatskoglagolskih misala. Zagreb, 1948., Djela JAZU, knj. 38.

Weale, W. H. J. — H. Bohatta: *Bibliographia Liturgica,* London, 1928., No 1330.

Žic, N.: *Glagoljski zapis iz Izole* — »Istarska Danica«, 1952., Pula.

Žic, N.: *Tiskar Grgur Dalmatin* — »Nastavni vjesnik«, 42/1933—34/48—53, Zagreb.

Žic N.: *Naša najstarija knjiga* — »Glas Istre«, 12/1955., br. 31, str. 4., Pula.

Priredio *Mladen Bošnjak*

PRETPLATNICI OVE KNJIGE

1. Njegova Svetost papa Pavao VI
2. Staroslavenski institut, »Svetozar Ritig«, Zagreb
3. Filozofski fakultet, Zagreb
4. Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb
5. Prof. dr Josip Badalić, Zagreb
6. Knjižnica jugoslavenske akademije, Zagreb
7. Savjet za naučni rad, Zagreb
8. Msgr. Franjo Kuharić, Zagreb
9. Nadbiskupski duhovni stol, Zagreb
10. Isusovački fakultet, Zagreb
11. Nikola Bratulić, Zagreb
12. Biblioteka zavoda za slavensku filologiju, Zagreb
13. Institut za znanost o književnosti, Zagreb
14. Biblioteca apostolica Vaticana — Vaticano
15. Branimir Grubić, Varaždin
16. Prvostolna crkva, Varaždin
17. Dr Josip Lach, Zagreb
18. Biblioteca apostolica Vaticana — Vaticano
19. Ivan Lacković, Zagreb
20. Prof. Mladen Bošnjak, Zagreb
21. Ing. Berislav Bošnjak, Long Beach
22. Mr. Antin Iwachniuk, Toronto
23. Župni ured Marka Križevčana, Zagreb
24. Knjižnica Franjevačkog samostana, Varaždin
25. Dr Ivan Juretić, Zagreb
26. Marko Vitlov, Zadar
27. Prof. Miroslav Bertoša, Pula
28. Franjo Kidliček, Ivanić Grad
29. Ratimir Softa, Zagreb
30. Dominikanski samostan, Rijeka
31. Visoka bogoslovna škola, Rijeka
32. Kapucinski samostan, Rijeka
33. Župni ured, Varaždin
34. Gradska knjižnica, Varaždin
35. Župni ured svetog Vida, Varaždin
36. Skupština općine Varaždin, Varaždin
37. Samostan Majke Božje Lurdske, Zagreb
38. Dr Marko Japundžić, Rim
39. Prof. Josip Stošić, Sarajevo
40. Ante Matijević, Jablanac
41. Prof. Juraj Pavličević, Rijeka
42. Zvonimir Krelius, Zagreb
43. Župni ured Žabno, Žabno
44. Josip Keglević, Veliki Zdenci
45. Nikola Crvić, Zagreb
46. Prof. Ivan Zoričić, Pula
47. Dr Ante Špalj, Vrbovec
48. Ing. Mladen Kovač, Zagreb
49. Dr Ivo Škoko, Vrlika
50. Ing. Ana Švob, Zagreb
51. Darko Gašparović, Zagreb
52. Nikola Galović, Zagreb
53. Dario Ivan Kaurić, Susedgrad
54. Ing. Zdenko Seissel, Sl. Požega
55. Dr Ivica Ostoić, Varaždin
56. Tihomil Kućel, Opatija
57. Žarko Kralj, Sl. Požega
58. Dr Branko Volarić, Rijeka
59. Božo Vukušić, Split
60. Prof. Petar Strčić, Rijeka
61. Dr Vladimir Nöthing, Varaždin
62. Ana Jadranić, Split
63. Dr Ratimir Kalmeta, Rijeka
64. Ing. Zvonimir Vrebčević, Zagreb
65. Vjekoslav Kunić, Zagreb
66. Franjevački samostan Ilok, Ilok
67. Mirko Baković, Guber
68. Nikola Kosanović, Petrinja
69. Ing. Radovan Beus, Vitez
70. Dr Ivo Pedišić, Zagreb
71. Ivan Zorica, Sukošan
72. Mato Marčinko, Zagreb
73. Franjevački samostan, Vukovar
74. Ante Toljanić, Mali Lošinj
75. Matija Stojanović, Osijek
76. Kapucinski samostan, Zagreb
77. Ing. Zvonimir Bognar, Zagreb
78. Pedagoška akademija, Čakovec
79. Župni ured Veli Rat, Veli Rat
80. Župni ured Soline, Dugi otok
81. Anka Brkljačić, Karlovac
82. Dr Franjo Golem, Čakovec
83. Tomislav Huljić, Sl. Brod
84. Dr Edo Pivčević, Bristol BSG.
85. Dr Ivan Jug, Zagreb
86. Đurđica i Dragutin Bašić, Zagreb
87. Zvonko Čulina, Zagreb
88. Šime Čačić, Zagreb
89. Dr Josip Manjgotić, Bakar
90. Ing. Branimir Pinjatela, Zadar
91. Nikola Vidović, Sisak
92. Ladislav Hajba, Zagreb
93. Josip Kerovac, Koprivnica
94. Vjekoslav Karara, Trogir
95. Josip Rušec, Zagreb
96. Ivan Mršo, Sarajevo
97. Ing. Borislav Skračić, Zagreb
98. Dr Vjekoslav Frlan, Kostanjevica na Krki
99. Dr Marko Kuntić, Vrapče
100. Franjevački samostan, Livno — Livno
101. Ivo Šantić, Split
102. Hrvoje Giaconi, Rijeka

103. Prof. Josip Soldo, Sinj
104. Ing. Damir Stanić, Varaždin
105. Gradska biblioteka »I. G. Kovačić«, Karlovac
106. Ing. Petar Tumir, Osijek
107. Ana Radočaj, Zagreb
108. Poljoprivredni institut Osijek — Osijek
109. Dr Jurica Petroci-Dekan, Zagreb
110. Hrvatska starokatolička crkva, Zagreb
111. Zorislav Lajoš, Zagreb
112. Florijan Kovač, Zagreb
113. Osnovna škola »29. Novembar«, Zagreb
114. Staroslavenski institut »Svetozar Ritig«, Zagreb
115. »Glas Koncila«, Zagreb
116. Stjepan Ursić, Belišće
117. Ante Čulina, Zagreb
118. Božica Plankar, Zagreb
119. Branka Kos, Zagreb
120. Zlatko Bašić, Varaždin
121. Katolički bogoslovni fakultet, Zagreb
122. Arhiv Jugoslavenske akademije, Zagreb
123. Školski muzej, Zagreb
124. Knjižnica Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa, Zagreb
125. I. Ekonomska škola, Zagreb
126. Gimnazija Trešnjevka, Zagreb
127. X. Gimnazija, Zagreb
128. Mato Marčinko, Zagreb
129. Ivan Juranić, Zagreb
130. Dr Branko Zuber, Zagreb
131. Anton Kosina, Ludwigshafen
132. Dr Miljenko Zečević, Zagreb
133. Ing. Petar Mesić, Drnje
134. Zdenko Borenić, Zagreb
135. Biblioteka odsjeka za istoriju jugoslav. književnosti Filozofskog fakulteta, Sarajevo
136. Dragica Vitković, Zagreb
137. Slavko Mikulčić, Rijeka
138. Ing. Josip Majić, Sl. Brod
139. Ing. Ante Roša, Šibenik
140. Prof. Nedjeljko Teklić, Bihać
141. Marin Mandić, Zagreb
142. Silvije Brezovnjački, Bedekovčina
143. Željko Bebek, Valencia
144. Vladimir Kuže, Zagreb
145. Dr Savo Bašović, Karlovac
146. Dr Stjepan Zorinc, Bjelovar
147. Viktor Golubić, Posavski Bregi
148. Boris Bego, Sl. Brod
149. Ing. Marija Sudar, Zagreb
150. Dr Josip Nagy, Zagreb
151. Dr Matija Perak, Petrinja
152. Dr Ante Matković, Glina
153. Milivoj Polić, Osijek
154. Jelka Gotovac, Livno
155. Vladimir Palošika, Križevci
156. Stanko Dominić, Zagreb
157. Prof. Ernest Šojer, Zagreb
158. Koroška osrednja knjižnica, Ravne na Koroškem
159. Prof. Ladislav Vöröš, Murska Sobota
160. Marijan Mačković, Čakovec
161. Jozo Jozak, N. Travnik
162. Josip Miletić, Eslingen — Metingen
163. Marijana Salaj, Stocksemd,
164. Miljenko Bebek, Ailingen
165. Narodna knjižnica, Split
166. Centar Kršćanska sadašnjost, Zagreb
167. Mira Altarac, Zagreb
168. Marija Valenčić, Klana
169. Mijo Sertić, Zagreb
170. Nada Vrabec, Zagreb
171. Dr Zoran Kompanjet, Rijeka
172. Branko Kusin, Zagreb
173. Dr Ivan Hudolin, Županja
174. Ing. Marija Kos, Osijek
175. Matilda Kožarić, Virovitica
176. Vera Kaić, Zagreb
177. Biskupsko sjemenište, Dubrovnik
178. Renata Domić, Zagreb
179. Petar Žuvela, Dubrovnik
180. Jadranka Vitanović, Zagreb
181. Božena Horvat, Zagreb
182. Hinko Tolić Zagreb
183. Knjižara trećeg reda, Split
184. Arlanza Jirasek, Zagreb
185. Jugoslavenski Leksikografski zavod, Zagreb
186. Vjekoslav Žnidaršić, Zagreb
187. Dr Ivan Vitezić, Wien
188. Ogranak Matice Hrvatske, Rovinj
189. Dr Marijan Sandri, Rovinj
190. Dr Leopold Kollmann, Maribor
191. Igor Krmpotić, Ljubljana
192. Jelka Mihaljev, Draž — Baranja
193. Provincijat Hercegovačkih franjevaca, Mostar
194. Đuro Serdar, Zagreb
195. Dr Marijan Capar, Pula
196. Zvonimir Jurić, Zagreb
197. Župni ured, Donja Lastva
198. Drago Trumbetaš, Velika Mlaka
199. Ing. Davorin Poljak, Zagreb
200. Ivan Jurčević, Gauting bei München
201. Miroslav Čorković, Zagreb
202. Ivan Perković, Zagreb
203. Ante Butigan, Slivno, Opuzen
204. Željko Vizek, Zagreb
205. Branko Suhina, Zagreb
206. Ing. Tomislav Wagner, Sisak
207. Pater Petar Jus, Padova
208. Dr Juraj Magdić, Koper
209. Muzej grada Šibenika, Šibenik
210. Zvonko Vrbanac, Zagreb
211. Ing. Višnja Ožanić, Zagreb
212. Samostan Gospe od zdravlja, Split
213. Pedagoška akademija, Zagreb
214. Dr Marko Begovac, Sombor
215. Zlatko Majcen, Zagreb
216. Ivan Lončar, Donja Stubica
217. Marijan Krajina, Šibenik
218. Josip Pavlović, Vinkovci
219. Josip Pavlović, Vinkovci
220. Soniboj Staničić, Sarajevo
221. Narodna biblioteka »Žika Popović«, Šabac
222. Dragutin Tadijanović, Zagreb
223. Ing. Ivan Kovač, Varaždin
224. Prof. Miodrag Radusinović, Mostar

225. Ljudevit Gregov, Zadar
226. Ivan Miletić, New York
227. Ing. Jerko Ferić, Split
228. Petar Baćo, Orebno
229. Josip Šepčić, Ohio
230. Franjo Klemše, Virovitica
231. Đuka Dijak, Paris
232. Naučna biblioteka, Rijeka
233. Dr Nenad Giunio, Split
234. Antun Babić, Vinkovci
235. Dr Dragutin Buneta, Zagreb
236. Mijo Livajušić, Langenargen
237. Ante Kovačević, Montreal
238. Prof. Branko Svoboda, Rijeka
239. Greta Hautter, Zagreb
240. Gabrijel Štokalo, Split
241. Tanja Grubišić, Zagreb
242. Ing. Ljubomir Zovko, Zagreb
243. Ing. Vjekoslav Amerl, Frankfurt
244. Ante Leutić, Osijek
245. Dr Ivan Zaharija, Zagreb
246. Dr Ivan Zaharija, Zagreb
247. Bono Šapina, Fojnica
248. Vladimir Ružđak, Zagreb
249. Boško Marijanović, Mostar
250. Biskupski ordinarijat, Krk
251. Dr Vilko Iveković, Belišće
252. Vladimir Ćepulić, Zagreb
253. Ivan Lisac, München
254. Mr. Zlatko Župan, Zagreb
255. Ing. Branko Bilen, Osijek
256. Samostan sestara baziljanki, Zagreb
257. Hugo Miletić, Split
258. Dragomir Šolić, Split
259. Nikola Fabijanić, Rijeka
260. Dr Tibor Brisky, Split
261. Prof. S. Žic-Buj, Punat
262. Mr. ph. Šliski Olga, Grubišno Polje
263. Univerzitetska biblioteka »Svetozar Marković«, Beograd
264. Ivo Valčić, Preko
265. Pedagoška akademija, Split
266. Josip Šverer, Otok
267. Tereza Križanović, Zagreb
268. Josip Hudolin, Županja
269. Antun Bačić, Bošnjaci
270. Dr Ante Grgić, Zagreb
271. Ivan Mesić Zagreb
272. Petko Vučetić, Zemun
273. Hrvoje Dugonjić, Pula
274. Pavao Drokan, Zagreb
275. Gradska biblioteka Rijeka, Rijeka
276. Župni ured, Drenovci
277. Dr Vanja Kuvačić, Zagreb
278. Zlata Glažer, Rijeka
279. Anđelka Babić, Zagreb
280. »Građevina« građevno-projektno poduzeće, Zagreb
281. Mr.Zlata Bogdan, Rijeka
282. Zvonko Blažičko, Zagreb
283. Petar Krznarić, Zagreb
284. Vitomir Lukić, Sarajevo
285. Miroslav Barun, Odra
286. Ing. Branko Šimunić, Zagreb
287. Stjepan Kožinec, Pothum / kod Livna
288. Visokošolska in študij. knjižnica Maribor
289. Ivan Bošnjak, Sombor
290. Franc Steiner, Mozirje
291. Slavko Švarc, Osijek
292. Darko Deković, Rijeka
293. Marijan Dreitensent, Zagreb
294. Prof. Ante Čulav, Henderson
295. Zvonimir Jurić, Zagreb
296. Ljuba Gamulin, Dubrovnik
297. Mladen Lisac, Zagreb
298. Silvester Škunca, Pašman
299. Kuzma Ljubanović, Pašman
300. Gradska knjižnica i čitaonica, Koprivnica
301. Ivan Horvat, Samobor
302. Ivan Škunca, Zagreb
303. Pavao Pintač, Zagreb
304. Dr Bogoljub Štengl, Vukovar
305. Milka Brčić, Zagreb
306. Ivan Petranović, Zagreb
307. Ratimir Mlinarić, Rijeka
308. Anica Žerjav, Zagreb
309. Prof. Katarina Katalenac, Osijek
310. Stjepan Franković, Zagreb
311. Dragutin Horkić, Zagreb
312. Mira Todorić, Garešnica
313. Antun Kos, Osijek
314. Dr Milivoj Klarić, Zadar
315. Dunja Dijanović, Zagreb
316. Tomo Sruk, Lipik
317. Ankica Miletić, Zagreb
318. Katica Ćukušić, Čakovec
319. Josipa Erk, Osijek
320. Hadrijan Adrijančić, Pazin
321. Nevenka Kovačević, Zagreb
322. Helga Batinić, Zagreb
323. Samostan sestara svetog križa, Zagreb
324. Renata Šeringer, Zagreb
325. Prof. Ljerka Marčac-Gavez i dr Eduard Gavez
326. Mladen Grdešić, Zagreb
327. Msgr Frane Franić, Split
328. Ivo Draganić, Zagreb
329. Dragutin Murač, Krapina
330. Dr Siniša Dožudić, Zagreb
331. Samostan sestara svetog križa, Đakovo
332. Dominikanski samostan, Dubrovnik
333. Vjekoslav Dražić, Zagreb
334. Makedonska akademija za naukite i umetnostite, Skopje
335. Ing. Dinko Volarić, Zagreb
336. Dragutin Trumbetaš, Velika Mlaka
337. Josip Kuharić, Vinkovci
338. Marija Stilinović, Sesvete
339. Antun Golubović, Dubrovnik
340. Srećko Pauić, Šibenik
341. Božena Somek-Machala, Zagreb
342. Mladen Zelić, Zagreb
343. Marijan Žganec, Sisak
344. Prof. Ana Grković, Ičići
345. Prof. Vlatko Mišetić, Vitina
346. Prof. Radoslav Dabo, Ljubljana
347. Dr Ante Vukasović, Zagreb

348. Ante Knežević, Zagreb
349. Dr Stjepan Đikić, Bugojno
350. Gabrijel Jurišić, Sinj
351. Marija Novoselac, Zagreb
352. Stanislav Gilić, Rijeka
353. Vladimir Babaja, Grabovac
354. Zvonko Levinger, Mali Lošinj
355. Ina Marušić, Rijeka
356. Mile Rajković, Otočac
357. Osnovna škola »August Cesarec« Ivankovo
358. Franjo Glavašić, Ivankovo
359. Franjo Franjić, Vinkovci
360. Stjepan Šestak, Vinkovci
361. Dragan Frajud, Vinkovci
362. Milan Rendulić, Zagreb
363. Drago Škaberna, Zagreb
364. Ivan Hrastinski, Zagreb
365. Ernica Pečnik, Zagreb
366. Juraj Maks Šafta, Kutina
367. Janko Hrnjak, Zagreb
368. Povijesni muzej Hrvatske, Zagreb
369. Oto Kiner, Zagreb
370. Josip Krkalo, Krapina
371. Milivoj Hatta, Rijeka
372. Stanko Cecelja, Rijeka
373. Ivan Ujević, Imotski
374. Ivica Novotni, Sl. Orahovica
375. Dragan Rogošić, Beograd
376. Mile Čulo, Zagreb
377. Mladen Marić, Zagreb
378. Filip Matić, Zagreb
379. Antun Solomun, Travnik
380. Ljubica Ivanišević, Jesenice-Krilo kod Splita
381. Branka Jagić, Zagreb
382. Niko Cvjetković, Bakar
383. Elza Hekete, Zagreb
384. Župni ured Sv. Petra, Zagreb
385. Irinej Besermenji, Vinkovci
386. Osnovna škola »Stjepan Cvrković«, Stari Mikanovci
387. Željko Pavličić, Gradište
388. »Novosti«, Vinkovci
389. Milan Litrić, Zagreb
390. Dr Josip Hajdin, Virovitica
391. Dr Željko Slemenšek, Zagreb
392. Ljubomir Divić, Varaždin
393. Anton Čubranić, Rijeka
394. Antun Abramović, Zagreb
395. Prof. Ivan Novosel, Zagreb
396. Ljubomir Brnčić, Zagreb
397. Prof. Josip Holzleitner, Samobor
398. Ing. Berislav Vinković, Zagreb
399. Ivan Tumpa, Hum na Sutli
400. Mira Nikolić, Zagreb
401. Josip Šimac, Rijeka
402. Marija Gospočić, Zagreb
403. Nedo Grbin, Zagreb
404. Ante Gojak, Zagreb
405. Mila Iličić, Zagreb
406. Ing. Vladimir Logomerac, Sisak
407. Dr Mile Vukosav, Zagreb
408. Lino Badurina, Zagreb
409. Dr Ljudevit Škrgatić, Šibenik
410. Branka i Hrvoje Dugonjić, Pula
411. Nadbiskupski ordinarijat, Zadar
412. Josip Prša, Vrbovec
413. Ivan Komerički, Vrbovec
414. Stanislav Delić, Imotski
415. Vjera Ugarković, Zagreb
416. Ljerka Breški, Zagreb
417. Slavko Jurišić, Zagreb
418. Ivan Kovačić, Sisak
419. Antun Levanić, Krapinske toplice
420. Dragan Miščević, Novska
421. Mario Bert, Šabac
422. Narodno sveučilište Dugo selo
423. Dipl. ecc. Aleksa Ladac, Pazin
424. Zdenka Sedić, Zagreb
425. Franjo Talan, Sisak
426. Ing. Roman Galic, Zagreb
427. Dr Stjepan Čeović, Sl. Brod
428. Ivo Đukan, Zagreb
429. Domagoj Šimunović, Samobor
430. Katja Šturm, Ljubljana
431. Ivan Škunca, Novalja
432. Ivan Lovrenčić, Zagreb
433. Osnovna škola »Vladimir Nazor«, Komletinci
434. Ing. Franjo Manestar, Rijeka
435. Marko Pleša, Vinkovci
436. Osnovna škola »A. Tonković« Privlaka
437. Nadbiskupija zagrebačka RKT. Župa Sv. Terezija Avil, Bjelovar
438. Gimnazija, Vinkovci
439. Centar za stručne kadrove u privredi, Vinkovci
440. Osnovna škola, Andrijaševci
441. Dr Andro Tvrdeić, Vinkovci
442. Osnovna škola »12. listopad«, Nijemci
443. XI. Gimnazija, Zagreb
444. Zdenka Sedić, Zagreb
445. Kapucinski samostan, Osijek
446. Rimokatolički župni ured, Osijek
447. Vlado Penzar, Ludbreg
448. Josip Polonijo, Novi Vinodolski
449. Vatroslav Jović, Zagreb
450. Knjižnica »Vladimir Nazor«, Zagreb
451. Marija Sršen, Ploče
452. Osnovna škola »Mile Pavičić«, Lovinac
453. Osnovna škola »Pavleka Miškine«, Zagreb
454. Gordana Vlah, Rijeka
455. Ing. Ljubomir Vlašić, Zenica
456. Dr Tonko Bujas, Slavonski Brod
457. Grga Ilijić, Zagreb
458. Gimnazija »Nova Gradiška«, Nova Gradiška
459. Juraj Miličević, Zenica
460. Petar Vrdoljak, Županja
461. Marijan Garašić, Zagreb
462. Ivo Bradovski, Klanjec
463. Stipe Boban, Split
464. Ante Šmit, Podsused
465. Franjo Puntarić, Zagreb
466. Luka Dančević, Zagreb
467. Aleksej Zorić, Beograd
468. Željka Baran, Zadar
469. Albertina Galeković, Zagreb
470. Prof. Stjepan Sokereš, Našice

471. Ivan Orsag, Zagreb
472. Osnovna škola »Vladimir Nazor« Čepin
473. Narodna biblioteka Ljubuški
474. Poljoprivredna tehnička škola, Slavonski Brod
475. Dr Zlata Pujić, Vinkovci
476. Kruno Ladan, Šabac
477. Prof. Olga Đerković, Ilidža
478. Ing. Ante Markolini, Zagreb
479. Smiljan Paraga, Zagreb
480. Marija Marušić-Goričan, Zagreb
481. Franjo Petrovčić, Zagreb
482. Slavko Pocajt, Zagreb
483. Dr Božidar Finka, Zagreb
484. Josip Golubić, Zagreb
485. Marko Polić, Zagreb
486. Vjekoslav Brezovac, Zagreb
487. Dragutin Klarić, Zagreb
488. Ivica Ljubešić, Zagreb
489. Višeslav Tripalo, Zagreb
490. Ante Rukavina, Gospić
491. Drago Ukmar, Zagreb
492. Mile Pešorda, Sarajevo
493. Marko Staničić, Baška Voda
494. Mirko Efendić, Livno
495. Zlata Jazvić, Zagreb
496. Ivanka Ledić, Zadar
497. Viktor Golubić, Karlobag
498. Branko Štimac, Karlovac
499. Viktor Fejer, Vinkovci
500. Jure Relja, Split
501. Slavko Tadić, Zagreb
502. Željko Jurak, Zagreb
503. Stanko Marinčić, Zagreb
504. August Grilec, Zagreb
505. Mihovil Mikić, Zagreb
506. Dr Antun Stipišić, Split
507. Stjepan Pernek, Zagreb
508. Dr Zvonimir Čepelja, Zagreb
509. Olga Loparić, Zagreb
510. Josip Jurković, Velika Gorica
511. Franjo Franjković, Zagreb
512. Antun Čeh, Zagreb
513. Pučka knjižnica, Gotaldovo, Gola
514. Nikša Pavlović, Zagreb
515. Nada Miškulin, Zagreb
516. Nada Altić, Zagreb
517. Dr Ivan Zadro, Zagreb
518. Dr Gavrilo Mudrinski, Požarevac
519. Lidija Drinovac, Vinkovci
520. Ing. Anđela Laktić, Kutina
521. Vlade Pezelj, Otočac
522. Mirko Šrut, St. Petrovo selo
523. Zdenko Grgeljac, Karlovac
524. Dr Vjekoslav Meichsner, Beograd
525. Zvonimir Vojvoda, Dudweiler
526. Ante Vunić, Ankerstraat
527. Lina Kisljakov, Beograd
528. Ing. Ivo Pejnović, Murska Sobota
529. Ivan Čurdija, Novi Marof
530. Prof. Ruža Franjo, Varaždin
531. Radoslav Horvat, Podsused
532. Dr Makso Peloza, Rijeka
533. Josip Špoljarević, Osijek
534. Dobrana Sumić, Zagreb
535. Radenko Milošević, Zagreb
536. Dr Ante Puljević, Sinj
537. Marin Guina, Zadar
538. Ing. Božidar Živković, Zagreb
539. Branko Butković, Napier — Canada
540. Dr Juraj Kallay, Zagreb
541. Bogdanović Marko, Zagreb
542. Dr Željko Jurković, Zagreb
543. Mladen Galinović, Dubrovnik
544. Ing. Mirko Karačić-Šoljić, Osijek
545. Dobrila Fornet, Slav. Brod
546. Dr Milivoj Jemeršić, Sisak
547. Đurđica Benić, Ivanić Grad
548. Franko Teodor, Rijeka
549. Bojana Fućak, Rijeka
550. Marinko Vlahov, Šibenik
551. Josip Knežić, Rab
552. Josip Mihanović, Beograd
553. Mirko Gregurić, Zagreb
554. Ing. Ivan Đuranović, Zagreb
555. Školski centar »Rade Končar«, Slav. Brod
556. Slavko Milički, Marija Bistrica
557. Slavko Milički, Marija Bistrica
558. Marin Berket, Split
559. Šime Sekulić, Zagreb
560. Dr Drago Kremzir, Zagreb
561. Prof. Ria Durbešić, Zagreb
562. Centar za kulturu, Omiš
563. Tomislav Pavlinović, Slavonski Brod
564. Iva Lukić, Zagreb
565. Dr Miljenko Raos, Zagreb
566. Ana Kukrika, Virovitica
567. Prof. Nada Med, Vinkovci
568. »Metal«, Vinkovci
569. Krešo Medaković, Vinkovci
570. Luka Ševerdija, Vinkovci
571. Vodovod i kanalizacija, Vinkovci
572. Mirko Petravić, Sesvete
573. Joja Ricov, Zagreb
574. prof. Miroslav Joler, Vinkovci
575. Ana Marmelić, Vinkovci
576. Mato Ženberik, Vukovar
577. Dr Martin Horvat, Rovinj
578. Vlado Štefanec, Zagreb
579. Marin Matijević, Solin
580. Miljenko Barbot, Varaždin
581. Prof. Manda Horvat-Martinović, Zagreb
582. Dr Vladimir Host, Rijeka
583. Biserka Debeljak, Zagreb
584. Gimnazija Varaždin, Varaždin
585. Nada Žertuš, Zagreb
586. Dr Pavao Dreiseidl, Osijek
587. Đuro Blažević, Zagreb
588. Dr Zvonimir Pavišić, Zagreb
589. Peter Kuhar, Ljubljana
590. Veljko Bogdanović, Vinkovci
591. Historijski arhiv Sisak, Sisak
592. Mira Matić, Vinkovci
593. Ivica Filipović, Zagreb
594. Dr Srđan Bill, Essen
595. Zvonko Domin, Zagreb
596. Joško Kovačić, Split

597. Stanislav Grškovič, Zagreb
598. Prof. Branimir Grgić, Zagreb
599. Ivanka Bilić, Zagreb
600. Dr Mirča Momčilović, Uroševac
601. Damir Tudić, Zagreb
602. Prof. Gordana Minčir, Zagreb
603. Dunja Kovač, Suš. Đurđenovac
604. Božidar Santini, Biograd n/m
605. Prvostolni Kaptol, Zagreb
606. Branko Reinić, Winterthur
607. Samostan Franjevaca konventualaca, Vinkovci
608. Antun Dević, Nikinci
609. Rimokatolički župni ured, Osijek
610. prof. Pavle Valerijev, Split
611. Marija Milan, Zadar
612. prof. Franjo Crnjaković, Križevci
613. Andrija Bartulović, Kiseljak
614. Zdenko Ružević, Zagreb
615. prof. Nikola Piasevoli, Zagreb
616. Katica Fogec, Buje
617. Vid Mihaljek, Slavonski Brod
618. Marko Majstorović, Slavonski Brod
619. Dr Ivan Albert Ilić, Sutivan
620. Mirko Bingula, Osijek
621. Stjepan Bulat, Osijek
622. ing. Vjekoslava Stipetić, Zagreb
623. Bojan Adamič, Ljubljana
624. Đuro Karaman, Dubrovnik
625. Marijana Majhen, Zagreb
626. Mirjana Hanzić, Zagreb
627. Jadranka Nekić, Zagreb
628. Dominik Milas, Drum
629. Dr Miroslav Samobor, Varaždin
630. Zavod za prosvjetu, Vinkovci
631. Saša Zimmermann, Zagreb
632. Zvonimir Vučevac, Zagreb
633. fra. Miroslav Milošević, Kraljeva Sutjeska
634. Prosvjetni Sabor Hrvatske, Zagreb
635. Franjo Beg, Rab
636. Dr Lav Znidarčić, Zagreb
637. ing. Ivan Šutila, Nova Gorica
638. Provincijat hercegovačkih franjevaca, Mostar
639. Miroslav Stemmer, Zagreb
640. I gimnazija, Rijeka
641. Knjižnica i čitaonica, Čakovec
642. Nakladni zavod Matice Hrvatske, Rijeka
643. Elektrometalski školski centar, Rovinj
644. prof. Nikola Franjin, Našice
645. Pomorska škola, Zadar
646. prof. Julije Derossi, Gospić
647. Branko Štokić, Zagreb
648. Ljubomir Štefatić, Zagreb
649. Osnovna škola »Ivan Gundulić«, Zagreb
650. Vladimir Gerić, Zagreb
651. Župski ured Svetog križa, Dubrovnik
652. Dr Vladimir Filipović, Zagreb
653. Università di Roma — Istituto di filologie slave — Roma
654. Ante Bilić, Osijek
655. Ružica Domanovac, Zagreb
656. Prof. Dragan Jambrišak, Podsused
657. Hrvatska katolička misija, Augsburg
658. Biblioteka Dominikanskog samostana, Bol na Braču
659. Nadbiskupsko sjemenište, Split
660. Prof. Vinko Aldo Gladić, Bruxelles
661. Sonja Suzanić, Zadar
662. Ing. Josip Žeželić, Rijeka
663. Dr Roman Jelić, Zadar
664. Ing. Mirko Bradać, Zagreb
665. Djamić Antun, Zagreb
666. Dr Radoslav Despotović, Zagreb
667. Ljudevit Hernaut, Zagreb
668. Gimnazija »Ljudevit Gaj«, Zagreb
669. Ljubomir Madunić, Split
670. Muzička škola, Zagreb
671. I ekonomska škola, Zagreb
672. Narodna knjižnica, Selce
673. Prim. dr Mojmir Parać, Zagreb

SADRŽAJ DODATKA

Sadržaj Misala (priredio *Josip Tandarić)* III
Napomene uz transliteraciju odabranih tekstova Misala *(Edo Hercigonja)* XV
Odabrane perikope Evanđelja iz Prvotiska *(Edo Hercigonja)* . . XIX
Prva hrvatska tiskana knjiga *(Mladen Bošnjak)* XXXI
Sadržaj i kulturnopovijesna komponenta tekstova Misala *(Marija Pantelić)* XLV
Grafički znakovi našeg Prvotiska *(Josip Tandarić)* LXI
O mjestu tiskanja ovog Misala *(Zvonimir Kulundžić)* LXIX
Otvorena pitanja oko nastanka Misala iz 1483. godine *(Anica Nazor)* LXXXI
Pogovor uredništva LXXXV
Bibliografija (priredio *Mladen Bošnjak)* LXXXIX
Pretplatnici ove knjige XCIII

Ovaj je pretisak izrađen u
2050 numeriranih primjeraka

BROJ OVOG PRIMJERKA

BIBLIOTEKA PRETISAKA
»LIBER CROATICUS«

Izdavači:
LIBER, izdanja Instituta za znanost o književnosti
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

MLADOST, izdavačko - knjižarsko poduzeće, Zagreb

NA OVOM SU IZDANJU SURAĐIVALI:

U r e d n i š t v o: prof. dr Ivo Frangeš, urednik biblioteke pretisaka »Liber Croaticus«; Slavko Goldstein, glavni urednik i direktor »Libera«; dr Edo Hercigonja, stručni suradnik; Josip Tandarić, stručni suradnik; Katica Zorzut, tehnička urednica. *Likovna oprema korica:* Boris Dogan, akademski slikar. *Autori priloga u dodatku:* Mladen Bošnjak, dr Edo Hercigonja, Zvonimir Kulundžić, dr Anica Nazor, dr Marija Pantelić, Josip Tandarić. *Lektorica priloga u dodatku:* Dubravka Oraić. *Korektorica:* Vlasta Plevko.

Snimatelji s predloška: Milica Burić i Franjo Šafarić. *Retušeri i cinkografi:* Katica Mihovilić, Zvonko Cimprić, Zvonko Kranjčec, Zvonko Lepesić, Jurica Opuhač i Stanko Fitz. *Strojoslagari:* Ivan Brunski i Srećko Radej. *Meteri dodatka:* Franjo Hlupić i Marijan Marković. *Strojari:* Krešo Štefan, Damir Budak, Valter Markser, Drago Repec, Josip Papić i Marijan Mati. *Knjigoveža:* Josip Solić. *Tehnički suradnici:* Roko Bolanča i Marijan Horvat.

Posebno izrađeni papir: Papirnica Vevče. *Pergament za korice:* »Kokra«, Zagreb.

Za izdavače:

Tiskanje završeno 25. studenog 1971. godine